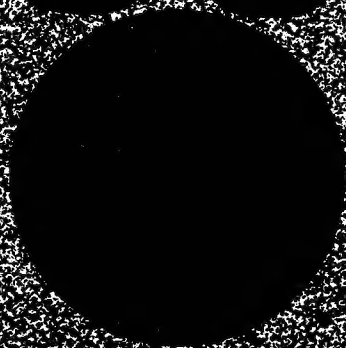

1956

JŰLIUSTÓL JŰNIUSIG

1957

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

Júliustól júniusig

DOKUMENTUMOK 1956–1957 TÖRTÉNETÉBŐL

Összeállította :

RÁKOSI SÁNDOR

.

ISBN 963 09 1939 7
(3404)

Tartalom

Történeti áttekintés	7
Kísérlet a pártvezetés válságának megoldására	66
Részletek az MDP Központi Vezetősége 1956. júliusi, „Pártegységgel a szocialista demokráciáért” című határozatából	
Sikertelen kísérlet az ellenforradalom vérontás nélküli visszaszorítására	96
Az MDP Központi Vezetőségének 1956. október 26-i nyilatkozatából	
Szakítás a Nagy Imre-kormánnyal	99
Az új forradalmi központ létrehozóinak 1956. november 4-i Nyílt levele a dolgozó néphez	
Álljanak talpra a kommunisták, a pártszervezetek	101
A Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottságának 1956. november 6-i felhívása a kommunistákhoz	
A forradalmi munkás-paraszt kormány első intézkedései	105
Tájékoztató a Minisztertanács 1956. november 7-i üléséről	
Az ellenforradalom okairól, jellegéről és következményeiről, a párt elméleti, politikai, szervezeti alapjairól és a legfontosabb feladatokról	112
Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1956. decemberi határozata	
A szakszervezetek a munkásosztály önálló szervezetei	128
Részletek Kádár Jánosnak a Szakszervezetek Országos Tanácsa 1957. január 25–26-i teljes ülésén elmondott hozzászólásából	

Időszerű kérdésekről és feladatokról	134
Részlet az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1957. február 26-i határozatából	
Az ifjúság nevelésének néhány kérdéséről és a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség megalakításáról	152
Az MSZMP Központi Bizottsága 1957. március 11-i ülésének határozata	
A magyar–szovjet barátság megerősítése	163
Részletek Kádár Jánosnak a Szovjetunióban járt magyar küldöttség megérkezésekor, a Ferihegyi repülőtéren mondott 1957. március 31-i beszédéből	
Az 1957. május 1-i nagygyűlés	170
Kádár Jánosnak az 1957. május elsejei budapesti nagygyűlésen mondott beszéde	
Az ellenforradalmi kísérlet megghiúsításáról	186
Részlet Kádár Jánosnak, a forradalmi munkás-paraszt kormány elnökének az országgyűlés 1957. május 9-i ülésén elmondott beszámolójából	
A baloldali és a jobboldali elhajlás ellen, a lenini politikáért	203
A Központi Bizottság Kádár János által előterjesztett beszámolója az MSZMP Országos Pártértekezletén, 1957. június 27-én	
A pártegység megteremtésének, a konszolidáció betetőzésének elvi-politikai alapjai	242
Az MSZMP 1957. június 27–29-i Országos Értekezletének határozata	

Történeti áttekintés

Az 1956 júliusától 1957 júniusáig eltelt egy év néhány dokumentumát tartja kezében az olvasó. Ez az év fordulatokban bővelkedett, s a történetek fontos tanulságok levonását teszik lehetővé és szükségessé. E kötet célja, hogy segítse megvilágítani az eseményeket és a tanulságokat.

Ismeretes, hogy a huszonöt évi ellenforradalmi uralom betetőzéseként Horthyék a szovjetellenes háborúban való részvétellel szakadéka taszították Magyarországot. Népünket a Szovjetunió Vörös Hadserege szabadította fel a németek és az őket kiszolgáló magyar fasiszták uralma alól. A dolgozó nép felemelkedése előtt megnyílt az út, ám az ország rendkívül súlyos helyzetben volt. Az újjáépítésért vívott nehéz küzdelemben, a Magyar Kommunista Párt által előterjesztett újjáépítési programot elfogadva és valóra váltásán munkálkodva, a magyar dolgozók a hatalom részeseivé, majd kizárólagos birtokosaivá lettek. A munkásosztály két pártja: a Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt a marxizmus-leninizmus eszméi alapján 1948 júniusában egyesült: létrejött a Magyar Dolgozók Pártja, amely a szocialista építés útjára vezette az országot. A párt átfogó programot dolgozott ki a szocialista társadalom alapjainak lerakására. E programot az MDP programnyilatkozatban fogalmazta meg; első nagy eredményei az első hároméves terv sikeres végrehajtásában jelentkeztek.

Népünknek a Szovjetunióval és a kialakuló szocialista világrendszer más országaival való egyre erősödő barátsága szilárd nemzet-

közi támaszt jelentett függetlenségünk védelmében és a szocialista építőmunkában. A Magyar Népköztársaság is hozzájárult a fejlődő új világ erejének növekedéséhez a nemzetközi porondon, s lehetőségei szerint támogatta más haladó erők antiimperialista harcát is. Kudarcot vallott az imperialista hatalmak minden kísérlete, hogy meggátolják a szocializmus világrendszerre válását és megszilárdulását; nem tudták megállítani a régi gyarmatrendszer fellazulásának és széthullásának folyamatát sem.

A népgazdaság gyorsan fejlődött. A határidő előtt megvalósult első hároméves tervben újjáépült a háborúban lerombolt ország, és 1950-ben hozzákezdték az első ötéves terv végrehajtásához. Ennek során a gyáripari termelés mintegy háromszorosára emelkedett. Az ország elmaradott agrár-ipari országból közepes fejlettségű iparral rendelkező ipari-agrár országgá vált. A lakosság egészségügyi ellátása jelentősen fejlődött, a társadalombiztosításba a nép többségét bekapcsolták. Az iskolába és főiskolákba járók száma azelőtt soha nem tapasztalt mértékben nőtt; igen gyors volt a könyvkiadás, a könyvtár- és mozihálózat fejlődése, a kulturális értékek viszonylag gyorsan terjedtek.

A kibontakozott szocialista építés folyamatában hazánkban nagy átalakulás ment végbe. A földbirtokos osztály felszámolása még 1945-ben megtörtént. A bányák, a bankok, majd a gyáripari, közlekedési és nagykereskedelmi vállalatok nemzeti tulajdonba vételével az iparban, a kereskedelemben, a forgalmi szférában lényegében megszűnt a kizsákmányolás. A munkásosztály a társadalom vezető erejévé emelkedett, létszáma, általános és szakmai kultúrája gyorsan nőtt. Megkezdődött és gyorsult a falusi burzsoázia korlátozása is, és megindult a mezőgazdaság kiszabadítása a kisparcellás zsákut-cából. A termelőszövetkezeti mozgalom szilárd gyökeret eresztett a magyar faluban.

A szépen indult s nagy lendülettel folyó építőmunkában azonban rövidesen súlyos zavarok keletkeztek. Ezek forrása a párt politikájának eltorzulásában rejlett, melynek hatása kiterjedt a társadalmi élet egészére. A szövetségi politika szektás beszűkülése, az ötéves terv előirányzatainak irreális felemelése, a falusi politika rendkívül

súlyos hibái, a dogmatikus szemlélet következtében a kulturális fejlődésben tapasztalható zavarok mind a párt politikájának eltorzulásából következtek.

Abból a helyes elvből kiindulva, hogy Magyarországot csak az iparosítás, a nehézipar elsődleges fejlesztése indíthatja el a felemelkedés útján, olyan mértékű és tempójú iparfejlesztést valósítottak meg, ami gátolta a többi népgazdasági ágazat fejlődését és az ipar szerkezeti fejlődésében is súlyos aránytalanságokhoz, zavarokhoz vezetett. Az irreálissá vált tervek teljesítését a kormányzat mindinkább adminisztratív nyomással próbálta biztosítani, de ezek így is csak részben, bizonyos területen pedig sehogy sem teljesültek. Az életszínvonal az ígért jelentős emelkedés helyett 1951–1952-ben visszaesett. A párt politikájának torzulása a párt belső életében is súlyos zavarokat teremtett. Rákosi és szűk csoportja önkényes vezetési módszert honosított meg. Rákosi Mátyás, a párt főtitkára körül, korábbi nagy tekintélyét felhasználva, őt gátlástalanul dicsőítve személyi kultuszt teremtettek; a kollektív vezetés a Központi Bizottságban háttérbe szorult. Mindezt súlyosbították a törvénysértések, amelyek különösen fájdalmas sebeket ütöttek és mély morális megrendülést idéztek elő.

Ebben az időben a szocialista építés éles osztályharc közepette folyt, a nemzetközi és a hazai porondon egyaránt. Ez azonban nem magyarázhatja s még kevésbé mentheti a súlyos hibákat, tévedéseket és törvénytelenégeket, amelyek maguk is hozzájárultak az osztályharc éleződéséhez, és kedvező talajt teremtettek a szocializmustól idegen hatások megőrződésére, felelevenedésére, valamint a külső és belső ellenséges erők zavarkeltő tevékenységéhez.

Az MDP politikájának eltorzulásában nagy szerepet játszottak Sztálin helytelen tételei arról, hogy a proletárdiktatúra időszakában az osztályharc nem csupán esetenként, hanem állandóan éleződik, hogy az osztályellenség mindenekelőtt a pártba befurakodva tudja kártékony tevékenységét kifejteni, tehát mindenekelőtt a pártban kell keresni a nép ellenségeit, az árulókat, igazolva e tétellel a józan éberség beteges bizalmatlansággá válását és a törvénysértéseket.

Sztálin halála után, a Szovjetunió Kommunista Pártjának a sze-

mélyi kultuszt és a vele kapcsolatos torzulásokat elítélő állásfoglalása által ösztönözve, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1953 júniusában nagy jelentőségű határozatot fogadott el. Az elkövetett hibák jelentős részét önkritikusan feltárták. Elítélték a személyi kultuszt, a kollektív vezetés hiányát, a túlzott iparosítást, a mezőgazdaság elhanyagolását és az átszervezésekor alkalmazott gazdasági nyomást s adminisztratív erőszakot, a törvényteleniségeket. A határozat intézkedéseket irányzott elő a hibák kijavítására, a szocialista építés eredményesebb folytatására. Ezzel lehetőséget teremtett arra, hogy a párt a társadalmi élet különböző területein követett politika további felülvizsgálatával visszatérjen a lenini útra, leküzdje a hibák és bűnök nyomán elkerülhetetlenül fellépő megrendülést.

Az 1953. júniusi határozatot több olyan lépés követte, amely a dolgozók helyzetének javítását, a szocialista építés eredményesebb folytatását szolgálta. Béremelés, árleszállítás, az alapvető cikkekből javuló ellátás, különféle adminisztratív intézkedések feloldása könnyítette meg az emberek életét. Megkezdődött a túlfeszített tervek mérséklése, és kísérlet történt a termelőszövetkezeti mozgalom egészségesebb alapokra helyezésére.

Az 1953. júniusi határozat értelmezésében azonban a pártvezetés nem volt egységes, s ez lehetetlenné tette a következetes végrehajtást. A pártvezetésben bennmaradtak – Rákosi Mátyással az élen – azok, akik felelősek voltak az elkövetett hibákért, a torzulásokért. Ugyanakkor a határozat végrehajtásában nagy szerephez jutott a miniszterelnökké kinevezett Nagy Imre, aki felelevenítette korábban kifejtett, majd visszavont jobboldali nézeteit, és egyre inkább a revizionizmus útjára tért.

A pártvezetésben háttérbe szorultak azok, akik fájdalmas önvizsgálattal keresték a szocialista kibontakozás nehéz és keserves útját. A Központi Vezetőség tevékenységére mindinkább a két frakció – a Rákosi vezette szektás-dogmatikus és a Nagy Imre vezette jobboldali, egyre inkább revizionista útra lépő csoport – harcai s időnkénti elvtelen kompromisszumai nyomták rá a bélyegüket. Ez meg-

mutatkozott az ártatlanul elítéltek ügyének felülvizsgálatában jelentkező huzavonában is.

1955 márciusában a Központi Vezetőség határozatot hozott, amelyben elítélte az 1953. júniusi határozat végrehajtása során elkövetett jobboldali hibákat, a nehézipar indokolatlan háttérbe szorítását, a termelészövetkezeti mozgalom visszafejlesztésére irányuló törekvéseket, az elért eredmények lebecsülését. Helyesen állapították meg, hogy ezért a fő felelősség Nagy Imrét és támogatóit terheli. Ugyanakkor a határozat csak formálisan tett említést arról, hogy „baloldali” szektás magatartás és tevékenység is van, és ez ellen is hatékony fellépés szükséges. Ezért ez a határozat nem válhatott alapjává a kibontakozásnak.

A jobboldali elhajlás leleplezése együtt járt az egyszer már csődöt mondott szektás módszerek egyes vonatkozásainak újjáéledésével. Ugyanakkor elmaradt a revizionizmus elleni nyílt eszmei-politikai küzdelem, amit Rákosiék a jobboldal ellen adminisztratív intézkedésekkel próbáltak helyettesíteni. 1955 áprilisában Nagy Imrét visszahívták a Politikai Bizottságból és kizárták a Központi Vezetőségből. Ezután ő formálisan önkritikát gyakorolt. A Központi Vezetőséghez intézett levelében ígéretet tett, hogy teljes erejével támogatja a pártot „bárhonnan jövő minden olyan szándék vagy törekvés gyors felszámolásában, amely antimarxista-antikommunista jobboldali hibáimat a párt elvi és szervezeti egységének, valamint fegyelmének lazítására vagy megbontására, avagy népköztársaságunk és szocialista építésünk érdekei ellen akarná kihasználni”.

Miközben ezt a levelet megírta, Nagy Imre már egy titokban szervezkedő revizionista frakció vezető személyisége volt, s megkezdte az idézett levelében foglaltakkal szögesen ellentétes irányvonal részleteinek kidolgozását. Pártellenes frakciós tevékenységéért 1955. december elején a pártból is kizárták, de nézeteinek elvi-eszmei bírálatára ekkor sem került sor. Erre Rákosiék, a dogmatikus és szektás hibákkal terhelt, képteleneknek bizonyultak. A vezetés döntően az ő kezükben összpontosult, és ehhez makacsul ragaszkodtak. Az MDP vezetése meghasonlott, a pártvezetés válsága mélyült, s azzal fenyegetett, hogy a párt válságává növekszik, a párt

válsága pedig a rendszer válságává válik. Ebben a helyzetben találta Magyarországot a Szovjetunió Kommunista Pártja nagy jelentőségű XX. kongresszusa.*

★

1956 februárjában összeült az SZKP XX. kongresszusa, amely nemcsak a Szovjetuniónak, hanem a kommunista világmozgalomnak is kiemelkedő eseménye. Tanácskozásainak idején a szocialista tábor szoros egységet alkotva állt szemben az imperialista világgal. „Korunk fő jellegzetessége – állapítja meg a kongresszusi határozat –, hogy a szocializmus túlnőtt egy ország keretein és világrendszerre vált, a kapitalizmus pedig erőtlennek bizonyult e világtörténelmi folyamat megakadályozására.” A nemzetközi erőviszonyok változásának, az imperializmus gyöngülésének másik történelmi jelentőségű eseménye a régi gyarmatrendszer gyors széthullása.

Az imperializmus azonban még fennáll, s léte a háborús veszély állandó forrása; az imperialista hatalmak „új véres háborúkra készülődnek” – hangsúlyozza a kongresszus. Megállapítja azonban azt is, hogy megnövekedtek és gyarapodnak a békéért és a népek biztonságaért küzdő erők. Értékelve a nemzetközi erőviszonyok változását, a kongresszus először mondja ki a nagy jelentőségű tételt, hogy a háború többé nem végzettszerűen elkerülhetetlen: van reális lehetőség a harmadik világháború megakadályozására. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság elleni agressziónak, valamint a francia imperializmus vietnami háborújának kudarca és a Vietnami Demokratikus Köztársaság elismerése a tények erejével támasztja alá a XX. kongresszus e megállapítását.

Az SZKP XX. kongresszusa sokoldalúan foglalkozott a Szovjetunió belső fejlődésével és nemzetközi feladataival. Tanácskozásain igen fontos helyet foglalt el a személyi kultusz okozta hibák bírálata, a párt- és társadalmi élet továbbfejlesztése. Megbélyegezték a

* A továbbiakban rövidítve közöljük „A magyar forradalmi munkásmozgalom története” című mű vonatkozó részét.

Sztálin vezetése alatt elkövetett törvénysértéseket. Hangsúlyozták, hogy a pártban szigorúan érvényesíteni kell a kollektív vezetés elvét.

A XX. kongresszus mély hatást kelt Magyarországon is. A párt tagsága, amely a vezetés válságának megoldását és a politikai hibák határozott kijavítását várja és sürgeti, jogos reményeket fűz a XX. kongresszus tanulságaihoz. Rákosiék azonban megghiúsítják e remények valóra váltását. Nyilatkoznak a kollektív vezetésről és elismerik, hogy ez – két és fél évvel az 1953. júniusi határozatok után – még a Központi Vezetőségben sem érvényesül „elégge”; elhallgatják viszont, hogy ennek éppen ők állják útját. Nyilatkoznak arról is, hogy a rehabilitációkat következetesen végre kell hajtani, miközben ők akadályozzák ezt is. Ilyen körülmények között még az olyan megállapításaiknak sincs hitele, amelyek különben helyesek.

Rákosi a korábbi évtizedekben jelentős érdemeket szerzett a forradalmi mozgalomban, de 1948 utáni tevékenységével nagy károkat okozott a szocializmus ügyének. Vezető szerepe volt a párt politikájának szektás eltorzításában, a pártélet lenini szabályainak megsértésében, a Központi Vezetőség szerepének rendkívüli leszűkítésében. Őt terheli a fő politikai felelősség a törvényesség megsértéséért, úgyszintén a huzavonáért a rehabilitációk terén. S ugyanő, a dogmatikus szemlélet és szektás politika vezető képviselője, nemegyszer tett elvtelen engedményeket Nagy Imréék jobboldali követeléseinek is. A párt politikájának helyes útra vitele, a pártvezetés tekintélyének megerősítése azt követeli, hogy Rákosit és szűkebb csoportját távolítsák el a vezetésből. Annál is inkább, mert hamar kitűnik, hogy Rákosi és társai korábbi politikájukat folytatják.

A XX. kongresszus tanulságait illetően nemcsak Rákosiék kétszínűek, hanem a Nagy Imre–Losonczy-frakció is. Önmagukat nyilvánítják a XX. kongresszus „igazi” híveinek. Eközben kapcsolataik a különféle ellenforradalmi csoportokkal egyre intenzívebbek. Élénkül a jobboldali szociáldemokraták és a polgári demokráciát követelő más csoportok tevékenysége; ezek bizonyos összekötő láncszemmé válnak a revizionisták és az ellenforradalmi erők horthysta szárnya között.

A kapitalista restauráció polgári erői egyre nyíltabb szocialistaelenes propagandára használják fel azt az elégedetlenséget, amit Rákosiék politikája előidézett. Nagyék viszont a „hibák kijavításának” szószólóiként, a „demokratikus szocializmus” jelszavával folytatják akciójukat a rendszer ellen.

A burzsoá ellenforradalmi csoportok és a revizionista frakció propagandájának közös vonása a nyugati tőkés viszonyok szépítése, a Szovjetunió meg a többi szocialista ország becsmérése. Idealizálják a polgári demokráciát, kiemelik a nyugati tőkésországok gazdagságát, árubőségét, és hallgatnak az ottani visszaosságokról, osztályellentétekről, az imperialista hatalmak népellenes, háborús veszélyekkel terhes politikájáról. Elhallgatják a Szovjetunió és a többi szocialista ország igazi szerepét a béke védelmében, a népek felszabadító harcainak támogatásában, de kiemelik eme országok hiányosságait és lekicsinylik fejlődésük történelmi eredményeit.

A burzsoá ellenforradalmi csoportok és Nagy Imréék politikájának közös vonása az a törekvés, hogy elszakítsák az országot a szocialista tábortól. Nagy Imre és társai politikai platformjának egyik fő pontja a „tömbpolitika” elleni harc; a platform elködösíti a különbséget a NATO agresszív tömbje és a béke védelmét szolgáló Varsói Szerződés között. A „semlegesség” jelszavát használja fel arra, hogy követelje a Varsói Szerződésből való kilépést, ami elszakítaná az országot a szocialista országok védelmi szövetségétől. S ezt éppen abban a helyzetben teszik, amikor a NATO-hatalmak szélesre tárják a kapukat a nyugatnémet revansisták újrafegyverkezése előtt. A nyugati rádiók, valamint a reakció hazai csoportjai messze-menően ösztönzik ezt a „semlegességet”, mert szeretnék megfosztani a szocialista Magyarországot legfontosabb nemzetközi támaszától.

A burzsoá ellenforradalmi csoportok és Nagy Imréék propagandájának közös vonása az 1945–1947. évi koalíciós rendszer idealizálása, a koalíciós kormányzat idején zajlott osztályküzdelmek elhomályosítása. Ez a propaganda a demokrácia jelszavával a szocialista forradalom győzelme előtti állapotokhoz való visszatérés ideológiai előkészítését szolgálja. A burzsoá restaurációhoz vezető út propagá-

lásának ez a fő formája. Ennek jegyében előállnak a többpártrendszer visszaállításának követelésével is.

Nagy Imre – a revizionizmus eszmei „megalapozása” során – szembeállítja a munkásság osztályérdekeit a nemzet érdekeivel. Szerinte a munkásosztály „a nemzet egyetemes érdekeit nem rendelheti alá a maga osztályérdekeinek”. A történelem bebizonyította, hogy éppen a munkásosztály érdekei esnek egybe a legmesszebbmenően a nemzet egyetemes érdekeivel, a munkásosztály forradalmi céljainak valóra váltása szolgálja a legjobban az egész nép ügyét. A munkásság természetesen csak akkor valósíthatja meg a dolgozó nép egészét szolgáló nagy céljait, ha megnyeri a dolgozó parasztság és az értelmiség támogatását, képviseli az ő érdekeikből is mindazt, amit a nemzet általános érdeke követel. Az ország szocialista fejlődése tehát messzemenően függ a munkásosztály és a többi dolgozó társadalmi réteg szövetségének fejlődésétől. Aki azonban „a nemzet egyetemes érdekeinek” jelszavával alárendeli a hatalomra került munkásosztály érdekeit más osztályok érdekeinek, az a proletárdiktatúra elvetésének útjára tér. Ez pedig – bármennyire is bizonygassa valaki, hogy ő a népi demokrácia és a szocializmus híve – egyet jelent a szocializmus ügyének feladásával.

A munkásság forradalmi képviselői éppen azért léphetnek fel nyíltan osztályuk érdekeinek védelmében, mert ezek egybeesnek a nemzet általános érdekeivel. A burzsoázia képviselői viszont a „nemzeti érdekek” szószólóiként fellépve tagadják, hogy a tőkésosztály érdekeit képviselik. A revizionisták, mikor igazolni próbálják a proletárdiktatúra elvetését, szintén a „nemzet egyetemes érdekeire” hivatkoznak, átvéve a nacionalista propaganda fenti módszerét.

A burzsoá ellenforradalmi csoportok és revizionista szövetségeik messzemenően kihasználják propagandájukban a Sztálin-ügyet. A XX. kongresszus zárt ülésén Hruscsov külön referátumban foglalkozott Sztálin szerepével a törvénysértő perekben. E bizalmas beszámoló csakhamar a nyugati hatalmak kezébe kerül, amit azok rögtön heves szovjetellenes kampány indítására használnak fel. Azt remélik, hogy ennek révén visszavethetik a nemzetközi

helyzetben mutatkozó enyhülési folyamatot. Ezzel együtt az összes jobboldali erők kihasználják a Sztálin-kérdést a kommunista pártok és a kommunistákkal együttműködők ellen. A testvérpártoknak különösen a tőkés világ országaiban rendkívüli erőfeszítéseket kell tenniük, hogy megvédjék eszméiket s politikájukat a mindenfelől megindult támadásokkal szemben. Nagy politikai tűzpróbát állnak ki, s eközben folytatják harcukat a marxi-lenini alapelvek védelméért, a dogmatikus szemlélet felszámolásáért, politikájuk továbbfejlesztéséért.

Magyarországon a Sztálin-ügy egybekapcsolódik az itt elkövetett törvénysértések miatt keletkezett – és a rehabilitációk körüli huzavona által is megnövelt – elkeseredéssel. A Sztálin-kérdés tehát tovább növeli a törvénysértések által kiváltott morális megrendülést, valamint az eszmei és a politikai zavart. A reakciós erők és revizionista szövetségeseik mindezt felhasználják saját céljaikra. Ebben messzemenő támogatást kapnak a nyugati rádióktól, mindenekelőtt az amerikaiak Münchenben működő „Szabad Európa” nevű hírhedt adójától, amelyet a szocialista országok elleni propaganda céljaira hoztak létre.

A müncheni amerikai rádió elsősorban a revizionisták, az „ellenzéki kommunisták” tevékenységét serkenti; dicsóítja őket mint a szocializmus „igazi híveit”. Az illegálisan működő burzsoá ellenforradalmi csoportokat arra ösztönzi, hogy a proletárdiktatúra elleni nyílt politikai küzdelemben engedjék előtérbe Nagy Imréeket, „hadd törjék át ők a frontot”.

A helyzet egyre súlyosbodik.

A pártvezetés képtelen megfelelő eszmei és politikai harcot kibontakoztatni az „antidogmatizmus” és az „antisztálinizmus” jel-szavaival támadó revizionizmus ellen. Ennek fő akadályozói Rákosi és társai. A proletárhatalom ügyét féltő kommunisták mind szélesebb köre, különösen a párt régi tagjai, sürgetik, hogy a Központi Vezetőség hozza meg a szükséges döntéseket, újítsák meg a Politikai Bizottságot, váltsák le Rákosit.

Rákosiék távozását különféle emberek különféle céllal követelik. A munkáshatalmat féltők azért, hogy a szektás hibákat is kijavítsák

és a revizionisták tevékenységét is visszaszorítsák. A jobboldaliak viszont azért, hogy a pártvezetést a Nagy–Losonczy-frakció ragadja magához.

A kétfrontos harcot sürgetők – a pártegységet feltve és a pártszerűtlen fellépésektől óvakodva – tartózkodnak attól, hogy a párt hivatalos vezetői ellen nyilvános propagandát folytassanak. A Központi Vezetőségtől követelik a megfelelő döntéseket. A revizionisták viszont a párton kívül működő szövetségeseikkel együtt nyilvános agitációt folytatnak, nagy demagógiával igyekeznek népszerűsége szert tenni és tömegakciókat szervezni. Agitációjuk hatására a szocializmus ügyét féltő emberek közül sokan kerülnek a befolyásuk alá, közöttük nem kevés párttag is.

A Központi Vezetőség 1956 júliusában végre meghozza az első döntéseket, amelyek a pártvezetés válságának megoldását és a politikai hibák kijavítását célozzák. A határozat megállapítja, hogy a pártvezetés az 1953 előtti hibák egy részét 1955-ben ismét elkövette, az SZKP XX. kongresszusának tanulságaihoz fűzött jogos várokozásnak a Politikai Bizottság nem tudott megfelelően eleget tenni, a hibák felszámolásában „tétovázás és huzavona” volt. A pártban „mélyek mind a szektásság, mind a jobboldali opportunizmus gyökerei”, s mindkettővel szemben „a legkövetkezetesebb eszmei-politikai harcot kell folytatni”.

A határozat állást foglal az ország fejlődésének számos fontos kérdésében.*

Nagyon fontosak a Központi Vezetőség döntései személyi kérdésekben. Most messzemenően ezektől függ, hogy sikerül-e leküzdeni a vezetés válságát, megállítani a párt sorainak fellazulását és újra megszilárdítani a pártot, a pártvezetés és a kormányzat tekintélyét.

Rákosi Mátyást felmentették a KV első titkári tisztsége és politikai bizottsági tagsága alól. Farkas Mihályt – akinek súlyos felelősségét a törvénysértésekért a Központi Vezetőség különbizottsága állapította meg – kizárták a pártból.

A Központi Vezetőséget kiegészítik; ennek során beválasztják

* Lásd e kötet 66–92. oldalán.

Kádár Jánost, Kállai Gyulát, Marosán Györgyöt, Mező Imrét. A Politikai Bizottságba visszakerül Kádár János, Kiss Károly, Marosán György és Révai József. Kádár elvtársat a KV titkárává választják. A Központi Vezetőség első titkára Gerő Ernő lett.

A Központi Vezetőség határozata a párt lenini erőinek a sikere, amely bizalmat vált ki a proletárhatalomért és a pártért aggódók körében. A döntések politikai tehertétele azonban az, hogy a szektás irányzat képviselői továbbra is jelentős szerepet játszanak a vezetésben. Ez mindenekelőtt abban mutatkozik meg, hogy Gerő lett a párt első titkára. Ő nyilatkozik ugyan a kétfrontos harc szükségességéről, de nem tud kellő alapossággal szembenézni sem a szektás hibákkal, sem a jobboldali veszéllyel. A kétfrontos eszmei harc helyett inkább a „kétfrontos megbocsátás” politikájával próbálkozik, „tisztá lap” nyitását hirdeti meg, remélve, hogy akkor a múltbeli hibákra fátylat lehet borítani. Azonban a párt sorainak megszilárdítása nem lehetséges a régi hibákat is feltáró eszmei és politikai harc nélkül. Annál kevésbé, mert az ellenforradalmárok szervezett erői és revizionista szövetségeseik fokozzák támadásaikat.

A Központi Vezetőség júliusi határozatai az első lépést jelentik ahhoz, hogy a párt a kétfrontos harc tényleges kifejlesztésével mozgósítsa erőit a munkáshatalom megszilárdítására, a szocialista építés feltételeinek biztosítására. A helyzet azonban bonyolult. A párt Központi Vezetősége és tagsága továbbra sem egységes, a jobboldal szervezett erői ugyanakkor érintetlenül maradtak, és gyorsítják előkészületüket a nyílt támadásra, a fegyveres felkelés kirobbantására.

★

Az MDP Központi Vezetőségének 1956. júliusi határozata a korábbi helyzethez viszonyítva kedvezőbb lehetőséget teremtett a megfelelő marxista-leninista politika kidolgozásához és érvényesítéséhez. A Központi Vezetőség azonban nem tudja helyreállítani a párt politikai és cselekvési egységét és biztosítani a júliusi határozatokhoz fűzött remények valóra váltását, mert hiányzik a súlyos helyzetben

döntő fontosságú világos, egységes állásfoglalás a tennivalók megítélésében.

Augusztusban megjelenik a Központi Vezetőség határozata a párt értelmiségi politikájáról. Ez kísérlet arra, hogy kijavítsák e téren a szektás hibákat, nagyobb megbecsülést biztosítsanak az értelmiségnek, és visszaszorítsák a revizionista-nacionalista zavarkeltést, mely az értelmiség körében különösen nagyfokú. A Politikai Bizottság kezdeményezésére e határozatot ankétokon is megtárgyalják. Ebbe bekapcsolódnak a revizionista csoportok, s a hibák elleni harc jelszavával folytatják akcióikat a párt sorainak bomlasztására. Támadásaikat most már nemcsak a régi szektás politika vezető képviselőire összpontosítják, akik a Politikai Bizottságban továbbra is helyet foglalnak, hanem mindinkább kiterjesztik a párt, valamint az állami és társadalmi szervezetek alapvető kádereire; mint „sztálinistákat” igyekeznek lejártni és megfélemlíteni őket.

Szeptember elején megjelenik a minisztertanács határozata a termelőszövetkezetek fejlesztéséről. Ez hiteltörlesztési könnyítéseket ad, további hitelt biztosít a közös gazdaságokba vitt állatok és más javak értékének kifizetésére, és járadék fizetését írja elő a bevitt földek után. Biztosítja a beadási kötelezettségeken felüli termékek szabadpiacra vitelét, szélesebb teret ad a termelőszövetkezetek kereskedelmi tevékenységének, s melléküzemek létesítését is ösztönzi. Lehetővé teszi számukra a traktorok vásárlását, elősegíti teherautó-, pótkocsi- és építőanyag-vásárlásaikat. A határozat egyben állást foglal az alacsonyabb típusú termelőszövetkezetek, szakcsoportok, alkalmi termelői társulások hatékonyabb fejlesztése mellett is.

A minisztertanács e határozata segítheti a termelőszövetkezeti mozgalomban elkövetett hibák kijavítását és a jobboldal termelőszövetkezet-ellenes agitációjának visszaszorítását. A revizionisták azonban, más jobboldali erőkkel együtt, folytatják agitációjukat a termelőszövetkezetek ellen.

A párt Központi Vezetőségének ösztönzésére a SZOT hozzáfog az üzemi demokrácia kérdéseinek vizsgálatához, s napirendre tűzi a szakszervezetek tevékenységének megjavítását. A revizionisták ebbe is bekapcsolódnak, demagóg hangulatkeltéssel igyekeznek nyo-

mást gyakorolni a szakszervezetek vezető szerveire; „rákosistának” meg „dogmatikusnak” nevezik mindazokat, akik szemben állnak a jobboldali zavarkeltéssel.

A Központi Vezetőség napirendre tűzi a népfrontmozgalom kifejlesztését, hogy ennek révén is próbálja kiküszöbölni a szövetségi politikát eltorzító szektás hibákat. A revizionisták, más jobboldali erőkkel együttműködve, a népfront újjászervezésére irányuló kísérleteket is pozícióik erősítésére igyekeznek felhasználni.

Megélénkül az 1949 előtti koalíciós pártok különböző csoportjainak tevékenysége. Kéthly Anna és társai, titkos megállapodást kötve a Nagy-Losonczy-frakcióval, előkészületeket tesznek a Szociáldemokrata Párt újjászervezésére. Úgy vélik, elérkezett az idő a munkásság politikai és szervezeti egységének megbontására. Szerveződnek a volt kigazdapárti és a volt parasztpárti jobboldaliak is, akiket a baloldal még 1948–1949-ben kiszorított, s akik most jó alkalmat látnak arra, hogy nyíltan felemeljék a kommunistaellenes lobogót. Aktivizálódnak a volt koalíciós pártok olyan képviselői is, akik 1948–1949-ben őszintén magukévá tették az MDP szocialista céljait, és készek voltak részt venni ezek valóra váltásában, de később a párt politikájának eltorzulása következtében passzívvá váltak. 1956 nyarán viszont nagy részük a revizionista frakcióhoz, illetve a régi jobboldaliakhoz csapódva keres „bűnbocsánatot” a kommunistákkal való korábbi együttműködésért.

Nagymértékben fokozódik az imperialista propaganda és aknamunka a szocialista országok ellen. Propagandatevékenységük fő irányítója az Amerikai Egyesült Államok európai propaganda-vezérkara, amely Nyugat-Németországban székel.

A szocialista országok elleni bomlasztó tevékenységben az angol és a francia uralkodó köröket ekkor különleges célok is vezérlik. Katonai akcióra készülnek Egyiptom ellen, s azt remélik, hogy a szocialista országok elleni bomlasztó munka sikere esetén a Szovjetunió nem nyújthat kellő segítséget az egyiptomi népnek. A kairói kormány ugyanis államosította a Szezei-csatornát, melyet most az angol és a francia részvényesek – a csatorna korábbi birtokosai – vissza akarnak szerezni.

A nyugati antikommunista körök a fő tüzet ekkor Magyarország ellen irányítják. Állandó rádiópropagandájukat kiegészítik a népi demokráciát és a Szovjetuniót támadó röpiratokkal, amelyeket ballonok útján nagy tömegben juttatnak el országunk légiterébe. Taktikájukat továbbra is az jellemzi, hogy agitációjukban elsősorban a revizionistákat támogatják, és arra ösztönzik őket, hogy követeljék az MDP vezetésének átadását az ő kezükbe. Emellett bátorítják, segítik a volt koalíciós pártok aktivizálódó jobboldali köreit, s titokban messzemenő támogatást nyújtanak az illegális szélsőjobboldali ellenforradalmi szervezeteknek, hogy felkészüljenek a szocialista hatalom elleni fegyveres támadásra. Figyelmeztetik a burzsoá restaurációs erőket, hogy nekik most a revizionistákat kell támogatniuk, mert elsősorban azok hiúsíthatják meg a Központi Vezetőség kísérletét a pártegység helyreállítására.

Az imperialisták által támogatott illegális szélsőjobboldali szervezetek egy része katonai jellegű. Legtöbbjüknek amerikai vagy nyugatnémet kémszervezetekkel van kapcsolatuk. Botondhadosztály, Hadapródok Szervezete, Nemzeti Ellenállási Mozgalom és egyéb néven horthysta és nyilas katona- és csendőrtisztek vezetésével működnek. A fegyveres akciókra való felkészülés mellett politikai tervek is készülnek a szocialista rendszer megdöntése esetére. Az illegális szélsőjobboldali szervezetek másik csoportja klerikális jellegű. Az antikommunista és nacionalista propagandát vallási propagandával kombinálják, s politikai tervük: vallási mezbe öltöztetett kapitalista restauráció, szélsőjobboldali diktatúrával. Keresztény Magyar Párt, Keresztény Front és más elnevezésekkel működnek, s jórészt a feloszlatott szerzetesrendek tagjai szervezik; illegális ifjúsági szervezeteket is létrehozna Keresztény Ifjúsági Mozgalom és más néven. A klerikális szervezetek tagjai, különösen ifjúsági csoportjaik, bekapcsolódnak az értelmiség körében szervezett revizionista megmozdulásokba.

A pártbomlasztó tevékenység szervezői és vezetői a revizionisták. A szélsőjobboldali, burzsoá-fasiszta csoportok ekkor a háttérben működnek; a mélyülő politikai válságot a revizionista fellépések tá-

mogatására és saját illegális szervezeteik megerősítésére használják fel.

Az MDP Politikai Bizottsága különböző engedményekkel próbálja jobb belátásra bírni a revizionisták vezető csoportjait, de ennek az a következménye, hogy a Központi Vezetőség tekintélye tovább gyöngül, a revizionistákkal szemben állók elbizonytalanodnak, demoralizálódásuk fokozódik, a Nagy-Losonczy-frakció befolyása pedig növekszik.

A Politikai Bizottság és a párt akcióképességét az egyre súlyosbodó helyzetben közel két hónapon át bénítja az is, hogy Gerő Ernő szabadságra megy, Kádár Jánost kiküldik a kínai pártkongresszusra. A vezetés 1956 szeptemberében gyakorlatilag Kovács István és Ács Lajos KV-titkárok és Hegedüs András miniszterelnök kezébe kerül. Ez a vezetés a bizonytalanság és a tehetetlenség megtestesítője; ennek forrása jórészt a „kétoldalú megbocsátás” politikája, melyet a Központi Vezetőség júliusi ülésén Gerő hirdetett meg, s amely az előállt helyzetben mindjobban csődöt mond. A megtévedtekkel szembeni jóindulat érvényesülésének ugyanis nélkülözhetetlen feltétele a megtévesztők leleplezése, hatékony eszmei és politikai ellencsapás a jobboldali erőkre. A Politikai Bizottság azonban – miután tagjainak többsége a régi szektás hibákkal kellően szakítani nem tud – képtelen arra, hogy az egész jobboldal élvonalát alkotó revizionizmust eszmei-politikai harcban legyőzze.

A Politikai Bizottság tehetetlensége miatt a Központi Vezetőség tagjai körében nő a zavar és az elkeseredés. Egyes tagjai a revizionistákhoz csatlakoznak, mások a nyugalom reményében megegyezést sürgetnek Nagy Imréékkel.

A revizionistáknak sikerült vezetésük alá vonni az értelmiségi fiatalok Petőfi Kör néven még 1955 márciusában a Dolgozó Ifjúság Szövetségének keretében alakult vitafórumát. A kör 1956 tavaszától egyre inkább a revizionisták propagandaközpontja lett. Rendszerellenes agitációja miatt június végén a Petőfi Kört betiltották. Szeptemberben azonban a revizionisták, immár nyílt kampányt folytatva, ismét működtetik. Ennek során az osztályellenség jelenlétét és aktivizálódását hangoztató állásfoglalásokat „szektás” nézeteknek

nyilvánítják. Ilyen módon is könnyítik a különböző polgári restaurációs erők tevékenységét, és igazolják együttműködésüket ezekkel az erőkkel.

A jobboldaliak a Petőfi Kör mintájára hasonló köröket szerveznek a fővárosban és vidéken, főleg az egyetemeken, hogy legális szervezeti hálózatot teremtsenek, amelyre támaszkodva mozgósítsák a befolyásuk alá került fiatalokat. Októberben fellépnek az egyetemi és főiskolai hallgatók külön, „önálló” országos szövetségének létrehozásáért, szervezetileg is megbontva a DISZ-t. Ürügyként az ifjúsági szövetség hibáit használják fel, de a támadás igazi oka az, hogy a DISZ a párt és a munkáshatalom mellett áll, és nem tudják ettől eltéríteni. A DISZ elleni akcióban a revizionisták mellett már előtérbe kerülnek a polgári restaurációs csoportok, közöttük az illegális szélsőjobboldali ifjúsági szervezetek képviselői. MEFESZ néven szervezik a DISZ-től elszakadó és a párttal szembeforduló egyetemi és főiskolai diákegyesületet, a revizionisták és más jobboldaliak politikai blokkjának támogatására.

A revizionistákhoz csatlakozó újságírók és írók messzemenően támogatják e pártellenes, rendszerellenes akciókat. Befolyásuk a lapok többségében és a rádióban mindinkább felülkerekedik. Ez nagymértékben segíti a különböző jobboldali erők szerveződését és felkészülését a támadásra. Az MDP Politikai Bizottságának és Központi Vezetőségének megosztottsága következtében a kormányzati szervek bizonytalansága ekkor már olyan fokú, hogy tétlenül nézik az újult erővel kibontakozó revizionista propagandát és nyílt szervezkedést. A párt és a kormányzat vezetői hatástalan kritikai észrevételekkel fejezik ki rosszallásukat, vagy éppen hallgatólagosan tudomásul veszik mindezt; képtelenek megállítani e folyamatot.

★

Az MDP Politikai Bizottsága még szeptember elején határozatot hozott arról, hogy a törvénysértő perek áldozataul esett elvtársaknak, Rajk Lászlónak és társainak hamvait méltó módon, diszkrét módon kell elhelyezni. Ez fájdalmas feladat, de morális és politikai kö-

telesség, amely egyben demonstrálja, hogy a párt fel akarja számolni a személyi kultusz következményeit. A határozat végrehajtásában azonban zavar van a Politikai Bizottság tagjai között. Egy részük aggódik, hogy a temetést a jobboldali erők saját politikai céljaikra használhatják fel, és halogatni akarja, más részük a temetés kapcsán megegyezést sürget a Nagy–Losonczy-frakcióval. A Központi Vezetőség tagjai sem egységesek e kérdésben. A huzavonának és a megegyezési kísérletnek az a következménye, hogy a revizionisták léphetnek fel sürgetőleg a temetés megrendezéséért. Október 6-án kerül erre sor, de már olyan körülmények között, amikor a törvénytelenségek okozta morális megrendülést a hazai jobboldali erők, s természetesen a nyugati rádiók is, a politikai zavar elmélyítésére tudják felhasználni.

A revizionisták 1956 nyarától kampányt folytatnak Nagy Imre visszavételéért a pártba, a Központi Vezetőségbe és a Politikai Bizottságba. Közben a revizionista frakció titkos központja, melynek ő az egyik vezetője, állandó kampányokat szervez a Központi Vezetőség és a Politikai Bizottság határozatai ellen, együttműködik a jobboldali szociáldemokraták és más rendszerellenes csoportok képviselőivel a kormányzat megbuktatására, a hatalom együttes megszerzéséért. Nagy Imre e tevékenységére azonban csak az ellenforradalom leverése utáni vizsgálat derít fényt, ezekben a napokban mindez a Központi Vezetőség tagjainak többsége előtt is rejtve marad.

Az MDP Politikai Bizottsága október 13-án visszaveszi őt a pártba; javasolja a Központi Vezetőségnek, hogy a közeljövőben vitassa meg a Nagy által „ténylegesen elkövetett hibákat, valamint azt, hogy a korábbi párthatározatokban mennyiben voltak túlzások vagy helytelen megállapítások”. E döntés annak a következménye, hogy a Központi Vezetőség többsége hitelt adott Nagy Imre lojalitási készségének, azt remélve, hogy mint párttag, majd elismeri tévedéseit, s ezzel segít elválasztani a megtévesztett embereket az ellenséges zavarkeltőktől. A revizionisták viszont e döntést a Nagy Imre melletti propaganda fokozására használják fel.

A fegyveres lázadás a revizionisták által szervezett tüntetés nyomán, a revizionisták vezetésével, október 23-án délután egyetemista megmozdulás formájában kezdődik. A felvonuló fiatalok többsége nem ellenforradalmat akar, hanem a hibák ellen tiltakozik, és sürgeti a szektás politika kijavítását akadályozók félreállítását. Azonban a hibák elleni harc jelszavait ügyesen kihasználó revizionista és nacionalista erők befolyása alá kerültek, amelyek jóhiszeműségükkel messzemenően visszaéltek. A szélsőjobboldali csoportok kezdettől fogva részt vesznek a tüntetésben, és fokozatosan átveszik az irányítást. Nacionalista és szovjetellenes demagógiájuk csakhamar nyílt szocialistaellenes uszítással párosul. Sárba tapossák, elégetik a vörös zászlókat, leverik a vörös csillagokat, a népköztársasági címet, meggyalázzák a forradalmi munkásmozgalom és a népi demokrácia szimbólumait, miközben nemzeti zászlót lobogtatnak, s hirdetik: „Aki magyar, velünk tart.” A revizionisták egy része megrökönyödve tapasztalja a nyílt ellenforradalmi hangulatkeltést, de nem mer szembefordulni vele. A revizionista vezérkar dicsőíti a megmozdulást, az antikommunista pogromhangulatot lényegtelen jelenségnek nyilvánítja, és propagandistái a szélsőjobboldaliakkal versenyre kelve folytatják a nacionalista és a szovjetellenes uszítást.

A rendfenntartó szervek passzívak; megbénítja őket a kormányzat bizonytalansága és a politikai zűrzavar saját soraikban. A budapesti rendőrség vezetőinek egy része a revizionista frakcióhoz csatlakozott, köztük a főkapitány (Kopácsi Sándor) is. A rendfenntartó szervek teljes passzivitása, a kormányzat ingadozása, az utca átengedése a rendszerellenes erőknek – mindez tovább növeli a politikai zűrzavart a párt soraiban, a társadalmi szervezetekben és az állami szervezetekben is. A fegyveres lázadásra felkészült erők pedig október 23-án este kirobbantják a felkelést. Támaszkodnak a tüntetésekkel keltett, s az utcát hatalmába kerítő jobboldali tömeghangulatra.

Az ellenforradalmi felkelők fegyveres csoportjai október 23-án este támadást indítanak a Rádió és a *Szabad Nép* székháza, valamint néhány nem kellően védett fegyverraktár és más fontos objektum ellen. E támadások szervezésében és irányításában volt

northysta és nyilas katona- és csendőrtiszteké a vezető szerep. A revizionisták, valamint a klerikális szervezetek segítségével egy időre sikerül néhány száz félrevezetett diákot és más fiatalokat is beszervezniük fegyveres csoportjaikba, s fiatalokból álló külön csoportokat is létesítenek; propagandájukban mindenekelőtt ezeknek a részvételét hangsúlyozzák, s ilyen módon rejtegetik a fegyveres harcra előre felkészített szervezeteiket. Gyorsan nőnek a népi demokráciával tudatosan szemben álló és a lázadás által aktivizált reakciócsapatai. A fegyveres harcba mind nagyobb számban bekapcsolódnak a csőcselékelemek, úgyszintén a nyugatról részben előzetesen, részben menet közben ideküldött csoportok.

A Központi Vezetőség a lázadás kirobbanása után azonnal összeül. A súlyos helyzetben sem jön létre a szükséges politikai egység, de megállapítják, hogy ellenforradalmi megmozdulás kezdődött, s az ellenségnek nagy számmal sikerült bevonnia akciójába megtévesztett embereket, különösen fiatalokat. Miután fegyveres támadás indult a néphatalom ellen, fegyveres erőt kell bevetni a támadás visszaverésére, az ellenség ártalmatlanná tételére.

A fegyveres lázadás nagy megdöbbenést kelt a párt tagságában s a szocializmus minden hívében; várják, hogy a pártvezetőség és a kormány haladéktalanul mozgósítsa a szükséges erőket.

A revizionista vezérkar a hatalom átvételére készülve manőverezik. Nagy Imre a Központi Vezetőség előtt elismeri, hogy ellenforradalom kezdődött, vállalja, hogy segítenek rádöbbeneni a jóhiszemű embereket a valóságra és leverni a lázadást. A Központi Vezetőség – remélve, hogy Nagy Imre a válságos helyzetben, minden személyes momentumot félretéve, most kommunistaként akar segíteni – hitelt ad nyilatkozatának, sőt őt és néhány társát beveszi tagjai közé. Azt is elhatározzák, hogy Hegedüs Andrást a kormányelnöki tisztségről leváltják, s e tisztséget ismét Nagy Imre veszi át. Nagy Imre vállalja az ellenforradalom fegyveres leverésével járó feladatot; őt és Losonczyt beválasztják a Politikai Bizottságba is.

A fegyveres támadás elfojtására államvédelmi alakulatokat és egy harckocsizó egységet vezényelnek ki. Az utóbbi azonban olyan parancsot kap, hogy lőszer nélkül vonuljon a Rádióhoz, s csak pszi-

chológiai hatással vessen véget a támadásnak. Az ellenforradalmárok ezt megtudják, a lőszer nélkül védekezésre is képtelen harckocsikat könnyen megszerzik, és gyorsan elhíresztelik, hogy a katonák „átálltak”.

A néphadsereg budapesti helyőrsége igen kis létszámú. Az ellenforradalmi lázadás kitörése előtt a Politikai Bizottság már foglalkozott azzal, hogy a mélyülő válság miatt jelentősebb katonai erőt kell a fővárosba vezényelni, de a vezetés megosztottsága következtében ilyen határozat nem született. A pártvezetőség és a kormány csak október 23-án a késő esti órákban hoz olyan döntést, hogy vidéki ezredeket kell azonnal a fővárosba vezényelni a rend helyreállítására. Ugyanekkor a kormány, a Központi Vezetőség javaslatára, segítséget kér a budapesti körzetben tartózkodó szovjet csapatoktól, amelyek e kérésnek rögtön eleget tesznek. Ennek eredményeként a Rádió környékét, a *Szabad Nép* székházát és az ellenforradalmárok által elfoglalt objektumok nagyobb részét október 24-én megtisztítják a lázadóktól.

A Központi Vezetőség október 24-én felhívással fordult a lakosokhoz. Ebben megállapítja, hogy a nép ellensége „kezet emelt a nép államára, megtámadta a főváros középületeit, ellenforradalmi jelszavakat hangoztatva gyilkolt, rabolt, rombolt és gyújtogatott. A népi demokráciánk elleni aljas támadás célja, hogy népi demokratikus rendünket megdöntsék”, megghiúsítva a párt és a kormányzat „legfőbb törekvését, hogy gazdasági és politikai életünk fogyatékosságait kiküszöbölve az eddiginél jobb életet biztosítsunk népünknek”. Az ellenforradalmárok „piszkos rágalmakkal meg akarják ingatni népünkben a Szovjetunió iránt érzett bizalmat, és el akarják szakítani országunkat a szocialista országok családjától. Sötét terveiknek célja az, hogy szembeállítsák hazánkat barátainkkal, és védtelenné tegyenek bennünket az imperialisták ármánykodásaival szemben, hogy megfosszák népünket szabadságától, hogy visszaállítsák újból a tőkés és földbirtokosok hatalmát.”

A felhívás hírül adja, hogy a budapesti munkások számos üzemben megghiúsították a lázadók behatolását. Az ellenforradalmi bandák ugyanis a befolyásuk alá került diákok közreműködésével meg-

próbáltak behatolni több nagy gyárba, hogy ott szétverjék a párt-szervezeteket, megszervezzék az üzemekben meghúzódozó s a lázadás által aktivizált reakciós elemeket, valamint a hozzájuk sodródókat. A pártszervezetek gyorsan megszervezik a gyárőrsképeket; fegyvereket kérnek, hogy az ellenforradalmárok újabb támadásait, ha kell tűzharc árán is, visszaverjék. A Központi Vezetőség határozatot hoz arról, hogy fel kell fegyverezni a kommunistákat, ezt azonban nem hajtják végre. A hadsereg vezérkarában fejtelenség uralkodik és szabotázs folyik, s a budapesti főkapitányság revizionista vezetői is szabotálják a határozat végrehajtását.

A felkelők nagyobb részének szétszórása katonailag kedvezőbb helyzetet teremtett a lázadás gyors felszámolására, a politikai feltételek azonban vészesen romlanak. Az összeesküvők revizionista vezérkara, Nagy Imrével és Losonczyval az élen, bekerült a párt Központi Vezetőségébe, ahol így két centrum létesült. Az egyik a Politikai Bizottság, amelyben ott ülnek a revizionisták vezető képviselői. A másik a revizionista centrum, amelynek léte tapasztalható, de tevékenysége rejtve marad a Politikai Bizottság előtt. A második centrum, beépülve a Központi Vezetőségbe, fenntartja és szélesíti kapcsolatait más jobboldali erőkkel, a felkelők egy részének a képviselőivel is. Miután Nagy Imre elfoglalta a kormányelnöki posztot, gyorsan növekszik a revizionisták és segítségükkel más jobboldaliak hatalmi befolyása a kormányzati szervekben, továbbá a sajtóban és egyéb területeken is. A revizionisták ellen küzdő erők körében viszont tovább nő az eszmei és politikai zavar, valamint a szervezeti bomlás, a szétesés.

Nagy Imre első miniszterelnöki rádiónyilatkozatában október 24-én még elismerte a lázadás ellenforradalmi jellegét, s a Központi Vezetőség megbízását teljesítve felhívta a felkelőket a fegyverletételre. Közölte a kormány rendeletét a statárium bevezetéséről, amnesztiát biztosítva azoknak, akik néhány órán belül leteszik a fegyvert. Ez utóbbi azt a célt szolgálta, hogy a megtévesztett embereket könnyebben leválasszák a tudatos ellenforradalmárokról. A felkelőkhöz sodródott diákok zöme – miután megdöbbenve látta, hogy kikkel került egy táborba – csakhamar otthagya őket.

A lázadás fegyveres leverésének irányítására egy bizottság kap teljhatalmat, amelynek vezetésével Apró Antalt bízzák meg; tagjai között van Fehér Lajos és Münnich Ferenc is. E bizottság október 25-re kijárási tilalmat rendel el, hogy megghiúsítsák az ellenforradalmi tüntetéseket és megkönnyítsék a megmaradt, s részben még góccokban tömörülő fegyveres csoportok felszámolását. Nagy Imre azonban kormányelnöki hatalmával meggátolja a kijárási tilalom kihirdetését; ezt „népellenesnek” nyilvánítja azzal az ürüggyel, hogy a lakosság nem végezheti el napi bevásárlásait. A Központi Vezetőségben pedig a megerősödött revizionista csoportnak sikerül olyan hangulatot teremtenie, hogy Nagy Imre lépését tudomásul veszik. A meghirdetett rögtönbíráskodás bevezetésére nem kerül sor: Nagy Imréék keresztülviszik, hogy ennek időpontját mindig halasszák. A revizionista vezérkar ezzel keresztülhúzta a védelmi bizottság által tervezett tisztogató akciót, és lehetőséget adott arra, hogy a jobboldal szervezetei – amelyek szélesednek – október 25-én újabb tömegmegmozdulásokat szervezzenek.

Az ellenforradalmárok összes szervezetei, köztük a revizionisták, a nyugati rádióadók messzemenő közreműködésével, eszeveszett uszításba kezdenek az államvédelmi alakulatok és az őket támogató szovjet egységek ellen. Október 25-én különböző jobboldali centrumok tüntetést szerveznek, követelve az ÁVH (Államvédelmi Hatóság) feloszlátását és a szovjet csapatok kivonulását. A Földművelésügyi Minisztérium padlásán elrejtőzött fegyveres csoportjuk a Parlament elé vitt tüntető tömegre tüzet nyit, s azonnal elhíresztelik, hogy „az ÁVH-sok lövik a népet”. Alig dördültek el a provokátorok gyilkos fegyverei, a müncheni Szabad Európa Rádió összes hullámhosszán már ezt harsogja. E véres provokációt az ÁVH elleni pogromhangulat szítására használják fel.

Az újabb tüntetésekre támaszkodva a szétszórt fegyveres csoportokat újjászervezik, s tevékenységüket kiterjesztik vidékre is. Megrohanják a börtönöket, kiengedik mind a politikai, mind pedig a köztörvényes bűncselekményekért elítélteket, s ezek részvételével újabb fegyveres egységeket szerveznek. A felkelőket otthagyo több száz fiatal helyét több ezer bűnöző foglalja el.

A párt Központi Vezetőségében éles vita folyik a további tenni-valókról. Nagy Imre és társai már október 25-én nyíltan fellépnek a lázadás fegyveres leverése ellen. Két nézet csap össze. A lázadás felszámolását követelők tiltakoznak amiatt, hogy Nagy Imre meghíúsította a kijárási tilalmat és a szükséges katonai intézkedéseket. Nagy Imréék viszont a felkelőkkel való tárgyalások mellett szállnak síkra, azt a reményt keltve, hogy ez esetben vérontás nélkül is felszámolható a lázadás.

Gerőt felmentik az első titkári tisztségből, hiszen személye súlyos morális és politikai teherterhelés, és alkalmatlan is arra, hogy vezesse a bonyolult küzdelmet. Leváltásának késedelme azt eredményezi, hogy a jobboldali erők ezt a döntést saját politikai sikerüknek nyilváníthatják.

A Központi Vezetőség Kádár Jánost választja meg a párt első titkárának. Kádár elvtárs iránt bizalommal van a Központi Vezetőség tagjainak többsége, amit mind a szektásoknak, mind a revizionistáknak tudomásul kellett venniük. A politikai széthúzás azonban továbbra is igen nagy, sőt növekszik. Nagy Imréék ugyanis tovább lépnek az ellenforradalmi lázadás segítésében.

Október 26-án a Nagy-Losonczy-frakció a Központi Vezetőség ülésén már nyíltan azt követeli, hogy változtassák meg a felkelésről adott korábbi értékelést, s nyilvánítsák az ellenforradalmat „nemzeti demokratikus forradalomnak”. Nagy Imréék ezzel átveszik azoknak a követeléseit, akik a kapitalista restaurációt polgári liberális formában vélték keresztülvinni. A burzsoá erők a tőkés restaurációt tekintik „nemzeti” és „demokratikus” ügynek; az ellenforradalom megjelölést politikai számításból kerülik, ezért „forradalomnak” próbálják átkeresztelni. Ezt harsogják a nyugati rádiók is, az egekig magasztalva a lázadókat.

A Központi Vezetőség október 26-i ülése visszautasítja a veszedelemes javaslatot, amely az ellenforradalmi lázadás feldicsőítését, a munkáshatalom védelmezőinek megbélyegzését és további demoralizálását jelentené. Hozzájárul azonban ahhoz, hogy a kormány hirdessen amnesztiát mindazoknak, akik 26-án este 10 óráig leteszik a

fegyvert, s tárgyaljon a felkelőkkel, teljesítse azok „jogos követeléseit”.

A Központi Vezetőség állást foglal a kormány átalakítása és politikai kiszélesítése mellett. Ennek alapján többek között beveszik a kormányba Tildy Zoltánt és Kovács Bélát, a volt Kisgazdapárt két vezetőjét. Október 27-én a *Szabad Nép* közli a Központi Vezetőség nyilatkozatát a helyzetről.*

A revizionisták nem nyugodtak bele a Központi Vezetőség október 26-i döntésébe. A rögtönbíráskodás bevezetését ismét megghiúsították, és a Központi Vezetőség állásfoglalása ellen támadást indítottak a *Szabad Nép*ben is. A párt hivatalos lapjának október 28-i vezércikke hátba támadja a Központi Vezetőség határozatát és felhívását. Kijelenti, hogy az ellenforradalmi lázadás nem ellenforradalom, amelybe belesodródtak megtévesztett, becsületes emberek is, hanem „nemzeti” és „demokratikus” felkelés, amelybe bekapcsolódtak „ellenforradalmi elemek is”. A *Szabad Nép* cikke nagy megrökönyödést kelt és tovább fokozza a zavart a párttagok, a munkáshatalmat védelmezők táborában, viszont ujjongást vált ki a jobb-oldal frontján.

Ilyen körülmények között ül össze az MDP Központi Vezetősége október 28-án. A *Szabad Nép* vezércikkével elkövetett árulás demoralizáló hatására felülkerekedik az a vélemény, hogy meg kell próbálni, hátha az események értékelésének megváltoztatásával lecsillapíthatók a felkavart kedélyek.

Nagy Imre október 28-i rádiónyilatkozatában már nyíltan dicsőíti a lázadást, és bejelenti az ÁVH felosztatását. A jobboldali erők a korábbi törvénysértéseket használták fel az ÁVH elleni általános gyűlölet szítására, s ürügyül arra is, hogy a közrendet védelmező államvédelmi alakulatok felosztatását követeljék, mert restaurációs törekvéseik útjában állnak. Nagy Imre kormánynyilatkozata éppen azokat bélyegzi meg politikailag, akik védelmezik a munkáshatalmat, s dicsőíti azokat, akik fegyverrel támadnak rá. Ez még súlyo-

* Lásd e kötet 96–98. oldalán.

sabb demoralizálódást idéz elő a munkáshatalom híveinek táborában.

Nagy Imre most már kormányprogrammá nyilvánítja a lázadók követeléseit, amelyek a munkáshatalom felszámolására irányulnak. Programba veszi és hírül adja, hogy a felkelők osztagait beillesztik az állam fegyveres testületeibe. Ezek képviselőit gyorsan be is vonják a fegyveres testületek vezetésébe, sőt azok élére helyezik őket. Mindez fokozza a hadsereg tisztikarában és alakulataiban előállt nagy megdöbbenést és politikai zűrzavart. Annál is inkább, mert a tüzszüneti nyilatkozat az államvédelmi alakulatok felosztatásával egyidőben megtiltja az állam fegyveres erőinek a felkelők elleni fellépést.

Nagy Imre rádiónyilatkozata tehát nem a „kedélyek lecsillapodását” eredményezi, hanem azt, hogy a jobboldal gátlástalanabbul folytathatja uszítását, az ellenforradalmi szervezkedés új lendületet vesz, s új rohamot indítanak a munkáshatalom ellen. Az ellenforradalom fegyveres alakulatai gyorsan kiegészülnek, korábban szétvert osztagaik is újjászerveződnek; visszatér soraikba azoknak a fiataloknak egy része is, akik 24–25-én otthagyták őket.

Az ellenforradalmárok fegyveres csoportjainak irányítói, bár vezető szerepet kapnak az állam fegyveres testületeinek élén, külön alakulataikat is megőrzik. A szélsőreakciósok vezetésével, a nyugati imperialista taktikai útmutatásokat követve, támadásokat indítottak a rendőrkapitányságok, a pártbizottságok, a gyárak és más objektumok ellen. Budapesten egymás után elfoglalják a rendőrőrszobákat és a kerületi kapitányságokat; ezt nem nehéz megtenniük, mert a fővárosi rendőr-főkapitányság vezetője azt a parancsot adta ki, hogy ne álljanak ellent a felkelőknek, s ha követelik, adják át fegyvereiket. Azokat a fegyvereket, amelyeket a kommunista védelmi csoportokhoz kellett volna eljuttatniuk, a felkelőknek adták. A fegyveres bandák megtámadták, elfoglalták és szétdúlták a pártbizottságokat, az ellenforradalmárokkal szembeni ellenállás gócait. Budapestről felfegyverzett bandák már korábban mentek vidékre is, ottani csoportjaik erősítésére, kommunistaellenes pogromok rendezésére.

Véres provokációkat robbantottak ki Magyaróvárott, Miskolcon, Ózdon és másutt is.

A Budapesti Pártbizottságon október 28–29-én tervet készítenek a forradalmi erők tömörítésére és ellenakció indítására a munkáshatalom védelmében, s hozzáfognak megvalósításához. Ezt azonban még Nagy Imréékkel együttműködve gondolják, őket informálják, s ennek következtében tervük a lázadók katonai vezetőinek is tudomására jut. Október 30-án különböző ellenforradalmi osztagok összpontosított támadást indítanak a Budapesti Pártbizottság Köztársaság téri székháza ellen. Több órás tűzharc után, immár ágyúk bevetésével, a székházat elfoglalják, feldúlják, védőik közül 25-öt legyilkolnak, köztük Mező Imrét, a pártbizottság titkárát.

A közrend felbomlása október 23-án este kezdődött és 28-ára teljessé vált. A közlekedés megbénult, a termelés mindinkább leállt. A munkások zöme ezekben a napokban nem jut el vagy el sem indul az üzemekbe. Elmennek a kommunisták még szervezett üzemi csoportjai; viaskodnak a saját soraikban is meglevő súlyos morális és politikai zavarral, de szervezik a gyárak védelmét az utcát hatalmukba kerítő ellenforradalmi erők fegyveres csoportjainak behatolása, valamint a gyárakban is fellépő jobboldaliak támadásai ellen. Színre lépnek ugyanis az üzemekben az osztályidegen elemek különböző csoportjai, amelyek a kizsákmányolással szerzett vagyont és kiváltságaikat elvesztve kerültek az iparba, s most úgy vélik, visszatér az ő idejük. Ezek összefognak a revizionista és a jobboldali szociáldemokrata elemekkel, valamint anarchista akarnokokkal, igyekeznek maguk mellé állítani a „bűnbánatot” tanúsító MDP-tagokat, felhasználni az ő segítségüket is. Harcot indítanak a kommunista pártszervezetek felosztatásáért, a kommunisták kiszorításáért.

A gyárakon belüli küzdelem egyik fontos területévé válik a munkástanácsok létesítése és ezek összetétele. Szervezésük még október 25–26-án megkezdődött. Ekkor többnyire kommunisták vezetésével, a Központi Vezetőség ösztönzésére alakultak meg; arra törekedtek, hogy a munkástanács jelszavát ne használhassák fel az ellenforradalmárok a saját céljaikra. Október 28-a után azonban a gyárakon belüli ellenforradalmi csoportok, nemegyszer a behatoló

fegyveres bandák terrorja segítségével, ahol csak tudják, feloszlatottnak nyilvánítják az első munkástanácsokat; többnyire kis létszámú gyűléseken bejelentik és „jóváhagyatják” az általuk összeállított munkástanácsokat, amelyekből a kommunistákat már csaknem teljesen kiszorították. A kommunisták által 23-a után szervezett gyári őrsegeknek alig volt fegyverük, hiába sürgették a felfegyverzésüket. Az ellenforradalmi bandák behatolása után szervezett jobboldali őrsegek viszont kaptak fegyvert, s terroruralmat teremtettek az üzemekben.

Mindezek ellenére a kommunisták az üzemek egy részében, rendkívül szívós küzdelemmel, megőrzik a vezetést. A gyárak többségében azonban teljesen labilis helyzet alakul ki, melyet az jellemz, hogy a kommunisták megtartanak jelentős pozíciókat, de a jobboldali elemek is számottevő pozíciókra tesznek szert, és mindinkább mint várható győztesek tevékenykednek. Az üzemek jelentős hányadában pedig, különösen a fővárosban, az ellenforradalmi elemeknek sikerült teljesen kézbe kaparintaniuk a vezetést, mely feladatát elsősorban abban látja, hogy egyelőre ne engedje a munka újraindítását.

A Nagy Imre-kormány segítségével a volt koalíciós pártok, túlnyomórészt régi jobboldali vezetőkkel az élükön, újjászerveződnek. Célul tűzik ki a vezető szerep megszerzését és a polgári restaurációt. Az újjáalakuló Kisgazdapártban, Szociáldemokrata Pártban, Parasztpártban (mely most a Petőfi Párt nevet veszi fel), viták folynak arról, hogyan menjen végbe a restauráció, mit tarthatnak meg a szociális vívmányokból, kikkel menjenek együtt stb. Dominál soraikban az a törekvés, hogy kiveszik a munkásosztály kezéből a politikai vezetést, felszámolják a munkáshatalmat, a proletárdiktatúrát, ismét meghonosítják a tőkés vállalkozás rendszerét, a kapitalizmust.

Színre léptek Katolikus Néppárt, Keresztény Nemzeti Párt és más néven szerveződő klerikális-fasiszta jellegű pártok, továbbá Országos Nemzeti Bizottmány és egyéb nevek alatt létesített, fegyveres terrorcsapatokkal rendelkező vagy azokkal szoros kapcsolatban álló szervezetek. Ezek sürgetik Nagy Imréék és mindazok félre-

állítását, akik valaha is kommunisták voltak vagy együttműködtek a kommunistákkal. Október 28-tól néhány napig az amerikai propaganda is az ő fellépéseiket támogatja. Siettetik a kommunistaellenes terrort, az általános véres leszámolást. Ennek jegyében dúlják fel a pártbizottságokat, rendezik meg a Köztársaság téri vérengzést és hajtják végre más gázetteik egész sorát. A tucatszámú „katolikus”, „keresztény” és „keresztényszocialista” néven szerveződő párt közös Keresztény Front létesítését kezdi el. A számukra megfelelő politikai vezért most Mindszenty bíborosban vélnek megtalálni.

A revizionisták vezető értelmiségi csoportjaiban is sokakat megdöbbsentett az események ilyen alakulása, a fehérterror növekedése. Ezek a felkelés „tisztaságának” magasztalásával, szemérmetlen felcísisítésével próbálják rábeszélni a felkelőket arra, hogy hagyják abba a gyilkosságokat és fosztogatásokat, várják meg a „törvényes felelősségre vonást”. A szélsőjobboldal részben szintén ezt sürgeti, de azonnal szemükre hányja a revizionistáknak, hogy nekik is szerepük volt a kommunista rendszerben, hallgassanak, mert őket is felelősségre vonják korábbi tetteikért. Legtöbbjüket kiszorják a „forradalmi” és a „nemzeti” bizottságokból, a különböző szervezetek vezetéséből. A Nagy Imre-féle vezérkar ezt is tétlenül nézi.

A Kéthly–Kelemen vezetésével újjászerveződő Szociáldemokrata Párt vezérkara a szélsőreakciós terrorcselekményekkel szemben néma marad, de a miniszterelnök, Nagy Imre és társai is ugyanezt teszik. A szovjetellenes és nacionalista uszításban viszont versenyre kelnek a szélsőjobboldaliakkal. A terrorcselekmények elítélésében egyes népi írók lépnek előtérbe, köztük Németh László, aki bizonyos szocialista vívmányok megőrzése mellett is szót emel. A Petőfi Párt tagjaiként lépnek fel, de saját pártjukban sem az ő szavuk a döntő, hanem a tőlük jobbra állóké, akik a messzebb menő kapitalista restauráció hívei.

Az ellenforradalmi terror pedig növekszik. Fegyveres bandáik kiengedtek a börtönökből mintegy háromezer politikai és tízezer közönséges bűnökért elítéltet. Az általuk elfoglalt börtönökbe hurcoltak több ezer kommunistát, s a különítmények általános véres leszám-

molásra készülnek. A későbbi vizsgálatok során derül fény arra, hogy november 5-ére tervezték a nagy mérszárítás egyidejű elkezdését Budapesten és néhány vidéki városban.

★

Egyre nyilvánvalóbb lett, hogy Nagy Imréék az ellenforradalmárok cinkosai, eljutottak a proletárhatalom nyílt feladásáig. Még nem volt világos, hogy előzetes összeesküvés részeseiként avagy az események által opportunisták módjára sodródva jutottak idáig. Résztételüket az ellenforradalom előkészítésében és a lázadás leverésének tudatos elszabotálásában csak a későbbi vizsgálat deríti fel. De az, hogy a munkáshatalmat feladták, elárulták, a közreműködésükkel november 2-án összeállított új kormánylistából már teljes mértékben kitűnik.

A november 2-i kormány a tőkés restauráció kormánya. A jobboldali erők Nagyot, a nyugatiak tanácsára is, meghagyják miniszterelnöknek. Ugyanis ekkor már aggódnak amiatt, hogy új forradalmi centrum alakul, a forradalmi erők újjászerveződnek, és a Szovjetunió segítségét kérve ellentámadást indítanak. Ettől félve hagyták meg Nagyot miniszterelnöknek. Rajta kívül a revizionisták két képviselője kap miniszteri tárcát. A jobboldali szociáldemokraták három képviselője, köztük Kéthly Anna, három, korábban félreállított kigazdapárti politikus és a parasztpárti jobboldal két képviselője kap helyet ebben a kormányban.

Ennek a Nagy Imre-kormánynak az összetétele nem hagy kételyt afelől, hogy a revizionista vezérkar végigjárta a proletárhatalom elárulásának, a tőkés restauráció erői előtti teljes behódolásnak az útját, s még arra is képtelen, hogy a klerikális-fasiszta erők nyílt színrelépését s a fehérterrort megakadályozza. A magyarországi revizionizmus, a proletárdiktatúra elvét megtagadva, magáévá tette az 1945-ös koalíciós rendszer visszaállításának követelését, segítette a tőkés restauráció pártjainak újjászerveződését, és tétlenül nézte még a szélsőreakciós pártok tevékenységét is. A szocialista rendszer védelmezőinek harcát bénítva, a szovjetellenes nacionalista propa-

gandához csatlakozva jutott el a munkáshatalom nyílt feladásáig. A november 2-i Nagy Imre-kormány – parlamenti felhatalmazás nélkül – önhatalmúlag bejelenti, hogy felmondja a Varsói Szerződést. Szembefordul a szocialista Magyarország függetlenségének alapvető nemzetközi biztosítékával: a szocialista országok védelmi szövetségével. Ez is a burzsoá restaurációs erők egyik legfőbb, a nyugati rádiópropaganda által messzemenően támogatott követelése, s meghirdetése újabb bátorítás a szélsőjobboldali erőknek.

A jobboldali erők még a november 2-i kormány megalakítása előtt Budapestre hozták a népellenes bűnökért elítélt Mindszenty bíborost, akit a „nemzeti szabadságharc” vezérének kiáltanak ki. Ő holmi államfőjelöltként lép fel, készen arra is, hogy egy, a horthysta ellenforradalomból jól ismert „keresztény nemzeti” kormány alakításában közreműködjön. A Nagy Imre-kormány hozzájárulásával november 3-án rádióbeszédet tart, amelyben irányelveket ad a restauráció végrehajtásához. Állást foglal mindazok félretolása és felelősségre vonása mellett, akiknek a népi demokratikus rendszer létrehozásában bármilyen részük volt. Kijelenti: „magántulajdon alapján álló, kizárólag kultúrnacionalista szellemű” rendszert kell teremteni. Az általa képviselt „kultúrnacionalista szellem” az 1920-as „keresztény kurzushoz” hasonló uralom új címkéje lenne. Fellépése hozzájárult ahhoz, hogy lehulljon a hályog a megtevesztett emberek szeméről, hogy világosan lássák az ellenforradalom valódi arculatát, a szocialista hatalom elvesztésének s a fehérterror elhatalmasodásának nagy veszélyét.

Az ellenforradalmi erők nagy reményeket fűztek ahhoz, hogy a magántulajdont magasztaló agitációjukkal maguk mellé állíthatják a parasztokat, szembefordíthatják őket a munkáshatalommal, megismételhetik azt, ami 1919-ben a Tanácsköztársaság elleni aknamunkájuk során a falvak nagy részében sikerült nekik. E számításaikban azonban csalódniuk kellett. A kulákságot és a régi földesúri rendszer addig meglapult híveit mozgósíthatták, s ez is jelentős szervezett erőt biztosított részükre, amíg a forradalmi erők a szétesés állapotában voltak. Azonban az előbújó régi urak és kiszolgálóik, valamint a kulákság fellépése, szervezett csoportjaik garázdálko-

dásai és gáztettei a parasztság alapvető tömegeiben nagy nyugtalanságot váltottak ki. Nem lehetett velük feledtetni, hogy a munkáosztály segítségével hajtották végre és védték meg a földreformot, hogy a munkáshatalom szabadította meg őket véglegesen a földesuraktól. Ezért a munkáshatalom meggyengülése, az ellenforradalom, a földjeiket visszakövetelő urak feltűnése okozta aggodalmuk erősebb volt, mint a magántulajdon melletti jobboldali agitáció hatása. Mindszenty rádiónyilatkozata csak fokozta nyugtalanságukat, mert megérezték benne, hogy a magántulajdon szószólói mögött a földjeiket visszakövetelő kizsákmányoló osztályok erői húzódnak meg. Ezért maradt meddő az ellenforradalomnak az a kísérlete, hogy a parasztságot a szekérébe fogja.

A munkáshatalom, a népi demokratikus rendszer hívei mind a városokban, mind a falvakban még a legkritikusabb időkben is nagy többségben vannak az ellenforradalmárokkal és az árulókkal szemben; ezt a későbbi szocialista kibontakozás meggyőzően bizonyítja. Azonban a forradalmi erőket átmenetileg megbénította a politikai zavar és a morális megrázkódtatás, a megfelelő forradalmi vezetés hiánya és a szervezeti szétesés, miközben az ellenforradalmi erők szervezettsége gyorsan növekedett; sikereik hatását saját propagandájuk és a nyugati rádiók propagandája is nagyította. Mindezek következtében a szocializmus, a népi demokratikus rendszer nagyobb, de vezetés nélkül maradt és szervezetlenné vált erőivel szemben átmenetileg felülkerekedett a revizionisták és az ellenforradalmárok más áramlatainak kisebb, de szervezettebb s a munkáshatalommal szemben egyesült tábora. Így reális, közvetlen veszéllyé vált a munkáshatalom megsemmisülése, az ellenforradalom győzelme.

A szocializmus sorsa, a nemzet jövője, szabadsága és békéje függ attól, hogy magukra találhatnak-e a forradalmi erők, képesek-e új harci központot létrehozni, tömörülnek-e a tömegek az új forradalmi központ mögé, amely kibontja a munkáshatalom megvédésének zászlaját.

Az 1956. október 23-át követő napok eseményei, az ellenforradalom mind nyitabb és brutálisabb fellépése s ezzel együtt a revizionizmus teljes lelepleződése új helyzetet teremtett. Sokan felismer-

ték a helyzet teljes veszélyességét, és országszerte növekedett azoknak száma, akik világos eligazításra, hívó szóra, vezetésre várnak, hogy harcba szálljanak a munkáshatalomért. A kommunistákban, a népi demokratikus rendszer szilárd híveiben az ellenforradalom okozta megdöbbenés és elkeseredés tettvággyal párosul. Ennek jegyében működtek helyi centrumok. Budapesten főleg a külső kerületekben, vidéken pedig a nógrádi és a dorogi bányakörzetben küzdő forradalmi szervezetek a legjelentősebbek; megkezdték fegyveres egységek alakítását is. Működnek helyi forradalmi csoportok sok gyárban és számos termelőszövetkezetben is, különösen a Tisza-vidéken. Létkérdéssé vált egy új, szilárd és harcképes vezetés létrehozása, s október végén megindul ennek szerveződése.

Az új forradalmi központ Kádár János vezetésével november 1–2-án létrejön, Kádár János, Münnich Ferenc, Apró Antal és Kiss Károly, Marosán György, Biszku Béla, Fehér Lajos, Kállai Gyula és más elvtársak vesznek részt benne. Velük harcol Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke, a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendjének, a hatalom jogfolytonosságának megszemélyesítője.

Az új centrum létrehozói megállapítják, hogy a Nagy Imre-kormányt el kell mozdítani, s olyan kormányt kell alakítani, amely vállalja a harcot az ellenforradalom leveréséért, a törvényes rend helyreállításáért.

Az új forradalmi központ kezdeményezésére november 3-án megalakul a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány, elnöke Kádár János. Rajta kívül részt vesz benne a november 1-e előtti kormány négy másik minisztere – Apró Antal, Horváth Imre, Kossa István és Münnich Ferenc –, továbbá Rónai Sándor; a képviselőház elnöke, valamint Dögei Imre és Marosán György. Az új kormány november 4-én Szolnokon bocsátotta ki első kiáltványát a magyar néphez. Harcba hívta az ország dolgozóit a népi demokratikus hatalom védelmére, a rend helyreállítása és az építőmunka folytatása érdekében.

Az új kormány az ellenforradalmi bandák lefegyverzését tekinti legsürgősebb feladatának, s emellett egyik alapvető célja, hogy te-

vékenységével elősegítse a megtévesztett emberek elválasztását az osztályellenségtől és az árulóktól.

A november 4-i kiáltványban közölt program 1. pontja a nemzeti függetlenség védelme. A program 2. pontja: „Népi demokratikus és szocialista rendszerünk megvédése minden támadó ellen, szocialista vívmányaink védelme és előrehaladásunk biztosítása a szocialista építés útján.” E két programpont szoros egységet alkot, s ezt meg kell értetni a revizionista és a nacionalista propaganda hatása alá került, megtévesztett emberekkel. Tudatosítani kell bennük, hogy a munkáshatalom megdöntése a nemzeti függetlenséget is eltemetné, a nemzeti szuverenitás jelszavait hangoztató ellenforradalom a nyugati imperialista hatalmaknak rendelné alá az országot. Egy szocialista ország csak szocialista rendszerének megszilárdításával biztosíthatja nemzeti függetlenségét is.

A program 3. pontja a „testvérharc megszüntetéséről” szól. Mert testvérharc is folyik, annak következtében, hogy az ellenforradalmárok a revizionisták segítségével felhasználtak céljaikra nagy számban jó szándékú embereket is, akik fegyvereiket a munkáshatalom védelmezői ellen fordították. Hogy ennek vége legyen, ahhoz le kell verni az ellenforradalmat és meg kell birkózni az eszmei és politikai zavarral is.

A program néhány pontban foglalkozik az életszínvonal emelésének, a gazdaságpolitika módosításának, az államigazgatás megjavításának feladataival és a kormány más tennivalóival is. Ezek között fontos helyet foglal el a begyűjtési rendszer eltörlése és a parasztpolitika módosítása, amelynek célja, hogy a megrendült munkás-paraszt szövetséget ismét megerősítse.

A program egyik pontja megállapítja, hogy a kormány feladatának tekinti „a baráti viszony megteremtését minden szocialista országgal”. A legdöntőbb a Szovjetunióval való barátság megőrzése, amely egyik fontos feltétele a munkáshatalom megerősítésének. A magyar munkáshatalom, bajba jutva, elsősorban a Szovjetunióhoz fordulhatott segítségért, elsősorban tőle kaphatott védelmet. A forradalmi kormány nem is késlekedett, hogy éljen ezzel a lehetőséggel.

Az újabb kori magyar történelem világosan tanúsítja az osztályharc nemzetközi jellegét. 1919-ben a tőkésék és a földbirtokosok az imperialisták segítségét kérték, s az antant fegyveres erői verték le a Magyar Tanácsköztársaságot. 1956-ban az egész nemzetközi imperializmus támogatta az ellenforradalmi felkelést. A magyar munkásosztály, a dolgozó nép állama, a Magyar Népköztársaság viszont a szocialista országoktól és a nemzetközi munkásosztálytól kaphat támogatást az ellenforradalmi támadással szemben. A forradalmi kormány a kiáltványban bejelenti, hogy „munkásosztályunk és hazánk érdekében azzal a kéréssel fordult a Szovjet Hadsereg-parancsnoksághoz: segítsen népünknek a reakció sötét erőinek szétverésében és abban, hogy helyreállítsuk a rendet és nyugalmat hazánkban”. E segítség biztosíthatja, hogy az ellenforradalmárok fegyveres erőit gyorsan szétverjék, az ország elkerüljön egy hosszabb polgárháborút s különösen azt, hogy a nyugati hatalmak fegyveres erői betörjenek hazánkba.

A segítséget az új kormány azonnal meg is kapja, s amikor kiáltványa november 4-én hajnalban a rádióban elhangzik, a szovjet egységek is akcióba lépnek.

A forradalmi kormány megalakulása és kiáltványa talpra állítja a munkáshatalom harcosainak tíz- és tízezreit. Világos harci programjával politikai irányítást és kellő politikai biztonságot ad a forradalmi ellenállás helyi centrumainak.

Az új forradalmi központ, kibővítve sorait, a párt Ideiglenes Központi Bizottságává alakul, és hozzáfog a párt átszervezéséhez. November 6-án megjelenik első felhívása a magyar kommunistákhoz, a Magyar Dolgozók Pártja tagjaihoz.

A felhívás kétfrontos elvi harcot hirdet, mert nélkülül nem lehet a pártot újra erőssé tenni és a munkáshatalmat megszilárdítani.*

A Magyar Szocialista Munkáspárt harcba indul, hogy az új forradalmi központ politikáját érvényesítve győzelemre vezesse a forradalmi erők ellentámadását. Ebben a küzdelemben kell megtisztítani a pártot a dogmatikus és szektás hibáktól, és megszabadulni a

* Lásd e kötet 101–103. oldalán.

revizionista árulóktól, valamint az ingatag, sikerek esetén rokon-szenvező, de nehéz helyzetben megriadó, könnyen ellenséges behatás alá kerülő emberektől.

A párt újjáalakuló szervezeteinek az a legfontosabb feladatuk, hogy segítsék a forradalmi kormányt a néphatalom mielőbbi megszilárdításában. Ennek része a tanácsok hatalmának helyreállítása, a fegyveres testületek újjászervezése, az ipari termelés és a közlekedés megindítása.

A kormány november 7-i ülése kimondja, hogy „a törvényes állami végrehajtó szerv mindenütt a tanácsok végrehajtó bizottsága”. Az ellenforradalom támadásának napjaiban ugyanis a jobboldali erők „forradalmi bizottság”, „nemzeti bizottság” és egyéb hangzatos nevek alatt ellenforradalmi szerveket hoztak létre, s ezek segítségével sok helyen eltávolították a tanácsok vezetőit, saját ellenőrzésük alá vették, illetve megbénították vagy szétverték a tanácsok apparátusát. E „forradalmi” és „nemzeti” bizottságokban eleinte néhány kommunista is részt vettek, hogy mérsékeljék tevékenységüket; kényszerű engedményt téve a jobboldalnak, igyekeztek vezető pozíciót is szerezni e bizottságokban. Részvételüknek azonban az lett a következménye, hogy a jobboldali erők használták fel a kommunisták bizottsági jelenlétét vagy egyszerűen a nevüket e szervek ellenforradalmi jellegének leplezésére; október 28-a után már eltávolították a kommunistákat ezekből a szervekből. November 4-én rögtön megkezdődik az ellenforradalom e bizottságainak szétesése; az új kormány november 7-i határozata e folyamatot meggyorsítja. A tanácsok hatalma az ország legtöbb helységében napok alatt helyreáll.

A fegyveres erők újjászervezése önkéntes forradalmi karhatalom létrehozásával kezdődik. A gyorsan szerveződő karhatalmi egységekbe pártmunkások, üzemi és termelőszövetkezeti dolgozók, közöttük a felszabadulás előtti párttagok ezrei lépnek be, valamint a néphadsereg több ezer tisztje és a felbomlasztott államvédelmi és rendőri alakulatok sok harcosa kerül a soraikba. A szovjet csapatokkal vállvetve verik szét a fegyveres ellenforradalmi osztagokat, tesszik ártalmatlanná szétszóródott és menekülő csoportjaikat. A kar-

hatalmi ezredekre hárul egyben a közrend helyreállításának és védelmének feladata, amíg ezt az újjászervezett rendőrség át nem veszi tőlük.

Ezzel párhuzamosan végbemegy a néphadsereg újjászervezése is. A Honvédelmi Minisztériumban, valamint egyes katonai intézményekben és alakulatokban Nagy Imréék emberei és a nyíltan színre lépő volt horthysta tisztek által szervezett „forradalmi” bizottságok november 4-e után letűnnek a színről. Azt ugyan elérték, hogy a hadsereg korábbi vezérkara – amelyet a szektások politikai és katonai tehetetlensége és az árulás megbénított – szétesett. Az események alakulása, valamint a saját tétlenségük miatt is a néphadsereg egységei demoralizálódtak, számos alakulat fegyelme meglazult, felbomlott. Azt azonban a jobboldali erők hiába remélték, hogy a néphadsereg bármelyik ezredét mozgósíthatják az új forradalmi kormány és a segítségül hívott szovjet csapatok ellen. Minden ilyen kísérlet meddőnek bizonyult.

A néphadsereg több alakulata a legnehezebb napokban is megőrizte intaktságát. Ezekből szerveződött a november 4-e utáni napokban az 1., a 2. és a 3. Honvéd Forradalmi Karhatalmi Ezred. A néphadsereg más egységei is bekapcsolódtak a karhatalmi feladatok ellátásába.

Az ellenforradalom fegyveres erőit hamar szétverik. Néhány hét alatt a szétszóródott, bujkáló bandákat is ártalmatlanná teszik. A politikai konszolidációnak ez nélkülözhetetlen, de nem egyetlen feltétele. Nem kevésbé fontos követelmény a nacionalista és revizionista eszmei fertőzés leküzdése, az ellenforradalmárok politikai leleplezése és elszigetelése, a megtévesztett emberek felvilágosítása és megnyerése. Ez kellő eszmei és politikai határozottságot és bizonyos türelmet is igényel.

★

November 4-én a tőkés restauráció két nappal előbb alakult kormánya szétesett.

Az imperialista hatalmak kampányt indítanak a forradalmi mun-

kás-paraszt kormány ellen, a november 2-i Nagy Imre-kormány visszaerősztolására. Tudják ugyan, hogy ez hiú kísérlet, de igyekeznek felhasználni a magyarországi eseményeket antikommunista és szovjetellenes propagandára.

A nyugati hatalmak kampányát bonyolulttá teszi az, hogy Izrael hadserege Anglia és Franciaország ösztönzésére október végén betört Egyiptomba; az angol és a francia légi és tengeri erők ugyan csak megtámadták Egyiptomot, amely nem hajlandó visszaadni nekik a Szuezi-csatornát. E két NATO-hatalom s izraeli cinkosai egyiptomi agressziója sok embernek megmutatja, miféle hívei ők a nemzeti függetlenségnek.

A Szovjetunió, a magyar népnek nyújtott segítséggel egy időben, a nyugati hatalmak megdöbbenésére, felemelte tiltakozó szavát az angol-francia-izraeli agresszió ellen, kilátásba helyezte a szükséges katonai segítséget az egyiptomi népnek is. Az agresszorok kénytelenek megállni.

A „magyar ügy” kapcsán folyó propaganda-hadjárat a tőkés világban igen nagy nehézségeket okoz a kommunista pártoknak. Az eseményeket pontosan nem ismerő rokonszenvezők széles köre, de még a kommunisták nagy része is értetlenül tekint a történetekre. A testvérpártok nehézségeit fokozza, hogy bekapcsolódik a reakciós kampányba a szociáldemokrata pártok többsége. A kommunista pártok azonban szilárdan állnak, a burzsoá propaganda pergőtüze nem rettent meg őket, szívósan küzdenek ellene. Teljes egységben támogatják a magyarországi ellenforradalom leveréséért indított harcot, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányt, és a proletár internacionalizmus tetteként üdvözlrik a Szovjetunió segítségét. Fellépésüknek nagy erőt ad az, hogy a szocialista tábor ekkor egységes: a szocialista Magyarországot fenyegető veszély is sorainak szorosabbra zárására késztet. A testvéri országok és pártok bíznak abban, hogy a forradalmi erők ellentámadása hamar megszilárdítja a Magyar Népköztársaságot, s kiveri a nemzetközi reakció kezéből a „magyar ügyből” kovácsolt propagandafegyvert.

A kormány az első napokban a közrend helyreállítása mellett az ellenforradalom által szétzilált termelés és közlekedés, valamint a városi élelemellátás gyors újjászervezésére összpontosította erőit. A közlekedés rendbe hozása és a városi élelemellátás biztosítása rövid idő alatt sikerül, amit a tanácsok munkájának újjászerveződése, valamint a testvéri szocialista országoktól kért és kapott azonnali jelentős segítség tesz lehetővé.

Az ipari termelés lassabban áll helyre. Azokban a gyárakban, ahol a kommunisták a legnehezebb napokban a helyükön tudtak maradni, s az üzemvezetést minden nyomással szemben kezükben tartották, november 4-e után rögtön megkezdődik a munka, különösen vidéken. Ahol az ellenforradalmi elemek november 4-e előtt megteremtették a maguk „munkástanácsai” egyeduralmát, valamint azokban az üzemekben is, ahol a jobboldaliak túlsúlyra jutottak a munkástanácsokban, de a kommunistákat nem sikerült teljesen kiszorítaniuk, éles belső harc bontakozik ki. Ennek előterében a munka megindítása és a párt üzemi szervezeteinek újjászervezése áll. E területen kell megvívni a fő küzdelmet a sorai újjárendezésével kísérletező, utóvédharcokat folytató jobboldali erőkkel. Ezek november 4-e után a „munkástanácsok” révén remélnék jelentős pozíciókat megőrizni, különösen Budapesten. A dolgozók nagy része még illúziókat táplál a munkástanácsokkal kapcsolatban. A jobboldaliak ezt arra akarják felhasználni, hogy itteni pozícióikra támaszkodva szervezzék újjá erőik egy részét. A revizionista értelmiségi körök ehhez készséggel nyújtanak segítséget.

A jugoszláv követségen tartózkodó Nagy Imre-csoport megbízásából illegálisan létrehoztak egy második revizionista centrumot, amely a meginduló kormányellenes akció egyik fő szervezője. Az ellenséges megmozdulások irányításában és szervezésében részt vesznek különféle antikommunista, kispolgári és polgári nacionalista csoportok, amelyek részben illegálisan, részben az Írószövetségben, az Újságíró Szövetségben és más értelmiségi szervezetekben legálisan is tevékenykednek. Messzemenő reményeket fűzve a befolyásuk alatt álló munkástanácsokhoz, ezek nevében támadják a forradalmi kormányt.

A munkástanácsok tagjainak jelentős hányada – főleg az október 28-a utáni „újjászervezések” eredményeként – osztályidegen.

A munkástanácsok jobboldali vezetői nem egy helyen fegyveres fenyegetésekkel kergetik el a gyárakból azokat, akik a munka felvételét sürgetik. A fenyegetéseket egybekapcsolják nacionalista uszítással és különféle anyagi kedvezményekkel is, hogy népszerűséget szerezzenek és tömegbázist biztosítsanak maguknak. Jelszavuk: „Ne legyenek pártszervezetek az üzemekben!” Így akarják biztosítani „munkástanácsi” egyeduralmukat, remélve, hogy helyzetük megszilárdul, ha sikerül kierőszakolni a kormány „átalakítását”. A kommunisták szervezik azonban a pártszervezeteket, s ezt egybekapcsolják a termelés rendbe hozását célzó erőfeszítésekkel. A munkástanácsokban hamar éles határvonal alakul ki a munkáshatalom hívei és ellenfelei között.

A munkástanácsokban tevékenykedő szélsőjobboldaliak a szakszervezetek üzemi tevékenységét is megpróbálják „betiltani”. „Se párt, se szakszervezet” – hangoztatják, nehogy bármilyen szerv létezzen, amely ellenőrizhetné működésüket.

A munkástanácsi jobboldal a Szabad Európa Rádió és más nyugati rádiók propagandájára támaszkodva és útmutatásait követve hirdet sztrájkot és bénítja a termelést.

A munkástanácsokban – azokban is, amelyekben a vezetést a jobboldali erők ragadták magukhoz – nagy számban vannak a munkáshatalom őszinte hívei, akik azonban az eszmei és politikai zavar hatására átmenetileg jobboldali befolyás alá kerültek. Az MSZMP és az új kormány fontos politikai feladatának tekinti, hogy ezeket elválassza az ellenséges elemektől. A párt nem tartja eleve kizártnak, hogy a munkástanácsok, ha a jobboldali elemektől megtisztulnak, s hatáskörüket megfelelően állapítják meg, elősegíthetik a termelés helyreállítását és a politikai konszolidációt.

A kormány november 13-án, a SZOT vezetőinek egyetértésével rendeletileg szabályozza a munkástanácsok működését. Biztosítja részvételüket az üzemek vezetésében, így a munkaszervezés, valamint a bérrendszer kialakításában is, egyben hangsúlyozza feladatukat a munkafegyelem erősítésében, a termelés fejlesztésében.

Messzemenő a jogkörük az üzemi szociálpolitikában. A rendelet ugyanakkor azt is megállapítja, hogy a munkástanácsok bármilyen határozatát az üzemek vezetői csak akkor fogadhatják el, „ha az nem ellentétes az általános érvényű törvényekkel és rendeletekkel”. Előírja továbbá a munkástanácsok újjáválasztását, „az üzem összes dolgozóinak a részvételével”.

A munkástanácsokról szóló kormányrendelet segít felszámolni a jobboldali erők pozícióit az üzemekben, helyreállítani a termelés rendjét s a munkafegyelmet. Az ellenforradalmárok kampányt indítanak e rendelet ellen, egybekapcsolva ezt fő kormányellenes követeléseikkel.

Az összehangolt kormányellenes akció november közepén indul, amikor a munkástanácsok jobboldali erőinek összefogásával, ha csak rövid időre is, szélesebb szervezeti hálózatot sikerült teremteniük. November 14-én 20–25 fővárosi üzem munkástanácsának képviselői, valamint különféle revizionista és nacionalista értelmiségi csoportok „küldöttei” megalakították az úgynevezett Nagybudapesti Központi Munkástanácsot. E vegyes testület első dolga az, hogy „kimondja a sztrájkot” a kormány ellen. Az erről szóló felhívást az üzemekben levő jobboldali elemek arra igyekeznek felhasználni, hogy ahol a munka megindult, ismét leállítsák. Közben a kormány a rendnek és a lakosság ellátásának biztosítására összpontosítja erőit, az ellenforradalom a budapesti központi munkástanács nevében ennek megghiúsítására indít akciót. Szervezeti hálózatuk megerősítésére a főváros kerületeiben, valamint a megyékben kerületi, illetve megyei munkástanácsokat igyekeznek létrehozni.

A központi munkástanács küldöttsége felkeresi a kormányt és követeli, hogy Nagy Imre legyen újra a miniszterelnök, a szovjet csapatok vonuljanak ki, állítsák vissza a többpártrendszert és az 1945-ös koalíciós kormányzást. A tőkés restauráció erőinek szabad tevékenységét és a politikai hatalomba való visszatérését mint „munkáskövetelést” terjesztik elő. Ugyanakkor tiltakoznak a kommunista párt üzemi szervezeteinek működése ellen.

A kormány tárgyal a küldöttséggel, s ezt az alkalmat is felhasz-

nálja arra, hogy az előterjesztett követeléseket leleplezze és nyilvánosan visszautasítsa, munkára hívjon fel minden becsületes dolgozót. Ezzel is ösztönzi a dolgozók szembefordulását a munkát akadályozókkal, a nacionalista rendbontókkal. A központi munkástanács tagjainak egy része szintén a sztrájk ellen foglal állást. Mindezek hatására már 16-ára lefűjják a sztrájkot.

A jobboldali akció azonban folytatódik. A budapesti központi munkástanácsból kiszorítják a mérsékelték egy részét, így e testületben nő a szélsőséges elemek befolyása. November 22–23-ára megint 48 órás sztrájkot hirdetnek. Most már azt is követelik, járuljon hozzá a kormány ahhoz, hogy ők „országos munkástanácsot” szervezzenek, és ismerje el azt második politikai hatalomként. Terveket szőnek munkástanácsai „karhatalom” felállítására. A kormány nem engedélyezi „országos munkástanács” létrehozását. Az ellenforradalmárok ezt a tilalmat szeretnék visszavonadni új „48 órás sztrájk” révén. Az üzemi munkástanácsok többsége azonban, még azok egy része is, amelyek jobboldali vezetés alatt állnak, elhatárolja magát a sztrájktól.

Az ellenforradalmárok december 4-én nőtüntetés szervezésével próbálják pótolni azt, amit a 48 órás sztrájk meghirdetésével nem sikerült elérniük. Ezt is a központi munkástanács nevében csinálják. Két-háromszáz nőt sikerül mozgósítaniuk, akiket a Parlament elé akarnak vonultatni. Fennáll egy új provokáció veszélye, az, hogy rejtőzködő fegyveres banditák tüzet nyitnak a felvonuló nőkre, a vérengzést a karhatalmistákra fogják és a kormány elleni uszításra használják fel. A karhatalmisták azonban szétoszlatják a tüntetést.

A bujkáló fegyveres csoportok orgyilkosságokat követnek el. Budapesten az újra induló villamosokat kézigránáttal és lőfegyverekkel támadják meg, halállal fenyegetve a munkába állókat. A fővárosban és számos vidéki helységben merényleteket követnek el pártszervezők, karhatalmisták, tanácsai funkcionáriusok ellen. A karhatalmisták lecsapnak a merénylőkre, közülük mind többet ártalmatlanná tesznek.

December 6-án Budapesten, a város több pontján – így a Sportcsarnok előtti téren, a Harminckettesek terén, a Nyugati pályaud-

varnál – a kommunisták gyűlést rendeznek. A gyűlések résztvevői tüntetnek a munkáshatalom, a népi demokrácia és a Kádár-kormány mellett, és sürgetik, hogy erőleyesebb intézkedésekkel vesse-nek véget az ellenforradalmárok garázdálkodásainak. Néhány gyű-lés résztvevői különböző helyeken egyesülve több ezres tömegben felvonulnak. Az ellenforradalmárok merényletekkel próbálják meg-zavarni tüntetésüket. A Nyugati pályaudvarnál agyonlőnek egy munkásasszonyt, egy karhatalmista tisztet, és többeket megsebesí-tenek. A felvonulók azonban még hevesebben tüntetnek a munkás-hatalom mellett. Segítségükkel a karhatalmisták elfogják a merény-lőket és néhány tucát társukat.

A december 6-i tüntetés jelképezi, hogy az újjászerveződő forra-dalmi erők birtokukba veszik a főváros utcáit, az ellenforradalmi erők mindinkább rejtkehelyeikre szorulnak vissza. A gyilkos me-rényletek ugyanakkor azt is mutatják, hogy az ellenség nem nyug-szik bele vereségébe és minden gaztettre képes, hogy útját állja a népi hatalom konszolidálásának.

A közrend megerősítésének és a normális munka biztosításának elengedhetetlen követelménye a hatékonyabb fellépés a terroristák-kal és a zavargások szervezőivel szemben. A kormány rendeletileg feloszlatja a törvényellenesen működő területi munkástanácsokat, vagyis a budapesti központi, a kerületi és a megyei munkástanácso-kat. A központi munkástanács jobboldali vezetőit államellenes tevé-kenységük miatt letartóztatják. Az Elnöki Tanács a kormány előter-jesztésére december 11-én kihirdeti a statáriumot (rögtönbírásko-dást) gyilkosság, rablás, fosztogatás, lőfegyver és robbanóanyag en-gedély nélküli tartása s a népköztársaság törvényes rendje ellen irá-nyuló más bűncselekmények esetére. Külön rendelet intézkedik az üzemekben, intézményekben működő őrségekről, megkezdik a jobboldali elemek által szervezett ilyen őrségek lefegyverzését és felosztatását, a törvényes üzemi rendészet helyreállítását.

Az ellenforradalmárok a központi munkástanács nevében ismét 48 órás sztrájkot hirdetnek a kormány intézkedései ellen december 11-12-re. Hogy milyen erők szorgalmazzák ezt, jól jellemzi az is, hogy az újabb sztrájkfelhívást a Szabad Európa Rádió adja hírül el-

sőnek. Azonban a központi munkástanács ekkor már a szétesés állapotában van, s bomlanak a többi területi munkástanácsok is. Gyorsul a tisztulás az üzemi munkástanácsokban; a jobboldali vezetők nagy része távozni kényszerül, sokan közülük kimenekülnek az országból. December 11-én az üzemek egy részében még elérik vagy éppen kikényszerítik a munka beszüntetését, de ez már igen éles szembenállást vált ki, s a leállított üzemek nagy részében még aznap vagy másnap megindul a munka.

Ennek az utolsó „munkástanácsai” akciónak a kudarca gyorsítja a munkafegyelem általános helyreállítását. A pártszervezetek vezetésével meggyorsul az üzemekben a harc a zavarosban halászó elemek megfékezéséért és kiszorításáért, a folyamatos termelőmunka biztosításáért. A kormány többé nem engedélyez munkabért folyósítani le nem dolgozott munkanapokért. Eddig ugyanis – hogy az önhibájukon kívül nem dolgozók ne kerüljenek nehéz helyzetbe – folyósította a fizetést vagy annak nagyobb részét azoknak a gyáraknak is, amelyekben nem volt rendes munka. A munkástanácsok jobboldali vezetői viszont a fizetésekre kiutalt állami pénzt államellenes sztrájk finanszírozására fordították. Ezt akkor „összkomfortos sztrájk” neveztek el. A kormány decemberi intézkedése ennek véget vetett. Az utolsó „munkástanácsai” sztrájkkísérlet kudarca után a munkára jelentkezők száma rohamosan nő. Gyorsul azok kijózanodása, akik átmenetileg a zavarkeltők hatása alá kerültek, gyorsul a jobboldaliak elszigetelődése.

A forradalmi erők ellentámadása, a közrend és a termelés helyreállítása a kétfrontos harc jegyében folytatódik. E küzdelemnek igen fontos elvi és politikai fegyvere az Ideiglenes Központi Bizottság 1956. decemberi határozata a végbement eseményekről és a további feladatokról.

Ez a határozat december 8-án jelent meg, s hatása azonnal megmutatkozott a forradalmi erők magabiztos fellépésében, a politikai tisztulási folyamat gyorsulásában.*

A decemberi határozat a tisztulásért folyó küzdelem igen fontos

* Lásd e kötet 112–126. oldalán.

fegyvere. Elemzésének és következtetéseinek nyugodtsága és határozottsága növeli a népi demokrácia híveinek bizonyosságát, hogy teljesen felszámolják az ellenforradalmat, gyorsan megerősítik a munkáshatalmat és tovább fejlesztik a szocialista rendszert.

★

A megtévesztett emberek megszabadítása az ellenség befolyásától döntően a nacionalista-revizionista eszmei és politikai fertőzés leküzdésétől függ. E harc központi kérdése a határozott kiállás a munkáshatalom és a forradalmi kormány, valamint a Szovjetunióval való internacionalista testvéri viszony mellett. Bármiféle engedmény csak nehezíti az átmenetileg jobboldali befolyás alá került dolgozók elválasztását az osztályellenségtől, az árulóktól.

Az eszmei-politikai tisztulás leggyorsabban az üzemekben halad előre. A pártszervezetek ismét az üzemi kollektívák politikai centrumává válnak.

Gyorsul az eszmei és politikai tisztulás a szakszervezetekben is. A SZOT kommunista vezetői biztosítani tudták, hogy a magyar szakszervezetek központja november 4-e után rögtön a forradalmi munkás-paraszt kormány mellé álljon. Néhány szakszervezet központi vezetőségében – ahol a jobboldal az ellenforradalom napjaiban túlsúlyra jutott – a tisztulás az MSZMP decemberi határozatát követően megy végbe.

A szakszervezetek arra összpontosítják erőfeszítéseiket, hogy segítsék a termelés helyreállítását. Ki kell fejleszteniük közvetlen érdekvédelmi tevékenységüket is, amely az 1956 előtti években nagyon leszűkült. Vissza kell azonban verni azokat a jobboldali nézeteket, amelyek a szakszervezet „függetlensége” és a közvetlen érdekvédelem jelszavával demagógiát űznek, a munkafegyelem erősítésének feladatai elől kitérnek vagy azzal szembefordulnak, s teljesíthetetlen követelésekkel gátolják a népi hatalom megszilárdítását és az ország fejlődését. A termelés teljes helyreállítása és továbbfejlesztése nélkül zsákutcába jut a dolgozók létfeltételeinek javítására irányuló minden törekvés. A szakszervezetek csak úgy vehetnek

részt a munkafegyelem megerősítésében, a termelés rendbehozatalában, ha bekapcsolódnak a revizionista-nacionalista fertőzés leküzdéséért folyó harcba is. Ebben a küzdelemben gyorsul meg a politikai és eszmei tisztulás a szakszervezetek különböző testületeiben, s a jobboldali elemek kiszorulnak ezekből.

A szakszervezetek megszilárdulásában kiemelkedő szerepe van a SZOT 1957. januári teljes ülésének.* Ez a tanácskozás az MSZMP politikájához csatlakozva állást foglal mind az 1956 előtti szektás hibákkal, mind pedig az ellenforradalom napjaiban elburjánzott revizionista és más jobboldali nézetekkel és törekvésekkel szemben. Hangsúlyozza, hogy a szakszervezetek a dolgozók önálló szervezetei, de nem függetlenek a munkáshatalomtól, részt vettek e hatalom megteremtésében, a hatalmon levő munkásosztály szervezetei. Ugyancsak nem függetlenek a szocializmust építő nép vezető pártjától, melynek céljait magukévá teszik, s vele vállvetve küzdenek ezek megvalósításáért. Elismerik a munkásosztály pártjának vezető szerepét, hiszen ez a forradalmi erők összefogásának és céltudatos tevékenységének, a néphatalom létének és a szocialista építésnek nélkülözhetetlen feltétele. A SZOT teljes ülése egyértelműen elutasítja a sztrájkjog jelszavával űzött revizionista demagógiát is; megállapítja, hogy ennek hangoztatása a szocialista állammal szemben munkásellenes, ellenforradalmi követelés. Eme állásfoglalás helyességét az októberi tragikus tapasztalatok messzemenően bizonyították.

A szakszervezetek vezető testületei és aktivistái magabiztosabbá válnak feladataik ellátásában. Üzemi tevékenységüket egy ideig zavarja az, hogy az üzemi szakszervezeti bizottság és a munkástanácsok feladatköre nincs elhatárolva, és nehéz is pontosan elhatárolni. Emellett a politikai tisztulás előrehaladásával mindjobban érezhetővé válik, hogy a jobboldali és anarchista elemek tevékenysége a munkástanácsokat politikailag kompromittálta. Mindezek következtében 1957 őszén a kormány a SZOT-tal egyetértésben elrendeli a munkástanácsok megszüntetését és helyettük üzemi tanácsok

* Lásd e kötet 128–133. oldalán.

alakítását. Az üzemi szakszervezeti bizottság gondoskodik ezek megalakításáról; tagjainak többsége bizalmi és más választott üzemi aktivista. Azonban az üzemi tanácsokra ránehezedik az elődjeikkel, a munkástanácsokkal szemben kialakult bizalmatlanság és ellen-szenv. Így tevékenységük nem bontakozik ki kellően, feladatkörük-et mindinkább maguk az üzemi szakszervezeti bizottságok lát-ják el.

A munkásság forradalmi erőinek újjászerveződésében és a terme-lés helyreállításában az MSZMP üzemi szervezetei nagy munkát végeztek. Kiemelkedő szerepük van abban, hogy az ipari munkások és értelmiségiek nagy többsége bizalommal fordul az MSZMP és a forradalmi kormány felé.

A munkás-paraszt szövetség megszilárdulása is a vártnál gyor-sabban következik be. Ebben nagy szerepet játszik az, hogy a kor-mány az eltorzult begyűjtési rendszert megszüntette, a szerződése-ken alapuló felvásárlási rendszer kifejlesztését határozta el, és siker-rel megoldja ezt a feladatot. Olyan termékbeszerzési rendszert léte-sít, amely megfelel az ország érdekeinek és a parasztság egyetértésé-vel találkozók.

A munkás-paraszt szövetség megerősítésében alapvető jelentőse-gű a termelőszövetkezeti politika módosítása, korábbi hibáinak ki-javítása. Az adott helyzetben a termelőszövetkezetek szervezése szükségszerűen lékerült a napirendről. A kormány az MSZMP ál-láspontjának megfelelően biztosítja, hogy a szövetkezetekből kilép-ők visszakapják bevitt földjüket és állataikat.

A termelőszövetkezetekkel kapcsolatban sajátos helyzet alakult ki. Míg az ellenforradalom napjaiban többségük együtt maradt, a néphatalom elleni támadás visszaverése után a szövetkezetek nagy része felbomlott, s a megmaradtakból is sokan kiléptek. A régi urak visszatérése már nem fenyegette a parasztságot, e veszéllyel szem-beni összefogás háttérbe tolódott; megerősödött az egyéni gazdál-kodás vágya, mégpedig elsősorban azokban, akik a gazdasági és ad-minisztratív kényszer hatására léptek a termelőszövetkezetekbe. Ennek eredményeként 1957. január végére a szövetkezetek részará-

nya az ország szántóterületéből az ellenforradalom előtti 22–23%-ról 9%-ra esik.

Amikor az MSZMP állást foglalt a szövetkezetekből kilépők földjeinek és állatainak kiadása mellett, hangsúlyozta a parasztság előtt, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezése változatlanul egyik fő célja marad. Továbbra is hirdeti, hogy ennek megvalósítása az ország általános érdeke, a szocialista társadalom felépítésének nélkülözhetetlen követelménye, s a parasztság életének gyökeres megjavítása is csak ezen az úton érhető el. Kinyilvánítja azonban azt is, hogy csak akkor tűzi ismét napirendre a termelőszövetkezetek jelentős számszerű fejlesztését, amikor ennek szükségességét az egyéni parasztság nagy része megérti. Az MSZMP addig is fontosnak tartja az egyéni parasztok támogatását gazdaságuk fejlesztésében. Ugyanakkor a párt és a kormány nagy figyelmet fordít a megmaradt termelőszövetkezetek segítésére; ezek megerősödése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a szövetkezeti mozgalom fellendülésének politikai és morális feltételei létrejöjjenek.

A politikai fejlődés sajátossága, hogy a termelőszövetkezetek decemberi–januári bomlásával egyidőben megindul és határozottabbá válik a munkás-paraszt szövetség megszilárdulásának folyamata. Alapja a népi hatalom együttes védelme az ellenforradalommal szemben, s ezt biztosítja, hogy a munkáshatalom rendezi viszonyát a dolgozó parasztsággal, a parasztság túlnyomó többségét alkotó egyéni parasztokkal és a termelőszövetkezetekkel.

Lassúbb a politikai és eszmei tisztulás a kulturális élet területén. A revizionisták és más nacionalisták vezető csoportjai még jó ideig igen aktívak az októberi események ellenforradalmi jellegének leplezésében, ezek dicsőítésében. Egy részük a proletárhatalom tudatos ellensége volt, más részük a régi szektás hibák és az ellenforradalmi események együttes hatására ment el jobbra oly messzire, ahonnan nem tud vagy már nem is lehet visszatérni. Ezekhez jönnek mindazok, akik a nacionalista és revizionista demagógia hatásától még nem képesek megszabadulni, vagy egyszerűen nem mernek szembenézni súlyos tévedéseikkel és felelősségükkel, s önigazolást keresve saját hibáikért is másokat hibáztatnak.

Kulturális területen a jobboldali erőknek még jelentős legális támaszaik vannak egyes intézményekben és értelmiségi szervezetekben. Különösen aktív csoportjuk működik az Írószövetségben és az Újságíró Szövetségben, amelyeknek vezető szerveiből az ellenforradalom napjaiban a kommunistákat kiszorították.

A jobboldali erők nem adják fel önként az értelmiségi szövetségekben teremtett legális politikai hadállásaikat, amelyek illegális szervezkedéseik, törvényellenes tevékenységük fedezékei. Írókat, újságírókat, színészeket tolnak előtérbe, akik a „nemzeti lelkiismeret”, az „igazi demokrácia” bajnokaiként a politikai vezetés igényével lépnek fel, megszédülve az őket magasztaló hazai reakciós erők és külföldi patrónusaik dicséretétől és buzdításaitól. A munkáshatalmat szilárdan támogató értelmiségiek befolyása és szervezett ereje ekkor még elégtelen ahhoz, hogy a kulturális szövetségek megtévedt, valamint a különböző okokból passzivitásba vonult tagjait megnyerve, saját erőikkel teremtsenek rendet szövetségeik életében. A kormány viszont nem nézheti tétlenül, hogy a megvert ellenforradalom a kulturális területen szilárdítsa meg maradék hadállásait.

1957 januárjában a kormány rendeletileg felfüggeszti néhány értelmiségi szervezet, így az Írószövetség és az Újságíró Szövetség működését. A kulturális intézményekben is foganatosítanak megfelelő intézkedéseket, beleértve személyi változásokat is. Ezek szintén szükségesek ahhoz, hogy mindenki megértse: az MSZMP és a kormány eltökélt szándéka rendet teremteni minden területen. Ugyanakkor folytatódik az eszmei meggyőző munka.

1957 tavaszától Bölöni György szerkesztésében megjelenik az *Élet és Irodalom*, amely a munkáshatalom és a szocializmus ügyét vállaló írók lapja. A Művelődésügyi Minisztérium, a kulturális élet kiemelkedő képviselőit felkérve, Irodalmi, Színművészeti, Film-művészeti és Képzőművészeti Tanácsot létesít az alkotó munka elősegítésére. A konszolidáció a kulturális életben is előrehalad. Ennek eredményeként később az értelmiségi szövetségek – az Újságíró Szövetség 1958-ban, az Írószövetség 1959-ben – újjászerveződnek, és ismét megkezdik működésüket.

A politikai konszolidáció jelentős eseményeihez tartozik, hogy 1957 tavaszán megalakul a Munkásőrség és a Kommunista Ifjúsági Szövetség, amelyek az ország közéletének fontos tényezőivé válnak.

A Munkásőrség 1957. február végén létesül. A néphadsereg és a rendőrség újjászervezésével a forradalmi karhatalmi ezredek tisztjei és tiszthelyettesei a hivatásos fegyveres testületekben folytatják a szolgálatot. A közrendet ismét a rendőrség biztosítja. Az ellenforradalmi események tanulságai azonban azt követelik, hogy a munkás-hatalomnak legyen nem hivatásos állományú fegyveres ereje is. Ez mindenekelőtt politikai és morális követelmény, amelynek teljesítése hozzájárul a dolgozók szocialista öntudatának erősödéséhez. A Munkásőrség egyben növeli az ország védelmi képességét.

Azok a pártmunkások, valamint üzemi, falusi és hivatali dolgozók, akik a novemberi nehéz napokban a forradalmi karhatalmi ezredekbe léptek, visszatérve a termelőmunkába vagy más munkaterületre, egyben a Munkásőrség harcosai lesznek. Az első munkásőrszázadokat ők alkotják; soraik kiegészülnek az ország minden részében új harcosokkal, akik vállalják az önkéntes fegyveres szolgálatot.

Az ifjúsági mozgalomban 1957 elején négy ifjúsági szövetség, úgynevezett rétegszervezet működik. Az egyik a MEFESZ, mely még az ellenforradalom előtt létesült és jelentős szerepet játszott az egységes ifjúsági szövetség, a DISZ felbomlásában. Az ellenforradalom napjaiban színre lépő különböző pártok is alakítottak ifjúsági szervezeteket, melyek november 4-e után szétestek. A MEFESZ politikai zűrzavar és belső viták közepette tovább működik. 1956 novemberében létrejött a munkásifjúság külön szervezete: a Magyar Forradalmi Ifjómunkás Szövetség (MAFISZ), melyet munkásfiatalok létesítettek az MSZMP és a szakszervezetek segítségével. Hasonlóképpen alakult egy parasztifjúsági szervezet is, az Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége (EPOSZ). Létesült továbbá egy középiskolás diákszövetség is; ezt túlnyomórészt kommunista szülők gyermekei alakították.

Az MSZMP Központi Bizottsága 1957 februárjában úgy határozott, hogy „az új, marxista-leninista világnézetű kommunista nemzedék nevelése érdekében, továbbá azért, hogy a rétegszervezetekre

tagolódo ifjúsági mozgalomnak átfogó politikai irányító szerve is legyen, szükséges létrehozni egy kommunista ifjúsági szövetséget”.^{*} E határozat nyomán szervező bizottság alakult, amely felhívással fordult a magyar ifjúsághoz. „Elöl akarunk járni – szól a felhívás – a szocialista építőmunkában és hazánk, népi államunk fegyveres védelmében egyaránt. Ehhez olyan szervezetre van szükség, amelyet a párt vezet, amely félreérthetetlenül kimondja céljait és tettekkel igazolja hovatartozását.”

A Kommunista Ifjúsági Szövetség 1957. március 21-én, az 1919-es szocialista forradalom évfordulójának napján alakult meg. Rögtön igyekszik együttműködni az ifjúsági rétegszervezetekkel, hogy segítse azok politikai fejlődését s az ott dolgozó kommunista fiatalok munkáját. A MAFISZ-szal való együttműködés azonban igen hamar azt eredményezi, hogy a MAFISZ beolvad a KISZ-be.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség leggyorsabban a munkásifjúság körében fejlődik. Nemcsak azért, mert a MAFISZ beolvadásával itt azonnal jelentősebb szervezeti erővel rendelkezik, hanem elsősorban azért, mert a munkásság forradalmi erőinek újjászerveződése megy végbe leghamarabb. A KISZ azonban nemsokára a munkás- és parasztifjúság egységes szervezeteként fejlődik tovább. Az EPOSZ tagjainak mind nagyobb része kéri felvételét, és egyre több EPOSZ-szervezet jelenti be csatlakozását a KISZ-hez. E folyamat eredményeként az EPOSZ megszűnik; nem hatósági tilalom következtében, hanem annak hatására, hogy helyreáll és megszilárdul a munkás-paraszt szövetség.

A MEFESZ-ben a helyzet nehezebben tisztázódik. Tagjainak többsége jobboldali befolyás alá került. Vezetőik nagy része ellenforradalmár volt, vagy az események során azzá vált, s ezért november 4-e után megszökött. Az MSZMP felvilágosító munkája nyomán és a közrend helyreállításával megindul a politikai és eszmei tisztulás az egyetemi és főiskolai hallgatók körében s a MEFESZ szervezeteiben is. Különösen állhatatos munkát végeznek közöttük az ifjúkommunisták. Sikerül visszaszorítaniuk a jobboldaliakat. Az

^{*} Lásd e kötet 149. oldalán.

oktatók és a hallgatók körében végbemenő politikai fejlődés eredményeként a MEFESZ-t mind többen otthagyják; egy részük kéri felvételét a KISZ-be, a MEFESZ pedig elsorvad és megszűnik.

A KISZ megkezdí szervezeteinek létrehozását a középiskolákban is. Ekkor a középiskolások szövetségének szervezetei KISZ-szervezetekké alakulnak, s a külön középiskolás szövetség is megszűnik.

A KISZ a munkás-, paraszt- és diákifjúság egységes szervezetévé válik. Központi Bizottságában az ifjúság egyes rétegeinek kérdéseivel és mozgalmi ügyeivel külön részlegek foglalkoznak.

A KISZ vonzóerejét növeli, hogy nyíltan a párt ifjúsági szervezeteként lép fel. Az MSZMP tekintélyének erősödése, az MSZMP iránti bizalom növekedése a KISZ szavának erejét is fokozza. Ez vezet a párt mellett álló egységes ifjúsági mozgalom helyreállításához és megszilárdításához.

★

A párt újjászervezése 1957 elején előrehalad. Az átigazolások során tagjai maradnak az MDP-tagok közül azok, akik a nehéz helyzetben is hűek a kommunista eszmékhez. Az MSZMP-nek nem célja, hogy ismét párttagok legyenek olyanok, akik ugyan rokonszenveznek a párttal, de politikai öntudatuk, eszmei felkészültségük és a szocializmus ügye melletti kiállásuk nem éri el a párttagokkal szemben támasztott követelményt. Nagyon fontosnak tartja, hogy megnyerje őket politikájának, de mint pártonkívüli rokonszenvezőket.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága 1957 februárjában értékelte a konszolidáció addigi menetét s a párt újjászervezésének előrehaladását is.* Az MSZMP taglétszáma ekkor már megközelítette a kétszázezretet. A februári határozat megállapította, hogy „az újjászervezés egészségesen halad előre. Sikerült biztosítani az MSZMP elvi, politikai és szervezeti egységét, és elérni azt is, hogy pártunk vezető szerepe a Magyar Népköztársaság állami és társadalmi életében mind hatékonyabban érvényesül”. Kudarcba fulladt

* Lásd e kötet 134-150. oldalán.

az ellenforradalmi erőknek az a támadása, melynek során „sztálinista” meg „rákosista” jelzőkkel és egyéb módon uszítottak a kommunisták ellen.

A kommunisták egy része még habozik, kérje-e átigazolását az MSZMP-be. Kételyekkel küszködik, mert kisebb-nagyobb mértékben rabja annak a képzelt veszélynek – amit a nyugati rádiók és a hazai ellenforradalmi erők propagandája szüntelenül hangoztat –, hogy a „rákosista” politika tér vissza. A párt vigyáz arra, hogy az ingadozók ne veszélyeztessék többé sorainak egységét, szervezeteinek cselekvőképességét. Az átigazolás feltétele az MSZMP és a forradalmi kormány politikája melletti egyértelmű kiállás. Az Ideiglenes Központi Bizottság türelmi időt biztosít azoknak, akik még nem látják világosan, hogy átigazolásuk kérésével milyen politika mellé állnak. A februári határozat azonban határt szab a türelmi időnek. Megállapítja, hogy a volt MDP-tagok május 1-ig kérhetik átigazolásukat az MSZMP-be régi párttagságuk elismerésével. Ezt követően csak új tagként nyerhetnek felvételt a pártba.

Az átigazolások befejezéséig, tehát május 1-ig az MSZMP taglétszáma 283 000 fölé emelkedik. A tagság túlnyomó többsége korábbi MDP-tag, mintegy 15 %-a új tag – nagyrészt fiatal –, aki a munkáshatalom megvédéséért és megerősítéséért vívott küzdelemben vált kommunistává. A párt egésze ismét szilárd politikai erő, melyet az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának leninista politikája és a munkáshatalom megszilárdításában elért nagy sikere forraszt egységbe.

1957. május 1-e nevezetes napja pártunk és népünk történetének. Az MSZMP hívó szavára százezrek vonulnak a párt budapesti nagygyűlésére, megtöltve a Hősök terét és közvetlen környékét. E rendkívül lelkes hangulatú gyűlésen – melynek Kádár János az ünnepi szónoka* – a hatalmát megszilárdító dolgozó nép a megvédett szabadság örömeivel tüntet az MSZMP és a forradalmi kormány, a forradalmi erők új vezérkara mellett, amely kivezette az országot az ellenforradalom okozta zűrzavarból. Hasonló hangulatú

* Lásd e kötet 170–185. oldalán.

május elsejei megmozdulások vannak vidéken is. A résztvevők száma együttesen több mint egymillió. Nagy a politikai jelentősége annak a tetterőnek, amely ekkor a munka frontján is kibontakozik s a májusi demonstrációkban is megnyilvánul. Nagy nyomatékkal adja hírül a világnak, hogy a magyar nép a forradalmi kormány és az MSZMP mögött áll, helyesli döntéseit és intézkedéseit, támogatja a szocialista építés ügyét.

A konszolidáció a vártnál gyorsabb. Ebben elsőrendű szerepe van annak, hogy a dolgozó nép döntő többsége – azoknak nagyobb része is, akik a revizionista és nacionalista propaganda hatására átmenetileg az ellenforradalmi erők befolyása alá kerültek – a tapasztalatokból gyorsan tanult. Hamar meggyőződött arról, hogy a forradalmi kormány a néphatalom kormánya, a nép érdekeit védelmezi, s a nemzet szocialista jövőjét biztosítja. Értékelte, hogy az MSZMP és a kormány szavainak megfelelően cselekszik, sem nacionalista propagandával, sem tüntetési kísérletekkel nem lehet megfélemlíteni és a tömegekbe vetett hitét megingatni. A május elsejei országos megmozdulás újabb politikai csapást mért az ellenségre s az ellenforradalom mentegetőire is.

Röviddel ezután, 1957 májusának első felében ül össze az országgyűlés, hogy meghallgassa az Elnöki Tanács és a kormány beszámolóját* az ellenforradalom leveréséért és a népi hatalom megszilárdításáért vívott küzdelemről és a szocialista építés további feladatairól. Jóváhagyja az Elnöki Tanács döntéseit, a forradalmi munkás-paraszt kormány kinevezését és munkájának támogatását. Jóváhagyja a kormány jelentését addigi tevékenységéről és a további tennivalókról. Az országgyűlés döntése egyezik azzal, amit a dolgozók száz- és százezrei a május elsejei felvonulásokon és gyűléseken kifejeztek.

Nincsenek a képviselőházban azok, akiket a fő felelősség terhel az 1956 előtti szektás politikáért; lemondott mandátumáról Rákosi, Gerő és csoportjuk többi tagja, akiket az MSZMP eltávolított a vezetésből. A jobboldali útra tértek és egy-két politikailag megzavaro-

* Lásd e kötet 186–201. oldalán.

dott képviselő is visszaadta mandátumát. A 298 képviselő közül összesen 20-an távoztak így a Magyar Népköztársaság törvényhozó testületéből. Egy képviselő pedig Nyugatra szökött. A képviselők túlnyomó többségének a néphatalom melletti kiállása megőrizte az országgyűlés intaktságát; egysége az MSZMP új politikája alapján szilárdult meg.

★

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1957. június 27–29-én országos értekezletet tart. E tanácskozás olyan időben ül össze, amikor a magyar munkásosztály forradalmi erői az MSZMP vezetésével megszilárdították a népi demokratikus rendszert, mégpedig gyorsabban, mint azt a novemberi nehéz napokban bárki is gondolta volna.

Az 1956-os októberi események teljes élességgel megmutatták, hogy az ellenforradalmi erők – sokirányú támogatást kapva a nyugati imperialista hatalmaktól és a tőkés világ különféle képviselőitől, kihasználva a kommunista párt és a szocialista állam által elkövetett hibákat és a revizionisták messzemenő segítségét – érhetnek el jelentős átmeneti sikereket és veszélybe kerülhet a néphatalom. Ha a párt egysége a súlyos hibák következtében megbomlik és szervezetei szétesnek, akkor a forradalmi erők akcióképtelenné válnak. A szervezeten fellépő szocialistaellenes erők az imperialista hatalmak segítségével ellenforradalmi diktatúrát teremthetnek a tőkés restauráció céljából. A szocialista országok, a nemzetközi forradalmi mozgalom internacionalista segítsége eredménytelen marad, ha a belső forradalmi erők nem szervezik újjá soraikat, hogy leverjék az ellenforradalmat és megvédjék a munkáshatalmat.

Az 1956. november 4-i fordulatot követő fejlődés viszont meggyőzően bizonyítja, hogy ha van, ha létrejön egy olyan forradalmi centrum, amely világos program alapján harcba hívja a néphatalom minden hívét, akkor a munkásosztály nagy tapasztalatokkal rendelkező forradalmi pártja hamar talpra áll, sorait újjászervezve akcióképességét visszanyeri, és a nép legyőzi az ellenforradalmat. Csak a belső forradalmi erők cselekvőképességének kibontakozása biztosít

ja, hogy a szocialista országok és a nemzetközi forradalmi mozgalom testvéri támogatása a kívánt eredménnyel járjon, hatékonyan segítse a további imperialista beavatkozás elhárítását és az ellenforradalom szétzúzását.

Néhány tízezer ellenforradalmár november–decemberben Nyugatra szökött. Az imperialista propaganda segítségével magukkal csábítottak mintegy másfélszáz-ezer megtévesztett embert is, túlnyomórészt fiatalokat s köztük sok iskolás gyereket. Ez az embertelen és hihetetlenül alattomos csábítás, nemegyszer gyermekrablás, szintén hozzájárult mind a nyugati propaganda, mind pedig a hazai ellenforradalmi erők igazi arculatának lelepleződéséhez. A kicsábítottak egyharmada később visszatér.

Az itthon maradt ellenséges elemek mindjobban elszigetelődnek, mert a félrevezetett emberek túlnyomó része szembefordult megtévesztőivel. A jobboldaliak egyik része beszünteti a harcot és igyekszik meghúzódní, várva a helyzet további alakulását. Másik része csoportokra bomlik, s illegalitásba vonulva tevékenykedik. A harc tehát folytatódik, de más helyzetben. A megerősödött munkáshatalom szilárdan védi a népi demokratikus rendszert mindenkiell szemben, aki ellene támad.

A népi demokratikus rendszer megszilárdulásának szerves része a gazdasági élet rendbe hozása. Novemberben az ellenforradalmárok által dezorganizált és megrongált vasúti közlekedést, valamint Budapesten a tönkretett villamasközlekedést kellett helyreállítani. Ezzel párhuzamosan lassan megindult az ipari termelés. Az ellenforradalom közvetlen pusztításai több mint hárommilliárd forint kárt okoztak, s a termelés kiesés még nagyobb veszteséget idézett elő. A bányá- és gyáripari termelés 1956 novemberében az előző évinek 20%-át sem érte el, s decemberben is alig több, mint az előző évinek a 30%-a. 1957 első hónapjainak termelés kiesésével együtt az országot ért kár a 20 milliárdot is meghaladta.

A súlyos gazdasági nehézségeket a testvéri országok segítségével sikerült áthidalni. Nagy összegű valutasegélyt adott a Szovjetunió, és jelentős segélyt nyújtott a Kínai Népköztársaság is. Rendkívül fontos árukat kaptunk a szocialista országoktól, különösen a Szov-

jétuniótól. Az ellenforradalmi erők és külföldi támogatóik arra számítottak, hogy a termelés visszavetése elkerülhetetlenül pénzromláshoz vezet, ami növeli a politikai zavarkeltés lehetőségét. E veszélyt a baráti szocialista országok támogatásával sikerült elhárítani.

Az állami ipar termelése 1957. első évnegyedében elérte az előző évi januári–szeptemberi termelés havi átlagának 80%-át, a második évnegyedben pedig 96%-át. Az 1957-es esztendőre átmeneti éves terv készült. Gondoskodni kellett a nemzeti erőforrások nagyfokú összpontosításáról, mert csak így lehetett megfelelő anyagi eszközöket biztosítani a legfontosabb termelési feladatokra. A gyakorlati tennivalókat elvi harc is kísérte; szembe kellett szállni a szocialista tervgazdaság marxi–lenini elvét elutasító revizionista szemlélettel. Csakis az állami irányítás megerősítése és a szocialista tervgazdálkodás útján lehetett biztosítani a gazdasági élet gyors rendbehozatalát. Eközben foglalkozni kellett a gazdaságirányítás módosításával, növelve a vállalati önállóságot.

★

A gyors politikai és gazdasági konszolidáció eredményeként a pártértekezlet idejére már létrejöttek a szocialista építés új fellendülésének feltételei. A pártértekezlet fő napirendi pontja a Központi Bizottság beszámolója. Előadója Kádár János, aki elemzi az elmúlt időszak tanulságait, megvilágítja az MSZMP általános politikáját, értékeli eredményeit és foglalkozik a további feladatokkal. A pártértekezlet által egyhangúlag elfogadott határozat jóváhagyja az addig követett politikai irányvonalat.*

A párt tagságát a munkáshatalom megvédésének és megerősítésének feladatai egyesítik az MSZMP általános politikai irányvonala alapján. Az ellenforradalom kirobantására vezető okok megítélésében azonban még sokféle vita folyik. Azoknak egy része, akik az események során jobboldali hibákat követtek el, a Rákosi-féle politika kártevéseit hangsúlyozva saját hibáikat igyekeznek csökkenteni.

* Lásd e kötet 242–270. oldalán.

ni és mentetgetni. A szektás hibákat elkövetőknek egy része viszont a revizionista árulók bűneinek ostromozásával a szektás politikai hibák elleni fellépéseket próbálja gyöngíteni.

A pártértekezleten Révai József is felszólal. Révai több mint három évtizeden át a párt egyik kiemelkedő vezetője volt. Most úgy vélte, hogy ha a fő veszély a revizionizmus, az ellenforradalmi eszmei és politikai fertőzés leküzdése, akkor e feladat megoldását gátolja az egyidejű éles bírálat a párt korábbi politikájának torzulásával szemben. A helyzet fel nem ismeréséből eredő, elvileg helytelen és káros állásfoglalását a pártértekezlet határozottan elutasítja. Az MSZMP kétfrontos harcának egyik alaptétele – s ez a tanácskozáson nagy hangsúlyt kapott –, hogy a régi szektás hibák megbélyegzése és felszámolása nélkül a revizionista zavarkeltéssel szemben sem lehet kellő eredménnyel küzdeni. Az MDP vezetésének szektás hibáival való gyökeres szakítás nélkülözhetetlen feltétele volt annak, hogy a párt új lenini politikája kialakuljon, s az újonnan keletkező szektás jelenségek elleni harc nélkülözhetetlen feltétele e politika továbbfejlődésének.

Az Országos Pártértekezlet kiemelkedő szerepet töltött be a párt szervezeti megszilárdításában is. Az MSZMP taglétszáma ekkor 350 000, alig több, mint egyharmada az MDP 1956 előtti taglétszámának. A párt mégis erősebb, befolyása nagyobb, mint az ellenforradalom előtti években. Az MSZMP sokkal inkább élcsapata a munkásosztálynak, mint az MDP volt. Tagjai a népi hatalom megvédéséért és megszilárdításáért folyó küzdelemben tömörültek.

Az MSZMP erejének döntő forrása az, hogy az új vezetés a marxi-lenini eszméket sikerrel alkalmazta a magyarországi viszonyokra. Olyan politikát dolgozott ki, amelyet a vártnál gyorsabb konszolidáció gyakorlati eredményei, az MSZMP nyolchónapos harci tapasztalatai meggyőzően igazoltak. Az MSZMP politikája, megnyerve a tömegek bizalmát, megszilárdította a munkásosztály társadalmi vezető szerepét és a munkás-paraszt szövetséget. Így vált a párt ismét a társadalom, az államélet elfogadott és hatékony vezetőjévé.

Az MSZMP 1957. júniusi Országos Pártértekezlete a kommu-

nisták újjászervezett és történelmi győzelmet aratott pártjának tanácskozása volt. Jelentősége nem kisebb, mint egy pártkongresszusé. Megerősítette az ellenforradalom leverése során kialakított lenini politikai irányvonalat, és hatékonyan hozzájárult e politika továbbfejlesztéséhez.

★ ★ ★

A következőkben időrendi sorrendben részleteket közlünk olyan határozatokból és beszédekből, amelyek segítik az események megértését. Ahol úgy láttuk, hogy a szöveg megértéséhez szükséges, a dokumentumrészletet követő jegyzettel és kommentárral utaltunk a kötetben nem szereplő anyagokra vagy a kihagyott részek tartalmára. Azok számára pedig, akik részletesebb képet szeretnének alkotni maguknak a történetekről, megadjuk a teljes dokumentum ma legkönnyebben hozzáférhető lelőhelyét.

Kísérlet a pártvezetés válságának megoldására

RÉSZLETEK AZ MDP KÖZPONTI VEZETŐSÉGE 1956. JÚLIUSI,
„PÁRTEGYSÉGGEL A SZOCIALISTA DEMOKRÁCIÁÉRT”
CÍMŰ HATÁROZATÁBÓL

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusa rendkívül mély hatást gyakorolt országunk egész politikai, gazdasági, kulturális, társadalmi életére.

Pártunk, a munkásosztály, a dolgozó nép örömmel és lelkesedéssel fogadta a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusának történelmi megállapításait a béke megszilárdításáról, a szocializmus további előrehaladásáról, a munkásmozgalom egysége megteremtésének lehetőségéről. Mély hatást gyakoroltak a magyar dolgozó népre a különböző társadalmi rendszerű országok aktív, békés egymás mellett éléséről s a szocializmushoz vezető különböző utakról szóló lenini megállapítások, valamint az a bátor következtetés, hogy a háború elkerülhető, a béke megőrizhető. A dolgozó nép figyelmét különösen megragadta a szovjet gazdaság általános fellendítésére, a szovjet nép anyagi, kulturális, szociális felemelkedésére irányuló hatodik ötéves terv.

Kifejezésre juttatva az egész magyar dolgozó nép véleményét, a Központi Vezetőség örömmel állapítja meg a nemzetközi feszültség bizonyos enyhülését, s azt, hogy megvan a lehetőség az úgynevezett hidegháború felszámolására.

A Központi Vezetőség megállapítja, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártjának bátor lépése a személyi kultusz káros következményeinek feltárására és teljes megszüntetésére, súlyos tehertételtől szabadítja meg a nemzetközi munkásmozgalmat, s a nemzetközi munkásmozgalom további virágzásához vezet; egyszersmind azt ta-

núsítja, hogy az SZKP Központi Bizottságában megvolt és megvan az a lenini vezető mag, amely továbbfejleszti a nagy Lenin eszméit, alkotó módon alkalmazza korunkra a marxizmus-leninizmust.

A Központi Vezetőség megállapítja, hogy egyes imperialista és belső reakciós körök fokozódó aknamunkájukkal el akarják terelni a figyelmet az SZKP XX. kongresszusának, a szovjet nép s a népek békéje, a szocializmus győzelmes előrehaladása érdekében hozott legfőbb határozatairól, arra törekedve, hogy a közvélemény figyelmét azokra a negatív jelenségekre irányítsák, melyek Sztálin működésében megnyilvánultak, hogy ezzel zavarják a nemzetközi munkás- és kommunista mozgalom egységét, s korlátozzák a XX. pártkongresszus eszméinek a népekre gyakorolt vonzóerejét.

A Központi Vezetőség teljesen egyetért a személyi kultusz kialakulásáról és elterjedéséről az SZKP Központi Bizottsága 1956. június 30-i határozatában¹ adott elemzéssel, s megállapítja, hogy a személyi kultusz nem a szocialista rendszer lényegéből fakad, ellenkezőleg: idegen a szocialista rendszertől. A szocializmus, amely igazi demokratikus, népi rendszer, kiküszöböli – mindenütt, ahol jelentkezett – a személyi kultuszt és káros következményeit, s továbbfejleszti a szocialista demokráciát.

A Központi Vezetőség változatlanul a szocialista világrendszer országainak egységében, a szocialista országok, valamint a világ valamennyi kommunista és szocialista pártja közötti nemzetközi szolidaritás erősítésében és megszilárdításában látja a béke megőrzésének s a népek szocialista előrehaladásának legfőbb biztosítékát. . . ²

II. SORON LEVŐ FELADATOK

A Központi Vezetőség megállapítja, hogy az elmúlt évek s a legutóbbi hónapok eredményeire támaszkodva és kiküszöbölve a hibákat, az elkövetkező hónapokban további intézkedéseket kell tenni a szocialista demokratizmus kiterjesztésére, egyszersmind a demokratikus centralizmus elvei alapján a párt- s az állami fegyelem megszilárdítására.

A szocializmus építése során változatlanul a gazdasági feladatok megoldását kell előtérbe állítani. Ezért a legfőbb figyelmet a második ötéves terv³ feladataira kell irányítani. A második ötéves terv időszakában: 1956–1960-ban a technika jelentős fejlesztése alapján folytatni kell a szocialista iparosítást, olyan ütemben, hogy a szocialista ipar termelése 1960-ban 1955-höz képest 47–50%-kal növekedjék. Az ipari fejlődés fő arányainak meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy az egész népgazdaság fejlesztésének, a technika haladásának alapja a nehézipar. Ennek megfelelően az iparban a termelőeszközök termelését 58–60%-kal, a fogyasztási cikkekét 38–40%-kal kell növelni.

A szocialista ipar termelésének növelése a második ötéves terv időszakában lehetővé teszi, hogy az ipar, mint a népgazdaság vezető ága, fokozottabban elégítse ki mind a hazai szükségleteket, mind a külkereskedelmi igényeket.

Az ipari termelés növelése érdekében – a technika fejlesztésére és a szocialista országokkal való szoros együttműködésre támaszkodva – biztosítani kell a meglevő ipari berendezéseknek az eddiginél lényegesen jobb kihasználását, az elavult gépeknek új gépekkel való fokozatos felcserélését, az anyagellátás folyamatosságát, a termelés ütemességét, és mindennek eredményeként a munka termelékenységének állandó emelését.

A mezőgazdaságban a szocialista nagyüzemű gazdálkodás fejlesztése, valamint az egyénileg gazdálkodók termelésének növelése révén a mezőgazdasági termelés általános fellendítését kell elérni. A mezőgazdaság 1955–1960-ban összesen mintegy 27%-kal termeljen többet, mint az első ötéves terv időszakában. Biztosítani kell, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetek előnye a tagság gazdasági és kulturális felemelkedése révén meggyőző erővel bontakozzék ki, s ennek eredményeként a parasztság többsége a szocialista nagyüzemű gazdálkodás útját válassza. A Központi Vezetőség *határozottan sikraszáll a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megszilárdításának, megerősítésének s a mezőgazdaság szocialista átszer-*

vezésének politikája mellett, s ezt annál is inkább hangsúlyozza, mert az utóbbi időben újra feléledtek a termelészövetkezet-ellenes nézetek. A párt, támaszkodva a tanácsokra és más tömegszervezetekre, folyamatos, állandó, meggyőző munkát fejtsen ki a dolgozó parasztság körében a termelészövetkezetek fejlesztése érdekében. A mezőgazdasági termelészövetkezeti típus előnyeinek kihangsúlyozása mellett, minden megkötés nélkül, az eddiginél is nagyobb mértékben kell segíteni az alacsonyabb típusú termelészövetkezeti csoportok megalakulását, valamint fokozatos fejlődését a közös gazdálkodás útján.

Hatékonyan kell támogatni a földműves-szövetkezeti mozgalmat, és ennek keretében az egyszerű géphasználati, gyümölcs, zöldség, méhész és borjúnevelő stb. stb. termelési társulásokat, szakcsoportokat. Létrehozatalukhoz és a már meglevők fejlesztéséhez mind az állami, mind a pártszervek adjanak fokozottabb segítséget. Legyenek ezek az egyénileg dolgozó parasztok számára az együttműködés, a kollektív munka, a szövetkezéssel járó előnyök megismerésének iskolái, hogy ezáltal is közelebb kerüljenek a termelészövetkezetekhez, amelyeket pártunk változatlanul a legfontosabbaknak tekint a mezőgazdaság szocialista átszervezése terén.

A termelészövetkezeti mozgalom fejlesztése során a legkövetkezetesebben biztosítani kell az önkéntességet.

A második ötéves terv időszakában el kell érni, hogy a már létrejött több éves termelészövetkezeti gazdaságok példamutató szocialista nagyüzemekké váljanak, és termelésük színvonala évről évre nagyobb arányban szárnyalja túl az egyéni gazdaságokét. Az újonnan alakult termelészövetkezeteknek hatékony támogatást kell nyújtani kezdeti nehézségeik leküzdéséhez, gazdálkodásuk megalapozásához, hogy termelésük minél előbb meghaladja az egyéni gazdaságok átlagos termelési szintjét.

A termelészövetkezetek termelésének fejlesztése elengedhetetlenül szükségessé teszi, hogy a termelészövetkezetekben a szövetkezeti demokrácia minden téren érvényesüljön és a szövetkezet ügyeiben a szövetkezet gazdái, maguk a tagok döntsenek, maguk alakít-

sák ki a mintaalapszabály figyelembevételével saját alapszabályukat is.

A mezőgazdaság termelésének tervbe vett emelkedéséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok is növeljék termelésüket. Ezért biztosítani kell számukra azokat az anyagi feltételeket, amelyeknek segítségével ki tudják használni meglevő termelési lehetőségeiket.

2. A DOLGOZÓK ÉLETSZÍNVONALÁNAK EMELÉSE

A munkások és az alkalmazottak egy keresőre jutó reálbérét a második ötéves terv időszakában átlagosan legalább 25 %-kal kell emelni. Ugyanezen idő alatt a parasztság pénzbeni és természetbeni jövedelmének is mintegy 25 %-kal kell növekednie.

A termelési tervek teljesítése a szilárd alapja a dolgozó nép jóléte további növelésének az 1956. évben is.

a) A munkások és alkalmazottak jólétének fokozására ebben az évben:

a Központi Vezetőség javasolja a kormánynak, hogy elért gazdasági eredményeink alapján szüntesse meg a békekölcsönjegyzést.⁴ Ez azzal jár, hogy elsősorban a munkások és alkalmazottak rendelkezésére álló anyagi eszközök növekednek;

a kormány a nyugdíjakkal kapcsolatos néhány legégetőbb kérdésnek az ország gazdasági lehetőségeivel arányban álló megoldását lehetőleg még az idén készítse elő;

a Központi Vezetőség javasolja a kormánynak, hogy fokozza erőfeszítéseit a lakosság ellátásának további javítására, s különös gondot fordítson a húsellátás színvonalának fenntartására.

b) A dolgozó parasztság termelési biztonságának növelésére gondoskodni kell arról, hogy a dolgozó parasztoknak az állammal való termelési kapcsolatait szabályozó intézkedések bürokratikus vonásait tovább csökkentsék. A munkaképtelen és öreg termelőszövetkezeti tagok nyugdíjellátását – a termelőszövetkezetek anyagi eszközeiből – intézményesen meg kell oldani. Gondoskodni kell a falu

iparcikkkel való jobb ellátásáról, különösen a termelést szolgáló cikkek eladásának fokozásáról.

c) A munkások és alkalmazottak helyzetének megjavítására hozandó intézkedések megjavítják az értelmiség helyzetét is. Ezen túlmenően közéletünk demokratizmusának kiszélesítésével párhuzamosan, nagyobb lehetőséget kell adni az értelmiségieknek alkotó munkájuk kifejtésére. A dolgozó értelmiség megbecsülésének alapja általában a végzett munka s a mai magatartás legyen; a párt-, állami, gazdasági és más szervezetek a jövőben az eddiginél fokozottabb mértékben kell az értelmiségieket a közéleti tevékenységbe is bevonni.

3. A GAZDASÁGI VEZETÉS MEGJAVÍTÁSA

A termelés tökéletesebb megszervezése és a dolgozók növekvő anyagi szükségleteinek minél jobb kielégítése megköveteli a gazdasági életben megmutatkozó túlzott centralizálás fokozatos kiküszöbölését. A gazdasági élet demokratizmusának fejlesztésére irányuló munkának természetesen nem szabad a termelés rendjét és folyamatosságát veszélyeztetnie.

a) Szem előtt kell tartani, hogy a gazdasági vezetés egyszerűsítése munkaerőt szabadít fel, amelynek elhelyezéséről gondoskodni kell. A Központi Vezetőség álláspontja szerint a felszabaduló munkaerő jelentékeny részének a termelésben kell elhelyezkednie; ennek azonban szervezeten kell folynia. Ebben az évben nagyobb munkaerő-átcsoportosításra még nem kerülhet sor.

b) A gazdasági élet fokozatos decentralizálásakor érvényesíteni kell azt az elvet, hogy növelni kell a vezetők önállóságát a miniszterektől lefelé a gyárigazgatókig, művezetőkig, mérnökökig.

c) Növelni kell – az egyszemélyi vezetés lenini elvének sértetlen fenntartása mellett – a munkások, a dolgozók szerepét az üzem, vállalat, intézmény minden irányú gazdasági tevékenységében. Meg kell találni a módját annak, hogy egyre többen vegyenek részt a tervezési, szervezési, irányítási kérdések megvitatásában, hogy mennél szélesebben bontakozzék ki a dolgozók alkotó kezdeményezése.

d) Fokozatosan meg kell javítani bér- és prémiumrendszerünket, hogy az érdekeltébbé tegye a dolgozókat a termelés gazdaságosságában, jobb minőségű termékek előállításában, az anyagtakarékosságban.

e) A folyamatban levő jelentős intézkedéseken kívül, melyek ez évre és főleg a jövő évre már lényegesen javítanak a helyzeten, a Központi Vezetőség szükségesnek tartja mélyreható munka megindítását a gazdasági vezetés módszereinek gondos felülvizsgálására, az egész vezetést magasabb színvonalra emelő intézkedések körtekintő kidolgozására.

A Központi Vezetőség egyszersmind megállapítja, hogy a termelés központi irányítása, a tervezés központosított módszere változatlanul a gazdaságvezetés fontos elve, mivel a dolgozó tömegek alkotó energiáinak kibontakozása mellett ebben van a szocialista rendszer egyik legfőbb előnye a kapitalista rendszerrel szemben.

4. AZ ÁLLAMI ÉLET TOVÁBBI DEMOKRATIZÁLÁSA

A népi demokratikus állam megerősítése, tökéletesítése a szocializmus építésének egyik legfontosabb feltétele. Éppen ezért pártunknak minden segítséget meg kell adnia népi demokratikus államrendszerünk továbbfejlesztéséhez, az állami szervek munkájának megjavításához.

A Központi Vezetőség megállapítja, hogy államrendszerünk alapvonásaiban mélyen demokratikus. Államunk munkás-paraszt állam, amelyben mind nagyobb szerepet játszik a haladó értelmiség is. *Országunkban a hatalom a dolgozó parasztsággal szövetséges munkásosztály kezében van; a hatalom gyakorlásában részt vesz a munkásosztály vezetésével a dolgozó parasztság is.* Ez az a döntő jellemvonás, amely megkülönbözteti a polgári típusú államoktól, és azoknál ezerszer demokratikusabbá teszi. Alapvető feladatunk államunk demokratikus tartalmának további kibontakoztatása, a választott államhatalmi szervek szerepének, hatáskörének további növelése, mind szélesebb dolgozó rétegek bevonása az állam igazgatásába.

a) Érvényesülnie kell az országgyűlés jogainak a bel- és külpoliti-

ka, a gazdasági és kulturális élet legfontosabb kérdéseiben; az állampolgárok jogaira és kötelességeire vonatkozó legfőbb intézkedéseket sokoldalú, termékeny viták alapján kell törvényekbe foglalnia.

Országgyűlési képviselőink az alkotmány előírásainak megfelelően építsenek ki állandó kapcsolatokat választóikkal, rendszeresen számoljanak be nekik munkájukról és értékesítsék országgyűlési munkájukban választóik tapasztalatait, bíráló észrevételeit és javaslatait. A minisztériumok és a tanácsok apparátusa segítse az országgyűlési képviselőket munkájukban. Érvényt kell szerezni az alkotmány ama rendelkezésének, hogy a választók a bizalmuknak meg nem felelő képviselőket bármikor visszahívhatják. Ehhez át kell dolgozni a választói törvényt, és a jelenlegi, a választókkal közvetlen kapcsolatot nem jelentő lajstromos rendszer helyett személyenkénti választási rendszert kell bevezetni.

b) Demokratikus államrendszerünk alapját a tanácsok alkotják. Pártunk véleménye szerint a már megtett intézkedéseken túlmenően is biztosítani kell, hogy a tanácsok rendelkezzenek a gondjaikra bízott feladatok ellátásához szükséges hatáskörrel, politikailag és szakmailag képzett dolgozókkal és anyagi eszközökkel. El kell érni, hogy a tanácsok teljes mértékben ellássák hatósági és igazgatási feladataikat, valóban vezessék a helyi, gazdasági, társadalmi és kulturális tevékenységet, biztosítsák az állampolgárok tömegeinek tevékeny részvételét, kezdeményezését és ellenőrzését az államhatalom és az államigazgatás gyakorlásában. Így eredményesebbé válik a tanácstagoknak a választók érdekében kifejtett tevékenysége is. Növelni kell a tanácsi végrehajtó bizottságok és a szakigazgatási szervek hatósági, igazgatási hatáskörét is. Meg kell határozni azokat a gazdasági és igazgatási kérdéseket, amelyekben kizárólag a tanács plénuma jogosult dönteni. A minisztériumoknak és más országos szervezeteknek a tanácsszervekkel kapcsolatban csak a szakirányítást és a szakellenőrzést kell végezniük, valamint a területi feladatok összehangolásáról kell gondoskodniuk. A tanácsok munkájának ilyen átszervezésével kapcsolatban különös gondot kell fordítani a járási tanácsok megerősítésére, úgy azonban, hogy a községek lakossága a községi tanácsoknál intézhesse el ügyeinek zömét.

Államunk bürokratikus vonásainak megszüntetéséért, a decentralizálásért – a dolgozók széles körű részvételével – folyó munkának az államapparátust egyszerűbbé, áttekinthetőbbé kell tennie: e célt szolgálja a megyék, járások, kerületek összevonása is, melynek együtt kell járnia a tanácsok gazdasági önállóságának s hatáskörének növelésével.

A Központi Vezetőség felhívja a Minisztertanácsot, hogy e kérdést jóváhagyás végett ősszel az országgyűlés elé terjessze. Az új megyék, járások, kerületek kialakítását 1957. január 1-ig be kell fejezni.⁵

A Központi Vezetőség szükségesnek tartja, hogy a kormány a legnagyobb városokat érintő, merev letelepedési szabályokat⁶ felülvizsgálja.

c) Az állami élet demokratizmusának kibontakoztatására irányuló munkát egybe kell kapcsolni a legszélesebb körű felvilágosító munkával, mely az állampolgári kötelezettségek pontos megtartására, az állami fegyelem megszilárdítására irányul. Az állami fegyelem erősítését folytonosan szem előtt kell tartani a demokratizmus kiszélesítésére és a decentralizálásra irányuló munka minden szakaszában s a további munkában is.

5. A SZOCIALISTA TÖRVÉNYESSÉG TOVÁBBI MEGSZILÁRDÍTÁSA

A törvényesség további megszilárdítására jelentős intézkedésekre van szükség a jogszabályok rendezése, a büntető és igazságügyi, valamint a belügyi szervek munkájának megjavítása s e szervek hathatós ellenőrzése terén.

a) A szocialista törvényesség alapvető követelménye, hogy állami, társadalmi életünk valamennyi területén minden állampolgár részére érthető, a gazdasági, társadalmi viszonyoknak megfelelő törvények és jogszabályok legyenek, valamint hogy ezeket a törvényeket megtartsák.

Meg kell teremteni a népi demokrácia, a szocializmus egész életét átfogó törvények, jogszabályok rendszerét. Ezt a munkát elméleti és gyakorlati szakemberek, valamint a nyilvánosság bevonásával kell

elvégezni. Meg kell gyorsítani a büntető és polgári törvénykönyv megalkotását, valamint világos, közérthető törvényben szabályozni kell az államigazgatási hatóságok jogkörét és tevékenységét.

b) Igazságügyi szerveinknek a dolgozók érdekei védelmében továbbra is erélyesen és határozottan kell fellépniük az államunk biztonságát és a törvényes rendet sértő súlyosabb bűncselekményekkel szemben. A megtévedt, jelentéktelenebb bűncselekményt elkövető dolgozókkal szemben egyre szélesebb körben kell alkalmazni a nevezett jellegű intézkedéseket.

Az igazságügyi szerveknek egész tevékenységükben, az eljárás valamennyi szakaszában következetesen érvényesíteniük kell a bűnvádi eljárás törvényben biztosított, szocialista alapelveit:

biztosítani kell annak az alapelvnek feltétlen érvényesítését, hogy senkinek a bűnösségét csak saját beismerése alapján megállapítani nem lehet, ha azt bizonyítékok alá nem támasztják;

a nyomozati eljárásban csak indokolt esetben szabad élni az őrizetbe vétel és az előzetes letartóztatás elrendelésével;

az ügyészségnek a törvényesség feletti felügyeletét hatékonyabban meg kell valósítani az államvédelmi szerveknek a büntetőeljáráshoz kapcsolódó egész tevékenysége tekintetében;

erősíteni kell az ügyészségnek a bíróság feletti felügyeletét, megfelelően csökkentve az Igazságügy-minisztérium párhuzamos hasonló tevékenységét, érvényre kell juttatni a bírói ítélezésekben a Legfelsőbb Bíróság alkotmányos elvi irányítását;

a bírói függetlenséget meg kell szilárdítani. A területrendezés, a szükséges szervezeti és egyéb feltételek biztosítása után meg kell valósítani a bírák és népi ülnökök választását;

a szocialista törvényesség biztosítása és a bírói eljárás egységessége érdekében felül kell vizsgálni és csökkenteni kell a katonai bíróságok, katonai ügyészségek túl széles körben érvényesülő hatáskörét. A rendes bíróságok hatáskörét fokozottabb mértékben ki kell terjeszteni egyes fontosabb államigazgatási területekre, például a munkaügyi, a termelőszövetkezetekkel kapcsolatos vagyoni jogi, a nyugdíjügyi stb. viták területére.

c) A Belügyminisztérium jelentős sikereket ért el a tényleges el-

lenség, a népi demokratikus rendünk megdöntésére szervezkedő elemek, a gazdasági kártevők, kémek, diverzánsok elleni harcban. A korábbi törvénysértések nyomán kialakult helytelen szemlélet és vizsgálati módszerek maradványainak felszámolására, a szocialista törvényesség szellemének hiánytalan érvényesítésére azonban további intézkedések szükségesek a Belügyminisztérium szerveinek párt- és állami ellenőrzése terén. Az erre vonatkozó újabb javaslatot rövid időn belül jóváhagyás végett az illetékes párt- és állami szerv elé kell terjeszteni.

E feladat megoldásakor abból kell kiindulni, hogy a belügyi szervezeteknek egész tevékenységükkel a Magyar Népköztársaságnak és állampolgárainak biztonságát kell szolgálniuk. Sziklaszilárdá kell tenni minden állampolgárunknak azt a meggyőződését, hogy a törvénysértéssel szemben pártunk, államunk, egész társadalmunk védi.

d) A Központi Vezetőség felhívja a párt-, állami, igazságügyi és társadalmi szervek figyelmét a dolgozók jogainak fokozottabb védelmére. A pártszervek tartsák fontos kötelességüknek azoknak a sérelmeknek megfelelő kivizsgálását és a lehetőség szerinti méltányos orvoslását, amelyek a korábbi bizalmatlan, sokszor lélektelen, bürokratikus intézkedésekből kifolyólag becsületes dolgozókat jogtalan és hátrányos helyzetbe hoztak.

e) A Központi Vezetőség nagy fontosságot tulajdonít a szocialista törvényesség hiánytalan biztosításának, az államvédelmi és igazságügyi szervek munkája hathatós megjavításának. Bizalommal tekint az e szervezetekben dolgozó elvtársak becsületes erőfeszítéseire és fontos munkájukat a jövőben is segíti.

6. AZ IDEOLÓGIAI MUNKA MEGJAVÍTÁSA

A tudományos, kulturális, agitációs és propagandamunkában fokozott harcot kell folytatni a személyi kultusz maradványai ellen, leküzdvé a dogmatizmust, önálló marxista gondolkodásra nevelve a tudomány, a kultúra, az agitáció területének dolgozóit. Egyszermind harcolni kell a burzsoá ideológia ellen, a dolgozó tömegek szocialista neveléséért.

a) A tudományok fejlődése, közöttük a társadalomtudományok fejlődése szükségessé teszi alkotó viták kibontakozását. A vitákban csak türelmes, meggyőző érvelésnek s eszmei harcnak van helye. Nem szabad azonban teret adni a vitákban a marxizmus-leninizmus vagy a népi demokrácia ellen irányuló támadásoknak.

Elő kell segíteni a tudományos dolgozók egyesületeinek, társulatainak további demokratizálását. Biztosítani kell, hogy e társadalmi szervek a szocialista nevelés iskoláivá s a tudományos viták fórumaivá váljanak. Szorosabb együttműködést kell kialakítani gazdasági vezető szerveink és a Magyar Tudományos Akadémia, a tudományos egyesületek között, bevonva ezeket fejlesztési terveink kidolgozásába.

Biztosítani kell, hogy a tudomány képviselői s a diákok anyagi helyzetükhöz mértén fokozottabban megismerkedhessenek a külföldi országok tudományos eredményeivel, folyóirataival. Fokozottabban lehetővé kell tenni a magyar tudomány eredményeinek külföldön való népszerűsítését, publikálását is.

b) A kultúra területén arra kell törekedni, hogy egyre inkább betöltse szocialista nevelő-hatását a könyv, a színház, a film, a zene, a képzőművészet. Ezért küzdeni kell a szocialista realizmus elvei érvényesüléséért; lehetővé kell tenni azonban azt is, hogy haladó irányzatok – amelyek a szocialista realizmus felé mutatnak – az ediginél jobban érvényesülhessenek, fenntartva természetesen foggyatékosságaik marxista bírálatának gyakorlatát. Ugyancsak lehetővé kell tenni a szocialista realizmus, valamint az e felé mutató irányzatok talaján a különböző iskolák, stílusirányzatok és törekvések érvényesülését, gazdagítva a művészi kifejezés formáit.

Növelni kell a művészeti és kulturális szövetségek szerepét tagjaik nevelésében s problémáik megoldásában, biztosítva e helyeken a demokratikus élet fejlesztését. Nagy szerep hárul e szövetségek kommunista tagjaira; körükben meg kell szilárdítani a pártfegyelmet, mindenekelőtt eszmei meggyőzés révén.

A tudományos, kulturális, művészeti élet fokozottabb demokratizálásával párhuzamosan növelni kell a párt eszmei irányító szere-

pét az e területeken dolgozó párttagok s a párt és állam megfelelő szervei segítségével.

c) Az agitációs és propagandamunka igen jelentékeny megjavítására van szükség. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a gazdasági kérdések propagandájára.

A sajtó s a rádió, valamint az agitációs és propagandamunka sikereket mutathat fel a néptömegek alkotó kezdeményezései kibontakoztatásában, a személyi kultusz káros következményei bírálatában, a tömegek jogos kritikája felszínre hozásában. Azonban a sajtó s a rádió nem szállt eléggé szembe a legutóbbi időkben felbukkanó ellenséges, gyakran párt- és népidemokrácia-ellenes nézetekkel és a tömegeket félrevezető demagógiával, sőt egyes esetekben maga is terjesztette azokat.

Ezért az agitációs és propagandatevékenységnek, s különösen a sajtó és a rádió munkájának, gyorsan és határozottan meg kell javulnia a népi demokráciát szolgáló politika talaján. A gazdasági élet minden fontos területéről a statisztikai adatszolgáltatás kibővítésével behatóan és rendszeresen kell tájékoztatnia a dolgozókat, mozgósítva őket a szocialista építés feladatainak megoldására.

7. A DOLGOZÓK TÖMEGSZERVEZETEI ÉS A HAZAFIAS NÉPFRONT

Társadalmi életünk demokratizálásának kiszélesítése jelentősen megnöveli a tömegszervezetek szerepét és pártunk feladatait a tömegszervezetekkel kapcsolatban. Pártszervezeteink sokkal nagyobb figyelmet fordítsanak a dolgozók valamennyi tömegszervezetére és tömegmozgalmára: a Hazafias Népfontra, a szakszervezetekre, a Dolgozó Ifjúság Szövetségére, a Magyar-Szovjet Társaságra, a földművesszövetkezetekre, a sportszervezetekre stb. Mindenütt meg kell javítani az e szervezetben dolgozó kommunisták MDP-csoportjainak munkáját, és segítségükkel, példamutató magatartásukkal bátorítaniuk kell a tömegszervezetek vezetőségeit, hogy öntevékenyek és harcosak legyenek, hogy munkaterületükön elvégezzék sajátos feladataikat, kidolgozzák a megfelelő szervezeti formákat, a tömegmunka tartalmát és módszereit.

Különösen nagy gondot fordítson a párt a fejlődő népfrontmozgalomra, a munkásosztály legnagyobb és legfontosabb szervezeteire, a szakszervezetekre, s az ifjúsági szövetségre, a DISZ-re.

a) A munkásosztály s valamennyi dolgozó osztály szövetségének kifejezője a lakosság túlnyomó többségét magában foglaló Hazafias Népfront. Célja a munkásság, a parasztság, az értelmiség, a dolgozó kisemberek, hazánk minden hazafias haladó erejének építő összefogása. A népfront feladatául kell kitűzni, hogy elsősorban a népi, nemzeti egység megszilárdításán munkálkodjék. Ezért tevékenységének legfőbb területe minden békére vágyó, hazafias érzelmű dolgozó felsorakoztatása a béke frontján. A Hazafias Népfront-mozgalom magyarázza, népszerűsítse a szocialista haladás érdekében a párt s a kormány által népgazdaságunk felvirágoztatására, a lakosság anyagi, kulturális, szociális életfeltételei megjavítására fogantatott intézkedéseket, hazafias hagyományaink szellemében nevelje kötelességtudatra a dolgozókat.

A Hazafias Népfront fokozottabban segítse a tanácsokat feladataik ellátásában, s a tanácsok támaszkodjanak munkájukban jobban a népfrontmozgalomra.

Az eddiginél fokozottabban kell biztosítani, hogy a népfrontmozgalomban aktívan részt vehessen minden hazafias, demokratikus, a békét támogató dolgozó, háziasszony, kisember, diák stb. El kell érni, hogy a népfrontbizottságok vezetésébe is – nemzetiségre, világnézetre és vallásos meggyőződésre való tekintet nélkül – nagy számban válasszanak meg demokratikusan gondolkodó, a népet szerető pártonkívülieket: munkásokat, dolgozó parasztokat, értelmiségieket és másokat.

A kommunisták alakítsanak ki a népfrontbizottságokban s a népfrontmozgalomban tevékenykedő pártonkívüliekkel jó baráti együttműködést, s a türelmes felvilágosító munka, a meggyőzés fegyverével éljenek. A párttagok s a pártszervezetek bátorítsák, karolják fel a Hazafias Népfront bizottságaiban és gyűlésein is az építő bírálat kibontakozását, a falu, a község fellendítését célzó javaslatok kidolgozását és tevékeny végrehajtását, a haladó, építő, demokratikus közszellem megerősítését. A párttagok és a pártszervezetek pél-

damutatóan vegyenek részt a Hazafias Népfront bizottságaiban s mozgalmában, ezzel is elősegítve, hogy a Hazafias Népfront-mozgalom valóban a munkásosztály, a dolgozó parasztság, az értelmiség és a középrétegek átfogó, nagy, haladó mozgalmává váljék.

b) A szakszervezetek az utóbbi hónapokban fokozottabban vették ki részüket a termelés és a termelékenység emelésére irányuló munkából, jobban mozgósítottak a tervek teljesítésére, az üzemi rend és fegyelem megerősítésére, a második öt éves terv irányelveinek eredményes megvitatására. A szakszervezeteknek változatlanul a termelést kell munkájuk homlokterébe állítaniuk, mert a dolgozó nép felemelésére irányuló politika legfőbb feltétele a termelés növelése.

Különösen nagy gondot fordítsanak a szakszervezetek a műszaki színvonal fejlesztésére, az ipar technikai színvonalának emelésére, a dolgozók szakmai képzésére.

A szakszervezetek határozottabban és harcosabban lépjenek fel a munkásság érdekeinek védelmében, örködjének a kollektív szerződések betartásán, bátrabban kezdeményezzenek, következetesebben állítsák munkájuk középpontjába a dolgozókkal való törődést.

A szakszervezeteknek, mint a munkások és alkalmazottak önkéntes, nem pártjellegű demokratikus tömegszervezeteinek, pártunk és kormányunk minden lehetőséget megad arra, hogy teljesen megfeleljenek a dolgozók beléjük helyezett bizalmának. A Központi Vezetőség a felelős párt- és állami funkcionáriusoktól elvárja, hogy határozottan vessenek véget a szakszervezetek és a szakszervezeti munka még gyakran előforduló lebecsülésének. Üzemi pártszervezeteink kötelessége, hogy minden irányban bátorítsák és támogassák az üzemi szakszervezeti bizottságok tevékenységét.

A demokratizmus fejlesztése az üzemekben, a munkahelyeken magában foglalja azt a követelményt, hogy a szakszervezeti szervezet az eddiginél sokkal bátrabban vonják be a tervezés, a gazdasági vezetés kérdéseinek megtárgyalásába, s egyre nagyobb mértékben rájuk bizzák a dolgozók szociális ügyeinek intézését. A szakszervezeti vezetőknek, aktivistáknak lelkiismeretesen foglalkozniuk kell a

dolgozók ügyes-bajos dolgaival, panaszaival, s elő kell segíteniük a dolgozók és a műszaki, gazdasági vezetők közötti konfliktusok gyors és igazságos megoldását.

A túlzott központosítás megszüntetése, a demokratizmus fejlesztése kulcskérdés magában a szakszervezeti mozgalomban is. Ily módon kell a függetlenített apparátust fokozatosan csökkenteni, az önkéntes társadalmi munkát nagymértékben kibontakoztatni és eredményesen harcolni a megcsontosodott, bürokratikus módszerek ellen.

c) A Dolgozó Ifjúság Szövetsége az utóbbi időben szervezetileg megerősödött, s nevelőmunkája is némileg megjavult. A termelésben is helyes kezdeményezések történtek a szövetség, valamint az ifjúsági tömegek részéről.

A DISZ-ben lehetőséget kell teremteni arra, hogy az ifjúsági tömegek százezrei megtalálják képzésünk, szórakozásuk, sportolási lehetőségük fontos eszközeit. A DISZ-nek le kell küzdenie a bürokratikus módszereket, a szövetség vezetőinek szoros kapcsolatba kell kerülniük az ifjúsági tömegekkel, közöttük kell élniük, valódi vezetőiké kell válniuk. Ezen az úton vehet részt legjobban a DISZ szocialista demokráciánk fejlesztésében.

8. A MAGYAR KÜLPOLITIKA EGYES KÉRDÉSEI

A Központi Vezetőség a párt politikája sarkalatos részének tartja a béke megőrzésére, a nemzetközi feszültség további enyhítésére irányuló törekvést.

Magyarország – testvéri szövetségben a Szovjetunióval – a külpolitika kérdéseiben azonos nézeteket vall a szovjet kormánnyal. Támogatja a békés egymás mellett élés öt alapelvét⁷. Különösen fontosnak tartja a leszerelésre, az atomfegyverek eltiltására és megsemmisítésére vonatkozó javaslatokat. A nemzetközi feszültség enyhítésére, a leszerelésre irányuló óhaja kifejezéseként a Központi Vezetőség javasolja a kormánynak, hogy újabb 15 000 fővel csökkentse a hadsereget, s a felszabaduló eszközöket állítsa a békés szocialista építés szolgálatába. A párt s a kormány támogatja az európai

kollektív biztonsági szerződés megkötésére irányuló erőfeszítéseket. Az európai kollektív biztonság megteremtéséig is nemzeti biztonságunk pillérének tekinti a Varsói Szerződést. Támogatja a német kérdés demokratikus rendezésére irányuló törekvést.

Külpolitikánk változatlan célja, hogy egyre szélesebbé, mélyebbé és sokoldalúbbá tegye testvéri együttműködésünket a felszabadító Szovjetunióval, Kínával és a többi szocialista országgal. Kimeríthetetlen erőforrásunk, hogy tagja vagyunk a hatalmas, az emberiség több mint egyharmadát felölelő szocialista világrendszernek.

Tovább akarjuk mélyíteni és szilárdítani baráti kapcsolatainkat és meg akarjuk teremteni a termékeny tapasztalatcsere lehetőségét a szocializmust építő Jugoszláviával. A Központi Vezetőség kívánatosnak tartja, hogy a szorosabb baráti kapcsolatok kialakítására tárgyalások induljanak meg a Magyar Dolgozók Pártja és a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége között. A két párt közötti baráti, elvtársi kapcsolatok létrehozása nemcsak népeink, pártjaink érdeke, hanem érdeke a békéért, demokráciáért, szocializmusért folyó világméretű harcnak is.

A szocialista országok közötti szoros baráti együttműködés további ápolása mellett sokoldalú – gazdasági, tudományos, művészeti, sport- és egyéb – kapcsolatokat óhajtunk kiépíteni a szocialista világrendszeren kívül álló országokkal.

III. A SZILÁRD ELVI, LENINI POLITIKÁÉRT

Szocializmust építő országunkban most jöttek létre a kedvező feltételek a népi demokrácia demokratikus tartalmának fejlesztésére, a szocialista demokrácia kiterjesztésére. Elhárulnak azok a gátló körülmények, amelyek korlátozzák a szocialista demokratizmust.

Kezdetben államunk erősen centralizált formát öltött, korlátozódomott a demokrácia. Hozzájárult a demokrácia korlátozásához a marxizmustól idegen személyi kultusz elmélete és gyakorlata.

Jelenleg pártunk harcot folytat mind e hibás elmélet, mind e gyakorlat ellen. A szocialista építés viszonyai között különösen az osz-

tályharc helyes értelmezése segíti pártunkat a demokratikus formák helyes kialakításában.

A munkásosztály eszmei, politikai egységét, a volt szociáldemokraták s a kommunisták végső összeforrását elősegíti a volt szociáldemokraták egy részével szemben elkövetett hibák feltárása és kijavítása, jóvátétele. Nem jelenti ez azt, hogy a párt lemond a szociáldemokratizmus bírálatairól; azt jelenti azonban, hogy elismeri a múltbeli érdemeket, de figyelmét e tekintetben is elsősorban a jelen s a jövő feladataira irányítja.

A demokratizálási folyamattal növekszik a munkásosztály szerepe, mert megnő a munkástömegek aktív, alkotó részvétele az állami, gazdasági, társadalmi élet vezetésében, új és új módon jut kifejezésre a munkásosztály vezető szerepe az ország életében.

A munkás-paraszt szövetség megerősítését előmozdítja az osztályharc helyes értelmezése és az új jelenségek számbavétele. Különösen megszilárdítja a munkások és dolgozó parasztok szövetségét az, hogy a munkásosztálynak egyre szilárdabb támasza falun nemcsak a szegényparasztság, hanem a termelőszövetkezeti útra lépett valamennyi paraszt, közöttük a termelőszövetkezeti útra lépett középparaszt is. A középparasztsággal kialakult tartós szövetséget tovább erősíti a helytelenül kulákoknak minősített középparasztnak ügyének igazságos rendezése. A népfrontmozgalom is fokozza a dolgozó parasztság bizalmát a munkásosztály iránt. Ezt segíti a dolgozó parasztság termelési biztonságának növelésére szolgáló számos intézkedés is. Pártunkat a jövőben még nagyobb erővel vezeti a munkások és dolgozó parasztnak tartós szövetségének eszméje, mivel ez a szövetség a szocialista állam legszilárdabb alapja.

Az értelmiségiekre – a régi szakemberekre is – mély hatással vannak pártunk igazságos intézkedései, melyek elsősorban a munka alapján ítélik meg az értelmiségieket, lehetővé teszik gyermekeik fokozottabb továbbképzését, megjavítják életfeltételeiket.

Az ellenséges kizsákmányoló osztályok a városban megszűntek, a falun pedig a kulákság számbelileg s gazdaságilag egyaránt nagyon meggyengült. Erejük és befolyásuk azonban még van. Bár a volt kizsákmányolók közül sokan lojális magatartást tanúsítanak népi de-

mokráciánk iránt, részt vesznek a termelő munkában; mégsem szabad lebecsülni a falun a kulákság egy részének ellenséges agitációját, különösen a termelőszövetkezetek ellen. A városi burzsoázia maradványai között vannak olyanok, akik aktívan részt vesznek az imperialista reakció propagandájának terjesztésében, ezért éberségre van szükség velük szemben.

A Központi Vezetőség megállapítja, hogy hazánkban a szocializmus építése osztályharcban folyik, s az osztályharc napjainkban az élet néhány területén némileg kiéleződött. Az osztályellenség anyagi, politikai bázisa a szocializmus építésével azonban folyamatosan szűkül, ereje csökken. Ezzel számolva a párt és a kormány arra törekszik, hogy a szocializmus felépítését az osztályharc kiéleződése nélkül biztosítsa. Az osztályharc alakulására azonban igen nagy befolyással van a nemzetközi imperialista reakció tevékenysége. Ez a reakció az SZKP XX. kongresszusa után fokozta szovjetellenes, népidemokrácia-ellenes tevékenységét, s ez nem marad hatástalanul magyarországi bázisára sem, elsősorban a kémiszervezetekre (az év első felében 40 imperialista kémét tartóztattak le), s másfelől az osztályellenség maradványainak hangulatára sem. Ma az imperialista reakció és hazai bérencei jelentik a legfőbb veszélyt a népi demokrácia rendjére.

E helyzetben különlegesen fontos pártunk elvi szilárdsága s a dolgozó osztályok összeforrottsága és egysége a párt, a munkásosztály vezetésével. Ezért kell komolyan figyelni arra, hogy a legutóbbi időkben a párt egy részében, az értelmiség egyes csoportjaiban s elszórtan a munkások és a dolgozó parasztok között is ingadozás s a párttal szembeni bizalmatlanság elemei léptek fel.

Ennek egyik oldala kétségtelenül a párt s vezetése részéről elkövetett hibákban van, másik oka pedig az osztályellenség fokozódó nyomásában rejlik.

Pártunk nagy munkát végzett az 1953 előtt elkövetett hibák kijavításáért. Utóbb azonban, s különösen 1955-ben, az 1953 júniusa előtt elkövetett hibák egy részét újból elkövettük. A Központi Vezetőség 1955. márciusi ülése helyesen járt el, amikor élesen megbélyegezte a jobboldali opportunistáé nézeteket. De a határozat után

kísérletek történtek a személyi kultusz egyes visszasságainak feltámasztására, a kollektív vezetés meggyengítésére. Előfordult, hogy egyesek a jogos bírálatot is azzal igyekeztek visszaverni, hogy azt jobboldali opportunizmusnak bélyegezték. Mindez kedvező talajt teremtett különböző szektás hibák újjáéledésére. Együtt járt ezzel, hogy – bár közben sok, az 1949–1952. években letartóztatott, elítélt és meghurcolt elvtárs ártatlansága kiderült – rehabilitálásuk késlekedett és hiányos volt. Mindez a párttal és a pártvezetéssel szemben bizonyos kétkedésre és bizalmatlanságra, a párt és a tömegek kapcsolatának bizonyos lazulására vezetett.

Ugyanilyen irányban hatott, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusa után a párttagok és a párttal érző pártonkívüliek jogos várakozása nem elégült ki teljesen. A Központi Vezetőség 1956. márciusi ülése megbízta a pártvezetést, dolgozza ki a kongresszusi határozatok tanulságainak hazai viszonyainkra való alkalmazását. A Politikai Bizottság ehhez a feladathoz hozzáfogott s határozatai, irányvonala általában véve helyesek voltak. De a helyes határozatok végrehajtásában tétovázás és huzavona következett be. A helyzet ilyen alakulásáért a Politikai Bizottság a felelős, mert nem vezette elég eréllyel a harcot a múltbeli hibák felszámolásáért, a XX. kongresszus szellemének érvényesítéséért a magyar viszonyok között, állami, társadalmi, gazdasági és pártéletünk fokozottabb demokratizálásáért. Hiba volt, hogy a párt vezető szervei nem szervezték meg az ország legfontosabb kérdéseiről a vitákat a pártban. A *Szabad Nép* ingadozása is zavarokat okozott a pártkáderek s a dolgozók körében.

Pártunkban mélyek mind a szektásság, mind a jobboldali opportunizmus gyökerei. Mind a kettővel szemben a legélesebb, a legkövetkezetesebb eszmei-politikai harcot kell folytatni a párt fő irányvonalának érvényesítéséért.

A szektásság megnyilvánult és megnyilvánul abban, hogy gyakran politikai felvilágosítás helyett adminisztratív rendszabályokat és eszközöket alkalmaznak; időnként az adminisztratív eszközökre szükség van, de ezek nem helyettesíthetik az eszmei-politikai felvilágosítást és harcot. A szektásság megnyilvánult egyes, megdönthe-

tennek hitt tételek dogmatikus hangoztatásában, abban, hogy gyakran nem voltak komoly, mélyreható viták a tudományos és politikai kérdésekről, a sokszor egyoldalú és türelmetlen káderpolitikában, kifejezésre jutott az osztályharc egyoldalú, nem a konkrét viszonyok elemzésén alapuló értelmezésében. A termelőszövetkezetek fejlesztésében is tapasztalható, még az utóbbi időben is, a párt-határozat utasításai ellenére, hogy megszegik egyes helyeken az önkéntesség elvét. Megnyilvánult a szektásság a bürokratikus vezetési módszerekben, s államapparátusunknak, részben különböző egyéb szerveinknek, még pártszervezeteinknek is bizonyos bürokratikus vonásaiban. Jelentkezett a volt szociáldemokrata elvtársakhoz való, nemritkán helytelen viszonyban, ezen elvtársak gyakori mellőzésében. Kifejezésre jutott és jut ez a szövetséges dolgozó osztályok és az értelmiség, valamint képviselőik iránt tanúsított szektás magatartásban is.

Nyíltan feltárva a szektás hibákat, a párt harcra mozgósít ezek ellen, mert e hibák rontják a pártvezetés kapcsolatát a párt tömegeivel, s különösen a párt kapcsolatát a dolgozókkal. E hibák ellen harcolva, küzdeni kell a szocialista demokrácia kiterjesztéséért.

De nemcsak szektás hibák vannak pártunkban, hanem komoly jobboldali jelenségek is. A jobboldali elhajlás fő képviselője Nagy Imre és környezetében egyes pártellenes vagy megfélemlített emberek. A Központi Vezetőség leszögezi, hogy 1955 márciusában helyesen jellemezte a jobboldali elhajlást, egyszersmind megállapítja, hogy a párt elmulasztotta az eszmei harcot a jobboldali elhajlás felélénkítése és megnyilvánulásai ellen, ezért ezen sürgősen változtatni kell.

Felélénkült a burzsoá propaganda és agitáció is, sőt a Petőfi Kör egyes összejövetelein a pártellenesség nyílt fórumot is kapott. A Központi Vezetőség legutóbbi határozata⁸ helyesen bélyegezte pártellenesnek s népidemokrácia-ellenesnek egyes Petőfi kör-i felszólalók nézeteit. Egyesek, a burzsoá ideológia talajáról bírálva pártunk hibáit, tagadják a párt minden eredményét, a párt vezető szerepét, a munkásosztály vezető szerepét, a forradalomban született munkás-paraszt állam demokratizmusát, s a „teljes” sajtószabadságot követelik (azaz: szabadságot a burzsoá nézetek terjesztésére).

Ma már hazánkban a dolgozók előtt szocialistaellenes nézetekkel nyíltan fellépni nem lehet. Ezért mind a kispolgári opportunisták, mind pedig a burzsoá nézetek hirdetői félrevezető módon a XX. pártkongresszusra, „a szocializmus érdekeire”, a „demokratizálódási folyamatra” hivatkoznak, s magukat „Lenin eszméi híveinek” s „a XX. pártkongresszus határozatainak magyarországi alkalmazóinak” álcázzák. A párt ellen fellépők általában egységesek a pártvezetés lejáratására irányuló törekvésekben, a pártegység bomlasztásában, ami akciójukat veszélyessé teszi.

Ezért a Központi Vezetőség éberségre inti a párt valamennyi tagját, a népi demokrácia minden hívét. A Központi Vezetőség szükségesnek tartja, hogy mindenféle ellenséges nézet ellen széles felvilágosító munka folyjék a sajtóban, a rádióban, a népnevelőmunkában, gyűléseken a szocialista demokrácia elveinek megmagyarázására, a burzsoá és kispolgári, munkásellenes és szocialistaellenes, áldemokratikus követelések leleplezésére. E harcban a pártnak a munkásosztályra, a dolgozó parasztságra, a szilárd értelmiségi rétegekre kell támaszkodnia, amelyeknek hitét nem rendítették meg a múltban elkövetett még oly súlyos és tragikus hibák sem, mert saját tapasztalatukból tudják, hogy a gyárosok elkergetése, a földbirtokosuralom szétzúzása, a háborús romok eltakarítása, az újjáépítés, a szocializmus építése hazánkban a párt vezette dolgozó tömegek harcának eredménye. Tapasztalják sorsuk jobbra fordulását, és tudják, hogy ez a forradalom vívmányának eredménye. A hatalmas kultúrforradalom a szocializmus eszméit terjesztő újságot, könyvet, rádiót adott a nép kezébe. Mindez a dolgozóknak a párt által vezetett harca révén valósult meg, s ezért a dolgozók zöme, noha bírálta a pártot és a pártvezetést, nem veszítette el bizalmát a pártban az elmúlt hónapokban sem. A dolgozó osztályokra támaszkodva kell eszmei harc révén s hibáinkat kiküszöbölve megnyerni az ingadozókat. E cél elérésére elsősorban az ideológiai munkát kell megjavítani, s fokozni kell az eszmei-politikai felvilágosító tevékenység minden formáját. Ezért a párt fordítson nagy figyelmet a szocialista építés mind nemzetközileg érvényes alaptörvényének, mind magyarországi sajátosságainak elméleti tisztázására, illetve kidolgozására.

Ideológiai kérdésekben a türelmes felvilágosítás és meggyőzés módszereit egyesítse a megalkuvás nélküli elvi szilárdsággal, a marxizmus-leninizmus tanításaihoz való tántoríthatatlan hűséggel. A pártnak, hogy eszmei, politikai harcát sikerrel végezhesse, kezdeményezőbbnek kell lennie az ideológiai kérdések felvetésében, a dogmatizmus leküzdésében, az önálló marxista gondolkodás kialakításában, mert a burzsoá ideológiával csak az élő, eleven marxizmus szállhat szembe sikeresen, mivel az élő marxizmus oldalán van az igazság.

Mindez azt bizonyítja, hogy óvakodni kell az üres formuláktól és annak vitatásától, hogy a jobboldali vagy a baloldali veszély nagyobb-e, hogy melyik a fő veszély. A jelenlegi helyzetben mindkettő igen komoly veszélyt jelent számunkra, és sokszor annyira összefonódnak, hogy nem is könnyű őket jobboldalinak vagy baloldalinak osztályozni. A mindenkori konkrét helyzetnek megfelelően kell a szektás s a jobboldali jelenségeket elemezni, s ennek alapján kell fellépni mindenfajta pártellenes, antimarxista, antileninista nézet, s természetesen a pártunk és államunk ellen irányuló minden támadás ellen. Minden ilyen támadást egységesen, egy akarattal kell pártunknak visszavernie.

A párt hűségesen ragaszkodik a proletár internacionalizmus s az igaz hazafiság szocialista elveihez. A párt saját népe, hazája szolgálatában, a szocializmus építésének sajátos magyarországi viszonyai között, egy pillanatra sem feledkezik meg arról, hogy szakadatlanul erősítse a szocialista tábor egységét, kapcsolatát a Szovjetunióval, s a szocialista tábor országaival, a világ szocialista és munkásmozgalmaival.

Ezért a párt újból megerősíti a harcot a nacionalizmus, a sovinizmus, az antiszemitizmus minden megnyilvánulása ellen. A párt erősíti kapcsolatait a Szovjetunió Kommunista Pártjával, mivel a Szovjetunió Kommunista Pártja és a Magyar Dolgozók Pártja minden ideológiai kérdésben, a nemzetközi helyzet megítélésében, a szocializmus perspektívái kérdésében azonos elvi felfogást vall.

Pártunk nem riad vissza a nehézségektől, bátran halad előre a de-

mokratizálás, a munkásosztály, a néptömegek aktivizálása útján, a párt s a nép előtt álló feladatok kidolgozásának termékeny megvitatását használva legfőbb emelőül helyes politikája kidolgozására.

IV. A PÁRT EGYSÉGÉNEK ÉS FEGYELMÉNEK MEGSZILÁRDÍTÁSA

A Magyar Dolgozók Pártját az tette naggyá és erőssé, a munkásosztály vezető osztagává, a nép elismert vezetőjévé, hogy a dolgozó tömegek mindennapi ezerszeres tapasztalataik alapján győződtek meg róla: a párt érdekeik hű szószólója, legkövetkezetesebb harcosa; a párt a legbonyolultabb körülmények között is megtalálja a helyes utat. A pártnak van ereje és bátorsága ahhoz, hogy a legnehezebb és legkényesebb problémákkal is szembenézzen, ha a történelem, a társadalom fejlődésének menete ezeket előtte felveti. Kiküszöböl minden elavultat, s szakít mindennel, ami káros, ami a nép előrehaladását gátolja. Hibáit feltárja és kijavítja, hogy a munkásosztályt s a dolgozó tömegeket ezzel is új győzelmekre mozgósítsa. Mindezek a tulajdonságok pártunk alapvető jellegéből fakadnak, mivel a párt a magyar munkásosztály igazságos forradalmi harcának, hagyományainak hű őrzője és folytatója. Ma számos bonyolult probléma közepette is biztos kézzel vezeti országunkban a szocialista építés nagy munkáját. Méltóan harcos múltjához, a párt a mai helyzetben is megtalálja a megfelelő megoldást minden égető kérdésre.

Pártunkban, országunkban a demokratizmus kibontakoztatása útjából a párt elhárít minden akadályt, gyökeresen kiküszöböl minden, a személyi kultusz következményeivel összefüggő káros maradványt és bürokratikus megnyilvánulást.

Pártunk bátorsága, ereje, határozottsága újból meggyőző bizonyítékot szolgáltat a munkásosztálynak, a dolgozó népnek a párt igazáról.

A Központi Vezetőség megállapítja:

a) Pártunk legfőbb feladata ma: megszilárdítani sorainak esz-

mei, politikai, szervezeti egységét, acélossá kovácsolni a párt sikerének legfőbb biztosítékát: a párt egységét.

A párt egységének megszilárdítása céljából küzdeni kell a személyi kultusz maradványainak teljes kiküszöböléséért a párt életéből, a politikai, társadalmi, gazdasági életből. Helyre kell állítani minden tekintetben a pártélet lenini szabályait. Feltétlenül érvényesíteni kell a pártban, a pártélet minden fokán a pártvezetés legfőbb elvét: a kollektív vezetés elvét. A Központi Vezetőség felhívja a párttagságot, hogy az egész pártban biztosítsa a pártszervezetek kollektív vezetését, a marxista-leninista párt sikeres munkájának legfőbb pillérét.

b) A kollektív vezető szervezetben s az egész pártban a döntéseket a bátor bírálat s önbírálat szellemében lefolyt beható vita és tanácskozás után kell meghozni, ily módon is biztosítva a párt helyes politikájának kialakítását.

A pártdemokráciának érvényesülnie kell pártunk minden szervezetében és szervében. Minden pártagnak éreznie kell, hogy joga és kötelessége részt venni a pártszervezetben folyó vitában, becsületesen síkraszállni meggyőződéséért.

De a pártéletet nem jellemezhetik csak a viták, a pártot az egységes cselekvés jellemzi; ezért a vita lezárásával pártunkban a határozatokat következetesen végre kell hajtani.

d) A demokratikus elvek alapján meg kell szilárdítani a pártfegyelmet. A párt önkéntes harci szövetség, tagjait az önként vállalt fegyelem fűzi egybe. Mindenütt – ahol megsértették – érvényt kell szerezni annak az elvnek, hogy a felsőbb pártszervek határozatai kötelezőek az alsóbb pártszervekre, valamint annak, hogy a kisebbség köteles magát alávetni (a határozat meghozatala után) a többségnek, s köteles a határozatot akkor is végrehajtani, ha nem ért vele egyet. Nem szabad megtérni pártunkban a fegyelmezetlenséget, a pártszerűtlenséget, mert ez gyengíti a párt egységét, s korlátozza cselekvőképességét, a cselekvés egységét. A párt fegyelmének, mely demokratikus elveken alapszik, elsősorban meggyőzéssel kell érvényt szerezni; szükség esetén azonban a demokratikus centraliz-

mus elveinek megsértőit a Szervezeti Szabályzat előírásai szerint fegyelmi úton is felelősségre kell vonni.

d) A párt ereje nem utolsósorban káderei szilárdságában, tapasztalatában, harcosságában van. Fokozatosan biztosítani kell, hogy a párt káderpolitikájában elkövetett hibákat, különösen a régi káderekkel szemben elkövetett hibákat kijavítsuk. Ma az az elsőrendű feladat, hogy a régi és az új káderek összeforrjanak, hogy a harcokban megedzett régi és új káderek együtt harcoljanak a Központi Vezetőség, a párt politikája érvényesítéséért.

A Központi Vezetőség megköveteli minden kommunistától, aki gazdasági, állami, tömegszervezeti, kulturális vagy bármilyen más területen vezető beosztásban dolgozik, hogy becsületesen, fegyelmezetten sikraszálljon a párt politikájának végrehajtásáért.

e) A párt munkáját, különösen a pártkáderek tevékenységét, elsősorban a gazdasági feladatok megoldására s a dolgozó nép jólétének növelésére kell irányítani. A párt káderei, a párt aktivistái a dolgozó tömegek körében a helyszínen végezzenek szervező, nevelő munkát, szakítva az irodai módszerekkel. A gazdasági munka jobb vezetése céljából a vezető helyen dolgozó kommunisták s a párt valamennyi kádere tartsák kötelességüknek, hogy megismerkedjenek területük gazdasági problémáival, behatoljanak a gazdasági kérdésekbe, munkaterületük szakértőivé váljanak.

f) Erélyes harcot kell folytatni a pártmunka bürokratikus vonásai ellen. A párt ne adminisztratív úton, ne az állami, gazdasági szervek helyett, ne közvetlen termelési vagy más utasítások formájában, hanem elsősorban irányító, politikai, meggyőző, szervező munkával harcoljon a szocializmus építéséért. A párt fő feladatának a kommunisták eszmei színvonalának emelését, a dolgozók körében végzett szervező, felvilágosító nevelő munkát, a gazdasági és állami szervek pártellenőrzését, a sokoldalú kezdeményezést tekintse; a párttagok mutassanak példát a helytállásban, a kötelességek teljesítésében, ily módon személyes példájukkal is győzzék meg a dolgozókat.

g) A párt ereje tagjainak állhatatosságában, harcosságában van. A párt Központi Vezetősége kötelezi a párt minden tagját, hogy álljon ki keményen a párt politikájáért, küzdjön megvalósításáért, fe-

gyelmezetten hajtsa végre a határozatokat, szálljon szembe minden ellenséges törekvással. A Központi Vezetőség bizonyos abban, hogy sok százezres, a nép minden dolgozó osztályát, s elsősorban a munkásosztályt képviselő párttagságunk teljes egészében megérti, magáévá teszi a Központi Vezetőség határozatait, s minden erejét latba veti sikeres megvalósításukért.

★

Pártunk szilárd elhatározása, hogy következetesen érvényre juttatja a népi demokrácia alapvető jellemvonását, azt, *hogy diktatúra a kizsákmányolók elnyomására, de a legfejlettebb polgári demokráciánál is ezerszer igazabb demokrácia a munkásosztály és a dolgozó tömegek számára.* Feladatunk az állami és társadalmi élet s a pártélet különböző területein *kibontakoztatni a dolgozók demokráciáját, a szocialista demokráciát, hogy a dolgozók legszélesebb tömegeit tegyünk még inkább a szocializmus tudatos, tevékeny építőivé. A szocialista demokrácia egyszersmind azt is jelenti, hogy a dolgozók a lenini demokratikus elveken nyugvó fegyelmet magukra nézve kötelezőnek ismerik el.*

A Központi Vezetőség meg van győződve arról, hogy határozatai kiváltják a párttagok és a dolgozó tömegek fokozott alkotó tevékenységét; hogy végrehajtásuk hathatósan hozzájárul a népgazdasági terv teljesítéséhez és túlteljesítéséhez, dolgozó népünk életszínvonalának emeléséhez.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége felhívja a munkásosztályt, a dolgozó parasztságot, a haladó értelmiséget, az egész dolgozó népet: tömörüljön a párt s a kormány köré; harcos, lelkes munkájával küzdjön a szocializmus újabb sikereiért, a szocializmus végső győzelméért hazánkban!

Megjelent: Szabad Nép, 1956. július 23. 1-3. old., valamint „Pártegységgel a szocialista demokráciáért” címmel, külön brosrában. Szikra 1956.

- ¹ Az SZKP Központi Bizottságának 1956. június 30-i határozata a személyi kultusz-nak és következményeinek leküzdéséről szól. Magyarul megjelent a *Szabad Nép* 1956. július 3-i számában és külön brosúrában is. Szikra 1956. Részleteket közöl belőle: A nemzetközi kommunista mozgalom dokumentumai 1945–1976. Kossuth Könyvkiadó 1977. 128–132. old.
- ² A dokumentum ezután következő I. fejezete „A párt és a kormány legfontosabb intézkedései az elmúlt hónapban” címet viseli. Megállapítja, hogy a súlyos, elsősorban az anyagellátásban jelentkező nehézségek ellenére a termelési tervek teljesítése sikeresen folyt. Ennek alapján emelték a dolgozók jövedelmét, csökkentették az árakat, az egészségre ártalmas munkahelyeken csökkent a munkaidő, javult, de még nem kielégítő az áruellátás. Intézkedések történtek a túlzott centralizmus, a bürokratikus irányítás leépítésére, a decentralizálás és demokratizálás fejlesztésére. Növelték a tanácsok önállóságát, megszilárdították a törvényességet. A politikai bűnperekben elkövetett súlyos törvénysértések felülvizsgálata meggyorsult, az igazságtalanul meghurcoltakat részben rehabilitálták, részben folyamatban van rehabilitálásuk. Normalizálták a magyar–jugoszláv államközi kapcsolatokat. Sikeresen fejlődik a szocialista országok együttműködése a KGST keretén belül. Fejlődik a kereskedelem a kapitalista országok egy részével is. Mindezek alapján a munkásosztály és a dolgozó néptömegek társadalmi aktivitása megnőtt. A XX. kongresszus óta az egész közéletet fokozódó mértékben hatja át az egészséges, fejlődő demokratizmus szelleme.
- ³ A Központi Vezetőség 1956. április 27-én széles körű megvitatás céljából nyilvánosságra hozta a magyar népgazdaság fejlesztésének második ötéves tervére vonatkozó irányelveket. Erről társadalmi vita bontakozott ki, amelynek során a szóbeli megjegyzéseken kívül 32 000 írásos javaslat érkezett. Ezek nyomán az irányelveket módosították, és így kerültek a Központi Vezetőség júliusi ülése elé, amely kisebb változtatásokkal elfogadta azokat. A terv kidolgozására és megvalósítására azonban az ellenforradalom okozta új helyzet miatt nem került sor.
- ⁴ A kormány első ízben 1949-ben „Ötéves Tervkölsön”, 1950-tól minden évben „Békekölcsön” néven az ország lakosságához fordult, hogy kölcsönkötvények vásárlásával is járuljon hozzá az ötéves terv nagy létesítményei költségeinek fedezéséhez. A jegyzés formálisan önkéntes volt, a gyakorlatban több-kevesebb erkölcsi-politikai nyomással járt. A jegyzés annyit jelentett, hogy a vállalt összeget havi részletekben kellett fizetni. Leginkább elterjedt a nyereménykölsön jegyzése, ezt minden évben sorsolták, a százezer forintos főnyereménytől a névértékben visszafizetendő kötvényekig. Az 1956. október elején hozott minisztertanácsi határozat a további kölcsönjegyzést megszüntette. Valamennyi kölcsönt 1975-ig, nyereményekkel együtt, visszafizették a lakoságnak.
- ⁵ A Minisztertanács október 10-i üléséről közlemény jelent meg, amelyben jelzik a Minisztertanácsnak azt az álláspontját, hogy az MDP Központi Vezetősége javaslatára nem terjeszt javaslatot az országgyűlés elé az igazgatási területek átszervezésére, mert ez megnehezítené, hogy minden erőt a népgazdasági feladatok megoldására, a

szocialista demokrácia fejlesztésére lehessen fordítani. Ugyanakkor szorgalmazni kell az ügyintézés egyszerűsítését és a helyi tanácsok hatáskörének növelését. (Szabad Nép, 1956. október 12.)

⁶ A Minisztertanács 24/1956. (VIII. 1.) sz. rendelete megszüntette a letelepedés engedélyhez kötését. (Magyar Közlöny, 1956. augusztus 1. 66. sz. 417. old.)

⁷ Ezek a következők voltak: 1. Egymás területi épségének és szuverenitásának kölcsönös tiszteletben tartása; 2. meg nem támadás; 3. egymás belügyeibe való be nem avatkozás; 4. egyenlőség és kölcsönös előnyök; 5. békés együttélés. Ez az öt elv (Pancsa Sila) először az India és Kína között Tibetre vonatkozóan kötött megegyezésben szerepel, mint a két ország kapcsolatait szabályozó vezérlő elv. Kifejtését az 1954. június 28-i indiai–kínai közös nyilatkozat tartalmazza. (Lásd: Nemzetközi szerződések gyűjteménye. 1945–1958. Közgazdasági és Jogi Kiadó. 1958. 192–193. old.)

⁸ A DISZ Petőfi Köre 1956 májusában és júniusában vitákat rendezett többek között a második öt éves terv irányelveiről, a történettudományról, a filozófia kérdéseiről, a sajtó és tájékoztatás kérdéseiről. Ezzel kapcsolatban az MDP Központi Vezetősége 1956. június 30-i határozatában üdvözli a pártszervezetekben kibontakozó termékeny vitákat, elítéli a helyenként megnyilvánuló demagógiát és azt, hogy egyes kommunisták nem léptek fel ellene, mert azt hitték, hogy a „helytelen nézetek elleni határozott állásfoglalásukkal a bírálat elfojtásának látszatát keltik”. Ezen felbátorodva – mondja a határozat – a pártellenes elemek erősödő támadást indítottak, s erre a célra használták fel a Petőfi Kör fórumát. Megállapítja, hogy annak vitáin egyes csoportok szervezeten zavarták a párt álláspontját képviselők hozzászólásait, s hogy a párt és a népidemokrácia-ellenes fellépéseket főként a Nagy Imre körül kialakult csoport szervezi. Elítéli a sajtót, mert nem lép fel a pártellenes nézetekkel szemben, sőt néhol megtévesztő, elvtelenül dicsérő, esetenként provokációs tartalmú cikkek jelennek meg. Határozottan elítélve a Petőfi Körben lezajlott pártellenes megnyilvánulásokat, leszögezte: semmiféle demagógia nem akadályozhatja meg, hogy a szocialista demokrácia útján haladjunk tovább, és a forradalmi éberség fokozására hívta fel a párt tagjait. A határozat nyomán a Petőfi Kört betiltották. (Lásd Szabad Nép, 1956. július 1.)

A KV júliusi ülésén a kérdés nagy horderejére való tekintettel a személyi ügyeket tárgyalták elsőként. Felolvasták Rákosi Mátyás levelét, meghallgatták felszólalását, amelyben felmentését kérte. Levelében Rákosi ezt két dologgal indokolta. Egyrészt korával és egészségi állapotával, másrészt azzal, hogy felelős a személyi kultusz és a szocialista törvényesség megsértése következtében történtekért. A hibákról azt mondta, hogy a XX. kongresszus nyomán vált vilá-

gosszá számára azok súlya, kihatása, s hogy a kár, ami a pártot emiatt érte, sokkal nagyobb, mint gondolta. Elismerte, hogy a hibák kijavításában neki kellett volna élen járnia, és mint első titkárt, komoly felelősség terheli a rehabilitáció vontatottságáért, a személyi kultusz felszámolása terén tavaly bekövetkezett visszaesésért. A napirend előadója, Hegedüs András a Politikai Bizottság nevében kijelentette, hogy Rákosi nagy történelmi érdemeit nem feledtethetik azok a hibák, amelyeket elkövetett, felmentését nem a hibák, hanem kora és egészségi állapota miatt javasolta elfogadni.

Második napirend a fent közölt határozat elfogadása volt.

Harmadik napirendként a Központi Vezetőség megtárgyalta és elfogadta a második ötéves terv irányelveit. Negyedik napirendi pontként Farkas Mihály ügyét tárgyalták. Megállapították, hogy őt nagy felelősség terheli a szocialista törvényesség megsértéséért, régi vezetők ellen folyt alaptalan hajszáért, a bizalmatlanság légkörének megteremtéséért. Farkas Mihályt kizárták a Központi Vezetőségből és a pártból.

Farkas Mihály 1953 júniusa előtt a Rákosi–Gerő–Farkas-trió egyike volt, s ő foglalkozott közvetlenül az államvédelmi hatóságok munkájával, őt terhelte a fő politikai felelősség a törvénysértő perekért. 1953 júniusában a Központi Vezetőség visszahívta a Politikai Bizottságból. Ekkor Farkas a miniszterelnökké kinevezett Nagy Imre politikai támogatójává vált, és az ő segítségével néhány hét múlva ismét a Politikai Bizottság tagja és a Központi Vezetőség egyik titkára s Nagy Imre nézeteinek egyik fő propagálója lett. Mikor egyre jobban fény derült Farkas felelősségére a koncepciók ügyekben, s ez egyre szélesebb körben ismertté vált, mind Rákosiék, mind pedig Nagy Imréék igyekeztek elhatárolni magukat tőle. Amikor a kibontakozó frakciós tevékenységéért a Központi Vezetőség Nagy Imrét kizárta, Farkas már nem volt a partnere. Mielőtt még a Központi Vezetőség Farkas Mihályt kizárta volna soraiból és a pártból, szembeszálltak vele mindazok, akik a válság leküzdéséért, a lenini politika útjára való visszatérésért léptek fel, de elfordultak tőle már a szektások is, meg a revizionisták is. Kizárása után rövid idővel bűnvádi eljárás indult ellene, letartóztatták és elítélték.

Sikertelen kísérlet az ellenforradalom vérontás nélküli visszaszorítására

AZ MDP KÖZPONTI VEZETŐSÉGÉNEK
1956. OKTÓBER 26-I NYILATKOZATÁBÓL

A magyar néphez!

A két világháború óta nem voltak ilyen tragikus napjai hazánknak. Testvérharc dúl hazánk fővárosában.

Ezrekre rúg a sebesültek és százakra a halottak száma.

Haladéktalanul véget kell vetnünk a vérontásnak. Ennek biztosítására a Központi Vezetőség a következő intézkedéseket teszi:

1. A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége javaslattal fordul a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnökségéhez, hogy tegyenek előterjesztést Népköztársaságunk Elnöki Tanácsának új nemzeti kormány választására. Ez a kormány arra hivatott, hogy maradéktalanul jóvátegye a múlt hibáit és bűneit, és az egész nemzetre támaszkodva megoldáshoz segítse népünk minden jogos követelését. Népünk kimeríthetetlen erejével megteremti a jólét, a függetlenség és a szocialista demokrácia szabad országát.

A Központi Vezetőség Nagy Imre elvtárs vezetésével a legszelebb nemzeti alapon megalakuló kormány tagjaira javaslatot tett.¹

2. Az új kormány tárgyalásokat kezd a szovjet kormánnyal, hogy a függetlenség és a belügyekbe való be nem avatkozás alapján rendezze az országaink közötti viszonyt. Ennek első lépéseként a rend helyreállítása után a szovjet csapatok haladéktalanul visszatérnek támaszpontjukra. Magyarország és a Szovjetunió teljes egyenjogúsága megfelel mindkét ország érdekeinek, és csakis ezen az alapon épülhet a valóban testvéri és megbonthatatlan magyar-szovjet barátság.

3. A Központi Vezetőség helyesnek tartja az üzemi munkástanácsok választását, szakszervezeti szervek közreműködésével. A munkásosztály jogos anyagi követeléseinek kielégítése érdekében bér-emelést kell végrehajtani. Ennek mértékére anyagi lehetőségeinkhez képest maximális erőfeszítést kell tenni. Mindenekelőtt az alacsony keresetűeknél kell végrehajtani.

4. A kormány a harcban való részvételért amnesztiát ad a fegyveres harc minden résztvevőjének. Ennek egyetlen feltétele a fegyverek azonnali, de legkésőbb ma este (október 26-án) 10 óráig való letétele.²

5. A Központi Vezetőség és a kormány nem hagy kétséget az-iránt, hogy a szocialista demokrácia talaján áll, ugyanakkor szilárd elhatározása, hogy megvédi népi demokráciánk vívmányait és nem tágit a szocializmus ügyétől. Programja alkalmas minden becsületes magyar hazafi egyesítésére.

A Központi Vezetőség nem feledkezik meg arról, hogy vannak népi demokráciáinknak elkeseredett és mindenre elszánt ellenségei, és felhívja a kommunistákat, a magyar dolgozókat, mindenekelőtt a munkásokat, a volt partizánokat – a néphatalom szilárd oltalmazóit –, hogy azokat, akik népköztársaságunk államhatalma ellen fegyverrel támadnak, ha a megadott határidőre nem teszik le a fegyvert, kíméletlenül semmisítsék meg.

6. A rend helyreállítása után haladéktalanul hozzáfogunk mindazoknak a változtatásoknak a kidolgozásához, melyeket népgazdaságunk irányítása, a mezőgazdasági politika, a népfrontpolitika és pártunk vezetése, valamint egyéb munkája terén meg kell valósítani, hogy a szocialista demokrácia elvei teljes mértékben érvényesüljenek. Az egész néppel folytatott eszmecsere útján előkészítjük és megvalósítjuk demokratikus és szocialista, az önálló és független Magyarország nagy nemzeti programját.

A nemzet egysége, testvériesülése örökre váltsa fel az öldöklő testvérharc e tragikus korszakát. Hegedjenek be a sebek, melyeket önmagunkon ejtettünk. Ha élni akarunk, új életet kell kezdeni. Csak rajtunk múlik, hogy e szörnyű megpróbáltatás után a belső

béke, a félelem nélküli élet, a jólétet teremtő termelő munka, a szabadság, jog és igazság legyen népünk osztályrésze.

Éljen a független, demokratikus és szocialista Magyarország!

Megjelent : Szabad Nép, 1956. október 27.

JEGYZETEK

¹ Nagy Imrét a Központi Vezetőség 1956. október 23-ról 24-re virradóra javasolta miniszterelnöknek. Az itt közölt határozat alapján a Nagy Imre-kormány átalakult: tagjainak száma 24-re emelkedett és mintegy felerészben kicserélődött.

² A fegyverletétel első időpontjának 1956. október 24., 13 órát jelölték meg. Ezt azután a Nagy Imre-kormány mindig meghosszabbította, s így járt el a Központi Vezetőség felhívásában megjelölt határidővel is, érvénytelenítette a fegyverletételi felhívást.

A nyilatkozat a rádióban hangzott el, megjelent röplapokon és a sajtó 27-i számaiban.

Egyidejűleg került nyilvánosságra az MDP Központi Vezetősége és a Minisztertanács felhívása a fegyveres erők tagjaihoz azzal a felhívással: „Bánjatok emberségesen azokkal, akik leteszik a fegyvert. Megadás után engedjétek hazatérni őket! De a határidő lejártával mérjétek megsemmisítő csapást mindazokra, akik folytatják a fegyveres harcot a néphatalom ellen.” (A Kossuth Rádió adásai. A Párttörténeti Intézet Archívuma [PIA].) A felhívás végrehajtására azonban nem került sor, a Nagy Imre-kormány ennek útját állta.

Szakítás a Nagy Imre-kormánnyal

AZ ÚJ FORRADALMI KÖZPONT LÉTREHOZÓINAK
1956. NOVEMBER 4-I NYÍLT LEVELE A DOLGOZÓ NÉPHEZ

Honfitársaink! Munkás és Paraszt testvéreink!

Az alulírottak: Apró Antal, Kádár János, Kossa István és Münnich Ferenc miniszterek, Nagy Imre kormányának volt tagjai bejelentjük, hogy 1956. november 1-én, megszakítva ezzel a kormánnyal minden kapcsolatunkat, kiléptünk a kormányból, és kezdeményeztük a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány megalakítását.

Erre a felelős lépésünkre annak felismerése késztetett, hogy a reakció nyomása alá került és tehetetlenné vált Nagy Imre kormányán belül nem volt semmi módunk cselekvésre a népköztársaságunkat, a munkás-paraszt hatalmat, szocialista vívmányainkat megsemmisítéssel fenyegető, mind nagyobb erővel jelentkező ellenforradalmi veszéllyel szemben.

Meggyilkolták a munkásmozgalom több évtizedes múltra visszatekintő megbecsült harcosait: Mező Imrét, a Nagy-budapesti Pártbizottság titkárát, Kalamár elvtársat, a munkásmozgalom régi csepei harcosát, Sziklai Sándor ezredest, a Hadtörténeti Múzeum igazgatóját.¹ Ezeken kívül tömegesen irtották ki a munkásosztály és parasztság más közmegbecsülésben állott fiait.

Nem nézhettük tovább tétlenül, a cselekvésre képtelenné vált kormány tagjaiként, hogy a demokrácia leple alatt ellenforradalmi terroristák és banditák állati módon gyilkolják le legjobb munkás- és paraszt testvéreinket, rettegésben tartsák békés állampolgárainkat, anarchiába döntsék Hazánkat, és hosszú időre az ellenforradalom igájába hajtsák egész népünket.

Magyar dolgozók, honfitársak, munkátestvérek, elvtársak!

Elhatároztuk, hogy minden erőnkkel küzdünk a reakció, a fasizmus fenyegető veszélye és azok népgyilkos bandái ellen.

Felhívjuk népköztársaságunk minden hű fiát, a szocializmus minden hívét, elsősorban a kommunistákat, a munkásokat, bányászokat, a parasztság és értelmiség legjobb fiait, támogassák a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány minden intézkedését, egész népfelszabadító harcát.

Röpirat.

JEGYZETEK

¹ Mező Imrét, aki részt vett a spanyol polgárháborúban, majd a franciaországi ellenállásban, 1956. október 30-án a Budapesti Pártbizottság ostromakor halálosan megsebesítették. (Lásd *Hollós Ervin-Lajtai Vera*: Köztársaság tér 1956. Kossuth Könyvkiadó 1974.; *Komját Irén*: Mező Imre. Kossuth Könyvkiadó 1968.) Kalamár Józsefet, aki a csepeli tanács elnöke volt, 1956. október 26-án ölték meg kegyetlenül. (Lásd *Hollós Ervin*: Kik voltak, mit akartak. Kossuth Könyvkiadó 1976.) Sziklai Sándor részt vett a Nagy Októberi Szocialista Forradalom harcaiban, a spanyol szabadságharcban és a magyar antifasiszta mozgalomban a második világháborúban. 1956. október 26-án Budakeszin levő lakásában ölték meg apósával együtt. (Lásd ugyanott.)

A Nyílt levelet november 4-i dátummal hozták nyilvánosságra. Ezzel egy időben kezdték terjeszteni a kormány programját is. A november 4-i felhívás és a kormányprogram alapján a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 26. sz. határozata kimondja, hogy előterjesztést tesz az országgyűlésnek az Alkotmány egyes cikkeinek megváltoztatására. Amíg az országgyűlés összeül, addig az államigazgatás legfelsőbb szerveként a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány működik, amely saját tagjai közül jelöli ki az államigazgatás egyes ágainak vezetőit. Ez a határozat az országgyűlés ülésének megtartásáig, 1957. május 9-ig volt hatályban.

Álljanak talpra a kommunisták, a pártszervezetek

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
1956. NOVEMBER 6-I FELHÍVÁSA A KOMMUNISTÁKHOZ

Magyar kommunisták!
Magyar Dolgozók Pártjának tagjai!
Eltársak!

Dicső múltú és sokat szenvedett pártunk történelmének legnehezebb szakaszát éli át. A helyzet megköveteli, hogy összefogjuk a párt minden erejét, mert csak így tudunk eredményesen szembeállni a kapitalizmus visszaállítására irányuló ellenforradalmi támadásokkal és megvédeni a nép hatalmát. Csak így tudjuk biztosítani a magyar munkásosztály, a dolgozó parasztság, a haladó értelmiség, az egész magyar nép számára a demokratizmus legszélesebb körű kifejlesztését, nemzeti függetlenségünket és szuverenitásunkat, a szocialista rend győzelmét!

Hogy pártunk újból erős legyen és a tömegek élén járjon, határozottan szakítanunk kell a Rákosi-klikk káros politikájával és vétkes módszereivel, melyek megrendítették a széles dolgozó tömegek pártunkba vetett bizalmát és alapjaiban ásták alá a párt erejét.

Ugyancsak határozottan szakítanunk kell Nagy Imre–Losonczy csoportjával, amely a munkásosztály és a népi hatalom pozícióit feladva, a nyílt szovjetellenes harcra való felhívással nacionalista, sovinszta alapra helyezkedve utat nyitott az ellenforradalmi erőknek, és ezzel ténylegesen elárulta a szocializmus ügyét.

Hogy a múlt hibáival való határozott szakítást ily módon is világossá tegyük, határoztuk el, hogy a párt nevét megváltoztatjuk: a Magyar Szocialista Munkáspárt nevet vesszük fel. A párt összes

egészséges erőire támaszkodva helyreállítjuk és új életre keltjük a párt szervezeteit.

Pártunk elvi alapjai változatlanok! A marxizmus-leninizmus megdönthetetlen igazságai vezérelnek bennünket; a szocializmus megvalósításáért küzdünk; megvédjük a népi demokrácia államát és annak alapját, a megbonthatatlan munkás-paraszt szövetséget; a munkásosztály nagy nemzetközi táborához tartozunk; hazánk forró szeretetét elválaszthatatlannak tartjuk a proletár internacionalizmus eszméjétől, amelyet rendíthetetlenül vallunk. A szocialista országok népeivel való szoros testvéri együttműködésben, valamenyi nép békés együttélésének és barátságának alapján kívánjuk felvirágoztatni hazánkat.

Most pártunk fő feladata, hogy szétzúzza az ellenforradalom immár leplezetlenül fellépő erőit, amelyek kihasználták a tömegeknek a múlt hibáiból folyó, de semmiképpen nem a népi hatalom ellen irányuló jogos elégedetlenségét. A párt minden tagja és szervezete támogassa teljes erővel a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányt, amely népi demokratikus rendszerünk megvédését, az ellenforradalom szétzúzását, a dolgozók békés munkájának és jólétének biztosítását tűzte zászlajára.

Támogassátok a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányt programja megvalósításában! A párt erejével segítsétek elő a normális élet azonnali helyreállítását, a munka haladéktalan felvételét, a jogrend biztosítását, a közélet demokratizálásának továbbfejlesztését, a dolgozó tömegek legégetőbb követeléseinek gyors megvalósítását.

Fogjatok össze a munkástanácsokban, más új hatalmi szervezetekben, a Hazafias Népfrontban a demokratikus érzelmű hazafiakkal – ha nem kommunista világnézetűek is –, akik készek megvédeni a dolgozó nép hatalmát. Meggyőző erejű politikai felvilágosító munkával nyerjétek meg őket a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány támogatására. Tisztítsátok meg ezeket a szervezeteket az ellenforradalom szószólóitól! Tartsátok ébren a munkásosztály szocialista öntudatát, harcos hagyományait! Őrizzétek meg a munkásosztály egységét; ne engedjétek teret a dolgozók sorait megbontó ellenfor-

radalmi demagógiának. Támogassátok a nagy múltú magyar szak-szervezetek harci erejét és soraik szilárdságát. Tömörítsétek a párt köré a munkás- és parasztifjúság, valamint a dolgozó nép soraiból jött diák- és egyetemista ifjúság legjobbjait!

Álljanak talpra pártszervezeteink! Minden párttag, aki kész a tömegekre támaszkodva harcba szállni a dolgozó nép hatalmáért, pártunk politikájáért, jelentkezzék haladéktalanul pártszervezetében és lásson munkához! A pártszervezetek életében teljes mértékben érvényesülniük kell a párton belüli széles körű demokrácia lenini elveinek.

Szervezeteink járjanak élen a békés termelőmunka megindítására irányuló harcban! A kommunisták, a párttagok mutassanak példát a népi hatalom iránti hűségben, a nép ellenségeivel szembeni harc-készségben és éberségben.

Erősítse a kommunistákat annak tudata, hogy szolidáris velünk a világ valamennyi testvérpártja, az összes szocialista országok népei, a haladás ügyét veszélyeztető ellenforradalmi kísérlettel szemben. Teremtsetek baráti viszonyt népünk és a szovjet hadsereg katonái között, akik segítenek a magyar néphatalom megvédésében, a reak-ció ellenforradalmi támadással szemben.

Kommunisták! Elvtársak!

A helyzet súlyos! De ha összefogunk és rendezzük sorainkat, elég az erőnk! Pártunk legyőzhetetlen, ha kitart eszméi mellett, és ha a munkásosztályra, dolgozó népünk széles tömegeire támaszkodik.

Elvtársak! Munkára, harcra fel!

*A Magyar Szocialista Munkáspárt
Ideiglenes Központi Bizottsága*

Megjelent: Népszabadság, 1956. november 8-i számában (november 7-i dátummal) és külön röpcédulákon. A röpcédulákon az Ideiglenes Központi Bizottság ülésének dátuma, november 6-a szerepel.

Hamarosan ismertté vált Dobi István nyilatkozata, aki akkor az Elnöki Tanács elnöke volt. A nyilatkozat „Testvéreim, magyar parasztok” megszólítással kezdődik, és megállapítja: új lapot kell nyitni történelmünkben. Elszomorító, hogy fegyverdörgés közben kell felszámolni a múlt bűneit, tévedéseit, de elengedhetetlen, mert a Nagy Imre-kormány idején rohanvást alakult ki olyan helyzet, amely azzal fenyegetett, hogy a régi urak, a reakció kezébe csúszik vissza az ország. Az emiatt érzett aggodalom hívta életre a munkás-paraszt kormányt, amelynek programja értelmében a rend helyreállítása után megindul a falvakban is a szép, békességes élet, kialakul egy emberséges, tisztességes magyar parasztpolitika, érvényesülni fog az igazi munkás-paraszt szövetség. Ehhez „Ti, magyar parasztok, a munka szorgalmas végzésével, minden faluban a demokratikus közösségi élet megvalósításával, a nyugalom helyreállításában való határozott közreműködéseetekkel, mindenekelőtt az őszi búzavetés gondos elvégzésével tudtok most a legjobban segíteni” – olvasható a nyilatkozatban.

Marosán György államminiszter ugyancsak felhívással fordult a magyar munkásokhoz és parasztokhoz, amelyben saját szenvedéseire is utalva ítéli el a Rákosi–Gerő-klikk kalandorpolitikáját, és teljes határozottsággal fordul szembe azokkal, akik a vétkes politika által kiváltott jogos elégedetlenséget a népi hatalom megdöntésére, a demokrácia és a függetlenség jelszavait ellenforradalmi célokra akarják kihasználni. Köszönetet mond a szovjet harcosoknak az ellenforradalom szétverésében nyújtott segítségért, és a kormányprogramra utalva, közel kétmillió szervezett munkás felelősségére hivatkozva, harcba hívja a dolgozókat a rend megteremtésére, a munka megkezdésére, cselekedetekre. (Dobi István és Marosán György nyilatkozata a *Népszabadság* 1956. november 8-i számában olvasható.)

A forradalmi munkás-paraszt kormány első intézkedései

TÁJÉKOZTATÓ A MINISZTERTANÁCS

1956. NOVEMBER 7-I ÜLÉSÉRŐL

A forradalmi munkás-paraszt kormány tagjai, Kádár János miniszterelnökkel az élen, 1956. november 7-én, délután 2 órakor az Országházban *letették az esküt* az Elnöki Tanács vezetőjének, Dobi Istvánnak. Magyarország törvényes kormánya ezzel megkezdte munkáját a rend helyreállítására, a termelőmunka megindítására. Aligha volt még kormány hazánkban, amely ilyen rendkívüli nehéz körülmények között fogott volna hozzá munkájához. A közlekedés a fővárosban és környékén bénult állapotban van, a gyárakban szünetel a munka, a számos helyen még mindig lövöldöző anarchista fegyveres csoportok miatt igen komoly szállítási nehézségek vannak. Emiatt nehéz a pékek liszttel, a hússzékek hússal való ellátása, pedig liszt és hús elegendő mennyiségben áll rendelkezésre a közraktárakban, malmokban, vágóhidakon. A forradalmi munkás-paraszt kormány éppen ezért felhív minden becsületes lakost, legelsősorban az élelmiszeripari vállalatok, a teherfuvarozó vállalatok dolgozóit és vezetőit, a vasutasokat: vessék minden erejüket latba az élelmiszer-szállítások haladéktalan megindítására, mert éhínség fenyegeti a fővárost. Ennek elhárítása, az élelmezés zavartalanná tétele most az új kormány legeslegfőbb gondja.

A Minisztertanács mai ülésén a minisztériumokra és egyéb főhatóságokra a következő határozatot hozta: *azok az állami tisztviselők, akik 1956. október 1-től szolgálatban állottak, azonnal jelentkezzenek munkahelyükön.* A munka irányítását a rangidős tisztviselő vegye át, ő felel a kormányrendeletek végrehajtásáért. Semmiféle társadalmi

szervnek nincs joga arra, hogy állami tisztviselőt önhatalmúlag felvegyen vagy leváltson. Ha valamelyik tisztviselő ellen annak munkájával vagy magatartásával kapcsolatban esetleg észrevételük volna, közöljék azt a Minisztertanáccsal.

★

A munkás- és parasztkormány nagy fontosságú határozatot hozott a végrehajtó hatalom egyes kérdéseiről is. Eszerint *a törvényes állami végrehajtó szerv mindenütt a tanácsok végrehajtó bizottsága*. Ahol az elmúlt napokban a társadalmi úton létrejött különböző forradalmi bizottságokba ellenforradalmi, reakciós erők is bekerültek – és elég sok helyen bekerültek –, ezeket haladéktalanul el kell távolítani. A forradalmi bizottságok *tanácsadó szervként* működjenek. Mint politikai irányító és tanácskozó testületek, lássák el javaslatokkal, tanácsokkal a végrehajtó apparátust, segítsék azt a szervezőmunkában, de utasításokat nem adhatnak a részére.

A helyi néphatalmi szervek dolgozóinak a kormány *azokat ismeri el, akik 1956. október 1-től voltak alkalmazásban*.

A minisztériumok, a helyi néphatalmi szervek szólítsanak fel mindenkit a munka felvételére. Azoknak az állami tisztviselőknek, akik munkájukat 48 órán belül nem kezdik meg, *nem lehet fizetést folyósítani*. Azokat az állami tisztviselőket, akik munkahelyükön 1956. november 10-ig nem jelentkeznek, úgy kell tekinteni, hogy *önként lemondtak állásukról, és ezzel minden jogigényük megszűnik az állammal szemben*.

Megjelent : Népszabadság, 1956. november 8.

November 7-i ülésén a kormány külön felhívást intézett a munkásokhoz a termelő, szállító, szolgáltató és kereskedelmi munka megindítására. A felhívás egyben felszólítja a munkásokat, segítsenek a rend és a nyugalom megteremtésében, szálljanak szembe azokkal, akik fegyvert fognak a forradalmi munkás-paraszt kormány ellen,

zavarják a szovjet és magyar karhatalmi szervek munkáját, felelőtlenül viselkednek a munkáshatalommal, a magyar nép ügyével szemben.

November 10-én a kormány a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Tanácsa javaslatára 1957. január 1-i hatállyal béremelést rendelt el az ipari, építőipari, helyi ipari és bányavállalatok munkás-, nem ipari és kisegítő állományú dolgozói számára. A béreket az 1200 forintnál kevesebb keresetűeknél 12-15%-kal, az 1201-1500 közötti keresetűeknél 8-10%-kal kellett emelni. A béremelést a helyi sajátosságoknak megfelelően a miniszteriumok és a szakszervezetek által kidolgozott irányelvek szerint a munkástanácsoknak az üzemi szakszervezeti bizottságokkal együtt kellett végrehajtaniuk. Ugyanakkor a 4%-os gyermektelenségi adót eltörölték.

A 8/1956. (XI. 16.) sz. rendelet szerint azon dolgozóknak, akik saját hibájukból november 10-ig nem vették fel a munkát, vagy azt megtagadják, bért, fizetést nem szabad kiadni. Ugyanakkor hatályon kívül helyezték a munkahely-változtatást nehezítő 33/1955. sz. minisztertanácsi rendeletet. Ezekkel az intézkedésekkel egyidejűleg egy kormányelnöki nyilatkozat megvilágította: az elhatározott béremelésen, a gyermektelenségi adó eltörlésén és a begyűjtési rendszer megszüntetésén kívül nincs mód más jövedelemnövelő intézkedésekre, mert ez csak a dolgozók rovására, a fedezetlen pénz kibocsátása útján lenne megvalósítható, s egyértelműen az infláció veszélyét idézné fel. (Lásd a *Népszabadság* 1956. november 11-i és 12-i, valamint 27-i számait.)

November 17-én megjelent a kormány rendelete a munkástanácsokról. A rendelet szerint a munkástanács dönt a bérrendszer kialakításában a „rendelkezésre álló beralap felhasználásáról”, valamint az üzemi tiszta jövedelem később meghatározandó részének a dolgozók közötti felosztásáról. A munkástanács hatáskörét a rendelet az üzemi élet egészére kiterjedőnek állapítja meg, anélkül azonban, hogy részletezné, miben van véleményezési, vétó vagy döntési joga az említett bérüggyön kívül. Kimondja továbbá, hogy a munkástanács határozatait az igazgatók kötelesek végrehajtani, amenny-

nyiben azok nem ellentétesek a törvényekkel, rendeletekkel. Tekintettel arra, hogy a munkástanácsokat nem mindenütt a dolgozók többsége választotta, a rendelet előírja, hogy minden munkahelyen, a munka felvételét követő három héten belül, a munkástanácsokat újra kell választani az összes dolgozó részvételével, a szakszervezetek által kidolgozandó útmutató szerint. A rendelet felkéri a SZOT-ot, hogy készítse el ezt az útmutatást az üzemek képviselőinek bevonásával.

November 24-én kihirdették a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 25. sz. törvényerejű rendeletét, amely részletesen szabályozta a munkástanácsok megválasztásának, működésének és jogkörének részleteit, megszabta az állami szerv által kinevezett igazgató, a szakszervezeti bizottság és a munkástanács, illetve elnöksége viszonyát, együttműködésének elveit.

Ugyanakkor jelent meg a kormány 4/1956. (XI. 24.) sz. rendelete is, amely a kétezernél több munkást foglalkoztató, valamint az ennél kisebb, de a népgazdaság szempontjából döntő fontosságú cikkek termelésével foglalkozó üzemekhez kormány megbízott kinevezéséről intézkedik. A kormánybiztos a termelés zavartalanságának biztosítása érdekében a kormánynál közvetlenül járhatott el; felelős volt azért, hogy az üzem területén a törvényességet megtartsák, a kormányintézkedéseket végrehajtsák; gyakorolta az irányító minisztérium számára biztosított jogokat az üzem tevékenységére vonatkozóan; joga volt eldönteni az igazgató és a munkástanács közötti vitás kérdéseket; a munkástanáccsal egyetértésben ideiglenesen igazgatót, főmérnököt, főkönyvelőt nevezhetett ki. A munkástanácsnak jogot adtak arra, hogy a kormány megbízott intézkedései ellen szükség esetén a forradalmi munkás-paraszt kormányhoz forduljon. (Magyar Közlöny, 1956. november 24. 95. sz.)

A kormány fellépett azért, hogy a rendelkezéseknek megfelelően biztosítsák a munkástanácsok normális működését, ugyanakkor nyomatékosan felhívott annak a gyakorlatnak haladéktalan beszüntetésére, hogy minden törvényes felhatalmazás nélkül kiárusítják, elkótyavetyélik a vállalatok birtokában levő, a nép tulajdonát képe-

ző árukat, anyagokat, és ezzel súlyos károkat okoznak az amúgy is nehéz helyzetben levő népgazdaságnak. (Népszabadság, 1957. november 27.)

★

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 21. sz. törvényerejű rendelete kimondta, mégpedig október 25-i hatállyal, a begyűjtési rendszer megszűnését és az összes beadási hátralék eltörlesztését.

November 27-én megjelent a kormány felhívása a parasztsághoz, amelyben „teljes mértékig elítéli az elmúlt évek hibás mezőgazdasági politikáját”. A követendő politikáról szólva megállapítja: „A kormány támogat minden olyan szövetkezeti és magángazdálkodást, amely fokozza a mezőgazdasági termelés belterjességét, növeli a mezőgazdasági termékek mennyiségét, javítja azok minőségét, ugyanakkor meggátol minden kizsákmányolásra irányuló tevékenységet.

A kormány a parasztság szabad elhatározására bízta a gazdálkodási mód megválasztását, tehát a szövetkezetek fenntartásának, alakításának, valamint a szövetkezés formáinak megválasztását. Azon termelőszövetkezetek feloszlásának módjáról, amelyek azt az elmúlt hetekben kérték, valamint a kilépés szabályozásáról a földművelésügyi miniszter külön intézkedik.”

A kormány eltökélte, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel segíti a parasztságnak a mezőgazdasági termelés fellendítésére irányuló törekvéseit, és gazdasági támogatást nyújt a szövetkezeteknek és az egyéni parasztoknak egyaránt.

„Az állam továbbra is támogatja a termelőszövetkezetek gazdálkodását, anyagi támogatást azonban csak azon termelőszövetkezeteknek nyújt, amelyek jól gazdálkodnak és gazdaságosan működnek.

A kormány helyesnek tartja és támogatja a parasztság által létrehozott minden szövetkezeti formát, amely a mezőgazdasági termelés fejlesztésére, a dolgozó parasztság jövedelmének növelésére írá-

nyul (termelési, géphasználati, beszerzési, értékesítési társulások és szövetkezetek)” – olvashatjuk a felhívásban. (Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye, 1956. Budapest 1957. 196. old.)

★

November 9-én az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága és a kormány együttes határozatot hozott a magyar forradalmi karhatalom azonnali felállításáról. Ennek alapját a honvédség, a rendőrség szocializmushoz hű egységei és a hozzájuk csatlakozó munkások, pártmunkások, dolgozók alkották, akik abbahagyták békés munkájukat, hogy bekapcsolódhassanak az ellenforradalmi bandák fegyveres szétzúzásába.

A forradalmi karhatalom a konszolidáció előrehaladásával átadta helyét az újjászerveződő honvédségnek és rendőrségnek, és 1957 decemberében megszűnt. (Lásd *Szabó Árpád: A Magyar Forradalmi Honvéd Karhatalom. 1956. november–1957. június. Zrínyi Katonai Kiadó 1977.*)

★

A helyzet normalizálódására, a termelőmunka ismételt megindulására, a szocializmushoz hű erők gyors újjászerveződésére és hatékony fellépésére az ellenforradalmárok legelvetemültebb csoportjai gyilkos provokációkkal válaszoltak, gyújtogatásokkal próbálták útját állni a törvényes rend helyreállításának. Emiatt a kormány erőlyesebb intézkedésekre kényszerült. December elején elrendelte a rögtönbíráskodást gyilkosság, szándékos emberölés, gyújtogatás, rablás, fosztogatás, közérdekű vagy a közönség életszükségleteinek ellátására szolgáló üzemek szándékos megrongálásával elkövetett bűntettekre, valamint fegyver, lő- és robbanószerek engedély nélküli tartására. (28/1956. sz. – A rögtönbíráskodást 1957. november elején a 62/1957. sz. törvényerejű rendelet megszüntette.) Egyben kötelezték a gyári őrsegeket is fegyvereik engedélyeztetésére az illetékes rendőrkapitányságoknál. (29/1957. sz.) Törvényerejű rende-

let született arra is, hogy nyilvános gyűlést vagy felvonulást ideiglenesen csak előzetes engedéllyel lehet tartani. A 31. sz. rendelet pedig bevezette a közbiztonsági őrizetet (internálást) azok ellen, akik a közrendet, közbiztonságot, különösen a termelés és a közlekedés zavartalanságát veszélyeztetik.

Az államigazgatás átszervezése és a népgazdaságban kialakult helyzet miatt várható átmeneti munkanélküliség következményeinek enyhítése érdekében munkanélküli-segélyt és más kedvezmények nyújtását, valamint kötelező munkaközvetítést rendeltek el. (34/1957. sz. és 15/1956. [XII. 29.] sz. rendelet.)

Az ellenforradalom okairól, jellegéről és következményeiről, a párt elméleti, politikai, szervezeti alapjairól és a legfontosabb feladatokról

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
1956. DECEMBERI HATÁROZATA

I. A HAZÁNKBAN 1956. OKTÓBER 23-ÁN KEZDŐDÖTT ESEMÉNYEK OKAI ÉS ELŐZMÉNYEI

A hazánkban 1956. október 23-án kezdődött események okainak és előzményeinek minden részletében való pontos feltárásához még további rendszeres adatgyűjtésre és elemzésre van szükség. De az események kiváltó okai, fő mozgatóerői és jellemző sajátosságai ma is teljesen világosak.

Az eseményeknek négy alapvető oka, ill. mozgató tényezője volt. Ezek az okok és tényezők már jóval az októberi események kirobbanása előtt egy időben, egymás mellett, egymásba kapcsolódva és egymással kölcsönhatásban hatottak, s együttesen vezették az eseményeket tragikus alakulásuk felé. Ezek az okok és hatóerők a következők:

1. A Rákosi–Gerő-klikk, amelynek a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségében és a Magyar Népköztársaság kormányában döntő befolyása volt, 1948 végétől kezdve letért a marxizmus-leninizmus elvi alapjáról. A párt- és állami életben, valamint a gazdasági élet irányításában szektás és dogmatikus politikát, ellentmondást nem tűrő, parancsolgató és bürokratikus vezetési módszereket honosított meg. Káros módszereik rendkívül súlyos hibákhoz és bűnökhöz vezettek párt- és állami életünkben egyaránt. Akadályozták a párt- és társadalmi élet demokratizmusának kiszélesítését, durván megsértették a szocialista törvényességet. Olyan gazdasági

politikát erőltették a népre, amely figyelmen kívül hagyta az ország gazdasági adottságait, gátolta a dolgozók életszínvonalának emelését. Az önkéntesség lenini elvének megsértésével a termelőszövetkezeti mozgalmat súlyosan kompromittálták a parasztság jelentős része előtt. A szovjet példa gépies másolásával, a szovjet–magyar barátság helytelen értelmezésével, a nemzeti érdekek háttérbe szorításával, haladó hagyományaink és nemzeti értékeink lebecsülésével és semmibe vevésével súlyosan megsértették a magyar nép nemzeti és hazafias érzéseit.

A Rákosi–Gerő-klikk antileninista, a Kommunista Párttól idegen vezetési módszereivel szakadást idézett elő a párt vezetősége és tag-sága, a párt és a munkásosztály, a munkásosztály és szövetségese, a parasztság, valamint a párt és az értelmiségi dolgozók között. Aláásták és gyengítették a párt tekintélyét.

Ez a vezető klikk képtelen volt arra, hogy súlyos hibáit és bűneit beismerje és kijavítsa. Magatartásán lényegében a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XX. kongresszusa után sem változtatott, annak útmutatásait figyelmen kívül hagyta. Hatalmi állásához még akkor is görcsösen ragaszkodott, amikor – főleg 1956. március elejétől kezdve – már szemben állt vele a Központi Vezetőség jelentős része, a pártfunkcionáriusok többsége, úgyszólván az egész párttagság, és lényegében már egy elszigetelt klikk helyzetében volt. A pártegységre hivatkozva, minden jogos kritikát frakciózásnak minősítve, akadályozta a hibák pártszerű és demokratikus kijavítását.

A régi pártvezetés szektás politikája széles, demokratikus ellenzéki mozgalmat hozott létre az 1953 nyarát követő időben, elsősorban a pártban, majd a kommunisták legjobbjainak vezetésével a dolgozók között. A súlyos hibák következtében mélyen elkeseredett kommunisták és párton kívüli demokratikus tömegek *e hibák kijavításáért harcoltak, de hűek maradtak a kommunizmus eszméihez, a szocialista társadalmi rendhez, a Magyar Népköztársasághoz*. A szocializmus-hű, széles, demokratikus tömegmozgalom résztvevői ennek félreérthetetlenül hangot adtak az októberi események előtt, az októberi események alatt és azok után is.

2. Az októberi események keletkezésében és azok tragikus fordulatában súlyos szerepet játszott a korábbi években kialakult és állandóan növekvő pártellenzéknek az a szárnya is, amely Nagy Imrét és Losonczy Gézát választotta zászlajául. A pártellenzék e csoportjának tevékenysége pozitívnak tekinthető mindaddig, amíg harcuk – az egész pártellenzékkel együtt – a Rákosi–Gerő-klikk politikája ellen irányult. 1956 tavaszán azonban tevékenységükben olyan fordulat következett be, amely fellépésük jellegét alapvetően megváltoztatta. A kritikát – helytelenül – a párton kívülre, az utcára vitték ki, amelybe a reakciós elemek is bekapcsolódtak. Ilyenformán ez a kritika eltorzult, s többé már nem a Rákosi–Gerő-klikk pozícióit fenyegette, hanem a párt még meglevő tekintélyét rombolta, a munkásosztály, a magyar népi demokratikus rend pozícióit és alapjait támadta. A pártellenzéknek ez a csoportja, amely a hibák kijavításához pozitív programot nem adott, egyoldalúan csak a pártot támadta, s egyidejűleg a reakciótól nem határolta el magát. Felbátorította a reakció erőit, és jelentős mértékben hozzájárult az ellenforradalom kirobbantásához.

3. Az októberi események előkészítésében és kirobbantásában alapvető tényező volt a Horthy-fasiszta és a magyar kapitalista-földesúri ellenforradalom, amelynek jelentős erői működtek illegálisan idehaza, fő erői pedig Nyugat-Németországban gyülekeztek és szervezkedtek. A magyar ellenforradalom célja a kapitalista-földesúri rendszer visszaállítása volt, amelyről az 1945-ben elszenvedett veresége óta egy pillanatra sem mondott le. Ellenkezőleg, azóta állandóan szervezkedett, és csak a kedvező alkalomra várt, hogy lecsapjon népi demokratikus rendszerünkre, és ellenforradalmi céljait valóra váltsa.

4. A magyarországi eseményekben végül döntő és alapvető szerepet játszott a nemzetközi imperializmus, amelynek céljai természetesen túlmentek a magyar kérdésen. A közelmúltból világszerte ismeretesek a vietnami, koreai, tajvani és szuezi nemzetközi imperialista provokációk. Ezek a példák azt mutatják, hogy a nemzetközi imperializmus nem mondott le a népek leigázására és kizsákmányolásának további fenntartására irányuló törekvéseiről, nem mondott

le a helyi háborúk és egy új, harmadik világháború kirobbantásának tervéről. A nemzetközi imperialistáknak a magyar eseményekbe való beavatkozását és szerepét az októberi események előkészítésében az a mindenki által ismert tény is bizonyítja, hogy a kezükben levő nyugati rádiók és adóállomások (Amerika Hangja és Szabad Európa) az elmúlt 12 év alatt egy percig sem szüntek meg a Magyar Népköztársaság és intézményei ellen uszítani. 1945-ben a földreform ellen, majd a gyárak, bányák és bankok államosítása ellen uszítottak. A legutóbbi három év alatt pedig minden erejüket megfeszítették, hogy a ténylegesen meglevő hibákat mértéktelenül eltulozva a rendszer elleni uszításra használják fel. Céljuk az volt, hogy a magyar kommunistákat, a demokratikus érzésű tömegeket a szocialista eszmével és a népi demokratikus rendszer, a Magyar Népköztársaság ellen fordítsák. A háttérben meghúzódó és onnan irányító nemzetközi imperialista körök bűnös szerepét a magyar események kirobbantásában bizonyítja továbbá az a tény, hogy Nyugat-Németországban ellenforradalmi célokra már évekkel ezelőtt összegyűjtötték a volt horthysta hadseregnek és csendőrségnek a Hitler-fasisztákkal együtt nyugatra menekült maradványait. Egyenruhákba öltöztették, fegyverrel látták el, katonai kiképzésben részesítették és amerikai dollárokkal fizették őket. Előőrseiket hónapokkal az októberi események előtt növekvő számban küldték Magyarországra, hogy aknamunkát folytassanak népi demokratikus rendszerünk ellen.

Az imperializmusnak Magyarországon az ellenforradalom nyeregbe segítségével egy új háborús tüzfészek létrehozása volt a célja, most már itt – Európa térségében.

II. AZ OKTÓBER 23-ÁN KEZDŐDÖTT ESEMÉNYEK

Az országban lejátszódott események helyileg és időrendben – egyes szakaszaiban is – különböznek egymástól.

Az október 23-án Budapesten tüntető fiatalok többségét a Rákosi–Gerő-klikk hibái és vezetési módszerei feletti elkeseredettségé-

ben az a szándék vezette, hogy e hibákat megszüntetve, a népi demokratikus rendszer alapjait megerősítve, a szocializmus építésének útján haladjon előre az ország. Ez még határozottabban és szembetűnőbben így volt vidéken, az ott tüntető dolgozóknál.

Az októberi események minden részvevője tudja azt is, hogy már a budapesti fegyveres felkelést megelőző órákban – a délutáni diák-tüntetésen – megjelentek az olyan, kimondottan ellenforradalmi jelszavak és követelések is, mint „Le a vörös csillagokkal!” „Ne használd az elvtárs szót!” „Nem, nem, soha!” – s ugyanakkor megkezdődött a vörös zászlók égetése is.

Az ellenforradalom azonban hosszú ideig gondosan álcázta magát a tömegek előtt, és csak október 30-a után, a tűzszünet idején lépett fel nyíltan, álarc nélkül. Az az ellenforradalmi erő, amely akkor kommunistákat és más haladó, munkás, paraszt és értelmiségi dolgozókat mészárolt le az utcán, már a felkelés első óráiban, október 23-a estéjének katonai akcióiban is szervezetten vett részt, és tudatosan, saját céljai irányában befolyásolta az eseményeket. Ugyanezt az erőt képviselték Mindszenty, B. Szabó, Lichtenstein herceg és a többiek rádióbeszédeikkel, herceg Esterházy és gróf Takách-Tolvay¹ fellépésükkel, nyíltan a kapitalizmus visszaállítására uszítva.

Mindenki előtt világos, hogy azokat a katonai manővereket, amelyek gerillacsoportok részvételével – a rádió ostromával egyidejűleg – a legfontosabb katonai és állami vezetési szervek – a józsefvárosi telefonközpont nemzetközi vonalának osztálya, a Nyugati pályaudvar, a lakihegyi rádióállomás, a Ferihegyi repülőtér, a Fegyvergyár, a Timót utcai katonai fegyverraktár – elfoglalását célozták, nem az október 23-án délután békésen tüntető egyetemi hallgatók, hanem csak igen tapasztalt és képzett ellenforradalmi diverzánsok szervezhették meg.

Világos az is, hogy az ellenforradalom célja nem a hibák kijavítása, hanem a néphatalom, a Magyar Népköztársaság államának megdöntése, a szocialista vívmányok megsemmisítése volt. Arra a kérdésre, hogy mi volt a Magyarországon október 23-án kezdődött fegyveres felkelés alapvető jellegzetessége: forradalom vagy nemzeti forradalom-e, szembenézve a tényekkel csak azt válaszolhatjuk:

nem volt sem az egyik, sem a másik, hanem ellenforradalom volt. Ezt az igazságot annak tudatában is meg kell mondani, hogy az események során az országban megmozdult tömegek túlnyomó többsége célkitűzéseiben, szándékaiban és érzéseiben a Magyar Népköztársaság hű fia, becsületes dolgozó és jó hazafi volt, nem pedig ellenforradalmár.

Az októberi eseményekben becsületes szándékkal részt vett tömegeknek látniuk kell azt a keserű igazságot, hogy a népköztársaság államrendje és intézményei ellen a fegyveres felkelés azok részéről is az ellenforradalom céljait mozditja elő, akiknek ez nem volt szándékában.

Hasonlóan tudniuk kell azoknak is, akik a Magyar Népköztársaság elleni fegyveres támadás idején sztrájkoltak és tüntettek – ha egyébként teljesen indokolt és jogos gazdasági és politikai követeléseket hangoztattak is –, hogy fellépésükkkel a megtámadott Magyar Népköztársaság államrendjének erejét gyengítették, és ezzel ténylegesen az ellenforradalom esélyeit növelték, amely – mint ismeretes – a munkásosztály hatalmának megdöntéséért harcolt.

Az októberi eseményekről szólva, rá kell mutatni arra az elítélendő szerepre is, amelyet a Nagy Imre-kormány játszott ezekben a napokban. Az ellenforradalmi erők előretörését megkönnyítette a kormány tehetetlensége és állandó jobbratolódása. Ezt mutatja olyan követelések elfogadása, mint pl. a garancia nélküli semlegeség önkényes kimondása, a Varsói Szerződés azonnali hatályú, törvénytelen felmondása, az ENSZ-beavatkozás kérése, az ellenforradalom leverésére segítségül hívott szovjet csapatokkal szembeni ellenállásra való felhívás; az ellenforradalmi pártok tevékenységének és garázdálkodásának eltűrése, valamint a többpártrendszer olyan értelmű deklarálása, amely a szocializmus alapjainak feladásával volt egyenlő.

A Nagy Imre-kormány – amelynek élén kommunista miniszterelnök állott – azzal, hogy a fehérterror nyílt dühöngésének napjaiban sem lépett fel nyíltan az ellenforradalommal szemben, azt névével fedezte és leplezte, a tömegek előtt gátolta, hogy felismerjék az ellenforradalmi veszély igazi nagyságát.

III. A JELENLEGI HELYZET

A jelenlegi helyzet főbb sajátosságai a következők: Az ellenforradalom fegyveres támadását a Magyar Népköztársaság államhatalma ellen november 4-én és az azt követő napokban szétzúzták. Utána az ellenforradalom visszavonult és ismét korábbi taktikáját alkalmazta. A nyílt ellenforradalmi jelszavakat, amelyeket október 30-a és november 4-e között nyíltan hangoztatott, és amelyeknek valóra váltását akkor meg is kezdte, újra elkődösítette, és „forradalmi”, sőt „munkás” jelzőkkel álcázva igyekezett azokat a tömegek közé visszacsempészni. A dolgozókat sztrájkra és bojkottra szólította fel. Miután pedig a sztrájk és bojkott a munkára, törvényes rendre és békességre vágyó munkások, parasztok és értelmiségiek nagy többségének józanságán megtört, ezeket a jelszavakat is félretette, és a harc új eszközeihez nyúlt.

Most a „sztálinisták és rákosisták” elleni harc ürügyén folyik a kommunisták üldözése. Mindenütt – ahol erre az ellenforradalomnak még módja és lehetősége van – igyekszik az állami intézményekből, üzemekből, vállalatokból eltávolítani a kommunistákat, az egyszerű, becsületes munkásokat, parasztokat és értelmiségieket, a haladó embereket. Azok az emberek, akik ellen az ellenforradalom ma „sztálinisták és rákosisták” címen uszít, túlnyomó többségükben igaz hazafiak, akik a Horthy-rendszer alatt illegalitásban harcoltak a munkásság és a parasztság felszabadításáért, akik mint partizánok küzdöttek a második világháború éveiben a hitleristák ellen az ország függetlenségéért, akik a felszabadulás után a földreformért, a gyárak, a bányák és bankok államosításáért és a néphatalom megteremtéséért harcoltak. Ezek legtöbbször szemben állt a régi pártvezetéssel, és ha az elmúlt években tévedtek is, a párttal együtt tévedtek, s ma a párttal együtt javítják ki a múlt hibáit. Minden tisztességes embernek meg kell értenie, hogy nem lehet forradalmi, munkás, nemzeti vagy demokratikus követeléseknek tekinteni olyan követeléseket, amelyek lényege kommunistaellenes, demokráciaellenes, szovjetellenes. Ezek nem forradalmi, még kevésbé

munkáskövetelések, ellenkezőleg, népi demokratikus rendszerünk alapjait támadó ellenforradalmi követelések.

Az ellenforradalom a fegyveres harc, valamint a sztrájk és bojkott csatájának elvesztése után nem adta fel a harcot. Most a rémhírterjesztés és a népellenes provokációk eszközeire tért át, hogy a visszatérő nyugalmat, a megkezdődött munka folyamatát és a megszilárduló törvényes rendet újból megzavarja. Arra törekedik, hogy az ország nehéz gazdasági helyzetét súlyosbítsa, és a politikai kérdések demokratikus megoldását gátolja és késleltesse – s ha csak helyileg is –, újabb összetűzéseket provokáljon ki, és növelje a sok szenvedésen átment nép gyötrelmeit.

E kísérletek közé tartoznak azok a provokációk, amelyeket a napokban követtek el, többek között a megtévesztett és félrevezetett nők felhasználásával ellenforradalmi céljaik elérésére. Ide tartozik a békés lakosságot újabb fegyveres harcokkal rémisztgető illegális röpiratok és hírek terjesztése is. Az ellenforradalom, amely látja, hogy ereje és tömegbefolyása napról napra csökken, elkeseredett kísérleteket és kétségbeesett erőfeszítéseket tesz veszített ügye megmentésére. A békét és nyugalmat óhajtó lakosság azonban egyre inkább látja, hogy ezek a provokációk csak akadályozzák a belpolitikai és a nemzeti szuverenitásunkkal összefüggő kérdések rendezését, és mindinkább elhatárolja magát az ellenforradalmi erőktől, sőt a magyar karhatalommal együttműködve, mindinkább szembefordul velük.

Végigtekintve a most lejátszódott súlyos események egész menétén, azt látjuk, hogy a magyar ellenforradalomnak és a nemzetközi imperializmus magyarországi fellépésének fontos tanulságai vannak a magyar nép számára. Az egyik legfőbb tanulsága az ellenforradalom álcázott fellépése. Korunkban az emberiség haladó eszméje a szocializmus. A szocialista és népi demokratikus országok egész sorának létrejöttével a szocializmus már világrendszerre változott, és hatalmas vonzóerőt gyakorol a kapitalista országok és a gyarmati iga ellen harcoló népek tömegeire. Az ellenforradalom és imperializmus éppen ezért már nem tud többé a népek előtt saját zászlaja alatt az ellenforradalom, a kapitalizmus és az imperializmus jelszavaival

fellépni. Kalóz módjára, idegen zászló alatt kényszerült fellépni nálunk is, hogy a néptömegek bizalmát megnyerje, kénytelen olyan jelszavakat hangoztatni, amelyek a nép előtt rokonszenvesek. Ellenforradalom helyett „forradalom”, az imperialista gyarmati elnyomás helyett a „szabadság” és a „nemzeti függetlenség” jelszavaival lopakodik be a tömegek közé, csapja be és vezeti félre őket.

IV. A PÁRT EGYES KÉRDÉSEI

Súlyos előzmények után, nehéz helyzetben kell szembenézniük a feladatokkal a Magyar Szocialista Munkáspárt – ma már az egész országban működő – pártszervezeteinek és tagjainak. Az Ideiglenes Központi Bizottság meg van győződve arról, hogy az október 30-a és november 4-e közötti legmélyebb válságon már túljutottunk. Ha világosan látjuk az eseményeket, s következésképpen a jelenlegi helyzetet és tennivalókat, akkor minden előfeltétele megvan annak, hogy a párt a néptömegekkel összeforrvá, velük együtt élve és harcolva, becsülettel betölthesse nehéz, ugyanakkor megtisztelő történelmi feladatát.

I. A PÁRT TEVÉKENYSÉGÉNEK ELMÉLETI ÉS POLITIKAI ALAPJA

A Magyar Szocialista Munkáspárt a világ munkásságának élenjáró elmélete, a marxizmus–leninizmus tanításai alapján végzi tevékenységét. Visszavonhatatlanul szakít mindazzal, ami a múltban rossz és helytelen volt, ugyanakkor ápolja és továbbfejleszti mindazokat a nagy értékeket, amelyek megvoltak mindvégig a magyar kommunista mozgalom 38 éves történelmi harcában. Élesen elítéli az MDP vezetésének bűnös, dogmatikus hibáit, a leninizmus eltorzítását.

A párt történelmi feladata, hogy vezesse, segítse dolgozó népünket a szocialista társadalmi rend felépítésére hazánkban. Védi és továbbfejleszti a szocializmus építésének mindazokat a történelmi jelentőségű vívmányait, amelyeket népünk az elmúlt 12 év alatt – a hibás vezetési módszerek ellenére is – az alapvető tevékenységében

marxista-leninista párt, a Magyar Dolgozók Pártja vezetésével ért el.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a magyar munkásosztály egységes, forradalmi pártja. A Kommunista és Szociáldemokrata Párt szervezeti és politikai egységét megteremtő 1948. évi egyesítő kongresszus történelmi jelentőségű határozata alapján áll.² A párt Ideiglenes Központi Bizottsága elítél minden olyan törekvést, amely a munkásosztály történelmileg kialakult egységét meg akarja bontani.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a marxizmus-leninizmust alkotó módon alkalmazva, a szocializmust a magyar sajátosságoknak és a jelen történelmi követelményeknek megfelelően kívánja megvalósítani. Nem fogja más, szocializmust építő országok gyakorlatát gépiesen másolni, hanem történelmi tapasztalataikat és eredményeiket figyelembe véve, a hazai adottságok alapján, a szocializmus építésének sajátos, magyar útján akar haladni.

2. A PÁRT SZERVEZETI ÉS VEZETÉSI MÓDSZEREI

A Magyar Szocialista Munkáspárt tiszta és puritán munkáspárt legyen. A pártszervezetek megalapításában támaszkodni kell az MDP erőire; azokat, akik szilárdan és ingadozás nélkül kitartanak a dolgozó nép, a szocializmus ügye mellett, át kell venni az MSZMP-be. Megértő, baráti, elvtársi kapcsolatot kell fenntartani azokkal a volt MDP-tagokkal is, akik még az elmúlt időszak megrázó eseményeinek hatása alatt állanak, és egyelőre nem kívánnak a párt tagjai lenni.

Nem lehetnek a párt tagjai azok, akik az internacionalizmus elveivel szemben állva, nacionalista álláspontot képviselnek.

Pártunk tisztaságának megóvása érdekében nincs helye az MSZMP soraiban a karrierista elemeknek sem.

A megalakuló pártszervezetek és pártszervek a lenini szabályoknak megfelelően dolgozzanak. A demokratikus centralizmus elvének alapján állva, szabad és széles viták után, a párttagok többségének döntése alapján hozzanak határozatokat. E határozatok, valamint a felsőbb pártszervezetek határozatainak végrehajtása minden

párttag számára kötelező. A párthatározatok kötelező végrehajtása mellett minden párttagnak jogában áll véleményét fenntartani, és azt – ha szükségesnek látja – a felsőbb pártszervekkel ismertetni.

A Magyar Szocialista Munkáspárt minden egyes szervét demokratikusan, alulról választják meg. Az Ideiglenes Központi Bizottság szükségesnek tartja a párt programjának és szervezeti szabályzatának mielőbbi kidolgozását és a pártkongresszus előkészítését. A program és szervezeti szabályzat tervezetét a párttagság egészével meg kell vitatni.

A párt minden szervezete és tagja bátran lépjen fel a régi szektás, antidemokratikus vezetési módszerek felújításának kísérletei ellen.

A Magyar Szocialista Munkáspárt határozottan szakítani kíván azzal a régi, káros gyakorlattal is, amely eddig a pártnak az állami szervekhez, valamint más társadalmi szervekhez való viszonyát jellemezte. A párt politikai és ideológiai vezető szerepét az állami szervek tevékenységében és a dolgozók más társadalmi szerveiben nem utasításokkal, nem a kötelezőként kimondott határozatokkal biztosítja, hanem a célok és a feladatok helyes meghatározásával, a dolgozó nép és az ország felemelkedését szolgáló javaslatokkal, e szervekben dolgozó párttagok példamutató, szerény, áldozatkész munkájával. A párt szervei és tagjai – Lenin szellemében – a dolgozó nép élettapasztalatában és bölcsességében bízva, segítsék elő, hogy a szocializmus építésében minél teljesebben érvényesülhessen a nép alkotó ereje.

Az MSZMP minden tagja köteles pártmunkát végezni. Az eddigi gyakorlattal szemben – amikor a párt munkája jelentékeny mértékben a nagy apparátusra épült – most és a jövőben is munkáját a párttagok önként vállalt társadalmi tevékenysége útján fejtí ki.

V. A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ LEGFONTOSABB FELADATOK

1. A kommunistáknak most elsősorban türelmes felvilágosító munkával, meggyőzéssel, az ellenség leleplezésével és politikai elszigetelésével – s ha kell, fegyverrel is – küzdeniük kell az ellenforradalmi veszély ellen. Meg kell értetniük a jóhiszemű, de félrevezetett emberekkel, hogy aki ma a termelőmunkát akadályozza vagy zavarja, az nemcsak anyagilag károsítja meg a dolgozókat, hanem egyúttal a munkáshatalom gazdasági és politikai alapját is gyengíti. Meg kell értetniük azt is, hogy a kommunisták üldözésére és megfélemlítésére irányuló kísérletek, csakúgy mint azok a törekvések, hogy a munkástanácsokból kirekesszék a kommunistákat, az egész munkásosztályt és végeredményben a dolgozók hatalmát fenyegető reakciós támadások. Vissza kell verni az ellenforradalomnak azt a próbálkozását, hogy a munkástanácsok segítségével – részben félrevezetve őket, részben közéjük csempészett emberei segítségével – kiragadják a hatalmat a népköztársaság törvényes államhatalmi szerveinek a kezéből.

2. A kommunisták annak tudatában végezzék munkájukat, hogy a munkástanácsok a munkásosztály fontos szervei most is, és a jövőben is azok lesznek. Ennek megfelelően nagy figyelmet szenteljenek a munkástanácsokban végzendő politikai munkának. Segítsék elő, hogy a tanácsok mielőbb betöltsék feladataikat; az üzemekben, a munkástanácsokon keresztül valóban érvényesüljön a munkásság joga, az öniszervezés. Ennek érdekében a munkások legszélesebb körének bevonásával részleteiben is ki kell dolgozni a munkástanácsok feladatkörét, és hozzá kell segíteni a munkástanácsok tagjait, hogy a feladataik ellátásához szükséges ismereteket elsajátíthassák. Segítséget kell nyújtani az üzemek dolgozóinak ahhoz is, hogy munkástanácsaikat megtisztíthassák az oda nem való, demagóg, deklaszszált, helyenként fasiszta elemektől.

3. A kommunistáknak mozgósítaniuk kell az összes becsületes dolgozókat a szakszervezetek, a munkásosztály hagyományos érdekvédelmi szerveinek megvédésére, az osztályellenség támadásai-

val szemben. Minden segítséget és támogatást meg kell adni ahhoz, hogy a szakszervezetek tevékenységükben leküzdjék a korábbi években volt bürokratikus vonásokat, és valóban a dolgozók érdekeinek hathatós védelmezőivé és képviselőivé váljanak.

4. Az Ideiglenes Központi Bizottság azt tartja, hogy a kormány-
nak az illetékes állami szervek és a legjobb gazdasági szakemberek
bevonásával mielőbb ki kell dolgoznia az új helyzetnek megfelelő
gazdaságpolitikát. E gazdaságpolitikának minden tekintetben gaz-
dasági adottságainkon és sajátosságainkon kell épülnie. Segítenie
kell messzemenően az egyéni kezdeményezés és szaktudás érvénye-
sítését. A népgazdaság érdekeinek megfelelően alkalmazni kell az
anyag- ösztönzést minden területen, így a műszaki fejlesztés elő-
mozdítására, a minőség javítására, az önköltség csökkentésére, a
munka termelékenységének emelésére. A tervezés fontossága nem
csökkent, de a feladatkörének meg kell változnia, és elsősorban a
népgazdaság legfontosabb arányai és fejlesztési aránya megállapítá-
sára kell figyelmét fordítani, ahol ez a szocializmus építését nem ve-
szélyezteti, nagyobb lehetőséget kell biztosítani a magánszektor
fejlesztésére.

Egész gazdaságpolitikánk fő kérdése, hogy a nemzeti jövedelem
elosztásában, gazdasági beruházási terveink készítésében elsődleges
szempont a dolgozók életszínvonalának fokozatos emelése legyen.

5. A Magyar Szocialista Munkáspárt egyik legfőbb feladatának
tekinti a népi államhatalom alapjának, a munkás-paraszt szövetség-
nek állandó erősítését. Kormányzatunk mezőgazdasági politikájá-
nak ezen alapvető célkitűzést kell szolgálnia. A dolgozók életszínvo-
nala emelése érdekében elő kell segítenie a mezőgazdasági termelés
erőteljes fellendítését, az egyéni paraszti gazdaságokban és a mező-
gazdaság szocialista szektorában egyaránt. Ezt kívánja előmozdítani
a kormány a begyűjtési rendszer megszüntetésével, úgyszintén a
szövetkezeti és állami felvásárlás kiszélesítésével.

6. A szocializmus építésének tudományos alapokon és tudomá-
nyos módszerekkel kell történnie. Mindent meg kell tenni, hogy a
tudomány fejlődése számára a legkedvezőbb feltételek alakuljanak
ki, beleértve a szabad vitákat, a kommunista és nem kommunista

tudósok együttműködését, a szocialista és nem szocialista országok tudományos eredményeinek megismerését, külföldi utazások és tanácskozásokon való részvétel formájában is.

Az irodalmi és művészeti életben biztosítani kell nemzeti hagyományaink ápolását és fejlesztését. A szocialista realista művészeti irányzat támogatása mellett biztosítani kívánjuk minden haladó irányzat és haladó alkotó művész érvényesülését.

Tudósainknak, művészeinknek és a különböző szakterületeken dolgozó értelmiségieknek – megfelelő szervezeti formák megteremtésével – meg kell adni a lehetőséget arra, hogy a saját területükön a legnagyobb mértékben érvényesíthessék tudásukat és képességeiket.

A Magyar Szocialista Munkáspárt mindent megtesz azért, hogy az ifjúság nyugodtan visszatérhessen az iskola padjaihoz, hogy a valóban demokratikus és nemzeti követelései teljesülhessenek, hogy oktatási rendszerünk megtisztulhasson a múlt hibáitól.

7. A jelenlegi helyzetben különösen fontos feladat az ellenforradalmi veszély leküzdésére az erős, demokratikus karhatalom megteremtése és később a gyári munkásörsegek megszervezése.³ Az öntudatos kommunistáknak, a régi szervezett munkások ezreinek ma a karhatalomban van a helyük, mert erős, szilárd karhatalmi századok, forradalmi honvédezredek a néphatalom, a szocializmus vívmányainak védelmezői mindenféle ellenforradalmi próbálkozással szemben.

★

A Magyar Szocialista Munkáspárt proletár internacionalista álláspontja, hogy külpolitikánk alapja a Szovjetunióval és a népi demokráciák országaival szoros barátság és együttműködés, a teljes nemzeti függetlenség, önállóság és szuverenitás elvei szerint. A párt politikája elsőrendű feladatának tartja, hogy mihamarabb tárgyalások induljanak az SZKP és az MSZMP vezetősége, valamint a Szovjetunió és a Magyar Népköztársaság kormánya között, hogy a szocialista országok közötti teljes egyenjogúság és önállóság, valamint az

egymás belügyeibe való be nem avatkozás alapján rendezzék a két ország közötti viszonyt.

Az Ideiglenes Központi Bizottság sürgető feladatnak tartja és javasolja a kormánynak, hogy készítse el a november 4-i kormány-deklaráció célkitűzéseinek megfelelően a fő politikai és gazdasági kérdések megoldásának tervét, a kibontakozás programját, a nemzet haladó erőinek összefogása és a szocialista demokrácia továbbfejlesztése alapján.

Elvtársak! Előttünk, kommunisták előtt nemegyszer állottak már a maihoz hasonló súlyos, nehéz és bonyolult feladatok, de a munkásosztály legyőzhetetlen erejére támaszkodva, szövetségben a parasztsággal és együtt a haladó értelmiséggel, most is leküzdjük az ellenforradalmat, és megteremtjük a független, szabad, demokratikus és szocialista Magyarországot.⁴

Megjelent: Népszabadság, 1956. december 8. Közli: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1956–1962. III. kiad. Budapest 1979. 25–27. old.

JEGYZETEK

⁴ Mindszenty József bíboros e kötet 37. oldalán említett november 3-i rádióbeszéde után november 4-én az Egyesült Államok budapesti nagykövetségére menekült és ott tartózkodott 1971-ig. 1971-ben a magyar kormány megállapodott a Vatikán és a magyar püspöki kar képviselőivel, s lehetővé tette számára, hogy külföldre távozzon. Mindszentyt nagy bánat töltötte el, hogy a Vatikán tudomásul vette: az ő hercegprímási szerepe Magyarországon végérvényesen megszűnt. A Vatikánnal kötött meg egyezés szerint Mindszentynek tartózkodnia kellett volna a Magyar Népköztársaság elleni mindennemű fellépéstől. Ő azonban, más erők ösztönzésére és saját akaratát követve, a Vatikán kívánságával nem törődve, folytatta ellenséges tevékenységét. 1975-ben elhunyt.

B. Szabó István békési gazdagparaszt 1945–1947-ben a Független Kisgazdapárt jobbszárnyának egyik vezéralakja volt. 1947-ben kilépett a kisgazdapártból, és a Pfeiffer-féle Magyar Függetlenségi Párthoz csatlakozott. Nagy Imre november 2-i kormányában államminiszter lett. Hubertus von Lichtenstein a nyugatnémet parlament tagja, egy vöröskereszt-küldemény kísérőjeként járt Budapesten, tárgyalt Mindszentyvel és másokkal, november 2-án nyilatkozott a rádióban is. Esterházy és Takács-Tolnay horthysta tábornokok voltak.

A határozatot lásd: A Magyar Kommunista Párt és a Szociáldemokrata Párt határozatai. III. kiad. Kossuth Könyvkiadó 1979. 585–586. old.

Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságának 1957. január 29-i határozata, s az ennek nyomán hozott 13/1957. sz. törvényerejű rendelet alapján létrejött a munkásőrség, hogy segítséget nyújtson a rendőrségnek és a néphadseregnek a néphatalom, a rend és a békés építőmunka védelmében. Tagjait önkéntes jelentkezés alapján az illetékes pártbizottságok ajánlják felvételre. (Lásd: Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1956–1962. Kossuth Könyvkiadó 1979. 33–34. old. és Magyar Közlöny. 1957. február 19. 21. sz.)

Az 1956. decemberi határozat Nagy Imrével kapcsolatos megállapítását Révai József bírálta. Egyebek mellett úgy látta, hogy nem ítélték el elég keményen Nagy tevékenységét. Az 1957. júniusi pártértekezleten elmondott hozzászólásában is kitért erre. Kádár János a pártértekezleten elhangzott válaszában erről a következőket mondta: „Nagy Imréről és csoportjáról mindig újabb adatok kerülnek napvilágra... Nagy Imre szerepéről november 4-én vagy december 5-én még sok minden nem volt világos, ez az oka annak, hogy a határozatban nem egészen pontosak a vele kapcsolatos megállapítások... Ha vannak is hibák a decemberi határozatban, a Központi Bizottság értékelése fő vonalaiban helyesnek bizonyult, s ma nem dolgozhat senki hasznosan a párt javára, aki e határozat lényeges pontjait teljes egészében nem teszi magáévá. A határozatban felsorolt négy tényező szorosan összefügg egymással, s ha bármelyik hiányzott volna közülük, nem robbanhatott volna ki az ellenforradalmi felkelés. Éppen ezért, mert mind a négy tényező fontos és kölcsönösen hatott egymásra, megengedhetetlen, hogy tetszésük vagy saját korábbi munkájuk szerint válogassanak közöttük az elvtársak, hogy melyiket fogadják el. Nem állítom, hogy a határozat politikai remekmű, de ismétlem, hogy lényeges pontjai helytállóak, s nem kell azt visszavonnunk.

Vizsgáljuk meg közelebbről ezt a kérdést. Vajon az imperialisták nem szívesen támadtak volna ránk már korábban is, mondjuk 1951-ben, ha erre lett volna lehetőségük? Vagy a Horthy-fasiszták nem szívesen ragadtak volna fegyvert ellenünk már évekkel ezelőtt? S a Nagy Imre-féle árulók nem léptek volna fel már korábban is, ha a párt gyenge? Amikor a pártvezetőség még egységes volt és összeforrt a tagsággal, és a párt összeforrt a néppel, akkor nem kerülhetett sor az ellenforradalomra. Ez a Rákosi Mátyás által vezetett Központi Vezetőség történelmi érdeme. Az viszont, hogy 1956-ban már nem volt egységes a vezetőség, és szakadás támadt a tagság és a vezetőség, valamint a nép és a párt között, az ugyanennek a vezetőségnek a történelmi bűne. Ezt senki le nem moshatja róluk. Ha a párt egysége és ezzel ütőereje nem gyengül, akkor hiába mesterkedett volna Nagy Imre, hiába támadtak volna a Horthy-fasiszták és az imperialisták, nem lett volna semmi keresnivalójuk Magyarországon. S ezeknek a tapasztalatoknak az alapján kijelentjük, hogy a párt és a proletárdiktatúra érdekében a pártegységet illetően nem alkuszunk.

Ez a kérdés nagyon lényeges... Ezért kell nekünk a pártegységet tüzzel-vassal megvédenünk, méghozzá a decemberi határozat alapján, mert abban nagyon jól kifejtettük pártunk politikájának fő kérdéseit.” (Kádár János: Válogatott beszédek és cikkek. Kossuth Könyvkiadó 1974. 99–101. old.)

A szakszervezetek a munkásosztály önálló szervezetei

RÉSZLETEK KÁDÁR JÁNOSNAK

A SZAKSZERVEZETEK ORSZÁGOS TANÁCSA

1957. JANUÁR 25–26-I

X. TELJES ÜLÉSÉN ELMONDOTT HOZZÁSZÓLÁSÁBÓL

Kedves elvtársak!

Amikor elkezdjük a harcot az ellenforradalom fegyveres leveréséért, a fegyveres harc vége felé mind gyakrabban voltak összeütközéseink olyan szervezetekkel, csoportokkal, amelyek *nevükben* ugyan munkásintézmények voltak, *törekvéseikben, céljaikban* azonban kétségtelenül az ellenforradalmat szolgálták. Csak ilyennek tudom minősíteni az úgynevezett Budapesti Központi Munkástanácsot is. Nem állíthatom, hogy ennek a volt központi munkástanácsnak minden tagja a munkásosztály árulója lett volna. De hogy az egész szervezet mozgatása, akciói az ellenforradalom céljait szolgálták, azt önök is éppen olyan jól tudják, mint én.

Ezekben az első napokban az ellenforradalom követelése az volt, hogy az üzemekben ne legyen se párt-, se szakszervezet.

Az ellenforradalom csapást akart mérni a pártszervezetekre és a szakszervezetekre, nem beszélve arról, hogy a forradalmi munkáspártot kormány megdöntését akarta.

Az akkori vitákban megmondtam: *amíg lesz munkásosztály, addig lesz pártja is, volt a Horthy-korszak alatt is, a felszabadulás után is, és a jövőben is lesz mindaddig, amíg a szocialista társadalom meg nem valósul. Ugyanez a véleményem a szakszervezetekről is...*

Szeretnék pár szót szólni a párt és a szakszervezet viszonyáról is. Ez összefügg azzal a bizonyos „független szakszervezet” jelszóval. Beszélgetések során többször volt alkalmam megmondani, hogy nekem személy szerint teljesen megfelel az a formula, amelyet a

szakszervezet és a párt viszonyáról Lenin használt. Ha valaki ennél jobbat tud mondani, megvizsgáljuk.

A lenini álláspont szerint a függetlenség politikai fogalom, és ebben az értelemben a szakszervezetek nem lehetnek függetlenek sem a munkásosztály forradalmi pártjától, sem a munkásosztály egyéb harci szerveitől.

Van azonban egy másik nagyon fontos fogalom: az önállóság, és én a magam részéről csak ezt tudom ajánlani. Ez mindenki számára értelmes és világos: *a szakszervezet legyen a munkásosztály önálló szervezete.*

Miért nem független például a mi viszonyaink között a párt és a szakszervezet egymástól? Azért, *mert az eszmei, elvi alap feltétlenül közös.* Gáspár elvtárs beszámolójában kijelentette, hogy a szakszervezetek a marxizmus–leninizmus alapján állnak. Azt hiszem, hogy a magyar szakszervezetek vezető testületében nincs értelme ezt vitatni. *A szakszervezetek a szocializmus elvi alapján állnak, a munkáshatalom mellett állnak. Ezek a közös eszmei vonások, célkitűzések bizonyítják, hogy a párt és a szakszervezet egymástól politikailag nem független.*

Az önállóságot illetően a párt és a szakszervezet viszonyában a múltban káros gyakorlat alakult ki. Káros volt ez a gyakorlat a párt szempontjából, káros volt a szakszervezet szempontjából, következésképp az egész munkásosztály szempontjából. A helyes gyakorlat, hogy a párt legyen a munkásosztály ideológiai, eszmei és politikai vezetője, és ilyen értelemben hasson a szakszervezetekre is. De magától értetődő – éppen a közös eszmei kiindulópont alapján –, hogy a szakszervezet élje a maga életét önállóan. Ha ez nincs így, akkor kár származik belőle a pártra is, mert a párt tekintélyét sem növeli az, ha parancsszóval beleavatkozik a szakszervezet mindennapi életébe, mindennapi kérdéseibe.

Az önállóságot úgy is értem: nem célszerű, hogy a különböző pártszervek a hatáskörüknek megfelelő szakszervezeti szervre kötelező határozatokat hozzanak. A pártszerv hozhat és kell is, hogy hozzon határozatot olyan kérdésben is, amellyel a szakszervezet is foglalkozik, leszögezve saját álláspontját. Ez az álláspont azonban

csak a párttagokra kötelező. Amikor a párttagok egy szakszervezeti testületben ennek az álláspontnak a védelmében kiállnak, a fegyverük a meggyőzés, az elv legyen. Be kell bizonyítaniuk, hogy ez az álláspont a helyes. Nem lehet érvek helyett azt mondani, hogy ezt és ezt kell csinálni, mert valamelyik pártszerv így határozott.

Az önállóság kérdése az is, hogy szerintünk a szakszervezeti vezetőségeknek akkor lehet tekintélyük, ha a dolgozók bíznak bennük. Ha valahol egy irodában előre kiszámított összetételű vezetőséget kívánnak ráerőszakolni a tagságra: nem lesz bizalom, nem fogják követni azt a szakszervezetet. Ez a mi véleményünk. A történelmi tapasztalat megtanított minket arra, hogy ebbe a hibába ne essünk újra bele.

Az elmúlt években alapvető hiba volt, hogy pusztán a párttagok számszerű többségével akarták biztosítani a pártvezetést egy-egy szakszervezetben. Ez nem járható út. Elképzelték, hogy egy szakszervezeti intézményben vagy szervben tíz ember közül csak három párttag van, de azok tekintélyükkel, vagyis nem mennyiségi többségükkel, hanem marxista tudásuk alaposságával, meggyőző erejükkel vezetni tudják azt az intézményt.

Az arány természetesen nem lesz mindenütt ugyanaz. El lehet képzelni, hogy a legalsó szakszervezeti szervekben a pártonkívüliek aránya magasabb, a középfokúakban kisebb, a vezető fokon pedig még kisebb. Ez sem statisztikai normák miatt van így, hanem azért, mert szükségszerűen azok lesznek a vezetők, azok felé fordul a tömegek bizalma, akik politikai ügyekben, az elméletben, a szakszervezeti munkában nagyobb tapasztalattal rendelkeznek.

Mi éppen ezért nem félünk attól, hogy a tömegek választják a szakszervezeti vezetőket.

A szakszervezetet úgy kell egészségesen építenünk, hogy a tagok a mindennapi gyakorlatból győződjenek meg a szakszervezet önállóságáról. Lenini elv az, hogy a szakszervezeti mozgalom a forradalom iskolája a munkástömegek számára, és ezért nagyon kell vigyázni erre az önállóságra. Nem lesz iskola a szakszervezet, ha valaki csak akkor lehet szakszervezeti tag, mikor már a marxizmus–leninizmus összes tételeit, azután a párt valamennyi határozatát, annak

minden részét kötelezően elismeri. Én remélem, hogy helyreáll a lenini elveknek megfelelő egészséges arány, és a párttagok számára nyoma lényegesen kevesebb lesz, mint a szakszervezetben tömörült dolgozók száma.

Ezért is nagyon fontos, hogy a szakszervezet a munkásosztály nagy iskolája legyen.

Szólnom kell még a munkásérdekeknek, a dolgozók érdekeinek helyes szolgálatáról. Ez a szakszervezet elsőrendű feladata. *A szakszervezetnek szolgálnia kell a munkásosztály napi érdekeinek védelmét, de a munkásosztály alapvető, általános érdekeit is.* A munkásosztály elemi érdeke az, hogy a szocialista társadalom építése megfelelő ütemben folyjék és teljes befejezést nyerjen Magyarországon; hogy Magyarország szocialista ország legyen, mindenféle kapitalista kizsákmányolástól mentesen. A szakszervezetek érdeke és feladata, hogy ezt az alapvető célt szolgálja. A másik feladata a munkások napi érdekeinek szolgálata.

Emlékezzenek 1945–1946 telére és 1946 tavaszára. Rendkívül súlyos volt akkor a munkásosztály anyagi helyzete. Voltak szakszervezeti funkcionáriusok, akik ekkor elmentek a gyárakba leszerelni a vadsztrájkot és helyesen arról beszéltek, hogy ki kell tartani, dolgozni kell, különben nem tudjuk stabilizálni a gazdasági helyzetet. Más szakszervezeti funkcionáriusok viszont megfordították a dolgot, kimentek a dolgozók közé és azt mondták: üres hassal nem lehet dolgozni, előbb adjanak megfelelő fizetést és azután majd dolgozunk. Ez olyan „munkamegosztás” volt, amely szerintem nem vált a munkásosztály javára, sőt még a szakszervezeti mozgalom dicőségére sem. Ilyen úton lehet átmeneti népszerűséget szerezni. De a tapasztalat azt is megmutatja, hogy a tömegek szemében igazán becsületet csak azok szereznek, akik megmondják az igazat. A tömegeket ugyanis nem szabad lebecsülni, a tömegek nem buták, van történelmi tapasztalatuk és meg tudják különböztetni az igazi vezetőt az olyan vezetőtől, aki csak játszik a tömegek érzelmeivel.

Amikor november 3-án ennek a kormánynak a létrehozásán gondolkodtunk, azt hiszik, nem tudtam azt, hogy nem virágkoszorúval fognak minket fogadni? Nagyon jól tudtam, de meg voltam győ-

zöldve igazságunkról és arról, hogy a nép meg fogja érteni tettünket, helyeselni és becsülni fogja, hogy az ellenforradalmi áradattal szembe-szegültünk és megmentettük a magyar proletárdiktatúrát.

Követeléseket összeállítani a világ legkönnyebb dolga. Csak egy-nagyon kicsi szakszervezeti jártasság kell hozzá, hogy egy hatalmas követeléslistát össze lehessen állítani. A követelések realizálása, a megvalósítás már egy kicsit nehezebb.

Itt van például a sztrájk kérdése. Nos, megvan már a követelések, vagy ahogyan Gáspár elvtárs itt helyesbítette, a jogos igények listája.

Most, hogyan lehet ezeket megvalósítani? Lépünk sztrájkba! Sztrájkba lépni lehet. . . Volt itt olyan sztrájk, amelyet a világ soha nem látott: összkomfortos sztrájk, házhoz szállított ellátással.

Elvtársak! Van *részleges sztrájk*; harc a napi igények kielégítéséért. Itt is számít, hogy kivel szemben vívom ezt a harcot. Ha például dolgozom egy gyárban, és egy tőkés a tulajdonos, akkor arról van vitám, hogy a profitból mennyi legyen az övé, és abból mennyit szakítsunk le munkabérre a munkásosztály számára. Ez egyszerű, világos és érthető kérdés. De mindig tudnod kell, hogy kitől és mitől követeled, kié, mié a gyár? Ha az a munkásosztály gyára, a munkáshatalom gyára, akkor már más a helyzet, akkor a jövedelem egyik zsebből átmegy a másikba.

Van *általános sztrájk*. Ha ezt kapitalista országban csinálják, úgy hívják, hogy politikai sztrájk, harc a hatalomért. *Ha a proletárdiktatúrában csinálnak ilyesmit, akkor is ugyanez a tartalma: politikai harc, harc a hatalomért, de akkor a munkásosztály hatalma ellen. Ezért azt mondom, hogy a sztrájkjog deklarálása nem hasznos.*

Persze, általában lehet arról vitatkozni, hogy egy szocializmust építő államban a sztrájkjog deklarálása egyáltalán hasznos-e. De most az ellenforradalom által szított, kiprovokált és a félrevezetett munkások által realizált sztrájknak a szentesítése semmiféleképpen sem helyes politika. Mert világos, hogy *ez a sztrájk, a résztvevők akarától függetlenül, a Magyar Népköztársaság elleni ellenforradalmi támadásnak a hátvédje volt.*

Anyagilag ez a sztrájk nem vált a dolgozók javára. 9,5–10 mil-

liárd, termelés nélkül kifizetett forintról van itt szó! Most nagyon kellene az a pénz például a műszaki, értelmiségi dolgozók, a pedagógusok és más munkás- és dolgozókatégoriák bérének reális emeléséhez. Ebből a politikából tehát csak az ellenforradalomnak volt haszna, erre a sztrájkra gazdaságilag megint csak a munkásosztály fizetett rá. Most pedig egy ilyen elvi deklaráció – akár akarjuk, akár nem – ennek a nem helyes, a munkásérdekek ellenére való sztrájk-nak a szentesítése volna. *Ez az igazság a sztrájkjog körül.*

Egy másik kérdés: *az élet alapja a termelés.* A helyzet az, persze nem mindenütt, de igen sok helyütt, hogy most a munkabér magasabb, mint október 23-án volt, a megtermelt érték viszont alacsonyabb. A bányászok nagyon szépen megvédték becsületüket. Mondhatom elvtársak, amit most a bányászok véghez visznek, az tiszteletére, becsületére válik nemcsak a bányászoknak, hanem az egész munkásosztálynak. Például a nógrádiak sokkal rosszabb körülmények között 82 százalékat termelik a réginek. Viszont van olyan gyár is, amely teljes létszámmal, a régi munkabéralap 20–25 százalékos túllépésével a régi termelési értéknek csak kb. 34 százalékat termeli.

Ilyen alapokon nem lehet a munkásosztály életszínvonalát emelni. S itt meg kell mondani őszintén és nyíltan, hogy *a termelés kérésével a szakszervezetnek nagyon komolyan kell foglalkoznia, úgy, mint a munkások anyagi felemelkedésének alapvető eszközével.*

Befejezésül arra kérem a hallgatóságot: képviseljék a munkásosztály érdekeit úgy, ahogyan a mi viszonyaink között hatásosan képviselni lehet. Segítsenek a munkáshatalom erősítésében, a politikai harcban. Nem pártkérdés ez, ez a rendszer kérdése. Ha ellenforradalmi gazemberséget látnak, lépjenek fel ellene.

Segítsenek a munkásosztály anyagi érdekeinek megvédésében. Növeljék a megtermelt értéket, hogy legyen mit elosztanunk. Ki-ki a maga frontján végezze jól a maga munkáját, így gyorsabban fogunk előrehaladni.

A teljes szöveg megjelent: Népszabadság, 1957. január 29. Közli: Kádár János: Szilárd népi hatalom – független Magyarország. Kossuth Könyvkiadó 1958. 15–21. old.

Időszerű kérdésekről és feladatokról

RÉSZLET AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI
BIZOTTSÁGÁNAK 1957. FEBRUÁR 26-I HATÁROZATÁBÓL

A Központi Bizottság megállapítja, hogy az ellenforradalmi erőkkel folytatott szakadatlan harc közben, a decemberi párthatározat végrehajtása eredményeként, jelentős sikerek születtek mind a politikai, mind a gazdasági és kulturális élet, mind a párt- és tömegszervezetek fejlesztése terén.

I. A PÁRT ÉPÍTÉSE

A proletárdiktatúra, a népi demokrácia vezető ereje, a párt építése alapján véve egészségesen és kielégítő ütemben halad előre. Párttagságunk jelenleg heti átlagban 8–12 000 fővel növekszik, és túlhaladta a 190 000-et. A városi pártszervezeteken kívül az ország falvainak 75%-ában megalakult a pártszervezet; a párt alapszervezeteinek száma lényegesen meghaladta a 8000-et.

A párt központi lapja, a *Népszabadság*, hétköznapi 620 000, vasárnap 690 000 példányban jelenik meg, az egyéni előfizetők száma elérte a 250 000-et. A párt rendezvényeit általában a magas fokú látogatottság, az élénk, szabad, elvi és építő jellegű vita, az üres, sablonos vonások eltűnése, a harcos hangulat és egység jellemzi.

A párt egészséges fejlődését elsősorban azzal értük el, hogy élesen elhatároltuk magunkat a Nagy Imre–Losonczy-féle pártellenes csoporttól, szilárd és megalkuvás nélküli harcot folytattunk mind-

azok ellen, akik megkísérelték e káros, végeredményben az ellenforradalom céljait szolgáló politika felújítását pártunkban.

Visszavertük azt az ellenforradalmi támadást is, amelyet a „sztálinizmus”, „rákosizmus” hamis jelszavával indítottak pártunk ellen, azzal a céllal, hogy a párt újjászervezését gátolják, a becsületes aktív kommunistákat befeketítsék és üldözzék.

A pártépítés eredményei továbbá annak a határozottságnak köszönhetőek, amellyel Központi Bizottságunk fellépett és fellép a szektás politika veszélye ellen is. E veszély leküzdése érdekében biztosítottuk a vezető szervek megfelelő személyi összetételét, határozatos intézkedéseket tettünk a belső pártdemokrácia érvényesülésére, a párt tevékenységének az önkéntes társadalmi munka alapjára való helyezésére. A függetlenített pártapparátus létszámát 64 %-kal csökkentettük.

Politikánk szilárd elvi alapokra való helyezésével s következetes gyakorlati keresztülvitelével sikerült biztosítani pártunk elvi, politikai és szervezési egységét. Ennek eredményeként sikerült elérni azt is, hogy pártunk vezető szerepe a Magyar Népköztársaság állami és társadalmi életében mind hatékonyabban érvényesüljön. A párt-egységért való elvi harc, a proletárdiktatúra erősítése s a párt vezető szerepének biztosítása a jövőben is minden kommunista első és legfontosabb kötelessége.

Az elmúlt két és fél hónap sikereiről szólva, nem hallgathatunk a pártmunka azon gyengeségeiről sem, amelyek az általános fejlődésen belül megmutatkoztak s a további egészséges fejlődést fékezik.

Határozottan elítéljük az egyes párttagjainknál megnyilvánuló elzárkózó magatartást az értelmiségi dolgozókkal, úgyszintén a munkástanácsokkal szemben, mint káros és szektás hibát. Elítéljük azt a szektás nézetet is, amely szerint, „akik eddig nem léptek be a pártba, azokra már nincs is szükség”. Az MDP-nek azokkal a volt tagjaival szemben, akik eddig nem léptek be a pártba, türelmes, elvtársi és baráti viszonyt kell teremteni; az MSZMP-t az MDP volt tagságának túlnyomó részével a szocializmus győzelméért vívott hosszú és eredményes közös harc kötelékei fűzik össze. A volt MDP-tagok közül azokat, akik 1957. május 1-ig felvételre jelentkeznek,

régi párttagsági idejük elismerésével kell felvenni a pártba. Ez után az időpont után csak mint új tagok kérhetik felvételüket.

A Központi Bizottság élesen elítéli az olyan, helyenként megmutakozó elvtársiatlan és intrikus magatartást, amely mindenáron és mindenkinben hibát keres. Ezt egészségtelen, vagy éppen a párt növekvő ereje és egysége láttán elkeseredett ellenforradalmi elemek szítják kívülről.

Komoly fogyatékossága a pártépítés eredményeinek az, hogy viszonylagos elmaradás mutatkozik néhány budapesti és vidéki üzemben, egyes értelmiségi pártszervezetek fejlődésében és kisebb falvak pártszervezeteinek építésében.

Pártmunkánk komoly fogyatékossága volt az is, hogy a pártszervezetek rendszeres központi irányítása gyenge volt.

A hibák kijavítása érdekében a Központi Bizottság elhatározza:

1. A Központi Bizottság és az Intéző Bizottság pártvonatkozású határozatainak végrehajtása s az operatív feladatok megoldása érdekében létre kell hoznia a Központi Bizottság titkárságát.

2. Újból meg kell szervezni a Központi Ellenőrző Bizottságot, amely a párt sorainak tisztasága felett őrökdi. Működéséért a Központi Bizottságnak felel.

3. Valamennyi pártszervnek a pártmunka egyik legfontosabb feladataként meg kell kezdeni a rendszeres kádermunkát, az eddiginél azonban lényegesen korlátozottabb hatáskörben.

4. A funkcionáriusok elméleti képzése érdekében hathónapos pártiskolát kell szervezni.

5. Az elméleti kérdések megfelelő feldolgozásának elősegítésére meg kell indítani a párt tudományos folyóiratát, a *Társadalmi Szemlét*.

6. Központi előadássorozatot kell indítani a legfontosabb elméleti kérdések tisztázására, a Nagy Imre-Losonczy-féle csoport által képviselt, a marxizmus-leninizmust meghamisító revizionista nézetek és osztályáruló politika leleplezésére, ezen előadások alapján széles körben helyi előadássorozatot kell szervezni.¹

7. Elő kell készíteni és néhány hónapon belül össze kell hívni az

Országos Pártértekezletet a párt helyzetének és feladatainak megvitatására, a pártmunka új tapasztalatainak megvitatására, a párt vezető szerveinek megerősítésére és véglegesítésére céljából.

II. A SZOCIALIZMUS ERŐINEK ÖSSZEFOGÁSA

A párt építésével párhuzamosan jelentős előrehaladás történt a szocializmus összes fő erőinek az ellenforradalom elleni harcra való aktivizálása és tömörítése terén. A küzdelem e célkitűzés sikeres és teljes megvalósításáért igen bonyolult politikai helyzetben indult meg és még távolról sem ért véget.

Decembertől, miután az ellenforradalom nyílt erőit (a fegyveres osztagokat s az október 23-a után gomba módra szaporodó fasiszta és egyéb burzsoá restaurációs pártokat és szervezeteket) szétvertük, maradványukat pedig illegalitásba szorítottuk, a harc új szakasza kezdődött. Ismeretes, hogy az ún. „területi” és „központi” munkástanácsok, a különböző „forradalmi bizottságok”, valamint az író- és az újságíró-szövetség – becsületes tagjainak tiltakozása ellenére – a valóságban a nyílt harcban vereséget szenvedett ellenforradalom rejtett állásai voltak. E szervezetek közül egyesek feloszlátása, mások működésének felfüggesztése teljesen helyes intézkedésnek bizonyult.

Az ellenforradalom erőinek teljes és végleges megsemmisítéséhez a proletárdiktatúra eszközeinek következetes és erélyes alkalmazása elengedhetetlenül szükséges, de nem elegendő. A megtorló intézkedések mellett feltétlenül szükség van az ellenforradalom eszmei és politikai leleplezésére és elszigetelésére.

A Magyar Népköztársaság megdöntésére irányuló támadás során az ellenforradalom a fő csapást a proletárdiktatúra vezető ereje, a párt ellen irányította (a párt rágalmozása, tekintélyének rombolása, a pártszervezetek, a pártházak, más pártintézmények feldúlása, a párttagok megfélemlítése, üldözése és fizikai megsemmisítése), hogy ezután a szocializmus vezető nélkül maradt tömegeinek egy részét szembeállíthassa a népi hatalommal, azaz saját érdekével. Az

ellenforradalom a régi pártvezetés által elkövetett hibák miatt a tömegek egy részében meglevő jogos elégedetlenséget felhasználva, a dolgozók osztályöntudatát sovíniszta, nacionalista, revizionista, antiszemita és más burzsoá ellenforradalmi nézetekkel igyekezett megzavarni, a megtévesztett embereket tartalékerőként megnyerni, s támadást indítani a népi államhatalom ellen.

Az ellenforradalom a kisajátított gyárosokon, földbirtokosokon, nagykereskedőkön, kulákokon, a volt horthysta-fasiszta tiszteken, rendőrtiszteken, csendőrökön kívül még december közepén is rendelkezett olyan jelentékeny tartalékokkal, amelyek a megzavart és átmenetileg az ellenforradalom eszmei és politikai befolyása alá került rétegekből – kismértékben munkás- és parasztrétegekből is, nagyobb mértékben egyes értelmiségi, még jelentősebb mértékben fiatal értelmiségi (egyetemista, diák) rétegekből – tevődtek össze.

Egyes dolgozó rétegek ideológiai megzavarását, a párt, a szocializmus erőinek megbénítását mindenekelőtt Nagy Imréék idézték elő antimarxista, revizionista, valójában a proletárdiktatúra tagadását jelentő burzsoá, nacionalista, szovjetellenes nézeteikkel. Nagy Imréék revizionista nézeteikkel egy frontba kerültek az imperialista burzsoáziával, s október 23-a előtt az ellenforradalom előőrseinek, a november 4-i fordulat után pedig utóvédeinek szerepét töltötték be.

A szocializmus erőinek tömörítése az elmúlt két és fél hónap alatt azért haladt viszonylag gyorsan és sikeresen előre, mert a párt a tömegek előtt nyíltan fellepett a Nagy Imre-csoport által képviselt revizionista nézetekkel szemben, és magasra emelte a marxizmus–leninizmus, a proletárdiktatúra, a proletár nemzetköziség általuk elárult zászlaját.

A közelmúlt eseményeinek megítélésében a Magyar Szocialista Munkáspárt szervezeteiben elvi-politikai egység alakult ki. Párttag-ságunk egyre világosabban látja a Nagy Imre–Losonczy-csoport áruló tevékenységét, és az a véleménye, hogy sikeres előrehaladásunk előfeltétele a jövőben is az lesz, ha e csoport antimarxista nézeteit véglegesen felszámoljuk. Amilyen mértékben sikerül ezt a feladatot megoldani, olyan mértékben szabadítjuk fel a dolgozók

megtévesztett rétegeit az ellenforradalom eszmei-politikai befolyása alól, és tömörítjük őket újra a néphatalom védelmére és a szocializmus építésére.

A revizionista nézetek elleni harcban indult meg s folyik még ma is a munkásosztály régi szervezeteinek, a szakszervezeteknek a megszilárdítása. A párttól és a munkás-paraszt kormánytól „független” szakszervezetek, valamint a munkásállammal szembeni sztrájkjog reakciós követeléseit visszautasítottuk.

A munkástanácsok jelentékeny része megalakulása után még hosszú ideig az ellenforradalom tartalékerőit képezte. A területi munkástanácsok felosztása óta azonban a munkástanácsok általában komoly pozitív fejlődésen mentek át, s ma már kezdik betölteni népgazdaságunk fejlődésében hasznos szerepüket. Hasonló eredmények mutatkoznak az ellenforradalom tömegbefolyásának visszaszorításában más területen is. Különösen nagy eredménynek kell tekinteni a magyar bányászok helytállását. A széntermelés fokozatos emelkedése, gyáraink és üzemünk folyamatos munkájának biztosítása s ezzel a munkanélküliség veszélyének elhárítása szintén jelentősen hozzájárult az ellenforradalom politikai befolyásának csökkenéséhez s a szocializmus erőinek további tömörítéséhez. A szocializmus biztos támaszai azok a termelőszövetkezetek, amelyeket az ellenforradalom támadása sem tudott megingatni. Öröndetes az is, hogy az ellenforradalom nyomása alatt szétesett termelőszövetkezetek nagy számban újjászerveződnek. Mindez meggyőzően bizonyítja, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom, a szocializmus mélyen begyökereződött a magyar falu életébe.

Az élet általános konszolidálásának ez a viszonylag gyors folyamata is bizonyítja, mennyire alaptalan az ellenforradalmi elemeknek az az állítása, mintha befolyásuk a dolgozók soraiban szilárd lenne. A tények azt mutatják, hogy ha a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség egy része az ellenforradalmi támadás napjaiban meg is volt zavarodva, a többség kitartott a szocializmus és a népi államhatalom mellett. A dolgozók átmenetileg megtévesztett része is, pártunk felvilágosító munkája, az ellenforradalmi ténykedések lelepleződése és a népi hatalom megszilárdulása eredményeként

vagy már kiszabadult, vagy pedig kiszabadulóban van az ellenforradalom eszmei-politikai befolyása alól.

Az ellenforradalom ideológiájának, pártellenes, munkásosztály-ellenes, Szovjetunió-ellenes nézeteinek („nemzeti kommunizmus”, „semlegesség” stb.) végleges megsemmisítése pártunktól további komoly eszmei munkát és politikai agitációt követel. A folyamat meggyorsítása érdekében folytatni kell aktívaértekezletek, nyilvános pártnapok, gyűlések tartását.

III. AZ ÁLLAMIGAZGATÁS ÉS AZ ÁLLAMHATALMI SZERVEK MUNKÁJA

A kormány tevékenysége az ország életének rendbehozatala terén az elmúlt két és fél hónap alatt jelentékeny eredményekre vezetett.

A közrendet és közbiztonságot, amelyet az ellenforradalmi fegyveres bandák, és e bandákban nagy számban aktivizálódott, börtönből kiszabadított fasiszta és közönséges bűnözők megbontottak és veszélyeztettek, sikerült helyreállítani. Ezt követően az országban megindult a közlekedés, és a mindennapi termelőmunka rendes mederben folyik.

E munkában a belügyi és honvédségi szervek – azokon belül különösen a karhatalmi szervek – megállták a helyüket; híven teljesítették kötelességüket. Fokozatosan javítják munkájukat a kezdetben bizonytalankodó igazságügyi szervek is. Az államigazgatási szervek (minisztériumok, tanácsok) munkája is jelentős haladást ért el. Mindennek eredményeképpen a kormánysszervek és a tanácsigazgatási szervek irányító munkája megszilárdult, s ezzel együtt növekedett tekintélyük az állampolgárok előtt.

Ehhez hozzájárult, hogy az ellenforradalommal szembeni erélyes adminisztratív intézkedésekkel párhuzamosan az államigazgatás terén is komoly lépés történt a bürokratizmus csökkentésére. A minisztériumok egy részének összevonása, a központi hivatalok tisztviselői létszámának mintegy 45%-os, a megyei és járási tanácsok apparátusának mintegy 40%-os csökkentése – helyesen –, a községi

tanácsok tisztviselői létszámának mintegy 4500 fővel való növelésével együtt került, ill. kerül végrehajtásra.

A határozott megtorló rendszabályok alkalmazása az ellenforradalmárokkal szemben, s ezzel egyidejűleg az állam bürokratikus kinövéseinek lefaragása erősíti a diktatúrát az osztályellenséggel szemben, és ugyanakkor biztosítja a szocialista demokrácia továbbfejlesztését a dolgozó tömegek javára.

Habár az ellenforradalom döntő vereséget szenvedett, és kudarcra van ítélve minden provokációs kísérlete, a jövőben is szükség van az állami szervek és a dolgozó nép éberségére és elszántságára az ellenforradalom minden mozgolódásával szemben.

Az ellenforradalom erői ugyanis, amelyeket a nyugati imperialista körök anyagi eszközökkel és uszító propagandahadjáratral támogattak és támogatnak, nem adták fel a harcot. Szétszórt erői illegálításba vonulva, titkosan szervezkednek, újabb provokációkkal próbálkoznak, rém- és álhírek terjesztésével igyekeznek gátolni a nép békés, alkotó munkájának fejlődését, a sebek begyógyításának munkáját. Januárban pl. a klerikális reakció a hitoktatás ürügyén politikai támadást szervezett az iskolákban a népi demokratikus rendszer ellen.

A Központi Bizottság véleménye szerint az államigazgatási szervek munkájának területén erősíteni kell a kormány irányító tevékenységét, hogy a Minisztertanács s a különböző állami szervek kielégítően megoldhassák a rendes kerékvágásba került államélet sokrétű feladatát. Az ország életének stabilizálása elérte azt a fokot, amikor az államigazgatási szervek működése mellett időszerűvé vált az államhatalmi szervek rendes, alkotmányos tevékenységének megkezdése, illetve folytatása.

A kormányzati és államhatalmi szervek munkájával kapcsolatban a következő intézkedésekre van szükség:

1. Szervezettebbé kell tenni a minisztériumok, főhatóságok, valamint a budapesti és megyei tanácsok vezetőinek irányítását, tájékoztatását, és feladataik ellátása közben több segítséget kell nyújtani részükre.

2. Az államigazgatási szervek munkájának további javítása érde-

kében a jelenlegi helyzetben különösen fontos a vezetés megerősítése.

3. Főleg három területre kell nagy figyelmet fordítani: *a)* a közoktatási és kulturális kérdésekre, *b)* az állami tervezés és gazdasági vezetés kérdéseire, *c)* a belügyi, honvédelmi és igazságügyi kérdésekre.

4. Mind az államigazgatási, mind a társadalmi munka területén meg kell tenni minden szükséges intézkedést, hogy a munkásörség, amelynek szervezése ezekben a napokban kezdődik az üzemekben, a bányákban, az állami gazdaságokban és termelőszövetkezetekben, munkás-paraszt államunk, szocialista rendünk és népünk vagyonának erős védelmező erejévé váljon minden ellenforradalmi támadási kísérlettel szemben.

5. Az ország törvényes rendjének helyreállítása lehetővé és egyben szükségessé teszi, hogy a Magyar Népköztársaság legfőbb államhatalmi szerve, az országgyűlés minél előbb megkezdje törvényhozó tevékenységét. Ennek elősegítésére az országgyűlés valamennyi szervének haladéktalanul el kell kezdenie munkáját. Az Elnöki Tanácsban és a kormányban dolgozó párttagok kezdeményezzék azoknak a jelentéseknek és törvényjavaslatoknak kidolgozását, amelyeket az alkotmány szerint az országgyűlés elé kell terjeszteni.

6. A budapesti, megyei, járási és a helyi tanácsok (Budapest és más városok kerületi, ill. a községek tanácsai) a törvényben előírt módon és hatáskörben készítsék elő s hívják össze teljes ülésüket.

7. A Magyar Szocialista Munkáspárt azon tagjai, akik az országgyűlésben s annak különböző bizottságaiban, a tanácsai szervezetben s a tanácsok végrehajtó bizottságaiban tagként helyet foglalnak, a megfelelő pártszervek irányítása mellett az említett államhatalmi szervek munkájának megkezdése előtt üljenek össze, alakítsák meg pártcsoportjukat, tárgyalják meg az alkotmányos munka megfelelő politikai előkészítésének kérdéseit, a napirendre kerülő konkrét kérdéseket, és határozzák meg a pártcsoport tagjaira kötelező egységes álláspontot.

8. A Központi Bizottság üdvözli a Hazafias Népfront megyei képviselőcsoportjainak már megkezdett működését. A képviselő-

csoportok ülései általában igen pozitívak. Hasznos tevékenységet folytat máris a Magyar Népköztársaság és választóik javára képviselői munkája során a képviselők egész sora. Javasoljuk, hogy a képviselői csoportok munkáját a Hazafias Népfront helyi bizottságai továbbra is rendszeresen irányítsák.

A Központi Bizottság véleménye szerint szükséges a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, valamint Elnöksége munkájának megindítása is.

A súlyos próbatétel idején a népfront szerveiben működő vezetők közül néhányan magatartásukkal méltatlanná váltak a dolgozó nép bizalmára. Ugyanakkor öröndetes módon kitűnt az is, hogy az előbbieknél jóval nagyobb azoknak a száma, akik korábban nem voltak ismert politikai vezetők, de az ellenforradalom támadása idején a szocialista forradalom hűséges védelmezőinek bizonyultak. Helyes, ha az ilyen emberek szerepet kapnak a Hazafias Népfront legmagasabb vezető szerveiben is. Szükségessé vált az is, hogy a Hazafias Népfront vezetésében, különböző szerveinek személyi összetételében változásokat hajtsunk végre, és a népfront munkájába nagyobb mértékben vonjanak be a néphatalomhoz hű, különböző pártállású és párton kívüli személyeket.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a Hazafias Népfrontot mint a kommunista és párton kívüli hazafiak tömörülését nagyra értékeli, és ennek megfelelően úgy véli, hogy be kell töltenie az ország közéletében azt a megtisztelő helyet, amely megilleti.

IV. A GAZDASÁGI MUNKA TERÜLETÉN

A magyar népnek – a munkásoknak, a parasztoknak, az értelmiségieknek – a párt és a kormány kezdeményezése nyomán elért egyik döntő sikere az ellenforradalmi támadás következtében megbénult termelőmunka megindítása és a gazdasági élet helyreállítása. A termelőmunkában a bányász elvtársak haladnak az élen. A széntermelés lendületes emelkedése, a napi 60 000 tonnás termelési szint el-

érése a gazdasági élet vérkeringése megindításának legfőbb előfeltételét teremtette meg. A széntermelés emelkedése nyomán megindult a normális termelés mind a nehéz-, mind a könnyűiparban. A mezőgazdasági termelés a dolgozó parasztság szorgalmas munkája eredményeként nagyobb törést nem is szenvedett. A vasút, valamint a közlekedés és szállítás más területén a személy- és teherforgalom helyreállt és állandóan fejlődik. A közellátás a rendkívüli események ellenére mindvégig kielégítő volt, sőt sok téren meghaladta a korábbi évek életszínvonalát.

Az állami bolti kiskereskedelem ez év januárjában 10%-kal, a szövetkezeti kiskereskedelem 22%-kal több árut adott el, mint a múlt év januárjában.

A közellátás színvonalának fenntartásában, a gazdasági vérkeringés megindításában, az ország fizetőképességének biztosításában saját erőfeszítéseink mellett döntő szerepe volt a testvéri szocialista országok segítségének. Különösen a szovjet nép vállalt magára a gazdasági segítségnyújtás terén is igen nagy részt. Február 1-ig a testvéri országokból 700 millió forint értékű segítség érkezett, s további 200 millió forint értékű segítség szállítása indult meg hazánkba. Még a térítés nélküli segítségnyújtásnál is nagyobb értékű támogatást jelent számunkra a szocialista országok által nyújtott, illetve kilátásba helyezett mintegy 300 millió dollár értékű áruhitel, továbbá a Szovjetunió 60 millió dollár, Kína 25 millió dollár összegű szabad devizában nyújtott hitelsegítsége.

Népünk munkája és a szocialista országoknak a proletár internacionalizmus szellemében nyújtott testvéri segítsége együttesen hozzásegített bennünket ahhoz, hogy pénzünk szilárdságát biztosítsuk, s a nagyobb arányú munkanélküliséget elkerüljük.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy az Intéző Bizottság és a Minisztertanács által kezdeményezett párt- és kormányintézkedések az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és kereskedelem vonalán a termelés s a gazdasági élet helyreállítására általában, amint ezt a gyakorlati élet igazolta, helyesek voltak.

Sikereink mellett látnunk kell hiányosságainkat is. Még hozzá sem kezdhettünk a korábban is súlyos tehernek érzett bajok orvos-

lásához, már újabb nehézségek jelentkeznek. Az ipar termelési költségei az ellenforradalom előtti időkhöz képest – részben az indokolt béremelések, még inkább azonban egyéb okok, éspedig a megglazult munkafegyelem, a teljesítménybérezés indokolatlan felszámolása, a teljesítmények csökkenése és a teljesítőképesség rossz kihasználása következtében – nagymértékben emelkedtek. Így az államnak az iparból a korábbinál jóval kevesebb a bevétele. De a megglazult állami fegyelem következtében csökkent a lakosság adófizetése is. Ezeket a hiányosságokat sürgősen ki kell küszöbölnünk ahhoz, hogy a baráti országok nagyszabású segítségét ésszerűen felhasználva, tartósan biztosítani tudjuk a vásárlóerő és az árualap egyensúlyát, a költségvetés egyensúlyát és a külkereskedelem egyensúlyát, s ily módon megvédjük népünket egy esetleges pénzromlás veszélyétől.

Mindez elengedhetetlen feltétele annak, hogy teljes erővel hozzájárulhassunk népgazdaságunk termelési szerkezetének átalakításához, a gazdasági vezetés decentralizálásához, megjavításához, valamint a leghaladottabb ipari országokkal szemben fennálló technikai elmaradottságunk felszámolásához, és ezzel biztos alapot teremtsünk legfőbb célunk, a dolgozó nép életszínvonalának és életkörülményeinek további következetes javítása számára.

Gazdasági téren a kommunisták és főleg a kommunista vezetők fő feladatai ma a következők:

1. A szocialista bérezés elvének helyes alkalmazásával, a teljesítmény nélkül történő bérfizetések megszüntetésével, a munkafegyelem megszilárdításával és a termelés ésszerű megszervezésével biztosítani kell a munka termelékenységének növelését és a termelési költségek lényeges csökkentését.

2. Vissza kell állítani az adófegyelmet, biztosítani kell a lakosság adóinak pontos befizetését.

3. A szocialista tervgazdaság elvének érvényesítése mellett meg kell valósítani a gazdasági vezetés decentralizálását, a vállalatok, állami gazdaságok, termelőszövetkezetek önálló gazdasági vezetésének fejlesztését.

Érvényesíteni kell a termelőüzemekben egyrésről az igazgatók, főmérnökök, főagronómusok, főkönyvelők útján a központi irányi-

tást, másrésről biztosítani kell a munkástanácsoknak ezt a kiegészítő szerepét az üzemek igazgatásában.

4. Hozzá kell fogni a hazai adottságokra épülő és a helyes árnyok kialakítását biztosító új – 1958. január elejével kezdődő – hároméves terv kidolgozásához. Ugyanakkor egyes népgazdasági ágakban, ahol ez a helyes fejlesztés érdekében szükséges (energia-biztosítás, városfejlesztés), hosszabb időre (10–15 évre) szóló távlati terveket is kell készíteni.

5. A mezőgazdasági termelés fejlesztése s egyben a közellátás zavartalansága céljából ki kell dolgozni az állami szabadfelvásárlás és a szerződéses termelés megfelelő fejlesztését. A mezőgazdasági árrendszernek a közérdek figyelembevételével serkentenie kell a termelési kedvet.

6. A mezőgazdasági termelés általános és főleg szocialista irányú fejlesztésének elősegítésére párt- és állami szerveink nyújtsanak kellő támogatást az állami gazdaságok dolgozóinak, valamint a termelőszövetkezeteknek, hogy gazdaságaikat fejleszthessék és gazdaságossá tehessék.

7. A mezőgazdaság helyes irányú fejlesztését egy mielőbb elkészítendő mezőgazdasági program kidolgozásával² is biztosítani kell.

8. A Központi Bizottság helyesli a kormány eddigi bérügyi intézkedéseit, a bányászok és ipari munkások bérének emelését, és szükségesnek tartja a dolgozók számos további kategóriájának, s elsősorban a műszaki értelmiségiek és a pedagógusok kereseti viszonyainak rendezését. A bérügyi intézkedések mértékének és időpontjának megállapításánál azonban mindig mérlegelni kell a bérből és fizetésből élők legfőbb gazdasági érdekének, a forint értékállandóságának védelmét.

V. A TÖMEGSZERVEZETI MUNKA TERÜLETÉN

Az új viszonyok között a tömegszervezetekben végzendő munka – a párt tömegkapcsolatai szempontjából – visszanyerte azt a nagy fontosságát, amelyet Lenin tulajdonított neki. A párt taglétszámának a munkásosztály tömegeihez viszonyított rendellenesen magas aránya megszűnt. Ezért van most különös jelentősége annak, hogy a pártnak az általános célkitűzése miatt folytatott harcát – a pártszervezetek közvetlen munkáján kívül – kiegészítsük a különböző tömegszervezeteken keresztül a tömegekkel kiépített sokoldalú új kapcsolatokkal. Külön nagy figyelmet kíván e munka azért is, mert pártunk – szakítva a rossz, adminisztratív és bürokratikus vezetési módszerekkel – most alakítja ki a tömegszervezetekkel kapcsolatban az ideológiai és politikai vezetésnek azokat az új formáit, amelyek a párt befolyásának érvényesítése mellett biztosítják a tömegszervezetek működésének önállóságát is.

A Központi Bizottság decemberi ülése óta végzett munkánk ezen a téren is eredményes volt, jöllehet néhány fontos feladat megoldása még hátra van.

Melyek ezek a feladatok?

1. A munkásosztály politikai erődjeiben, az üzemekben, bányákban és állami gazdaságokban az elmúlt két és fél hónap alatt a helyzet előnyünkre gyökeresen megváltozott. Minden fontos helyen megalakult, működik és fejlődik a pártszervezet. A munkásosztály régi, hagyományos érdekképviselője: a szakszervezet is újjászerveződött, és megkezdte rendes tevékenységét. A munkástanácsok többsége is fokozatosan megtalálja a törvényes rendeletekben előírt hasznos tevékenységének körét és formáit. Most fontos feladat, hogy a kommunisták politikai irányításával mindenütt kialakuljon a pártszervezet, a szakszervezet és a munkástanács egymást szervesen kiegészítő, önálló és ugyanakkor összefüggő munkája.

2. A szakszervezetekkel kapcsolatban ma a legfontosabb feladat az, hogy a munkásosztály e régi szervezeteit – rendeltetésszerű feladatukon, a dolgozók érdekvédelmének jó ellátásán keresztül – a munkáshatalom szilárd támaszává tegyük. Pártunk politikájának

fontos elvi alapja a munkásosztály politikai egysége. Ennek tudatában szembe kell néznünk bizonyos – az ellenforradalmi hullám üledékeként visszamaradt – kedvezőtlen jelenségekkel, és le kell küzdenünk azokat. Arról van szó, hogy egyes szakszervezetek központjaiban is, több helyi szakszervezeti csoportban is a munkásosztály egységével szemben álló, azt bomlasztó jobboldali szociáldemokráta törekvések érvényesülnek, amelyeket külföldi imperialista körök is szítanak. Ezek leleplezése és elszigetelése egyik legfontosabb feladatunk.

3. A munkástanácsokkal kapcsolatban egyfelől még mindig az a legfőbb feladat, hogy a bennük érvényesülő idegen vagy ellenséges politikai befolyás maradványait is megszüntessük. Másrésztől viszont küzdeni kell a munkástanácsokkal szemben egyes helyeken még megnyilvánuló szektás elzárkózás helytelen politikája ellen is. Tudatában kell lenni annak is, hogy a munkástanácsok hatásos és erős fegyverré válhatnak, ha működésüket a magyar viszonyoknak megfelelően fejlesztjük ki, segítséget nyújthatnak az üzemigazgatás bürokratikus vonásainak leküzdésében, a gazdaságosság és a termelés színvonalának javításában, az önköltség csökkentésében, a termelékenység növelésében és mindezekben keresztül a dolgozók élet-színvonalának reális emelésében.

A termelés kettős irányításának elkerülése érdekében meg kell találni a módját annak, hogy a pártszervezetek közvetlenül csak a termelés néhány legalapvetőbb kérdésével foglalkozzanak, a termelés részkérdéseinek ellenőrzése pedig közvetve a munkástanácsokon keresztül valósuljon meg.

4. A nők közötti politikai munka általános követelménye továbbra is az, hogy hazánk öntudatos dolgozó asszonyai és leányai a társadalmi és állami élet minden területén, így a pártban és a szakszervezetekben, az állami és más funkciókban is megfelelő mértékben képviselve legyenek és aktív szerepet játsszanak.

A nők közötti külön politikai munka ma az újonnan szervezett Országos Nőbizottság irányításával folyik. Hetek óta megjelenik a *Nők Lapja* is. A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy politikai jellegű, ugyanakkor a dolgozó nők különleges kérdéseit napi-

renden tartó nőmozgalmi szervezet alakuljon. E szervezet működésének elvi alapjait s a gyakorlati megvalósításra irányuló elgondolásokat sürgősen ki kell dolgozni.³

5. A párt politikai munkájának egyik központi kérdése ma és a jövőben még inkább az ifjúság erkölcsi-politikai nevelésének, és általában az ifjúság jelenéről és jövőjéről való gondoskodásnak a kérdése.

Az ellenforradalom csak önmagát ámitja és csapja be, amikor azt állítja, hogy a magyar ifjúság nagy része az ő oldalán áll vagy állt. Az azonban kétségtelen, hogy az ifjúság soraiban nagymértékben rombolt az eszmei zavar, a nacionalizmus és más burzsoá nézetek. A magyar ifjúság ma működő ún. rétegszervezetei (Forradalmi Ifjús munkás Szövetség, EPOSZ, MEFESZ, Diákszövetség) élén az ifjúság legjobbjai eredményes munkát végeztek eddig is azért, hogy az ifjúság egy részénél érvényesült ellenforradalmi befolyást leküzdjék. Ez a munka azonban még nem fejeződött be, ezt még továbbra is folytatni kell.

A párt Központi Bizottságának az a nézete, hogy az új, marxista-leninista világnézetű, kommunista nemzedék nevelése érdekében, továbbá azért, hogy a rétegszervezetekre tagolódott ifjúsági mozgalomnak átfogó politikai irányító szerve is legyen, szükséges létrehozni egy kommunista ifjúsági szövetséget. E feladat megoldását a magyar kommunista mozgalom nagy kérdésként kell tekinteni, és megfelelő előkészítés után a Központi Bizottság e kérdés megvitatására összehívott ülésén kell megtárgyalni.

6. A Központi Bizottság helyesli és teljes mértékben támogatja az Intéző Bizottság által elfoglalt és a pedagógusok február 18-i országos megbeszélésén⁴ is elfogadott álláspontot, hogy a magyar úttörőmozgalmat újjá kell szervezni. Az ifjúság e szervezeténél a jövőben építeni kell az úttörőmozgalom nemes és kedves hagyományaira, s a múlt gyakorlatából feltétlenül ki kell küszöbölni a formális és felesleges, nemegyszer egyenesen káros vonásokat.

Az úttörőmozgalom a jövőben ne legyen sem napi politikával foglalkozó szervezet, sem pedig a gyermek szabad idejét teljesen igénybe vevő második iskolai elfoglaltság. Az úttörőmozgalom se-

gítsen felébresztteni a gyermeki lélekben azokat a nemes és szép érzéseket és hajlamokat, amelyek a szocialista emberiség szellemében formálják életüket s a társadalomhoz való viszonyukat. Nyújtsanak a gyerekeknek gondolkodásukat és jellemüket fejlesztő kulturált szórakozást és játékot, olyan vonzó és megnyerő formában, hogy az úttörőmozgalom a szülői és iskolai nevelés szerencsés kiegészítője és továbbfejlesztője lehessen. Ehhez, természetesen, elengedhetetlenül szükség van a pedagógusok és szülők közreműködésére és szerető támogatására.

7. A különböző tömegszervezetek hivatottak a dolgozók és az egész lakosság sokoldalú társadalmi igényeinek kielégítésére, s így társadalmi funkciójuk a népi demokrácia rendszerében igen jelentős. A kommunisták tevékenységének fontos része a különböző tömegszervezetekben végzendő munka. A Központi Bizottság felhívja a párt tagjait, hogy a tömegek bizalmából vállaljanak munkát és funkciót e szervezetekben.

A tömegszervezetekben tevékenykedő kommunisták munkájának szervezettebbé tévése, megfelelő fejlesztése és irányítása érdekében az illetékes pártvezetőségek irányításával hozzák létre az MSZMP pártcsoportjait...⁵

Megjelent: Népszabadság, 1957. március 28. Közli: Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1956–1962. III. kiad. Kossuth Könyvkiadó 1979. 36–50. old.

JEGYZETEK

¹ Az MSZMP Központi Bizottsága politikai előadásorozata keretében 1957. április és június között a következő előadásokat tartották: Kállai Gyula: A magyarországi ellenforradalom a marxizmus–leninizmus fényében; Kis Károly: Az MSZMP a munkásosztály forradalmi pártja; Fehér Lajos: A magyar mezőgazdaság fejlődésének útja; Biszku Béla: A proletárdiktatúra időszerű kérdései hazánkban; Horváth Imre: A szocialista tábor egysége – függetlenségünk biztosítója. Valamennyi előadást részletesen ismertette a korabeli sajtó, és megjelentek külön füzetekben is a Kossuth Könyvkiadó gondozásában.

² 1957 júliusában jelentek meg az MSZMP agrárpolitikájának tézisei. (Lásd: Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1956–1962. III. kiad. Kossuth Könyvkiadó 1979. 114–138. old.)

³ Az 1956. június elején hozott határozat értelmében a Magyar Nők Demokratikus Szövetségét beolvasztották a Hazafias Népfrontba. Az Ideiglenes Központi Bizottság 1957. április 13-i határozata kimondta, hogy meg kell szervezni a megyei, városi, kerületi, járási, falusi és termelőszövetkezeti nőtanácsokra épülő önálló mozgalmat, melynek vezetését az országos kongresszuson választott Magyar Nők Országos Tanácsa végezze. A határozat előírja, hogy az üzemekben a szakszervezetek (a nőbizottságok javaslatai és közreműködése alapján), a földműves-szövetkezetekben az igazgatóságok végezzék a nők érdekvédelmével, politikai és kulturális nevelésével kapcsolatos feladatokat. (Az MSZMP határozatai és dokumentumai III. kiad. Kossuth Könyvkiadó 1979. 1956–1962. 60–62. old.) A Magyar Nők Országos Tanácsa első ülését 1957. augusztus 13-án tartotta.

⁴ Az ellenforradalom után Magyar Örszemcsapatok Országos Szövetsége néven kezdtek meg a gyermekmozgalmak szervezését. Ez a szövetség február 18–19-én országos tanácskozást hívott egybe, amely az úttörőmozgalmak újjászervezése mellett foglalt állást.

⁵ A határozat VI. fejezete a párt nemzetközi kapcsolataival foglalkozik.

Az ifjúság nevelésének néhány kérdéséről és a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség megalakításáról

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

1957. MÁRCIUS 11-I ÜLÉSÉNEK HATÁROZATA

I. AZ OKTÓBERI ESEMÉNYEK ÉS AZ IFJÚSÁG

Dolgozó népünk a Magyar Szocialista Munkáspárt vezetésével visszaverte az ellenforradalom támadását. A múlt év októberében fellángolt harcok, az ellenforradalom dúlása következtében súlyos politikai és gazdasági helyzetbe került az ország. Az ellenforradalom leverésének eredményeként a párt és a kormány intézkedései, népünk erőfeszítései, a testvéri államok támogatása nyomán úrrá leszünk a nehézségeken.

A rend helyreállítása lehetővé tette, hogy pártunk Központi Bizottsága megvizsgálja az ifjúság mai helyzetét, és meghatározza pártunk, egész dolgozó népünk feladatait az ifjúság nevelésében.

Az ellenforradalom álhazafias és álszocialista jelszavakkal csapta be ifjúságunkat. A hazánkat szerető, a szocializmust akaró fiatalok, egyetemi hallgatók, középiskolás diákok, munkás- és parasztfiatalok között nem egy csoportot sikerült átmenetileg megtévesztenie, befolyása alá vonnia és ellenforradalmi cselekedetekbe sodornia. Szomorú szívvel nézünk azokra, akik még nem ocsúdtak fel az ellenforradalmárok rágalmai okozta kábulatukból, és még ma sem találták meg a népünkhöz visszavezető utat.

Vajon miért tudott az ellenforradalmárok agitációja az ifjúság körében tért hódítani?

Az utóbbi években a párt és a DISZ tevékenységében elkövetett hibák, a személyi kultusz és ennek következményei az ifjúság jelen-

tűs tömegekben zavart okoztak. Ezért sokan tévesen ítélték meg a párt programját, a szocializmus eszméit. A pártot, a szocializmust a hibákkal azonosították.

A párt, a DISZ munkájában, a gazdasági élet vezetésében elkövetett hibákat használták fel a magukat kommunistáknak álcázó elemek, Nagy Imre és Losonczy Géza csoportja, írók, újságírók, fiatal értelmiségiek egy része, a párt elleni támadásra. Csak a hibákról beszéltek, a kis hibákat is óriásira nagyították, hogy ezzel megingassák az ifjúságnak a pártba vetett hitét. A párt tevékenységének a múltban elkövetett hibákkal való azonosítása azzal a következménnyel járt, hogy az ifjúság egy része az ellenforradalom eszköze lett. Ezt a törekvést támogatták a nyugati imperialista körök is, amelyek gyarmati sorba akarják taszítani hazánkat. Rádiójukban, léggömbökkel szállított uszító röpiratokkal, suttogó propagandával, ügynökeik útján támadták a pártot, a néphatalmat, és képmutatóan hamis színben tüntették fel a tőkés társadalmat. Az ifjúság természetesen nem emlékszik a tőkés Magyarország szörnyűségeire, s ezért sokan hitelt adtak ennek a hírverésnek.

A hitszegő Nagy-Losonczy-csoport azt hirdette, hogy az ifjúság hivatott „a hibák elleni harcban vezető szerepet betölteni”. Ezzel a hamis jelszóval azt akarták elérni, hogy az ifjúság szembekerüljön a párttal.

Népünk ellenségei a nemzeti érzésre hivatkozva akarták szembeállítani ifjúságunkat felszabadítónkkal, a Szovjetunióval. Széles körű nacionalista kampányt folytattak, amivel elérték, hogy jelentős rétegek osztályöntudata elhomályosult, és ezáltal egy táborba kerültek herceg Esterházyval, Mindszentyvel, a pesti alvilág csatornatöltelékeivel. Az ellenség el akarta szakítani hazánkat erős szövetségeitől, hogy a magára maradt országot könnyedén legyűrhesse. Meg kell tanulnunk – most már nemcsak 1849 és 1919 tragédiájából, de 1956 tanulságaiból is –, hogy népünk csak erős és önzetlen barátokkal őrizheti meg szabadságát, függetlenségét.

Az ellenség az ország súlyos gazdasági helyzetét uszító demagógiával igyekezett saját céljaira felhasználni és megtagadtatni ifjúságunkkal az idősebb nemzedék hatalmas erőfeszítéseinek eredmé-

nyeit. Főpapok, akik 13 esztendővel ezelőtt még hajcsárként dolgoztatták ezer holdjaikon a béreseket, ügyvédek, akik a burzsujok érdekeinek védelmében szerezték egykor bérházaikat, most két kézzel szórták az ígéreteket az ifjúság közé, hogy saját szekerekbe fogják őket. Így történt, hogy a magyar ifjúság egy része nem ismerte fel, vagy lebecsülte azokat a nagy politikai és gazdasági vívmányokat, amelyeket a magyar munkásosztály a dolgozó parasztokkal szövetségben 12 esztendő alatt elért. A fától nem látták az erdőt, a hibáktól az eredményeket és a legnagyobb vívmányt – a nép uralmát.

Amikor a múlt év júliusában a párt bátran feltárta a vezetés hibáit, eltávolította a vezetésből Rákosi Mátyást, és megkezdte a hibákat kijavító intézkedések sorát, a pártellenes agitáció az ifjúság, főként a diákifjúság soraiban tovább becsmérelte a hibák kijavításáért, a sikeres munka folytatásáért vívott küzdelem eredményeit. A magyar ifjúság jelentős része jóhiszeműen, a hibák kijavításáért lépett fel október 23-án, mégis – akarata ellenére – már a tüntetés első pillanatától kezdve valójában az ellenforradalmárok céljait segítette elő. Az ifjúságnak az a része tehát, amely ily módon az ellenforradalom oldalán ment harcba, súlyos hibát követett el a dolgozó nép, a magyar haza, a magyar ifjúság jelene és jövője ellen. Tévedése súlyos következményekkel járt. A párt és minden magyar hazafi fontos feladata, hogy a megtévesztett fiatalokat felvilágosítsa az októberi események valóságos jellegéről. A párt bizik az ifjúságnak a nép és a szocializmus iránti hűségében, és mindent el fog követni, hogy ifjúságunk tisztán lássa a közelmúlt fájdalmas eseményeit.

Valótan az az ellenséges beállítás, hogy az egész magyar ifjúság részt vett az ellenforradalmi cselekményekben. A valóság az, hogy a tüntetésekből és harcokban a fiatalságnak csak egy kisebbsége vett részt. A munkás-, paraszt- és értelmiségi fiatalok jelentős többsége az ellenforradalmi eseményekben nem vett részt. A szocializmus-hoz hű fiatalok nagy részét tétlenségre kárhoztatta a párt és a kormány vezetésében történt árulás. Voltak szép számmal olyan öntudatos fiatalok is, akik időben felismerték a dolgozó nép hatalmát végpusztulással fenyegető veszélyt, hősieen szembeszálltak az ellenforradalmárokkal, és számosan közülük utolsó lehetetükig véd-

ték a nép hatalmát. Becsület és dicsőség a néphatalom oldalán küzdő fiataloknak!

Az ellenforradalmi támadás katonailag vereséget szenvedett. Amikor a fegyverek elnémultak, az ellenséges propaganda a megfélemlítés eszközeivel, a nyugati kapitalizmus hazug feldicsérésével a magyar fiatalok tízezreit bírta rá arra, hogy elhagyják szülőföldjüket. A külföldre távozott fiatalokat eleinte diadalkapuvál fogadták, de amikor munkába állításukra került a sor, kiderült, hogy jó részüknél csak bérrabszolgaság lehet kint a sorsa. Ma már a külföldre távozott fiatalok többsége előtt világos, hogy hitvány árulás, hazugsághadjárat áldozatai lettek. Azok a fiatalok, akiket az ellenforradalmi agitáció átmenetileg megtévesztett, fokozatosan kijózanodnak. Ma már sokan egyre világosabban látják, hogy félrevezették, rossz ügy érdekében használták fel őket.

A magyar dolgozó és tanulóifjúság legjobbjai az 1956. november 4. óta eltelt időben a Magyar Szocialista Munkáspárt és a forradalmi munkás-paraszt kormány köré tömörültek.

Van azonban a dolgozó ifjúságnak olyan része is, amely még tartózkodó magatartást tanúsít. Ezeknek felvilágosítása, a néphatalom mellé való felsorakoztatása egyik legfontosabb feladatunk.

II. AZ IFJÚSÁG HELYZETÉRŐL

Hazánk felszabadulása óta a magyar ifjúság politikai és gazdasági helyzetében döntő változás történt. A magyar munkásosztály a parasztsággal szövetségben az egykori hárommillió koldus országában megvalósította a földreformot, végrehajtotta a gyárak, a bányák, a bankok államosítását, megszervezte a néphatalmat, a szocialista államot.

Az ifjúság részt vesz az állam ügyeinek intézésében, kifejtheti véleményét a politikai és gazdasági élet kérdéseiben. A szocializmus építésének kezdete ifjúságunk előtt az alkotó munka beláthatatlan távlatait nyitotta meg. Az ifjú nemzedék magának építi a kizsákmányolásmentes, magas technikai és kulturális fokon álló szocialista,

kommunista társadalmat. Ennek a nemzedéknek ez az életfeladata. Úgy kell készülnie, dolgoznia, hogy ezt a lelkesítő feladatot el tudja végezni.

A fiatalságnak nagy vívmányai vannak országunkban. A fiatal munkások egyenlő munkáért egyenlő bért kapnak az idősebbekkel. Örökre megszűnt a régi Horthy-világ hírhedt inasrendszere. A fiatalok tízezrei tanulnak kedvező körülmények között szakmát. Társadalombiztosítási rendszerünk, ingyenes egészségügyi hálózatunk, a szociális intézmények egész rendszere könnyíti az ifjúság helyzetét.

A földosztás a dolgozó parasztfiatalok számára is örökre megszüntette a szörnyű létbizonytalanságot. A földreform megszüntette a lehetőséget, hogy a falu fiatalságát a kizsákmányolók olcsó munkaerőként használhassák. Eltűnt a magyar faluból a földbirto-
kosi és kulákgazdaságban sínylődő kisbéreseks tömege. A termelőszövetkezetek és a szocialista állami gazdaságok megalakulása a parasztfiatalság előtt új távlatokat nyitott meg. A gépállomások létrehozása és az iparosítás következtében igen sok falusi fiatal tanult szakmát, és került ennek következtében jobb gazdasági helyzetbe. Kultúrházak, könyvtárak, filmszínházak ezrei szolgálják már a falusi ifjúság egyre növekvő kultúrigényeit.

Megszűnt a volt uralkodó osztályok művelődési kiváltsága is. A Horthy-rendszerben az iskolaköteles gyerekek egynegyed része a négy elemi sem végezhetette el. A középiskolákban tanuló diákok száma az 1937–1938-as tanévben 52 349 volt. Az összes középiskolai tanulóknak mindössze 4%-a volt munkás- és parasztszármazású. Ezzel szemben az 1956–1957-es tanévben 125 500 fiatal jár középiskolába. A tanulók 55%-a munkás- és parasztszülők gyermeke.

Hasonló a helyzet az egyetemeken. 1937–1938-ban a 11 747 egyetemi hallgató közül a munkás- és parasztszármazású fiatalok az egyetemi hallgatóknak alig 3%-át tették ki. Az 1956–1957-es tanévben ezzel szemben közel 40 000 hallgató jár az egyetemre. Az egyetemi hallgatóknak ugyancsak 55%-a munkás- és parasztszármazású. Az első öt éves tervben harmincöt-szor annyit fordítottunk a felsőoktatás fejlesztésére, mint Horthyék 1933 és 1938 között. Igen

sokan részesülnek különféle ösztöndíjakban, megsokszorozódott a diákszállók és menzák száma.

Vannak ifjúságunknak jogos sérelmei is. A lakáshiány miatt a családalapítás Budapesten és az ipari városokban súlyos nehézségekkel jár. Az utóbbi években évente több ezer általános iskolát végzett ifjú számára nem tudtunk megfelelő továbbképzési és foglalkozási lehetőséget biztosítani. Nehézségeink vannak a gimnáziumot és egyetemet végzett egyes fiatalok megfelelő elhelyezésével is. A párt és a forradalmi munkás-paraszt kormány arra törekszik, hogy a hibákat és a gazdasági helyzetből fakadó nehézségeket orvosolja. Ehhez azonban szükség van az ifjúság munkájára is.

Csak a demagógok, a nép ellenségei ígérnek nyakló nélkül füt-fát, mert eszük ágában sincs az ígéretek beváltása. Mindenkinek tudnia kell, hogy az életben sok küzdelem vár rá, és hogy csak a kitartó, becsületes munka teremtheti meg a jólétet biztosító szocialista társadalmat.

Akit nem vakított el az ellenség hírverése, tudja, hogy korunk vezérlőeszméje a kommunizmus. A kapitalizmus a múlt, a szocializmus, a kommunizmus a jövő. Ennek az eszmének hordozója Magyarországon a Magyar Szocialista Munkáspárt. Ezt a pártot követni, harcában segíteni tiszteletre méltó feladata az öntudatos fiatalok százezreinek.

III. A MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG MEGALAKÍTÁSA ÉS FELADATAINK A FIATALOK SZOCIALISTA NEVELÉSÉBEN

A felszabadulás óta a magyar fiatalságnak egy sor politikai, társadalmi, kulturális szervezete volt. Egységes szervezetként működött az utolsó hat esztendőben a Dolgozó Ifjúság Szövetsége. A párt vezetése alatt álló egységes ifjúsági szervezet létrehozása helyes volt.

A DISZ számottevő sikereket ért el. Sok ezer fiatalot ismertetett meg a marxizmus-leninizmus világnézetével. Tízezreket vont be a társadalmi tevékenységbe, tanított meg igaz hazaszeretetre, prole-

tár internacionalizmusra. Az ifjúság körében ma is azok állnak a népi hatalomért folytatott küzdelem első sorában, akiket a párt vezetésével a DISZ nevelt kommunistává.

A DISZ sikeresen szervezte az ifjúsági bányászbrigádok, cséplőcsapatok versenyét, mozgósította a fiatalokat az árvizek ellen. A DISZ harcolt a fiatalság kulturális és sportigényeinek kielégítéséért.

A DISZ nevelő munkája a helyes célkitűzések ellenére azonban nem számolt eléggé az ifjúság életkori sajátosságaival, műveltségi színvonalának különbözőségével, az egyes ifjúsági rétegek sajátos igényeivel. Nem vette igénybe eléggé a tapasztalt pedagógusok segítségét. A régi pártvezetés nem készítette fel eléggé a DISZ-ben dolgozó ifjú kommunistákat felelősségteljes feladataik ellátására. A taglétszám növelésének erőltetett ütemével nem tartott lépést a szervezet tagjainak kommunista nevelése.

A népuralom megdöntésére törvő ellenséges elemek nem azért támadták a DISZ-t, mert az hibákat követett el. Az ilyen hibáknak az ellenség csak örül. A DISZ-t azért bomlasztotta az ellenség, mert joggal látta benne a párt ifjúsági politikájának letéteményesét. A DISZ megsemmisítésével a kommunista vezetést akarták az ifjúság körében megakadályozni, hogy ezzel megnyissák az utat a népellenes agitáció számára.

Az ifjúság egy részének bizalma a DISZ iránt ezekben a napokban és az azt megelőző hónapokban sem azért rendült meg, mert a párthoz tartozó ifjúsági szervezet volt, hanem azért, mert tevékenysége összefonódott a párt politikájában jelentkező hibákkal. Az ellenforradalmi erők ezeket a hibákat az ifjúság körében a DISZ tekintélyének rombolására használták fel.

Most olyan ifjúsági szervezetet kell létrehoznunk, amely felhasználja a DISZ és más magyar ifjúsági szervezetek tapasztalatait, de nem követi el azok hibáit. Olyan szervezetre van szükség, mely a szocialista Magyarországért folytatott hősi küzdelemre ösztönzi, lelkesíti a magyar ifjúságot.

A DISZ felbomlása folyamán és azt követően több ifjúsági szövetség jött létre. Jelenleg működik a Magyar Forradalmi Ifjúsun-

kás Szövetség, az Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetsége és a Magyar Diákok Nemzetközi Szövetsége. Ezeknek a szervezeteknek létrejöttével egyidejűleg az ellenség nagy erőfeszítéseibe kezdett annak érdekében, hogy e szervezetek vezetését kezébe kaparintsa. A szocializmushoz valóban hű fiatalok a támadásokat visszaverték, és befolyásukat mindjobban erősítik.

A külföldi és belföldi ellenforradalmi erők továbbra is mindent elkövetnek, hogy az ifjúsági szervezetek körében befolyásukat érvényesítsék. Ez ellen küzdeni minden ifjú kommunista, minden néphez hű fiatal feladata.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága az ifjúsági szervezetek eredményei ellenére sem tartja kielégítőnek az ifjúsági mozgalom jelenlegi állapotát. Ezért szükségesnek tartja – a magyar ifjúság szocialista egységének megteremtése, a magyar ifjúság kommunista nevelésének elősegítése és a párt utánpótlásának biztosítása érdekében – a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség létrehozását.

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a kommunisták pártja: a Magyar Szocialista Munkáspárt ifjúsági szövetsége. A párt határozatai a KISZ szervezeteire nézve kötelezőek. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség fő feladata: a szocialista társadalom építésének szolgálata, harcoljon a párt célkitűzéseiért az ifjúság között, és nevelje az ifjúságot kommunista szellemben.

Legyen a KISZ a magyar ifjúság legszebb hagyományainak örököse, a márciusi ifjak, a KIMSZ áldozatos küzdelmeinek folytatója. Használja fel a MADISZ, a SZIT, a DISZ legjobb tapasztalatait.¹ Nyújtson minden fiatalnak segítő kezet, fejtsen ki a szocializmus érdekében önálló tevékenységet.

Az ellenforradalom teljes szétzúzásáért, a szocializmus győzelméért folyó küzdelemben a pártnak szüksége van a magyar ifjúság élenjáró rétegének odaadó támogatására. A KISZ támogassa a pártot, a nép államát minden nehézség leküzdésében. Tömörítse sorai-
ban a magyar ifjúság leghaladóbb részét, elsősorban népünk vezető osztályának, a munkásosztálynak ifjú nemzedékét, emellett a parasztifjúság, a katonaiifjúság, a tanulóifjúság és a fiatal értelmiség

legjobbait. Legyenek a KISZ tagjai a szocialista társadalom építőinek első soraiban. Harcoljanak a munkás- és paraszti ifjúság testvéri barátságáért. Segítsenek az ifjúságnak, hogy kedvére tanulhasson, művelődhessen, sportolhasson, szórakozhasson, hogy valóra válthassa munkájával, szorgalmával céljait, terveit. Ha szükséges, fegyverrel, akár életének feláldozásával védje népi demokratikus rendünket, szocialista hazánk szabadságát, függetlenségét. Tartson fenn a KISZ szoros barátságot a szocialista országok ifjúsági szervezeteivel, és fejlessze kapcsolatait a proletár internacionalizmus elvei alapján minden ország ifjúságával. Vegye ki részét a béke védelméért folyó nemzetközi küzdelemből.

Legyen a KISZ-nek demokratikus centralizmus elvein nyugvó szervezeti szabályzata.

A párt azt a felemelő megbízatást adja a KISZ-nek, hogy sorából a legjobbakat javasolja pártunk tagjaiul. A fiatalok a jövőben általában a KISZ-en keresztül kerüljenek a párt tagjai sorába. A KISZ az ifjú kommunisták nevelője legyen. A Központi Bizottság javasolni fogja az MSZMP Országos Értekezletének, hogy a jövőben a pártba való felvétel korhatárát 18 évről 21 évre emelje.² Az ifjú kommunisták a KISZ soraiban végezzék munkájukat.

A KISZ-nek tényleges jogokat kell biztosítani az állami és társadalmi élet minden területén. Képviselje a magyar ifjúságot a párt és a kormány előtt. Vezetői kapjanak minden szinten helyet a párt vezető szerveiben. Megbízottai vegyenek részt azokban a testületekben, ahol az ifjúságot érintő kérdésekben döntenek. A KISZ-nek nagy nevelő feladatai sikeres végrehajtásához meg kell teremteni a megfelelő anyagi alapokat. Legyen sajtója, könyvkiadója, legyenek klubjai, sporteszközei, ifjúsági táborai.

A párt minden szerve, alapszervezete, minden egyes tagja felelős az ifjúság neveléséért, elsősorban a KISZ fejlődéséért. Segítségük azonban ne jelentsen parancsolgatást. A pártszervezetek karolják fel a fiatalok helyes kezdeményezéseit.

Az MSZMP Központi Bizottsága helyesli, hogy a KISZ mellett más ifjúsági szervezetek is működjenek. A kommunista fiatalok, a KISZ tagjai dolgozzanak az egyes ifjúsági, érdekvédelmi, sport- és

kulturális szervezetekben, segítsék azok tevékenységét, fejlődését. A KISZ tagjai a különböző ifjúsági szervezetekben végzett jó munkájukkal, eszmei meggyőzéssel segítsék elő annak a távolabbi célkitűzésnek a megvalósítását, hogy maga a KISZ az ifjúság túlnyomórészt többségének bizalmát és támogatását megnyerve, az egész magyar ifjúság egységes politikai szervezetévé válhasson.

A KISZ fontos feladata az is, hogy sokoldalúan segítse és vezesse az iskolás gyermekek szervezetét, az úttörőmozgalmat, támaszkodva e nagy és fontos munkában a népi demokratikus rendhez hű pedagógusok tapasztalataira és áldozatkész munkájára.

A magyar ifjúság hazafias szellemű, szocializmushoz hű állampolgárokká nevelése egész népünk és államunk ügye. Ezért az MSZMP Központi Bizottsága felhív minden szülőt, pedagógust, idősebb munkást, felkéri a munkásmozgalom régi kipróbált harcosait: a mulasztásokat pótolva segítsék tanácsaikkal, személyes példamutatásukkal a KISZ munkáját. A párt felhívja az állami és gazdasági szerveket, a tanácsokat, a szakszervezeteket és más szervezeteket és intézményeket, hogy erkölcsileg és anyagilag támogassák a KISZ-t.

Csak pártunk és az egész társadalom együttes, sokoldalú erőfeszítése útján nevelhetünk a néphez, a szocializmus ügyéhez hűséges, öntudatos magyar fiatalságot.

Az MSZMP Központi Bizottsága felhív minden becsületes fiataalt, elsősorban a munkásfiatalságot, tömörüljenek a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség zászlója köré.

Megjelent: Népszabadság 1957. március 17. Közli: Az MSZMP határozatait és dokumentumait 1956–1962. III. kiad. Kossuth Könyvkiadó 1979. 51–58. old.

JEGYZETEK

¹ KIMSZ – Kommunista Ifjómunkások Magyarországi Szövetsége, az illegális kommunista párt ifjúsági szervezete volt 1919-től 1944-ig. MADISZ – Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, 1944-től 1948-ig működő kommunista vezetésű ifjúsági tömegszervezet. SZIT – Szakszervezeti Ifjómunkás és Tanoncmozgalom, a munkás-ifjúság szervezete volt 1945-től 1950-ig. DISZ – Dolgozó Ifjúság Szövetsége, 1950–1956 között az MDP egységes ifjúsági tömegszervezeteként működött.

² Az 1957. júniusi Országos Értekezlet a javaslatot elfogadta. 1970-ben a párt X. kongresszusa ismét visszaállította a 18 éves felvételi korhatárt.

A magyar–szovjet barátság megerősítése

RÉSZLETEK KÁDÁR JÁNOSNAK

A SZOVJETUNIÓBAN JÁRT MAGYAR KÜLDÖTTSÉG

MEGÉRKEZÉSEKOR, A FERIHEGYI REPÜLŐTÉREN MONDOTT

1957. MÁRCIUS 31-I BESZÉDÉBŐL

...Küldöttségünk¹ feladata az volt, hogy a baráti Szovjetunió vezetőivel megtárgyaljuk a szovjet–magyar kapcsolatokat érintő valamennyi fontos, időszerű állami és pártkérdést – és megállapodásokat hozzunk létre ezekben a kérdésekben.

Küldöttségünk a Szovjetunióban tartózkodva, erkölcsi kötelességének tartotta, hogy a szovjet dolgozók tömegeivel közvetlenül találkozzék, elmondja nekik, mi történt nálunk, hogyan látjuk helyzetünket, s köszönetet mondjunk személyesen is a szovjet dolgozónak azért a sokoldalú segítségért, amelyet a Szovjetunió a Magyar Népköztársaságnak fennállása óta, s legutóbb az októberi imperialista és ellenforradalmi támadás idején nyújtott.

Célunk az volt, hogy hivatalos tárgyalásaink és a szovjet dolgozókkal való közvetlen találkozások eredményeképpen megerősítsük a magyar–szovjet barátságot.

Kedves elvtársak!

Küldöttségünk azt tapasztalta, hogy *a szovjet kormány a Magyar Népköztársaság iránt igaz barátságot, gondjainkat megértő magatartást tanúsít, s államaink szocialista jellegű kapcsolatában az egyenlőség, a függetlenség és szuverenitás lenini elveit tiszteletben tartja és gyakorlatilag alkalmazza.*

A pártjaink közötti tárgyalásaink során a Szovjetunió Kommunista Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt viszonyában *az eszmei, politikai egység és egyetértés, a proletár internacionalista testvéri kapcsolat érvényesült.*

A szovjet munkásokkal, kolhozparasztokkal, értelmiségi dolgozókkal Moszkvában, Leningrádban, Szverdlovszkban, Sztálingrádban, Kijevben történt találkozásaink küldöttségünk minden egyes tagját szíve mélyéig meghatották. Küldöttségünk nemcsak látta és hallotta, hanem mindenütt, amerre csak járt, érezte is, hogy a szovjet dolgozók feszült figyelemmel, igaz baráti szeretettel és együttérzéssel kísérik a magyar nép, a Magyar Szocialista Munkáspárt, a Magyar Népköztársaság harcát, gondjait és sikereit.

Nagy örömmel teszünk eleget most, hazaérkezésünk első percében a legkülönbözőbb foglalkozású szovjet dolgozók százszor és százféle formában hozzánk juttatott kérésének és megbízásának is: a szovjet emberek forró, testvéri üdvözlétüket küldik a magyar munkásoknak, parasztoknak, értelmiségieknek, nőknek, fiataloknak; egész népünknek. Azt kívánják, hogy sok sikert érjünk el a szocializmus építésében, népünk egészségben és boldogságban éljen s virágozzék hazánk, a Magyar Népköztársaság!

Elmondhatjuk, hogy párt- és kormányküldöttségünknek a Szovjetunióban tett látogatása és ott végzett munkája nyomán sikerült elmélyíteni és erősíteni a magyar–szovjet barátságot.

Kedves elvtársak, barátaink!

A kormányok és pártok közötti moszkvai tárgyalások eredményeit önök a közzétett két egyezmény szövegéből² már ismerik. Küldöttségünk meggyőződése szerint a tárgyalások a várakozásoknak megfelelően a legnagyobb mértékben sikerrel jártak. *A megállapodások a két ország, a két nép, a két párt kölcsönös kapcsolatait erősítik, a magyar nép érdekeit jól szolgálják és problémáink megoldását igen kedvezően elősegítik.*

Teljes egyetértés van a magyar és a szovjet kormány, a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága között az összes megtárgyalt politikai kérdésekben. *A szovjet elvtársak teljesen egyetértenek velünk abban az értékelésben, amelyet pártunk a régi vezetés hibáival kapcsolatban kialakított. Egyetértenek velünk abban is, hogy munkánkban nagy figyelmet szentelünk a pártélet lenini szabályai betartásának, hogy a törvényesség, a*

tömegekhez való viszony területén a múltban elkövetett hibák kiűzését mindenképpen megakadályozzuk.

Teljes az összhang a Nagy Imre–Losonczy-féle csoport áruló szerepének szigorú megítélésében. Helyeslik harcunkat, amelyet a párt és a népköztársaság erejét aláásó revizionista nézetek ellen, az osztályellenség és az imperialisták aknamunkája ellen folytatunk, a párt forradalmi egységének, a népköztársaság államának, a magyar proletárdiktatúrának megerősítéséért, az ellenforradalom erőinek teljes szétzúzásáért.

Nagyon jelentősek a gazdasági kérdésekben létrejött megállapodások. *Az összesen 875 millió rubel értékű hosszú lejáratú hitellel és segéllyel, az egymilliárd forint értékű adósság elengedésével, a műszaki és tudományos együttműködéssel nagy anyagi segítséget kaptunk a Szovjetuniótól az ellenforradalom által népünknek okozott károk helyrehozatalához, népgazdaságunk fennálló nehézségeinek leküzdéséhez.*

Különösen nagy jelentősége van a gazdasági segítségen belül annak, hogy a *szovjet kormány jelentős mennyiségű különféle nyersanyagok szállítását biztosította számunkra.*

Fontos megállapodások jöttek létre kulturális kapcsolataink továbbfejlesztése és elmélyítése érdekében is.

Kedves elvtársak, barátaim!

A Moszkvában most megkötött magyar–szovjet kormány- és pártmegállapodásoknak a szocialista tábor országaiban, s a békéért és a népek közötti barátságért küzdő tömegek körében az egész világon jelentős és kedvező visszhangjuk van, ami a jövőben is érezteti majd hatását.

Meggyőződésünk szerint megállapodásaink által feltétlenül erősödött a szocialista tábor országainak egysége és ereje.

A két párt között lefolyt tárgyalások s a létrejött megállapodások sikeresen előmozdítják valamennyi kommunista és munkáspárt proletár internacionalista testvéri kapcsolatát, a marxizmus–leninizmus zászlaja alatt harcoló munkás- és más dolgozó tömegek nemzetközi összefogását.

Ma, amikor a népek függetlenségének és az emberiség békéje

megvédelmezésének fő ereje a szocialista országok egységében, valamint a világ összes kommunista és munkáspártjainak proletár internacionalista tömörülésében van, akkor a proletár internacionalizmust erősítő szovjet–magyar egyezmények a függetlenségükért harcoló népek és a világbéke ügyét is előmozdítják és szolgálják.

Kedves elvtársak! Magyar dolgozók!

Az a nagy erkölcsi, politikai elismerés és támogatás, az a jelentős anyagi segítség, melyet a szovjet kormány, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága, a szovjet nép a most létrejött moszkvai megállapodások keretében részünkre ismét nyújtott, még fokozottabb mértékben rá kell hogy irányítsa figyelmünket *saját, itthoni feladatainkra*.

A felszabadulás utáni évek nagy országépítő munkájában sikereink fő forrása az volt, hogy a kommunisták pártja által helyesen felismert célok és meghatározott feladatok megvalósítása érdekében megmozdult és lendületes alkotó munkába fogott az egész magyar dolgozó nép. Ennek tulajdonítható, hogy a Horthy-fasiszta rendszer nagytokés és nagybirtokos uraitól örökölt, tönkretett és romokkal borított országból új hazát épített magának a felszabadult magyar nép, amely jelentős lépéseket tett a szocialista fejlődés útján.

Ezt a gyönyörű és lelkesítő munkát zavarták a későbbi években a vezetésben megmutatkozott hibák, majd megszakította, visszavetette és megsemmisítéssel fenyegette az imperialisták által szított és mozgatott októberi ellenforradalmi támadás.

Ha egy pillantást vetünk hazánk november 4-i súlyos helyzetére, és ha számba vesszük az azóta megtett út le nem becsülhető, nagy eredményeit, akkor azt is látnunk kell, hogy eredményeink fő forrása – a szocialista országok testvéri segítsége mellett – ismét az volt, hogy a párt által világosan kitűzött célok és meghatározott feladatok érdekében tevékeny munkába kezdtek a bányász-, munkás-, paraszt- és értelmiségi tömegek és aktív harcukkal, alkotó munkájukkal segítették országunk fejlődését.

Mit kell tehát most tennünk, kedves elvtársak, hogy a Magyar Népköztársaság a jövőben a szocialista országok testvéri közösségé-

ben a saját lábán szilárdan álló, fejlődő és valóban virágzó állam legyen?

Először és mindenekelőtt: *tovább erősítve államunk vezető erejét, a Magyar Szocialista Munkáspártot, a tömegek saját tapasztalata révén megszületett bizalom alapján tömöríteni kell a nép minden egészséges erejét a párt köré.* A néptömegek cselekvő aktivitását, a szocialista demokráciát fejlesztve, erősíteniünk kell a proletariátus diktatúráját, s elsősorban a tömegekkel való kapcsolatot.

Másodszor: fokoznunk kell a pártban, az államban, a munkásosztályban, az egész dolgozó népben az éberséget az osztályellenség és az imperialisták aknamunkája ellen. *Erősíteni kell a proletárdiktatúrát az osztályellenség elnyomására.* Teljesen meg kell semmisíteniünk a megvert ellenforradalom szétszórt erőit, és hatásosan meg kell védenünk népköztársaságunkat az imperialista aknamunkával szemben.

Harmadszor: állami és társadalmi szerveinknek, valamint a dolgozó tömegeknek igen komolyan *kézbe kell venniük a gazdasági építés kérdéseinek megoldását.* Nagy segítséget kaptunk most is a Szovjetuniótól; segít a többi testvéri szocialista ország is. Fejlett iparunk és mezőgazdaságunk nagy lehetőségeket rejt magában népgazdaságunk további egészséges fejlődéséhez: az életszínvonal emelésének egyedül reális alapja megteremtéséhez. Ehhez azonban elsősorban saját erőinket kell mozgósítanunk – ezt semmiféle külső segítséggel nem lehet helyettesíteni.

Minden gyárban, bányában, a földeken, az alkotás és munka minden helyén maguknak a munkás-, paraszt-, értelmiségi tömegeknek kell kézbe venni a termelést és a termelékenység növelését, az önköltség csökkentését, mert csak így biztosítható, hogy a szocialista társadalom építése együtt haladjon a dolgozó tömegek anyagi és kulturális színvonala állandó emelkedésével.

Negyedszer: amikor az imperialisták és ellenforradalmárok áskálódnak társadalmi rendünk, nemzeti függetlenségünk, békés alkotó munkánk ellen, *nekünk erősíteniünk kell kapcsolatainkat a szocialista tábor országaival.* Éppen ezért *párttagságunk és dolgozó népünk internacionalista nevelése* elengedhetetlen feltétele a párt erősítésének,

a népköztársaság fejlődésének, a béke védelmének, a magyar nép boldogulásának.

Elvtársak! Nyíltan meg kell mondani azt is, hogy amíg a népek békéjét fenyegető, agresszív szándékú NATO, SEATO és hasonló imperialista katonai tömbök léteznek, mindaddig az önvédelem céljait szolgáló, minden csatlakozni szándékozó előtt nyitva álló Varsói Szerződésre szükség lesz, és e szerződésnek a Magyar Népköztársaság törhetetlen híve marad.

Azon a véleményen vagyunk, hogy a jelenleg Magyarországon tartózkodó szovjet csapatok nemzeti függetlenségünket és népköztársaságunk határait segítik védelmezni a külső imperialista támadó szándékokkal szemben, s addig maradnak itt, ameddig erre szükség lesz.

Kedves elvtársak! Négy nap választ el bennünket nagy nemzeti ünnepunktől, április 4-től. Most, 1957-ben, 12 évvel azután, hogy a Szovjetunió felszabadított bennünket a hitleri fasizmus szörnyű elnyomása alól, *hálával gondolunk a Szovjetunióra azért is, mert november 4-én nyújtott nagy segítségével ismét megvédelmezte népünket az imperialista hódítók fenyegető igájától, és attól, hogy újból háborús tűzfészekké változtassák már eleget szenvedett hazánkat és áldozatul szánt népünket.*

Örülünk, hogy pártunkat a proletár internacionalizmus szellemében szoros baráti kapcsolat köti össze a testvéri kommunista és munkáspártokkal, elsősorban a legnagyobb forradalmi tapasztalatokkal rendelkező párttal, a Szovjetunió Kommunista Pártjával. Központi Bizottságunk feladatának tekinti, hogy párttagjainkat abban a szellemben nevelje, amely óv a másolástól, ugyanakkor azonban képessé teszi pártunkat arra, hogy az összes testvérpártok gyakorlatában fellelhető hasznos tapasztalatokat átvegye és felhasználja saját elméleti és gyakorlati munkájának fejlesztése érdekében.

Kedves elvtársak, barátaink!

A Szovjetunióban járva, a testvéri fogadtatás forró légkörében gyakran mondtuk a szovjet dolgozóknak, hogy ügyünk igazába vetett hitünkben megerősödve térünk haza körükből. *Erősítettek bennünket az itthonról kapott hírek is.* Március 21. méltó megünnepe-

lése, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezésének megkezdése, a csepeli, a Köztársaság téri, az angyalföldi, a pesterzsébeti és a kőbányai tömeggyűlésekről érkezett hírek is lelkesítettek bennünket.³

Való igaz, kedves barátaim, hogy a magyar szocialista forradalom erőinek növekedése, a dolgozó tömegek fokozódó támogatása, a magyar–szovjet barátság erősödése hazánk és népünk boldogabb jövőjének nemcsak biztató jelei, hanem reális, a barátot megörvendeztető, az ellenséget megrettentő hatalmas erőforrásai. . .

Megjelent: a Népszabadság 1957. április 2-i számában. Közli: Kádár János: Szilárd népi hatalom – független Magyarország. Kossuth Könyvkiadó 1958. 51–57. old.

JEGYZETEK

- ¹ A Kádár János vezette magyar párt- és kormányküldöttség 1957. március 20–28 között folytatott tárgyalásokat a Szovjetunióban.
- ² A két egyezmény: A Magyar Népköztársaság kormányának és a Szovjetunió kormányának nyilatkozata, valamint Nyilatkozat a Szovjetunió Kommunista Pártja és a Magyar Szocialista Munkáspárt küldöttségei között folytatott tárgyalásokról. Mindkettő megjelent a *Népszabadság* 1957. március 29-i számában.
- ³ Március 21-én díszünnepség volt a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 38. évfordulója alkalmából, amelyen Hevesi Gyula tartott emlékbeszédet. Az országos ünnepség évek óta először kiemelte a Tanácsköztársaság történelmi jelentőségét. A Kossuth Könyvkiadó ebből az alkalomból megjelentette Szamuely Tibor Riadó című könyvét és Lengyel József Visegrádi utca című történelmi riportázsát. Ugyancsak március 21-én tartották meg a KISZ alakuló ülését, amelyen Komócsin Zoltán és Fock Jenő mondott beszédet. Március 24-én a csepeli sportszernyokban tartották meg az ellenforradalom óta első nyilvános munkásgyűlést, ahol Marosán György beszélt. Március 29-én pedig Budapesten egy időben négy helyen tartottak nagygyűlést: a Köztársaság téren Marosán György; a Váci úton dr. Münnich Ferenc; Kőbányán Biszku Béla és Pesterzsébeten Rónai Sándor volt a nagygyűlés szónoka. A résztvevők számát százezernél többre becsülték.

Az 1957. május 1-i nagygyűlés

KÁDÁR JÁNOSNAK AZ 1957. MÁJUS ELSEJEI
BUDAPESTI NAGYGYŰLÉSEN MONDOTT BESZÉDE

Munkások, elvtársak, budapesti dolgozók!

Hatvanezer öntudatos budapesti munkás gyűlt össze ezen a helyen, ahol ma állunk, 1890. május elsején, hogy Magyarországon először tüntessen a proletár nemzetköziség eszméje mellett. Ennek 67 esztendeje. Akkor a szocialista társadalom eszméje még csak a legöntudatosabb munkások szívében élt, és a Duna-medence népeit rabságban tartó gőgös Habsburg-monarchia az egész tüntetést rendőri ügynök tekintette.

Hol van már a gőgös monarchia? Elporladtak már rég azok a munkások is, akik akkor itt tüntettek, de a magyar munkásosztály él és itt van ma is; az eleink szívében és reményeiben táplált gondolat testet öltött, él és győzelmet aratott.

Él és győzelmet aratott a munkáshatalom, a proletárdiktatúra, a munkás-paraszt állam, a Magyar Népköztársaság! Él és legyőzhetetlen erővé változott a proletár nemzetköziség eszméje!

Viharos 67 év telt el ama 1890-es május elseje óta a magyar munkásosztály, a magyar dolgozó nép fölött. A tőkés-földesúri rabság fekete éjszakája, háborúk, forradalmak vörös napja és ellenforradalmak ólomfekete felhői követték egymást. A monarchia, a polgári köztársaság, a proletárdiktatúra, a horthysta ellenforradalom, a felszabadulás, a proletárdiktatúrát megvalósító Magyar Népköztársaság, az 1956. októberi ellenforradalmi támadás és utána a forradalmi ellentámadás – viharos sor ez, elvtársak.

Ez alatt a 67 év alatt a magyar munkások, a falvak és hivatalok

legöntudatosabb dolgozói hol titokban és üldözötként, hol horthysta rendőrökkel és csendőrökkel verekedve, hol szabadon, ünnepi módon, de mindig, minden év május elsején hitet tettek amellett, hogy a magyar dolgozók a proletár nemzetköziség hívei, mindenkor hűek a munkásság nemzetköziségét és sorsközösségét jelképező vörös zászlóhoz.

Úgy gondolom, hogy jó néhány harcos, kiemelkedő magyar május elsejéről még sokáig megemlékezik a történelem: az elsőről, mindig tisztelettel gondolva az úttörő budapesti munkásokra – az 1919-es május elsejéről, amikor a magyar munkásosztály, leverve a monarchia és a tőke bilincseit, az első, felejtethetetlen szabad május elsejét ünnepelte. Soká fog emlékezni a történelem az 1945-ös május elsejére, amikor a 25 éves, dühöngő ellenforradalmat és a Hitler-fasiszta hódítók fegyveres erejét szétzúzó szovjet hadsereg hősi harca segítségével ismét szabadon ünnepelhetett a magyar munkásosztály és az egész magyar dolgozó nép.

Végül, úgy gondolom, hogy az 1890-es, az 1919-es és az 1945-ös május elsejék mellett sokáig emlékezetes marad és kiemelkedő jelentőségű lesz a mai, 1957-es május elseje.

Ebben az órában itt Budapesten, a magyar szocialista forradalom lüktető szívében és a Magyar Népköztársaság minden városában és falvában harcos tüntetéssel ünnepli a magyar dolgozó nép sok-sok százezernyi fia és lánya a munkás nemzetköziség, a munka nagy napját – május elsejét.

Kedves elvtársak!

Miben van a különös jelentősége az 1957-es magyar május elsejének népünk számára, és nyugodtan mondhatjuk, nemzetközileg is? Abban, hogy ezen a napon az októberi sikertelen ellenforradalom fölött a munkásosztály nemzetközi segítségével döntő győzelmet aratott magyar dolgozó nép ünnepli szabadon május elsejét, a proletár nemzetköziség ünnepét.

Elvtársak!

Az 1956. októberi események menetében a fasiszta magyar burzsoázia, amely egyrészt az ellenforradalom posványába süllyedt áruló Nagy Imre-csoporttal, másrészt az amerikai nagytőke által

vezetett nemzetközi imperializmussal szövetkezett, megdöntéssel fenyegette a Magyar Népköztársaság társadalmi rendjét. Halálos veszély, a megsemmisítés veszélye fenyegette a magyar munkás-paraszt államot, a néphatalmat, a proletariátus diktatúráját Magyarországon. Veszélyben volt népünk nemzeti függetlensége, a béke ügye éppen úgy, mint a gyárak, a bankok, a bányák államosítása, a földosztás, mindazok a nagy vívmányok, melyeket népünk a társadalmi haladás 12 éve alatt elért.

Külön kérdés, és nem feledkezhetünk meg arról, hogy az elmúlt évek súlyos hibái jogos elkeseredést keltettek a tömegekben, és ezt az ellenforradalom igen ravaszul és hatásosan tudta felhasználni a Magyar Népköztársaság rendje elleni támadásra.

Még kevésbé feledkezhetünk meg arról, hogy Nagy Imréék árulása nélkül – amely a döntő időpontban megbénította az ország vezetését és a vezetéstől megfosztotta, félrevezette és tehetetlenségre kárhoztatta a szocialista forradalom ügyéhez hű magyar dolgozók tömegeit – soha nem tudott volna az ellenforradalmi támadás olyan sikert elérni, mint amilyet átmenetileg elért.

Mindannyian emlékszünk még az ellenforradalmi támadás sötét és véres napjaira. Budapest utcáin az ellenforradalmi terror lett az úr, tömegesen gyilkolták a kommunistákat és a haladó embereket. Az országban ezrével vetették börtönbe a párt harcosait, termelőszövetkezeti vezetőket, tanácselnököket, a szocializmus híveit, és lemeszárlásukra készülődtek. Ismét megjelentek a politika porondján a tőkésék, földesurak, bankárok, hercegek és grófok, élükön Mindszentyvel. Megjelentek a Parlamentben, két nap alatt 28 ellenforradalmi pártot alakítottak, még a hírhedt Magyar Élet Pártjának¹ megalakítását is bejelentették, és megjelentek a falvakban, a gyárakban a „mindent vissza” jelszóval.

Ahogy 1919-ben Horthy gyilkos bandája mögött ott volt az antant – úgy sorakoztak fel az imperializmus sötét erői pénzzel, fegyverrel, széles propagandagépezettel 1956 októberében is az ellenforradalom sötét erői mögött.

Munkások, elvtársak!

Szemtől szembe a dühöngő ellenforradalommal, nekünk, kom-

munistáknak kellett döntenünk, tűrjük-e tovább, hogy lemészárolják a nép elejét, sírba tegyék a népköztársaságot, elrabolják nemzeti függetlenségünket és háborús tűzfészekké változtassák hazánkat, vagy minden elképzelhető erővel szálljunk szembe az árulással és semmisítsük meg az ellenforradalmat.

Mi, kommunisták döntöttünk. Elhatároztuk, hogy harcba hívjuk a szocialista forradalom és a haza minden, az ellenforradalommal szembeszállni kész hívét. Ugyanakkor ismét segítséget kértünk a magyar nép legönzетlenebb, legigazabb barátjától, a Szovjetuniótól. A szovjet kormány és a szovjet nép a kért segítséget a proletár internacionalizmus szellemében megadta. Így a magyar nép a Szovjetunió testvéri segítségével megvédte a szocializmus ügyét Magyarországon.

Ez a harc nem ment áldozatok nélkül. Emlékeznünk kell ezen a szabad május elsején mártírjainkra, az ellenforradalmárok által legyilkolt kommunistákra, igaz magyar hazafiakra – Mező Imre, Kalamár, Asztalos, Kállai, Bikszá² és a többi drága elvtársunkra –, akik nem ünnepehetnek többé velünk. Emlékeznünk kell azokra a párt-harcosokra, államvédelmiekre, honvédekre, rendőrökre, karhatalmiakra, akik hitükhöz, esküjükhöz híven harcoltak és meghaltak a szocialista forradalom, a nemzeti függetlenség, a Magyar Népköztársaság ügyéért. Emlékeznünk kell azokra a szovjet munkásokra, parasztokra, értelmiségiekre, hivatásos katonákra, akik segítségünkre siettek a harcban, segítettek megvédeni népi demokratikus rendünket, független hazánkat, békénket. Mély tisztelettel emlékezünk azokra a szovjet harcosokra, akik a magyar népnek nyújtott segítség közben a legtöbbet: életüket áldozva bizonyították be hűségüket a proletár nemzetköziség szent eszméjéhez. Örök dicsőség övezze mindannyiuk emlékét!

Elvtársak!

Erre a hősi harcra visszatekintve, világosan látható, hogy 1956 októberében a szocialista Magyarország vívta élethalálharcát a régi úri Magyarországgal, és ebből a harcból a szocialista Magyarország került ki győztesen. De az is világos, hogy ez a harc ugyanakkor a népek, nemzetek leigázására törő nagytőkés imperializmus és a né-

pek szabadsága és békéje felett örökös proletár nemzetköziség összecsapása is volt, és győzött a proletár internacionalizmus, győztek a társadalmi haladás és béke erői. Ezért nemzetközi jelentőségű az 1957-es magyar május elseje.

Elvtársak!

Ezen a május elsején azt ünnepeljük, hogy a magyar népnek – az önzetlen és áldozatkész segítséget nyújtó Szovjetunió támogatásával – sikerült megvédelmeznie a szocializmus ügyét, és így a magyar proletárdiktatúra, annak munkás-paraszt állama, a Magyar Népköztársaság él!

1957. május elsejének történelmi jelentősége abban van, hogy a munkáshatalom elleni veszélyes, véres támadást, a súlyos megpróbáltatásokat a magyar nép leküzdötte, és ma a szocialista országok testvéri családjának tagjaként, népünk barátainak örömeire, ellenségeink bánatára szabadon ünnepli május elsejét.

Kedves elvtársak, elvtársnők!

Tekintsük át a november 4-e óta megtett utat.

Ha a harc eredményeit számba vesszük, megállapíthatjuk, anélkül, hogy az önteltség bűnébe esnénk, hogy eredményeink igen jelentősek.

Ha a harc eredményeit nézzük, és megnézzük az élet különböző területein a hiányosságokat, nem lehetünk megelégedettek, nem lehetünk önteltek. Hiszen van nálunk még hiányosság annyi, hogy kölcsön is tudnánk adni belőle. De ha november 3-a anarchikus viszonyaira gondolunk, amikor a dühöngő ellenforradalom és imperialista irányító gazdái már kezükben érezték a hatalmat és az egész országot, amikor a szocializmus ügyéhez hű hazafiak üldözött vadakká váltak saját hazájukban, amikor a népgazdaság teljesen megbénult állapotban volt, és így nézünk vissza a megtett útra, nem tévedünk, ha megállapítjuk, hogy a fő irány, amelyet azóta követünk, feltétlenül helyes és nagyok az eredmények.

Milyen eredményekről beszélhetünk?

Mindenekelőtt a hatalomról, az államról, a törvényes rendről. Lehet és van is sok kritikusunk. Vannak ellenségeink is, akik a káán is csomót keresnek. Az ilyen emberek szeretnek bennünket

műveletleneknek, mereveknek, hozzá nem értőknek, kegyetlen terroristáknak, sztálinistáknak és a szótárukban létező minden elképzelhető rossznak szidalmazni. De azt legnagyobb ellenségeink, legrosszindulatúbb kritikusaink sem mondhatják, hogy mi a kapitalisták és a földbirtokosok érdekeit szolgálnánk. Itt van a kutya eltemetve. Népünk ellenségei számára a Magyar Népköztársaság fejlődésének elmúlt hat hónapjában igazán az a legrosszabb, ennél fogva népünk számára az a legfőbb jó és legfontosabb eredmény, hogy a munkáshatalom erős és a kapitalizmus visszaállításának lehetősége megszűnt.

Népköztársaságunk alkotmányos, törvényes rendje biztosított. Az alkotmányos néphatalmi és államigazgatási szerveket helyreállítottuk. Újjászerveztük népköztársaságunk fegyveres erőit; a néphadsereget, a határőrséget, a rendőrséget, ezeken belül elsőként a karhatalmi egységek fegyveres erőit. A kulcspozíciókból eltávolítottuk az árulókat.

A hatalom fegyveres biztosításának feladatába bevontuk és bevonjuk a munkások, a bányászok, a parasztok legöntudatosabbjait – megszerveztük a munkásőrséget!

A munkásőrség megalakítása is bizonyítéka annak, hogy a párt és a kormány a tömegek iránti messzemenő bizalommal, azokra támaszkodva vezet. Az a lelkesedés pedig, amellyel a munkások tömegei jelentkeznek felvételre a munkásőrség alakulataiba, azt jelzi, hogy a magyar munkások készek fegyverrel is védelmezni saját hatalmukat. Mindez egyben beszédes cáfolat azokra a hiú vágyakat kifejező ellenséges rágalmakra, amelyek szerint októberben a munkások támadtak volna a népköztársaságra, és most a tömegektől elszakadt kormány vezetné az országot.

Itt vannak külföldi vendégeink, nézzék meg a párt és a kormány embereit és a tőlünk elszakadt tömegeket, amelynek százezrei itt állnak e téren!

A népi hatalom megerősítése után másik nagy eredményünk a népgazdaság elemi rendjének és rendes vérkeringésének helyreállítása. Az ipari és bányászati termelés, úgyszintén a mezőgazdasági

termelés, a közlekedés és a kereskedelem munkája alapjaiban a rendes kerékvágásba került.

Itt voltunk már a gyűlésen, amikor kézbesítették a Nehézipari Minisztérium jelentését:

Bányászaink úgy ünnepelték május elsejét, hogy valamennyi szénbányászati tröszt túlteljesítette áprilisi tervét!

Eredményeinket elmondhatjuk annak tudatában is, hogy még igen komoly fogyatékoságok vannak. De mindenki, aki csak egy kicsit is tárgyilagosan nézi népgazdaságunk fejlődését, megállapíthatja, hogy a népgazdaság helyreállítása a vártnál nagyobb ütemben folyik.

Az államhatalom megerősítése, a gazdasági élet vérkeringésének megindítása mellett igen nagy eredménye féléves munkánkunknak, hogy iskoláink, egyetemeink, az ország legfontosabb kutató, művelődési és kulturális intézményei működnek, és munkájukban fokozatosan felzárkóznak a politikai és gazdasági élet fejlődési üteméhez és eredményeihez.

Minek tulajdoníthatók ezek a jelentős eredmények?

Mindenekelőtt annak, hogy saját hibáinkkal is szakítva, lelepleztük a párt politikáját és a tömegek tisztánlátását zavaró, a marxizmus-leninizmust meghamisító, a munkásosztály érdekeit eláruló revizionista eszméket, visszatértünk a nagy Lenin tanításaihoz. E tanítások fényében vizsgáltuk meg a magyar helyzetet, és határoztuk meg a legfontosabb tennivalókat.

Kerülgetés nélkül nevén neveztük az ellenforradalmat, lelepleztük az árulást, mindenki számára érthetően megmondtuk, hogy nálunk proletárdiktatúra van, amely közvetlenül a dolgozó tömegekre támaszkodik, és ugyanakkor kíméletlenül elnyomja az osztályelleniséget.

Elvetettük a hazug semlegesség jelszavát, és megmondtuk, hogy a Magyar Népköztársaság kitéphetetlen tagja a szocialista országok Szovjetunió által vezetett hatalmas családjának és következetesen hű marad a Varsói Szerződéshez. Szembeszálltunk az ellenforradalom aljas szovjetellenes, uszító rágalmazásaival és bebizonyítottuk, hogy a Magyarország területén tartózkodó szovjet csapatok az adott

nemzetközi viszonyok között a magyar nemzeti függetlenség és népünk békéjének védelmét segítik az imperialisták kalandor terveivel szemben.

Megmondottuk kertelés nélkül, hogy mindaddig, amíg az agresszív imperialista körök anyagi alapot létesítenek azzal a bevallott céllal, hogy a Magyar Népköztársaság rendjét megsemmisítsék, és e cél érdekében sok éve fegyverben tartanak Horthy-fasiszta ellenforradalmi erőket, szegyenkezés nélkül atomfegyverrel látják el Európa népeinek és a magyar népnek Hitler-fasiszta hóhérait, addig mi is igazságos, jogos önvédelemnek tekintjük a szocializmus, a béke erőinek összefogását, a Varsói Szerződést, a szovjet csapatok magyarországi tartózkodását.

Erre a nyíltságra és határozottságra a magyar néptömegek napról napra fokozódó bizalommal és támogatással válaszolnak.

Az eredmények a nyíltságon kívül annak köszönhetők, hogy világos helyzetet teremtettünk a Magyar Népköztársaság legfőbb társadalmi vezető ereje, a párt kérdésében.

Leszámoltunk a pártot bomlasztó és az ellenforradalomnak ezzel kezére játszó, a párt vezető szerepét tagadó revizionista nézetekkel. Ennek a harcok következetességnek eredménye, hogy az ellenforradalom tüzeiben újjászületett a magyar nép vezető ereje, a munkásosztály élcsapata, a Magyar Szocialista Munkáspárt. A politikai, a fegyveres és a gazdasági harcokban megedződött párt újjászervezte a népköztársaság társadalmi erőit, elsősorban a munkásosztály osztályszervezeteit, a szakszervezeteket és a Kommunista Ifjúsági Szövetséget, és ezek a társadalmi erők a proletárdiktatúra vezető erejének, a pártnak irányításával megvédték és megerősítették a népi hatalmat.

Üdvözljük május elsején a munkásosztály nagy hagyományokra visszatekintő és ma már ismét 1 800 000 tagot számláló szakszervezeteit. Üdvözljük az újjászerveződő nőmozgalmat és a zászlaját büszkén kibontó Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget. Ezeknek a nagy társadalmi erőt jelentő tömegszervezeteknek és mindjobban javuló munkájuknak jelentős szerepük van az eddig elért eredményeinkben.

A társadalmi szervezeteken kívül az eredményekben része van annak is, hogy országunk alkotmányos államhatalmi és államigazgatási szerveit, a tanácsokat, a minisztériumokat viszonylag rövid idő alatt munkába állítottuk.

Az eredményekről szólva külön elismeréssel kell megemlékezni népköztársaságunk újjászervezett fegyveres erőiről: a néphadsereg-ről, a határőrségről és a rendőrségről, amelyeknek nagy szerepük volt a munka feltételét jelentő törvényes rend helyreállításában. A magyar fegyveres erők újjászervezésének valóságos hősi korszaka volt az első karhatalmi egységek megszervezése és ezek hősiek helytállása az ellenforradalmi bandák szétverésében.

A Magyar Népköztársaság erőinek megszilárdításában, politikai, gazdasági és kulturális életének helyreállításában a fő szerepet kétségtelenül maguk a munkás- és paraszttömegek, valamint a munkások és parasztok erőfeszítéseit támogató értelmiségi dolgozó rétegek játszották.

Nekünk, akik a vezetésben dolgoztunk ezekben az időkben, meg kell mondanunk, hogy ha november 4-e után napról napra erősödött is a központi irányítás, hosszú heteken át nem volt eléggé hatékony. Ebben az időszakban különösen döntő volt a tennivalókat helyesen felismerő és saját erejének tudatára ébredt munkások, bányászok, szövetkezeti és önállóan dolgozó parasztok, értelmiségiek öntevékeny munkája és helyes politikai fellépése az ellenforradalmár provokátorok és az úgynevezett „hőbörgők” ellen.

A hat hónap eredményeiben munkásosztályunk, népünk, pártunk és a kormányunk erőfeszítései mellett a szocialista tábor országainak, elsősorban a Szovjetuniónak a proletár internacionalizmus szellemében nyújtott anyagi, erkölcsi, sokirányú testvéri segítségének is nagy része van.

Erőt adott a magyar népnek a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom politikai és erkölcsi támogatása is. A Szakszervezeti Világszövetség és több ország szakszervezeti vezetőinek látogatása és szolidaritási nyilatkozata mellett 27 ország testvéri kommunista és munkáspártja nyilatkozatát kaptuk kézbe, amelyekben az egész nemzetközi munkásmozgalom elítélte a Magyar Népköztársaság és

a béke ügye elleni ellenforradalmi támadást, és biztosítanak bennünket támogatásukról.

Ily módon elmondható, hogy a Magyar Népköztársaság társadalmi rendje ellen 1956 októberében indított, az imperialisták által szított és támogatott ellenforradalmi támadás – az okozott károk ellenére – megacélozta a magyar szocialista forradalom erőit. Ugyanakkor szorosabbra fűzte, erősítette az élő, hatalmas, legyőzhetetlen proletár nemzetköziséget.

Elvtársak, elvtársnők!

Május elseje a nemzetközi munkásszolidaritás harci ünnepe. Ezen a napon a nemzetközi munkásosztály, a dolgozó népek harci követelései zúgnak az egész világon.

A Japán-tengertől az osztrák alpesi hegyekig terjedő szocialista világban a szocialista építés ügye, a tőkésországokban az elnyomott munkások és parasztok politikai és gazdasági követelései, az imperialista iga és agresszív fenyegetések nyomása alatt élő gyarmati országokban a nemzeti függetlenségért folyó harc, és minden május elsejei ünnepen és tüntetésen az egész kerek világot átfogva a béke elszánt védelmének kérdései és követelései mozgatják ma a százmilliókat.

Mi, magyar dolgozók, milyen főbb feladatokat látunk magunk előtt ezen a május elsején?

Május elsejei harci programunk egyetlen mondatban is összefoglalható: továbbfejlesztjük a társadalmi haladás terén 12 év alatt elért vívmányainkat, a jó tapasztalatokat felhasználva, a múlt hibáit gondosan elkerülve teljesen fel akarjuk és fel fogjuk építeni a mindenféle kizsákmányolástól mentes szocialista Magyarországot.

Mai májusi ünnepünkön messzehangzóan hirdetjük és ezt hallja meg barát és ellenség egyaránt, hogy népünk begyógyítja az ellenforradalom által okozott sebeket, és eltrökölt szándéka, hogy magyar földön, amelyet annyi munkás és paraszt nemzedék vére és verejtéke öntözött, és amelyen a bitang úri rend 12 évvel ezelőtt csak romokat hagyott örökül – felépítjük szabad, független, szocialista hazánkat, a szocialista Magyarországot!

Elvtársak!

E nagy cél elérése érdekében a most soron levő feladatokra kell fordítanunk figyelmünket, de tudnunk kell, hogy a mai viszonyok között minden tevékenységünket a munkáshatalom erősítésének szempontjából kell vizsgálnunk.

Mindenekelőtt erősítsük meg államhatalmunkat a vezető politikai erő, a párt további szervezésével, tömegkapcsolatainak szélesítésével, a párt egységének, fegyelmének megszilárdításával, tekintélyének növelésével.

A pártépítésben szakítottunk a régi, hibás gyakorlattal. A múltban szektásnak bélyegezték a régi, 19-es elvtársakat, félreállították az illegális káderek jelentős részét. Az ellenforradalom idején bizonyosodott be a régi, 19-es harcosok, a spanyol front magyar proletár harcosai, a Horthy-fasizmus éveiben derekasan helytállt elvtársak hűsége és értéke. Most a három élő munkásnemzedék: a 19-esek, az illegalitás éveinek harcosai és a felszabadulás utáni fiatal káderek szerencsésen együtt vannak, és ez a párt jelenlegi szilárdságának egyik legfontosabb oka.

Most, a párt tekintélyének növekedése idején, óvakodva a szektás elzárkózástól, biztosítanunk kell, hogy utat találjon a pártba a szocialista forradalom ügyéért áldozatra kész, önzetlen, harcra és munkára képes minden becsületes dolgozó, elsősorban munkás. De csak ezek jöjjenek. Ne legyen senki a párt tagja társadalmi illendőségből, vagy egyéni meggondolások miatt. Jobb a pártnak, a munkásosztálynak, az egész népnek, ha a pártot a jóindulatú rokonszenvezők és barátok széles tábora veszi körül, mint ha bent volna a pártban a nehézségek idején ingadozók jelentős tömege. Ez október egyik tanulsága számunkra.

Óvni kell a pártot az elvtelen karrieristáktól, és különös éberségre van szükség azokkal az elemekkel szemben, akik Nagy Imre áruló vonalát követve harcoltak a párt ellen október előtt, október alatt és október után, de most szeretnének beépülni a pártba és belülről harcolni a párt fő irányvonala és egysége ellen.

Másodszor: erősíteniünk kell a magyar proletárdiktatúra államhatalmát három vonalon:

Erősíteniünk kell államhatalmunk alapját, a munkás-paraszt szövetséget a munkásosztály vezetése alatt.

Miközben hangsúlyozzuk, hogy el kell kerülni minden volt hibát, amely a munkás-paraszt szövetséget lazította és a szocialista fejlődést gátolta, meg kell mondanunk, hogy a szocialista társadalom felépítése a szocialista magyar falu felépítését is jelenti. Egyénileg gazdálkodó parasztságunk sok fontos intézkedésből megállapíthat-ta, hogy a rá nézve káros körülményeket erélyesen felszámoltuk. Ugyanakkor nem titkoltuk, hogy a szocializmus falusi előőrseit, az állami gazdaságokat, a gépállomásokat és az önként társult, az ellenforradalom támadásával szemben magára hagyva is derekasan helytállt termelőszövetkezeti parasztságot helyes célkitűzéseiben teljes erővel támogatjuk.

Az erős munkás-paraszt szövetség a mi államunkban az a politikai alap, amelyen létrejöhet a szocializmus felépítésének célkitűzé-seivel egyetértő rétegek nemzeti összefogása. Küzdünk azért, hogy a munkások és parasztok alapvető tömegei mellett tömörítsük az értelmiségi dolgozókat, sőt ezen túlmenően a városi kispolgárság ösz-szes haladó elemeit is.

A kommunisták találják meg a baráti, a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés módját mindazokkal az emberekkel, akik egyetértenek a szocialista társadalom felépítésének céljával.

Erősíteniünk kell a proletárdiktatúra államhatalmát a szocialista demokrácia fejlesztése vonalán is. Be kell vonnunk az egész párttag-ságot és a pártonkívüli tömegeket az alapvető kérdések eldöntésébe, a törvények és rendeletek megalkotásába, végrehajtásába és a meg-valósítás ellenőrzésébe.

Végül erősíteniünk kell a proletárdiktatúra államhatalmát az ellenforradalom megsemmisítésével és a népi hatalom ellenségeinek még következetesebb elnyomásával. A Szabad Európa Rádió és a Magyar Népköztársaság többi ellensége mérgesen köpködi rádió-ban és sajtóban; hogy nálunk szörnyű terror, véres bosszúhadjárat, tömeges internálás van. Persze, ők is nagyon jól tudják, hogy mind-ez hazugság. Kiabálnak, mert nagyon féltik ellenforradalmi káde-

reiket. Önök, kedves elvtársak, nagyon jól tudják, népünk joggal kifogásolja éppen azt, hogy nem eléggé büntettük meg a bűnösöket.

Ellenségeink és néha jóindulatú, de helyzetünket alaposan nem ismerő barátaink is azt mondják, hogy nem vagyunk eléggé megbocsátók, nem vagyunk eléggé emberiesek és demokraták. A mi népünk az ő emberségüket és demokratizmusukat alaposan megismerte októberben.

Mi azt gondoljuk, hogy a bűnösöket meg kell büntetni, a népköztársaság ellen, a nép nyugalma és munkája ellen áskálódókat kordában kell tartani. Az a véleményünk, hogy a nép hatalma, élete és békéje a legszentebb dolog a világon, ezért törvényes szerveink akkor tesznek eleget az emberieség és a demokrácia követelményeinek, ha a bűnösökkel minél keményebben eljárnak.

Harmadszor: erősíteniünk kell a népi hatalom gazdasági alapjait.

Meg kell oldanunk mielőbb a gazdasági építés előttünk álló és meg kell mondanunk, nem könnyű feladatait. Gazdasági életünkben jelenleg még vannak feszültségek. De dolgozóink munkájával és nagyrészt a testvéri országok gazdasági segítségével biztosítottuk az egyensúlyt, emeltük a dolgozók életszínvonalát. Jelenleg azonban a megnövekedett életszínvonal és a termelékenység alacsony színvonala, valamint a magas önköltség között ellentmondás van. Ebben a helyzetben a feladat az, hogy a pénz vásárlóértékét és a fel-emelt életszínvonalat megőrizzük és az ellentmondást a munka megjavításával, a termelékenység növelésével, az önköltség csökkentésével, takarékosabb anyaggazdálkodással és hasonló rendszabályokkal küszöböljük ki.

Rövidesen közismertté válnak az ez évre kidolgozott gazdasági terveink. Ezt követően nyilvános vitára bocsátjuk új hároméves tervünket.

Pártszervezeteinknek, a szakszervezeteknek azonban már most legfontosabb feladatuk, hogy a termelés mindennapi kérdéseivel nagyon komolyan foglalkozzanak és mozgósítsák az egész munkáosztályt, a dolgozó parasztságot és egész dolgozó népünket a gazdasági, termelési feladatok minél jobb megoldására.

A gazdasági nehézségekről szólva hangsúlyoznunk kell, hogy ha a

néptömegek e kérdések megoldását komolyan kezükbe veszik, minden reális feltétel megvan ahhoz, hogy a Magyar Népköztársaság gazdaságilag is erős és szilárd legyen.

Negyedszer: rendet kell teremtenünk a kulturális életben. Nem titok, hogy az oktatás, a művelődés, a kultúra egyes területein az ellenforradalom és a revizionizmus súlyosan visszavetett bennünket.

A burzsoázia a kultúra területén is álarcot öltött magára. A szocialista kultúra esküdt ellenségei a „sztálinizmusnak”, az adminisztratív módszerek megszüntetésének, a hibák kijavításának zászlaja alatt léptek fel. De októberben kitűnt, hogy ez kalózlobogó volt.

Elég egy pillantást vetni a kultúra területére, és azonnal nyilvánvalóvá válik, hogy a kalózlobogó alatt Horthy-fasisztákat, nyilas sajtotfőnököket, burzsoá kufárokat – hogy úgy mondjam – rehabilitáltak.

Ezek az elemek azután a pincékből és padlásokról jókora mennyiségű doh-, penész- és rothadásszagú burzsoá, úgynevezett kultúrterméket kapartak össze és zúdítottak népünk nyakába.

Nyilvánvaló, hogy ezen a területen is rendet kell teremteni. Senki sem akarja vissza a sematikus hibákat, sem az adminisztratív módszereket. De a kultúra igaz tisztelői és avatott munkásai s maguk a tömegek legyenek igényesebbek és gyorsítsák meg a burzsoá szemét eltakarítását a kultúra területéről.

Elvtársak, elvtársnők!

Végezetül a magyar népi demokrácia erejét növelnünk kell a magyar nép internacionalizmusának elmélyítése útján.

Küzdjük le a burzsoá nacionalizmus maradványait, az úgynevezett „nemzeti kommunista” nézeteket, és erősítsük a magyar népben az igazi hazafiságot, amely magában foglalja a proletár nemzetköziség eszméjét. Testvérünk a világ bármely országában élő internacionalista munkásember, de ellenségünk a magyar hazát és népet eláruló magyar ellenforradalmár.

Tegyünk meg minden tőlünk telhetőt a szocialista tábor valamennyi országához, elsősorban a Szovjetunióhoz fűződő baráti és szövetséges viszonyunk erősítése és az egész tábor egységének további szilárdítása érdekében. Ne feledkezzünk meg egy pillanatra

sem arról, hogy a szocialista tábor egysége, e táborhoz tartozásunk védte meg a Magyar Népköztársaságot, nemzeti függetlenségünket, népi hatalmunkat, a béke ügyét 1956 őszén.

Bár viszonyunkban jelenleg ellentmondások vannak, elvi engedményeken kívül mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy viszonyunk Jugoszláviához ne csak a békés egymás mellett élés elveinek feleljen meg, hanem szívélyes és baráti legyen. Jugoszlávia népeivel és vezetőivel a jó viszony közös érdekein kívül összekötnek bennünket a szocializmus építésének közös céljai is.

Mi a marxizmus-leninizmus, a proletár nemzetköziség elvei alapján állunk. Ennek megfelelően tisztelünk minden népet, a népek békéjének és a különböző társadalmi rendszerű országok és népek békés egymás mellett élésének vagyunk a hívei.

Tisztelt nagygyűlés! Kedves elvtársak!

Vannak nagy feladataink, de mély meggyőződéssel mondom, hogy a Magyar Népköztársaság minden híve bizalommal tekinthet a jövőbe. Az ellenforradalmi támadás tanított is, edzett is, össze is kovácsolt bennünket. Ha nem feledkezünk meg a múlt hibáiról, ha a tanulságokat, tapasztalatokat a munka megjavításában hasznosítjuk, a jövőben biztosabban mehetünk előre.

Különösen nagy szükség van a párt, az állam és az egész nép éberségére. Mindannyian láttuk októberben, hogy farkasok ólálkodnak a kert alatt. Nyújtsunk baráti kezet a tévelygőknek, de legyünk kérlelhetetlenül szigorúak a népi hatalom ellenségeivel szemben. Ha a szocializmus minden híve és minden hazafi egységbe tömörül, az ellenforradalmi erőknél százszor erősebb a nép.

Erőnket és bizalmunkat növeli, hogy a szocialista országok testvéri családjában olyan oltalom és erő részesei vagyunk, amelynél nagyobb erő nincs ma a világon.

Tisztelt nagygyűlés, elvtársak, elvtársnők, dolgozó társaim!

Az októberi események után erre a mi mai magyar május elsejnkre határainkon túl mindenfelől figyelnek, barátok is, ellenségek is. Azt hiszem, ez az 1957-es magyar május elseje örömmel fogja eltölteni barátainkat, keserűséggel ellenségeinket. Azt hiszem, nem tévedünk, ha megállapítjuk, hogy ez a nap új lendületet ad belső

fejlődésünknek és hozzájárul a proletár nemzetköziség zászlaja alatt tömörült népek és a nemzetközi munkásmozgalom együttes erejének növeléséhez is.

Fel elvtársak az új munkára, az új harcra, új feladatokra, és győzni fog igaz ügyünk!

Éljen a marxizmus–leninizmus és a proletár nemzetköziség!

Éljen a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió vezette szocialista tábor megbonthatatlan egysége!

Éljen pártunk, hazánk, a Magyar Népköztársaság, dolgozó népünk és legfőbb vezető ereje, a Magyar Szocialista Munkáspárt!

Éljen a népek barátsága és a béke!

Éljen május elseje, a világ dolgozóinak nagy ünnepe!

Megjelent: Népszabadság 1957. május 1. (Rendkívüli szám) Közlő: Kádár János: Válogatott beszédek és cikkek. Kossuth Könyvkiadó 1974. 11–23. old.

JEGYZETEK

¹ Magyar Élet Pártja (MÉP) – a horthysta kormánypárt elnevezése 1939-től 1944-ig.

² Asztalos János honvéd ezredes a Budapesti Pártbizottság székházának ostromakor, 1956. október 30-án gyilkolták meg az ellenforradalmárok. Kállai Éva (Szántó Miklósné) a Budapesti Pártbizottság munkatársa volt. Amikor az ellenforradalmár bandák benyomultak a székházba, kiugrott az ablakon, ekkor szerzett sérüléseibe halt bele. Biksa Miklós az MSZMP Dabasi járási Ideiglenes Intéző Bizottságának elnöke volt. 1956. december 10-én pártmunkája végzése közben egy ellenforradalmi csoport kegyetlenül végzett vele. (Lásd: A szocialista forradalomért. A magyar forradalmi munkásmozgalom kiemelkedő harcosai. Kossuth Könyvkiadó 1975. 18–19., 54–55. és 299–300. old.; Lásd még a 100. oldalon az 1. számú jegyzetet.)

Az ellenforradalmi kísérlet megghiúsításáról

RÉSZLET KADÁR JÁNOSNAK,
A FORRADALMI MUNKÁS-PARASZT KORMÁNY ELNÖKÉNEK
AZ ORSZÁGGYŰLÉS 1957. MÁJUS 9-I ÜLÉSÉN
ELMONDOTT BESZÁMOLÓJÁBÓL

Tisztelt országgyűlés! Kedves elvtársak!

A magyar nép békés, szocialista alkotó munkáját megszakító ellenforradalmi támadás sötét és vészterhes napjai után immár békésebb, normális körülmények között mutatkozik be az országgyűlésnek a forradalmi munkás-paraszt kormány.

Népünk szocializmushoz hű tömegeinek harca és munkája eredményeként, továbbá a nemzetközi munkásmozgalom, a szocialista tábor, a Szovjetunió testvéri segítségének eredményeként elmondható, hogy ma már túl vagyunk a legnagyobb nehézségeken. A kormány számot kíván adni az országgyűlésnek tevékenységéről és azokról a körülményekről, amelyek között munkáját megkezdte és végezte, ezért vissza kell pillantanunk az elmúlt hónapok eseményeire.

AZ ELLENFORRADALOM TÁMADÁSA NÉPI DEMOKRATIKUS RENDÜNK ELLEN

Az az ellenforradalmi felkelés, amely hazánkban a nemzetközi imperializmus cselekvő támogatásával 1956. október 23-án kitört, vad gyűlölettel vetette magát népi demokráciánk minden vívmányára, mindarra, amit népünk több mint egy évtized munkájával alkotott. Az ellenforradalom meg akarta dönteni a Magyar Népköztársaság törvényes államrendjét, társadalmi rendjét, a dolgozó parasztsággal

szövetséges munkásosztály hatalmát, és helyébe a burzsoá diktatúrák legreakciósabb formáját, a fasiszta diktatúrát akarta állítani. Nemzeti függetlenségünk megsemmisítésével imperialista gyarmattá akarta változtatni hazánkat.

A forradalmi munkás-paraszt kormányt az ellenforradalom elleni harc múlthatatlan és halaszthatatlan történelmi szükségszerűsége hívta életre.

Azok az emberek, akik a tényeket nem ismerik, vagy képtelenek az események lényegét megérteni, és mindazok, akiknek érdeke fűződik hozzá, megkísérelték és részben ma is megkísérlik vitatni a hazánkban kitört fegyveres felkelés ellenforradalmi jellegét. De a tények ereje megtöri a kódósítás minden kísérletét.

Már a fegyveres felkelés kirobbantását megelőző órákban égették a vörös zászlót, törték-zúzták a vörös csillagot, a szocializmus, az emberi haladás és a népek testvériségének szent jelképeit. Rövidesen fellobbantak a fasizmus elmaradhatatlan kísérői: az emberiség kultúrkincseit hamvasztó, barbár könyvégetés máglyái.

Megkezdődött a fasiszta ellenforradalom állatias terrorja, éppúgy, mint az 1919 augusztusában először uralomra juttatott Horthy-fasizmus dühöngésének első napjaiban. A haladó emberek elleni hajsza szervezetten és intézményesen folyt.

Keresztrel megjelölt és jelöletlen lakásokból, házról házra járva, előre elkészített listák alapján hurcoltak el párt- és tanácsfunkcionáriusokat, kiváló munkásokat, termelőszövetkezetek alapító tagjait és elnökeiket, rendőröket, államvédelmi és honvéd sorkatonákat és tiszteket. Kínózták és meggyilkolták őket. A fehérterror áldozatai között volt Mező Imre, a Budapesti Pártbizottság titkára, Kalamár József, a csepeli tanács munkáselnöke, Sziklai ezredes, a Hadtörténeti Múzeum igazgatója, Asztalos honvédezredes, Papp tüzérezredes, Bordás Kossuth-díjas vasesztergályos, Lakatos pártiskolai tanár, Sarkadi ügyész¹ és sok más ismert elvtárs, igaz hazafi, esküjéhez hű államvédelmi katona, honvéd és rendőr. Ezeket a fasiszta rémtetteket maguk a gyilkosok „a hosszú kések éjszakájának”, más alkalommal „Szent Bertalan éjszakájának” nevezték el. De amit műveltek, az még csak a kezdet volt.

November 4-ére virradó éjszaka csak Budapesten 1400, az egész országban hozzávetőlegesen mintegy 3000 olyan megkínzott hazafi volt az ellenforradalmár banditák kezében, akiknek kivégzését november 4-re, 5-re, illetve 6-ra tervezték.

Aki ezeket a rémtetteket „véletlen kilengéseknek” nevezi, az a legjobb esetben nem tudja, miről beszél, vagy az ellenforradalmat akarja mentesíteni szörnyű, népellenes bűneitől, vagy a legrosszabb esetben saját, nem egészen tiszta lelkiismerete kényszeríti őt erre.

Ha van jóhiszemű ember a világon, akinek még kétsége van az októberi magyarországi események ellenforradalmi jellegét illetően, az vessen csak egy pillantást a felkelés zászlóvivőire és harcosaira, és akkor minden kétsége eloszlik.

Mindszenty, a középkori kardinális, Nagy Ferenc, a nemzetközileg ismert hazaáruló, az agg Horthy Miklós, a magyar nép világszerte ismert hóhéra, Habsburg Ottó, úgymond „király”, egyszerre mozdultak meg. Ottó, a „trónkövetelő”, sürgető táviratot küldött Eisenhower elnök úrhoz, hogy Szent István királyi koronáját, amit nem tudni, milyen okból az Egyesült Államokban őriznek, küldje el sürgősen neki.

De nézzük a honi vezéreket. Itt van Maléter, az egykori ludovikás, esküjét következetesen mindig megszegő tiszt, Király Béla, Horthy-fasiszta katonatiszt, Dudás, a királyi román Siguranca és Horthy volt besúgója, beugrató ügynöke.²

Az ellenforradalom tisztí kádereit a börtönajtók kinyitásával is kiegészítette. Külön bűnük, hogy 9400 közönséges gyilkost, rablót, tolvajt is rászabadítottak a társadalomra és ezeket felfegyverezték.

De az ezeken kívül kiszabadított több mint 3400 első osztályú, kipróbált háborús és népellenes bűnös, kém, ellenforradalmár, öszszeesküvő, a vezérkarhoz azonnal hozzácsatlakozó – és a döntő katonai szervekben nagy számmal azonnal aktivizálódott – erőkkel együtt a következő díszes társaság állt Maléter és Király Béla vezetése mögött:

Dövényi Nagy Lajos nyilas újságíró, Littomericzky Zoltán ezredes, horthysta ügyész, Meskó Zoltán és Szakmári Emil nyilas mi-

niszterek, herceg Odescalchi Péter, Atkár Arisztid, gróf Esterházy Pál, Nagy Dezső, Parádi és Hegedüs nevű horthysta törzstisztek, Kuthi László, gróf Takách-Tolvay József horthysta tábornokok, háborús bűnösök. Íme, ezek voltak az ellenforradalmi felkelés katonai vezetői, és hozzájuk méltó volt táboruk is.

De az ellenforradalom nemcsak őrzöngő fehérterrort szervezett az utcán, nemcsak fegyverrel támadott és gyilkolt – támadott a politika porondján, a politika eszközeivel is. Természetesen a kettő összefüggött és jól össze is volt hangolva. Abban már politika volt, hogy az ellenforradalom a fegyveres erejét, mint legfontosabb célokra, a párt épületeire, intézményeire, funkcionáriusaira és tagjaira irányította, hogy elsősorban a pártot akarta intézményei és hű tagjai megsemmisítésével fizikailag is elpusztítani.

Az októberi ellenforradalmi támadás és terror tényei ismét megmutatták, hogy nemcsak a marxisták–leninisták, hanem az ellenforradalmárok is éppen olyan jól, pontosan ismerik a párt szerepét. Tudták, hogy ha a Magyar Népköztársaságot meg akarják semmisíteni, akkor előbb meg kell semmisíteniük a népköztársaság fő és vezető politikai erejét, a pártot, mert amíg a párt él és harcol, addig a népköztársaság is él. Nagy csapásokat mértek a pártra, mocskolták, gyalázták, rombolták. Ágyúval lötték szét székházait, gyilkolták városban és falban legjobb fiait, de nem tudták elpusztítani – a párt él és napról napra erősödik. És ahogy annak történnie kellett, a talpraállt párt vezetésével és kisugárzó erejének segítségével talpraálltak, tömörültek a szocializmus ügyéhez hű magyar dolgozó tömegek, és a reá támadó ellenséget lerázva, él és napról napra erősödik drága házában, a Magyar Népköztársaság is.

Az októberi ellenforradalom politikai támadásának első sikere az volt, hogy Nagy Imre, régebbi politikai elgondolását megvalósítva, kiharcolta a politikai pártok koalíciójának kormányát és feladta a Magyar Dolgozók Pártja vezető szerepét. Ez az adott történelmi viszonyok között az ellenforradalom első, de döntő jelentőségű politikai győzelme volt. A marxizmus–leninizmus pontosan feltárta, hogy a pártok szövetsége kérdésében a döntő: mikor, milyen felté-

telek között, kinek a vezetése alatt és milyen célok elérése érdekében létesül a pártoknak egy adott szövetsége.

A második világháború időszakában létrejött már egy pártszövetség, koalíció a Magyar Kommunista Párt vezetése alatt, a Kisgazda-, a Szociáldemokrata és a Nemzeti Parasztpárt részvételével. Ez a pártszövetség akkor a haladást szolgálta, tartalma demokratikus és antifasiszta volt, célja a Hitler-fasiszta iga lerázása, a háború után pedig a fasiszmus visszatérésének megakadályozása, a független, demokratikus Magyarország megteremtése volt. Ennek megfelelően külpolitikájának alapja a fasisztaellenes tábor fő erejével, a Szovjetunióval való barátság és szövetség megteremtése volt.

Az 1956. október végén, az ellenforradalom fokozódó támadása és nyomása alatt létrejött koalíció, bár ugyanazok a pártok vettek részt benne, nem a haladást szolgálta. A koalícióban részt vevő polgári pártokat most a kommunistaellenesség, a burzsoá restauráció szándéka és ennek megfelelően a szovjetellenesség vezette. A Magyar Dolgozók Pártja ebben a koalícióban az első pillanattól kezdve nem vezető, hanem alárendelt helyzetben volt, nem elsősorban a külső körülmények, hanem annak következtében, hogy a Magyar Dolgozók Pártja képviselte ebben a koalíciós kormányban nem volt egységes, és a Nagy Imre–Losonczy-csoport kezdettől fogva teljes egyetértésben, egy fronton harcolt a polgári pártok képviselőivel a munkásosztály és forradalmi pártja, a szocializmus állásainak feladása, az ország külpolitikai elszigetelése, a szocializmus táborából való kiszakítása, a Szovjetunióval való szembeállítása kérdésében.

A polgári pártokban kezdettől fogva a szélsőjobboldali elemek ragadták kezükbe a vezetést és kizárták belőle azokat a kisgazda- és nemzeti parasztpárti politikusokat, akik az elmúlt években részt vettek a kommunisták vezetésével a szocializmus építésének munkájában.

Az októberi koalícióban részt vett, akkor újból megszervezett Szociáldemokrata Pártnak pusztá létrehozása is az ellenforradalom legveszélyesebb politikai támadását jelentette a munkásosztály hatalma ellen. Célja a munkásosztály kettészakítása, a testvérharc fel-

újítása volt, az ellenforradalmi kommunistaellenes áradat legfontosabb részeként. Hogy céljaikat mindenki félreértés nélkül lássa, élesen elhatárolták magukat azoktól a volt szociáldemokrata elvtársaktól, akiknek pozitív szerepük volt a magyar munkásosztály történelmi vívmányának, a két munkáspárt egyesülésének létrehozásában.

Így az októberi pártszövetségben részt vevő Kisgazda-, Szociáldemokrata és Petőfi Párt Tildy, Csorba, Kéthly, Kelemen, Bechtler, Bibó István³ vezetése alatt, Mindszenty áldását élvezve, minden fellépésével az ellenforradalom kommunista- és népellenes, szovjetellenes céljait támogatta.

Ez az októberi koalíció még így is, minden ellenforradalmi iparkodása ellenére is, csak a beköszöntő és a fügefalevél szerepét játszotta az ellenforradalom számára.

A Horthy-fasiszta burzsoázia gyorsan létrehozta Demokrata Néppárt, Katolikus Népszövetség, Keresztény Magyar Párt, Magyar Függetlenségi Párt, Magyar Élet Pártja, Katolikus Párt, Demokratikus Unió, Keresztény Front, Magyar Forradalmárok Pártja, Magyar Forradalmi Ifjúsági Párt elnevezésű politikai csoportosulásait. Ezek csak az ismertebbek. Egyedül Újpesten 74 politikai párt alakult ezekben a napokban.

Volt ezek között, mint látjuk, néhány egészen jó hangzású, úgynevezett demokrata és forradalmi elnevezésű párt is. De kérдем, forradalmi lesz-e egy párt, amely a kormányhoz írt beadványában Mindszenty miniszterelnökségét követelte, attól, hogy Mindszenty szoknyájától nem messze álló keresztszülői – nagy ravaszul – a „Magyar Forradalmárok Pártja” nevet adták neki? Nem! Ez attól még hamisítatlan ellenforradalmi párt marad.

De a politikai pártok mellett a tőkések újra létrehozták az olyan szolid szervezeteket, mint a Háztulajdonosok Országos Szövetsége, a Kereskedők Központi Szövetsége.

A Kisgazdapárt akkor hirtelen született orvoscsoportja pedig a *Kis Újság* november 2-i számában már a Horthy-világ hírhedt orvosi kamarájának létrehozását követelte.

Az ellenforradalom meglehetősen óvatos volt céljainak nyílt fel-tárásával, pünkösdi királysága sem tartott sokáig, de ez a néhány

nap is elegendő bizonyítékot nyújt ahhoz, hogy a társadalmi rend ellenforradalmi megváltoztatása sem sokáig váratott volna magára.

Mindszenty homályos nyilatkozatának szavaiból, amelyekkel ki-nyilatkoztatta, hogy ő a magántulajdon elvének alapján áll, és az egyháznak mindent vissza kell kapnia, tömegek értették meg, hogy a gyárak, a bankok, a bányák és a kiosztott földek magántulajdonáról, azok visszaadásáról van szó.

Mihelics Vid⁴ a Demokrata Néppárt *Hazánk* című lapja november 1-i számában még csak kártérítést követel az államosított gyárak és a kiosztott földek volt tulajdonosai számára: de már ugyanaznap bent járt a Parlamentben egy küldöttség, amely a 100-nál kevesebb munkást alkalmazó üzemek visszaadását követelte a volt tulajdonosok számára. A Magyar Függetlenségi Néppárt beadványában a „magántulajdon sérthetetlensége”, és a „tisztá, örök és magyar polgári demokrácia” megvalósítását követelte. Mindez, tisztelt képviselő elvtársak, eléggé világos.

Az ellenforradalom kevésbé tapasztalt vezetői azonban nyíltabban beszéltek. Túrkevéen megjelent a „Harcos” nevű termelőszövetkezetben egy bizonyos Szepesi nevű ember, és a 200 holdig terjedő birtokok visszaadását követelte. A fehérgyarmati járás „forradalmi bizottsága” még világosabb határozatot hozott. Úgy határoztak, hogy „... egyelőre a 200 holdnál kisebb birtokot kell visszaadni volt tulajdonosának”. Ezek megfelelnek Nagy Ferenc elveinek is, aki tudvalevően a nyugati országokban kóborol, és ott tartott előadásában már többször kifejtette, hogy ő a 300–500 holdas birtoktípust tartja a legéletképesebbnek.

Ezek az igények és követelések azonban már nem fértek össze a Magyar Népköztársaság alkotmányával. Ezért határozták el már október utolsó napjaiban a magyar országgyűlés felosztatását. Ezért nyilatkozott Csorba János a Kiszgazdapárt terveiről az *Igazság* című lap november elsejei számában úgy, hogy a Kiszgazdapárt az 1945-ös pártarányok alapján akar új koalíciót, követeli az Elnöki Tanács megszüntetését, és „lényegében” népköztársaság helyett köztársaságot. Ez a „lényegében” szó Csorba János kifejezése, és ő jól tudta, hogy ezen, valamint az általa követelt köztársaságon mit

értett, az azonban bizonyos, hogy nem a dolgozó nép köztársaságát értette ezen, mert hiszen ez fennállott és népköztársaság volt a neve.

Mindaz, amiről eddig szoltam: a népköztársaság elleni fegyveres támadás, a fehérterror, a burzsoá pártok feltámasztása, a gyárak, a föld visszakövetelése a régi tulajdonosok számára – pontosan megfelel a társadalmi reakció, más szóval az ellenforradalom elveinek és gyakorlatának.

Az a körülmény, hogy a Nagy Imre–Losonczy-csoport egy vonalban harcolt a Horthy-fasiszta burzsoá ellenforradalommal a Magyar Népköztársaság életérdekei ellen, nem változtatja forradalmává az ellenforradalmat. A Nagy–Losonczy-csoport élen járt a párt elleni uszításban, ajtót-kaput nyitott az ellenforradalom számára, de ez nem változtathatja forradalmárrá Mindszentyt, Malétert, Király Bélát, Dudást, hanem inkább azt bizonyítja, hogy Nagy Imréék elárulták a párt, a magyar nép, a népköztársaság, a haza érdekeit.

Vannak, akik szemünkre vetik, hogy mi sokat beszélünk az ellenforradalomról és ezzel összefüggésben a Nagy Imre-féle árulókról. Szemünkre vetik, hogy ehelyett miért nem beszélünk inkább a régi hibákról, a Rákosi-féle vezetés szektás és dogmatikus irányvonala által okozott károkról, a törvénysértésekről.

Világosan meg kell mondanunk, hogy két gyökeresen különböző kérdésről van szó. Ha nem akarunk súlyosan véteni pártunk és népünk érdekei ellen, akkor nem feledkezhetünk meg a múlt hibáiról. Mi nem is feledkezünk meg ezekről. Tudjuk, hogy a volt vezetőik hibái hallatlanul ártottak a párt és az állam tekintélyének, és feladatunk e hibák megisméltlődésének minden módon való megakadályozása. Azt is tudjuk, hogy ezek a hibák zavarták a fejlődést, gyengítették a magyar proletárdiktatúra erejét, jogos elkeseredést váltottak ki a tömegekből, s így szerepet játszottak abban is, hogy az ellenforradalom éket verhetett a párt és a dolgozók egy része közé. Ezzel viszont az ellenforradalom kedvező feltételeket tudott teremteni a népköztársaság elleni általános támadásra.

De világosan meg kell mondani, hogy a volt vezetés – minden, még olyan súlyos hibája ellenére is – a szocializmus építésének út-

ján vezette a pártot és az országot, nem gyengíteni, hanem erősíteni igyekezett a munkás-paraszt államot, nem gyengíteni, hanem erősíteni igyekezett a Magyar Népköztársaság és a szocialista tábor baráti és szövetséges viszonyát.

Ezzel szemben Nagy Imréék árulók voltak, akik feladták a szocializmus pozícióit és élére álltak az ellenforradalom szovjetellenes uszításainak.

Nagy Imréék mindent megtettek az ellenforradalmárok és az imperialisták azon célja érdekében, hogy a Magyar Népköztársaságot eltávolítsák legigazibb barátjától, a Szovjetuniótól, kiszakítsák hazánkat a szocialista táborból és így elszigetelve odalökjék az imperialista ragadozók zsákmányául. Nagy Imréék a marxizmus-leninizmus tanainak revizionista meghamisításától a párt megsemmisítésére töre csoportharcukig minden tettükkel a front túlsó oldalát, az ellenforradalom oldalát szolgálták.

A FORRADALMI MUNKÁS-PARASZT KORMÁNY MEGALAKULÁSA ÉS TÉNYKEDÉSE

Tisztelt országgyűlés!

Ebben a helyzetben november elején a magyar kommunisták számára a történelem így tette fel a kérdést: az-e a megoldás a proletárdiktatúra gyakorlatában elkövetett hibákra, hogy felszámoljuk a munkásosztály hatalmát? Az-e a megoldás a gazdaságpolitikában elkövetett hibákra, hogy szétromboljuk a szocialista népgazdaságot? Úgy küszöböljük-e ki a kultúrpolitikában elkövetett szektás hibákat, hogy elveszjük a néptől azt, amit a kultúrforradalom nyújtott neki? Úgy küszöböljük-e ki a szovjet-magyar viszony apró-cseprő, a szocialista lényegét nem érintő és függetlenségünket nem csorbító fogyatékoságait, hogy szembefordulunk a Szovjetunióval, szakítunk a proletár internacionalizmussal és átvisszük az országot az imperializmus táborába?

Kommunisták, marxisták csak határozott nemmel válaszolhattak ezekre a sorsdöntő kérdésekre.

A magyar nép nem akart újra kapitalizmust, a paraszt nem akarta visszaadni a földet, a munkás a gyárat, a nép nem akarta elveszíteni veritékes munkával, szívós küzdelemmel megszerzett politikai, gazdasági és kulturális vívmányait.

A kommunistáknak, ha méltók akartak maradni erre a névre, egyetlen feladatuk maradt: megmenteni a magyar népi demokráciát, mert ezt követelték a magyar nép érdekei és a nemzetközi munkásosztály érdekei.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány tagjai november első napjaiban szakítottak az ellenforradalom bábjává vált, tehetetlen és széthullóban levő Nagy Imre-kormánnyal. Ilyen körülmények között jött létre és alakult meg a mai forradalmi munkás-paraszt kormány. Ez a kormány úgy döntött, hogy a Szovjetunió fegyveres segítségét kéri az ellenforradalom szétveréséhez és a rend helyreállításához. Ehhez a Szovjetunió testvéri segítsége múlhatatlanul szükséges volt.

Mi volt a cél? Szétverni az ellenforradalmat, rendet teremteni az országban és újjászervezni a szocialista forradalom erőit. Mi ugyan- is pontosan tudtuk, hogy a magyar munkásosztály és a dolgozó parasztság alapvető tömegei, s hasonlóképpen az értelmiség nagyobbik és jobbik fele a szocialista forradalom híve.

Ezt bizonyítják az elmúlt hat hónap eredményei.

A kormány a szocialista forradalom erőinek újjászervezésével, a tömegekre támaszkodva, s a jóhiszemű, becsületes, de megtévesztett emberek felvilágosításával, a helyes útra való visszatérítésével látott munkához. Érthető azonban, hogy az ellenforradalom erőivel szemben vívott fegyveres és politikai harc viszonyai között a proletárdiktatúrának a diktatúra oldala került előtérbe. Nem mi alkalmaztunk először erőszakot – a kihívás, a provokáció, a támadás nem a mi részünkről történt. Az ellenforradalom fegyverrel támadt, ezért a kormánynak keménynek kellett lennie, hiszen a magyar nép, a magyar proletariátus történetében már keservesen megismert fehérterrorral szemben kellett megvédeni a munkásosztály, a dolgozó parasztság, a szocializmus legjobb fiait és érdekeit. A nép 12 éves

nagyszerű erőfeszítéseinek, verejtékes munkájának eredményeit és további előrehaladásának alapjait védelmeztük.

Mégsem mondhatja senki, hogy nem voltunk a legmesszebbmenőkig türelmesek. Kormányunk megalakulása után ismételten felszólítottuk a harcolókat, hogy hagyják abba a számukra kilátástalan küzdelem folytatását, tegyék le a fegyvert. Nem mindannyian fogadták meg szavunkat. Ezeket kénytelenek voltunk fegyveresen megsemmisíteni. Amikor az ellenforradalom látta, hogy a fegyveres harcban már elbukott, politikai eszközökkel folytatta a harcot. A cél ugyanaz maradt: a kormányt akarta megdönteni. Ennek érdekében úgynevezett Központi Munkástanácsot, különböző „forradalmi bizottságokat” létesített és indított harcba. Mi időt akartunk adni, hogy az ezekben a szervezetben részt vevő, esetleg jóhiszemű emberek térjenek vissza a helyes útra. Ezért a kormány november 12-én még csak olyan határozatot hozott, amely kimondotta, hogy a „forradalmi bizottságok” és más, hasonló elnevezésű, újonnan létesült társadalmi szervezetek mindenütt politikai tanácskozó szervekként működjenek, segítsék a munkát, de ne akarjanak az illetékes vezetők helyett vezetni. Például dolgozók elbocsátására vagy alkalmazására nem jogosultak. Ezek a bizottságok azonban nem hajtották végre kormányunknak ezt a rendelkezését, sőt „Forradalmi Bizottságok Központi Intéző Bizottsága” elnevezéssel új ellenforradalmi központi irányító szervet hoztak létre. Így nem volt más választásunk, mint hogy december 8-án kormányrendelettel megszüntettük a „forradalmi bizottságokat” és a hasonló elnevezésű, de ellenforradalmi tevékenységű szervezeteket.

Hasonlóan hosszas politikai harcot kellett folytatni a Központi Munkástanácssal és a területi munkástanácsokkal is. Volt ezekben a munkástanácsokban becsületes, rendes ember, de a lényeg mégis az, hogy ezeket a munkástanácsokat az ellenforradalom a maga céljainak szolgálatába állította. Kormányunk velük szemben is türelmet tanúsított. Ismételten tárgyaltunk a Központi Munkástanács tagjaival. Igyekeztünk megmagyarázni, milyen helytelen úton járnak, kinek segítenek és kit szolgálnak magatartásukkal. Ezek a beszélgetések azonban nem vezettek eredményre. A helyzet – ismét

nem a mi hibánkból – annyira kiéleződött, hogy a Központi Munkástanács végül már világosan látható módon a nyugati rádióállomások, a Szabad Európa Rádió utasítása szerint cselekedett.

Fel kellett oszlatnunk a Központi Munkástanácsot és a területi munkástanácsokat.

Türelmesek voltunk az írók iránt is. Mi már november 4-én ismertük az írók egy csoportjának súlyos szerepét az ellenforradalom eszmei előkészítésében, de reméltük, hogy többségük mihamarabb kilábal az eszmei zűrzavarból, belátja, hogy vétett a nép ellen, és igyekszik jóvátenni az okozott súlyos károkat. Nem így történt.

Az Írószövetség december 28-i határozata⁵ kihívás volt a kormány felé, egyben nyílt beismerése annak, hogy az ellenforradalom oldalára álltak. És több író, amint ezt megállapítottuk, részt vett a kormány ellen irányuló ellenállás szervezésében. Érthető ezek után, hogy a kormány nem tűrhette az Írószövetség további, népi demokrácia ellenes működését.

A nyugati sajtó beismeréséből tudjuk, arra számítottak, hogy a fegyveres ellenforradalom leverése után tömeges megtorlás következik. Nem következett. Nem teljesítettük volna azonban kötelességünket osztályunk és népünk iránt, ha türelmünk az ellenforradalmi kísérletezésekkel szemben a végtelenségig tartott volna.⁶ Kormányunk végig tartotta magát az első deklarációjában nyilvánosságra hozott álláspontjához, és senkit sem vontunk, nem is vonunk felelősségre amiatt, mert annak idején részt vett valamilyen felvonulásban vagy tüntetésben, amennyiben nem követett el súlyosabb beszámítás alá eső ellenforradalmi cselekményt. Ez tehát egyrészt már akkor sem jelentette azt, hogy a szervezőket és a gyilkosokat nem fogjuk felkutatni és felelősségre vonni. Másrészt a büntetlenség természetesen nem vonatkozhatott azokra, akik november 4-e után is makacsul tovább harcoltak a népi demokrácia ellen, és tovább szervezték az ellenforradalmat. A november 4-e utáni időszakban már nem lehetett azt mondani, hogy jóhiszemű emberek eszmei megzavarodottság folytán támadnak a népi demokrácia, a néphatalom ellen. Ellenkezőleg, nyugodtan megmondhatjuk, hogy a november 4-e utáni fegyveres provokáció szervezői és résztvevői

tudatos ellenforradalmárok voltak, akik nem akarták letenni a fegyvert. Emiatt került sor 1956. december 11-én a rögtönbíráskodásról szóló törvényerejű rendelet kihirdetésére. A Szabad Európa Rádió még gúnyolódott, mondván, hogy október 23-a után is hirdettek statáriumot, de nem lett belőle semmi, és ez lesz a sorsa a mi rendelkezésünknek is. Azóta megtanulhatták ők is, az általuk bujtogatott ellenforradalmárok is, hogy megégeti magát, aki a tűzzel játszik. Mi komolyan vesszük intézkedéseinket, olyan komolyan, ahogyan ezt a dolgozó tömegek elvárják tőlünk, és van is erőnk intézkedéseink következetes végrehajtásához.

Tisztelt országgyűlés, kedves elvtársak!

A kormány hozzálátott a Magyar Népköztársaság fegyveres erői, a néphadsereg, a rendőrség, a karhatalom újjászervezéséhez is. A munkás-paraszt kormány felhívására tömegesen jelentkeztek mind a honvédségi, mind a rendőrségi karhatalomba népünk hű fiai, akik keményen léptek fel és szétverték az ellenforradalmi bandákat. Itt jelentem be, hogy a kormány előterjesztésére az Elnöki Tanács határozatot hozott a karhatalom érdemeinek elismeréséről, népünk nevében köszönetét nyilvánította a hősiek és önfeláldozó karhatalomnak, a kormány pedig rendeletet hozott a „Munkás-Paraszt Hatalomért” emlékérem alapításáról.⁷

A kormány, híven ahhoz az elvhez, hogy a harcban a dolgozó tömegek aktív támogatására támaszkodik, szükségesnek látta, hogy a népi állam fegyveres erőin kívül fegyvert adjon a proletárdiktatúra kipróbált harcosainak, a munkásosztály legjobbainak kezébe is, ezért létrehozta a munkásőrséget.

Büszkék vagyunk azokra a munkásokra, férfiakra és nőkre, a munkásmozgalom veterán harcosaira és a fiatalokra, akik önként jelentkeztek a munkásőrségbe, és a termelőmunkában való részvétel mellett fegyverrel is örködnék népköztársaságunk vívmányai felett.

Büszkék vagyunk népköztársaságunk fegyveres erőire, a néphadseregre, a határőrségre, a rendőrségre, a munkásőrségre. Van tehát fegyveres erőnk. Legyen ez nagyszerű, fegyelmezett erő, csapásra kész ököl az ellenforradalmárokkal, a nép ellen törő minden ellen-

séggel szemben, és védelmezze a nép demokratikus jogait, a szocialista jövő építését, hazánk függetlenségét, népünk szabadságát.

Határozatokat hoztunk a közbiztonsági őrizetről, a kitiltásról és a rendőri felügyelet alá helyezésről is.⁸ Ezek az intézkedések nem öncélúak, hanem a néphatalom védelmét, a zavartalan termelőmunka lehetőségének biztosítását, a levert ellenforradalom esetleges újabb provokációinak megelőzését szolgálják.

Ugyanakkor a kormány a legmesszebbmenőkig örködik a törvényesség szigorú betartása fölött. Ami a különböző korlátozó intézkedéseket illeti, nyugodtan kijelenthetjük, hogy azok további fenntartásának szükségessége nem a kormányon, hanem a népi demokratikus renddel szemben fellépett személyek magatartásán múlik.

Tisztelt elvtársak!

Az újjászervezett párt hathatós segítségével a kormány az ellenforradalmárokkal szemben folytatott határozott harccal egyidejűleg szívós munkát folytat az emberek felvilágosítása, a tömegek bizalmának megnyerése érdekében. Ez a munka jelentős eredményeket hozott, és ez visszatükröződött az ország rendjének helyreállításában, a termelőmunka eredményes megindításában és a párt tömegmozgósító erejének növekedésében. Ez a megnövekedett erő jelentkezett a márciusban, majd az április 4-én tartott tömeggyűléseken, s csúcspontja volt a forradalmi erők újjászerveződésének az idei május elsejei ünnepség: Budapesten és az egész országban több százezer ember vonult fel, hogy hitet tegyen a nemzetköziség eszméje, a magyar népi demokrácia, a szocializmus építése, hazánk békéjének és társadalmi rendjének megvédése mellett.

Az elmúlt hat hónap politikai eredményei így foglalhatók össze: van erős pártunk, teljesen helyreállítottuk népköztársaságunk alkotmányos rendjét, szilárd az államhatalmunk, van szervezett fegyveres erőnk, helyreállt az államigazgatás rendje, működnek a minisztériumok, dolgoznak a tanácsok, s ami mindennél fontosabb számunkra, napról napra növekszik a tömegek bizalma, s elszigetelődött politikailag is az ellenforradalom.

A tömegek megnövekedett öntudatának értékes megnyilvánulása valóságos szavazás a néphatalom mellett, és a kormány erőfeszítése-

inek aktív támogatása mutatkozik meg abban az örvendetes tényben, hogy ipari és mezőgazdasági termelésünk mind biztatóbban fejlődik. A termelési sikerek sorában az első helyen és az elismerés hangján kell megemlékeznem bányászaink nagyszerű munkájáról. A múlt év szeptemberében 77 500 tonna, közvetlen október 23-a előtt pedig 78 000 tonna volt széntermelésünk napi átlaga. Novemberben ez az átlag 10 000 tonnára esett vissza, és decemberben is csupán 17 500 tonna volt. Most széntermelésünk napi átlaga 66 000–68 000 tonna körül van. Talán érdemes megemlíteni, hogy március 15-e tiszteletére 14-én a szénbányászok 66 800 tonna szenet, a felszabadulás évfordulóját megelőző napon, április 3-án 78 800 tonna szenet, és április 30-án, május elseje tiszteletére 85 200 tonna szenet termeltek.

A széntermelésnek a várakozást jóval felülmúló fejlődése lehetővé tette, hogy ipari munkásaink és műszaki dolgozóink odaadása is jelentős sikereket produkáljon a termelés helyreállításában. Az ipar egészét tekintve az év első negyedében alig 20%-kal termeltünk kevesebbet, mint egy évvel ezelőtt. Nagyon sok könnyűipari termék termelési szintje már az október előtti is meghaladja. A növekvő termelés eredményeképpen valamelyest javult a fogyasztási cikkek választéka és nőtt a kereskedelem készlete. Az ellenforradalom következtében a nagykereskedelem készlete az előző 14,5 milliárd forint értékről 8,5 milliárd forintra csökkent, de az 1957. március 31-i adat szerint már ismét 11 milliárd fölé emelkedett. Megnőtt a kereskedelmi forgalom, mégpedig nem elsősorban élelmiszerekből, hanem szinte kizárólag iparcikkekből. Pamutszövetből az év első negyedében 88, gyapjuszövetből 47, kötöttáruból 37, cipőből 75, motorkerékpárból 55, kerékpárból 58%-kal több fogyott, mint a múlt év azonos időszakában.

Gazdasági életünkben még jelentős nehézségek, komoly problémák vannak, ezekről a beszámoló későbbi részében, a nép és a kormány előtt álló feladatok ismertetése során szólok is majd, de az előbb említett néhány kiragadott számadat is bizonyítja, hogy népgazdaságunk alapján véve visszajutott a rendes kerékvágásba.

Ezekben az eredményekben természetesen szerepe volt annak a testvéri segítségnek, amit a szocialista tábor országaitól, elsősorban legjobb barátunktól, a Szovjetuniótól kaptunk...⁹

A beszámoló teljes szövege megjelent: Kádár János: Szilárd népi hatalom – független Magyarország. Kossuth Könyvkiadó 1958. 89–125. old.

JEGYZETEK

¹ Papp József tüzér ezredest és Lakatos Péter pártiskolai tanárt a Budapesti Pártbizottság székházának ostromakor gyilkolták meg; Bordás Andrást, a Csepel Művek Kossuth-díjas vasesztergályosát már 1956. október 26-án. Sarkadi Istvánt, a Legfőbb Ügyészség munkatársát 1956. november 1-én munkahelyére menet fogták el, s Dudás József különleges osztaga kivégezte. (Lásd még a 100. old. 1. számú és a 185. old. 2. számú jegyzetét.)

² Nagy Ferenc volt kisgazdapárti miniszterelnök, aki 1947-ben lemondott és emigrált, a nyugati polgári politikai emigráció egyik vezéralakja volt. Az ellenforradalom idején Bécsbe sietett, onnan telefonon tárgyalt Tildy Zoltán akkori államminiszterrel, de habozott Magyarországra jönni. Horthy Miklós 1956-ban Portugáliában élt, ott nyilatkozott az ellenforradalom támogatásáról.

Maléter Pál Ludovika Akadémiát végzett volt horthysta tiszt, 1956-ban honvéd ezredes. Október 25-én parancsot kapott, hogy számolja fel a Kilián-laktanyában és a Corvin közben tanyázó ellenforradalmárokat. Ehelyett átállt a fegyveres lázadók oldalára. Ezután Nagy Imre vezérőrnaggyá nevezte ki, majd honvédelmi miniszteri megbízást kapott a november 2-i Nagy Imre-kormányban. Király Béla volt horthysta vezérkari tiszt a nyilas kormány alatt is tovább szolgált. 1951-ben kémkedés miatt halálra ítélték, ezt életfogytiglani börtönre változtatták. Nagy Imre a belső karhatalom élére állította. Kinevezte Budapest katonai parancsnokává. Az ellenforradalom leverésekor Nyugatra szökött. Dudás József korábban Romániában élt, az ottani titkosrendőrségnek, a Sigurancának a munkásmozgalomba befurakodott ügynöke volt. A negyvenes években Magyarországon végzett hasonló munkát. A felszabadulás után a Független Kisgazdapárt listáján lett budapesti törvényhatósági bizottsági tag. 1946-ban a demokráciaellenes összeesküvésben való részvétele miatt letartóztatták, majd átadták a román hatóságoknak, ahol felszabadulás előtti tevékenységéért elítélték. 1954-ben szabadult és Budapestre jött. 1956-ban fegyveres csoportot szervezett, elfoglalta a Szabad Nép székházát, és a maga teremtette Magyar Nemzeti Bizottmány elnökeként az ellenforradalom egyik vezéri ambícióktól fűtött alakja lett. 1957-ben e tevékenységéért kivégezték.

³ Csorba János, a Független Kisgazdapárt konzervatív szárnyához tartozó politikus, az 1956. évi ellenforradalmi kísérlet idején a Kisgazdapárt újjászervezésének egyik

vezetője. Kéthly Annát, mint a jobboldal egyik vezető képviselőjét, 1948-ban kizárta a Szociáldemokrata Pártból, 1949-ben letartóztatták, a rehabilitációk során kiszabadult. 1956-ban részt vett a munkáshatalom ellen irányuló politikai összeesküvésben, s az ellenforradalom idején egyik vezetője a Szociáldemokrata Párt újjászervezésére irányuló kísérletnek. November elején Nyugatra ment, ott folytatta propagandatevékenységét a Magyar Népköztársaság ellen. 1976-ban halt meg. Bechtler Péter szintén az SZDP jobbszárnyához, de a mérsékeltebbekhez tartozott. 1945–1948-ban Budapest alpolgármestere volt, 1952-ben koholt vádak alapján elítélték; 1955-ben szabadult, rehabilitálták. Az 1956. évi ellenforradalom alatt az SZDP egyik szervezője. Kelemen Gyula ugyancsak ismert jobboldali szociáldemokrata volt. Bibó István, a Nemzeti Parasztpárt politikusa, a november 2-i Nagy Imre-kormány államminisztere; november 4-e után a forradalmi munkás–paraszt kormány elleni szervezkedés és bizalmas állami dokumentumok idegen hatalom kezére juttatása miatt tartóztatták le.

⁴ Mihalics Vid 1923 óta a katolikus sajtó vezető munkatársa. 1960-tól a *Vigilia* c. folyóirat szerkesztője.

⁵ Az Írószövetség december 28-án taggyűlést tartott, ahol több tagjának tiltakozása ellenére olyan határozatot fogadott el, amely szép szavak burkában ugyan, de lényegét tekintve harcra szólított mindenkit a forradalmi munkás–paraszt kormány és a segítségül hívott szovjet csapatok ellen.

⁶ Lásd e kötet 99–103. oldalán.

⁷ A hivatkozott két dokumentum április 21-én jelent meg. (Magyar Közlöny, 1957. 46. sz.)

⁸ A közbiztonsági őrizetet (internálást) 1956. december 13-án rendelték el (Magyar Közlöny 1956. év 102. sz.), a kitiltást és a rendőri felügyelet alá helyezést 1957. március 19-én. (Magyar Közlöny, 1957. 190. sz.)

⁹ A miniszterelnöki beszámoló ezután a november 4-e után hozott rendelkezések közül ismertetett néhányat; kijelölte a feladatokat a népi állam erősítése, demokratizmusának fejlesztése terén; foglalkozott gazdasági helyzetünkkel és a legfontosabb gazdasági feladatokkal; kulturális és külpolitikai kérdésekkel.

A baloldali és a jobboldali elhajlás ellen, a lenini politikáért

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG KÁDÁR JÁNOS ÁLTAL
ELŐTERJESZTETT BESZÁMOLÓJA
AZ MSZMP ORSZÁGOS PÁRTÉRTEKEZLETÉN,
1957. JÚNIUS 27-ÉN

Tisztelt pártértekezlet! Kedves elvtársak, elvtársnők!
Pártértekezletünknek – amennyiben egyetért velük – meg kell erősítenie és jóvá kell hagynia a novemberi elhatározó lépéseket és azt a politikai vonalat, amelyet a Központi Bizottság az elmúlt év novemberében óta követett. Meg kell tárgyalnia és jóvá kell hagynia a szervezeti szabályzat tervezetét, a párt vezető szerveinek kiegészítését. Ezekben foglalhatók össze pártértekezletünk feladatai.

Ha ezeket a feladatokat sikeresen megoldjuk, megszüntetjük pártunkban mindazt, ami eddig ideiglenes jellegű volt, és megteremtjük a pártkongresszusig a normális pártélet feltételeit.

Kedves elvtársak! Az ellenforradalmi felkelés rendkívül súlyos károkat okozott pártunknak, népünknek, az egész országnak. Ezek mellett a nagy károk mellett azonban ez a súlyos megrázkódtatás, ha drágán is, de olyan tapasztalatokat és tanulságokat adott a párt és a nép számára, amelyek – ha helyesen használjuk fel őket – lehetőséget adnak számunkra, hogy gyorsabban és több sikerrel menjünk előre a szocializmus építésének útján. . .

A párt a hatalomért folytatott harc időszakában, de még a hatalom meghódítása és teljes kiépítése után is sok nagy csatát vívott és minden nagy csatát győzelemmel fejezett be. A párt vezette a harcot a földreform megvalósításáért, az ipar államosításáért, a nagyipar fejlesztéséért, a falu szocialista átalakításának megindításáért. A párt ezeknek a nagy társadalmi célkitűzéseknek megfelelően vívta meg politikai harcait. A felszabadulás után Magyarországon tevé-

kenykedő burzsoá pártokat politikai harcban, a politikai harc eszközeivel – a néptömegeket meghódítva és a burzsoá befolyást a néptömegekben egyre csökkentve – legyőzte. Végül pártunk a politikai küzdelem további időszakában, együttműködve a szociáldemokrata párt becsületes tömegeivel és e párt vezetésében dolgozó legjobb elvtársakkal, kiharcolta és győzelemre vitte a magyar munkásosztály nagy történelmi ügyét: a munkásegységet, a két munkaspárt egyesülését. Ezzel az aktussal fejeződött be tulajdonképpen a proletariátus diktatúrájának teljes kiépítése, a munkás-paraszt állam teljes kiépítése, a politikai hatalom teljes kézbevétele. . .

A mi tapasztalataink alapján úgy látjuk, elvtársak, hogy a munkásosztály forradalmi pártjára mint egészre is érvényes az a tétel, ami minden egyes kommunistára érvényes: a hatalom kézbevétele kritikus próbatétel alá veti a pártot és az egyes kommunistákat is. Mert ha végiggondoljuk a párt 1945–1949 között vívott harcát, akkor erre a harcra csak jó érzéssel lehet emlékezni. Hiszen ebben az időszakban a párt a politikai meggyőzés eszközével kivívta a dolgozó tömegek bizalmát és támogatását, és mivel ezt sikerrel megoldotta, azért tudta a többi feladatot is megoldani. Amikor a hatalom már kezünkben volt, jelentkezett az elbizakodottság. Bebizonyosodott, hogy a hatalom nemcsak nagy erő, hanem veszélyt is rejt magában mind a párt, mind az egyes kommunisták szempontjából. . .

Az önteltség és az elbizakodottság igen nagy veszélyt jelenthet a hatalom kivívása után a párt számára. Azt hiszem, túlzás nélkül állapíthatom meg, hogy a mi számunkra ez az egyik legnagyobb tanulság, ami különösen az októberi események során tűnt ki. A hatalom meghódítása után ugyanis a vezető posztokon dolgozó elvtársaknál – de az alsóbb szervekben dolgozó elvtársaknál is – olyan hamis illúzió kerekedett felül, hogy ha a hatalom minden eszköze, így a rendőrség, az ügyészség, a bíróság, a hadsereg és így tovább a kezünkben van – tehát, úgymond, az ellenséggel „el lehet bánni” –, a tömegek mindennapi megnyerése már nem olyan fontos. Én azt hiszem, hogy elsősorban ez volt a hibák gyökere. Ha ez a tudat nem kerekedett volna felül többé-kevésbé az egész párt tevékenységében, hanem állandóan figyelemmel kísértük volna a dolgozók, külö-

nősképpen a munkások véleményét és értékelését pártunk munkájáról – mint ahogy 1945–1948 között figyelemmel kísértük, amikor a tömegek minden kérdésére választ kellett adni –, akkor a hatalom meghódítása nem lett volna egyúttal a komoly hibák jelentkezésének időszaka.

Az 1949–1953-as években az iparfejlesztés terén óriási sikereket értünk el. Ugyancsak igen nagy eredményeink voltak a falu szocialista átalakításának megkezdése, valamint a kulturális forradalom terén is. Azonban ezek a nagy eredmények párosultak a személyi kultusz meghonosodásával és az ebből származó hibákkal, a törvényesség megsértésével, szervezési hibákkal, a munkásosztályhoz és a parasztsághoz való viszonyunk egészségtelen alakulásával. 1953 júniusában maga a Központi Vezetőség – és ez nagyon fontos –, tehát maga a párt tárta fel azokat a hibákat, amelyeket a párt gyakorlatában abban az időben fel lehetett lelni.

Maga a Központi Vezetőség állapította meg, hogy a személyi kultusz káros, hogy helyre kell állítani a kollektív vezetést, helyre kell állítani a párt életében a lenini szabályokat, véget kell vetni a törvénysértéseknek, ki kell javítani a szervezési hibákat, komolyan foglalkozni kell a munkásosztály életszínvonalának megjavításával. Tehát a párt Központi Vezetősége helyesen elemezte az akkori helyzetet, feltárta az összes lényeges hibákat és helyesen jelölte meg az utat: hogyan és miképpen kell azokat kijavítani. Ez az 1953-as júniusi határozatnak nagyon fontos momentuma, amire nekünk több okból is emlékeznünk kell. Az elemzés azzal fejeződött be, hogy a pártnak hozzá kell látnia a hibák kijavításához, mégpedig oly módon, hogy a hibák össze feltárása és gyökeres kijavítása által a párt tekintélye és a népi hatalom tekintélye növekedjen. Ez feltétlenül helyes volt. Azok az intézkedések azonban, amelyeket a hibák kijavításának megkezdésekor hoztak, már az első lépésnél sem voltak jók. Az elemzéssel kapcsolatban meg kell még állapítani, hogy teljesen hazug volt az az ellenség által nagy előszeretettel terjesztett propaganda, amely szerint a párt hibáit a Nagy Imre-féle csoport látta meg és tárta fel 1953 júniusában. Ezt nagyon fontos hangsú-

lyozni, mert Nagy Imrééknek a hibák feltárásához a világon semmi közük nem volt.

Ami a határozat végrehajtását illeti, annak két gyökeres hibája volt. Először az, hogy Nagy Imre óriási szerepet kapott a hibák kijavításában. Mint később kiderült, Nagy Imre erre a szerepre teljesen alkalmatlan volt, mert ő nem a párt tekintélyének helyreállítását és növelését, nem a népi hatalom tekintélyének helyreállítását és növelését tűzte ki céljául, hanem éppen ellenkezőleg, a párt tekintélyének és a népi hatalomnak a további gyengítését. Ez kitűnt abból az első és meg kell mondani, szerencsétlen aktusból, hogy a párt által feltárt hibákkal s a kijavításukhoz szükséges intézkedésekkel nem a párt Központi Vezetősége fordult a párttagsághoz és az ország népéhez – ami a párt életében addig a helyes gyakorlat volt –, hanem az akkor miniszterelnökké kinevezett Nagy Imre az országgyűlésben bírálta¹ állami oldalról a párt hibáit, és semmit sem szólt a párt érdemeiről, sem arról, hogy a hibákat is a párt tárta fel. Ez az indulási aktus – ismétlem – már szerencsétlen volt és magával hozta a későbbi bajokat is.

A helyes elemzés eredményes felhasználásának másik akadályja az volt – s ezt is meg kell mondani –, hogy egyes elvtársak, élükön Rákosi elvtárrsal, egyáltalán nem voltak képesek vagy nem akartak a kellő időben és a kellő mértékben szakítani a régi hibáikkal. Tehát olyan helyzet állott elő, hogy az egyik oldalon Nagy Imre és politikai barátai egészen más politikai célt követtek, mint az 1953-ban feltárt hibák gyors, helyes és bátor kijavítása, a másik oldalon viszont Rákosi elvtárs és néhány más elvtárs vonakodott attól, hogy szembenézzen saját hibáival. Mindez lehetetlenné tette, hogy a párt erőit mozgósítani tudjuk a párt munkájában és az állami munkában mutatkozó hibák kijavítására. Ennek következtében 1953. június és 1956 júliusa között a párt politikai vonalában cikcakkok és szélsőséges kilengések jelentkeztek.

Ezeknek a szélsőséges kilengéseknek mérhetetlenül romboló hatásuk volt. A munka sikerét elsősorban természetesen az dönti el, hogy a politikai irány jó-e vagy sem. De az ilyen szélsőséges kilengések még jó politikai irány esetén is mérhetetlen rombolást visznek

végbe a tömegekben. Ezt nem is nehéz megérteni. Tudjuk jól, hogy a mi pártunk Központi Vezetősége és általában maga a párt 1953 júniusáig a párttagság, illetve az ország közvéleménye körében óriási tekintélynek és nagy bizalomnak örvendett. Amikor kiderült, hogy a munkában nemcsak eredmények, hanem hibák is vannak, ez feltétlenül bizonyos megrázkódtatást jelentett a közvéleményben. De ha a párt és az ország közvéleménye is látta volna, hogy a pártban olyan nagy politikai és erkölcsi erő van, amely képessé teszi, hogy maga tárja fel a hibákat és dolgozza ki a kijavításhoz szükséges módszereket, ha kissé csökkent bizalommal is, de a bizalom alapját megőrizve lehetett volna tovább dolgozni. Mert ahogy mutatkoztak volna a hibák kijávítása nyomán az eredmények, úgy növekedett volna a bizalom, s végső fokon a párt Központi Vezetőségének tekintélye a párttagság, s a párt tekintélye a pártonkívüliek szemében a régihez képest feltétlenül erősödött volna. Az a bizalom, ami még a hibák feltárása után is megvolt 1953-ban a tömegekben, azt jelentette, hogy az emberek egyetértettek a Központi Vezetőség értékelésével, és hozzáláttak, hogy a megadott új irányvonalnak megfelelően saját munkaterületükön is kijavítsák az előzőleg elkövetett hibákat. Eközben előfordultak az ilyenkor szokásos elcsúszások is: egyesek a párt újabb irányvonalát túlhajtották, s ezáltal követtek el hibákat. Mégis az volt az általános helyzet, hogy az emberek – a párttagok és a pártonkívüliek is – elfogadták az új irányvonalat, igyekeztek aszerint dolgozni. Amikor azonban ennek a fejlődésnek egy szakaszáig már eljutottak – egyszerre csak arról tájékoztatták őket, hogy a párt politikai irányvonala mégsem volt helyes, és lényegében vissza kell térni az előbbi útra. Ez már a második megrázkódtatás volt. Alighogy megértették és hozzákezdtek az új határozat megvalósításához, kiderült, hogy a párt politikai irányvonala most sem helyes. Ez mérhetetlenül romboló hatást keltett! Nyilvánvaló, hogy a tervezésben, a törvényesség megsértésében, a parasztpolitikában 1953 júniusában feltárt bizonyos hibák nagyon nagy kárt okoztak a pártnak, az országnak és a népnek is. De azt hiszem, kijelenthetem, hogy az eredeti hibáknál tízszer nagyobb kárt okozott az, ami a kijavításuk körül történt. Mert azt a párttagság is, az or-

szág népe is minden körülmények között megértette és megérti, hogy a munka hibákkal, néha súlyos hibákkal is jár, de azt sohasem fogják megérteni és nem is fogják a vezetőknek megbocsátani, ha a felismert, megnevezett, ország-világ előtt ismert és látott hibákat újból megismétlik. Ez megsemmisíti a pártvezetés tekintélyét, az ország vezetésének a tekintélyét, és ezért mondom, hogy az 1953-ban feltárt hibáknál nagyobb károkat okozott a párt és a tömegek kapcsolatában az a huzavona, ami három esztendőn keresztül a hibák kijavítása körül folyt.

Ennek következtében természetesen mély és jogos elkeseredettség élt 1956 tavaszán a párttagság és az ország dolgozó népének nagy részében. A hibák kijavításában mutatkozó késlekedéseket és a tömegek efölötti jogos elkeseredését, amely a három esztendő alatt nagymértékben növekedett, az itthoni osztályellenség és a nemzetközi imperializmus nagyszerűen és mesteri módon kihasználta. Ilyen körülmények közt került sor a Központi Vezetőség 1956. júliusi határozatára.²

A Központi Vezetőségnek ez a határozata fordulópontot jelentett volna a párt és az egész ország életében. Ez a határozat jó volt. A Központi Vezetőség júliusi határozata – és ennek helyes értékelése szintén nagyon fontos kérdése jelenlegi harcunknak – minden politikai feltételét megteremtette annak, hogy a párt, az ország és a néptömegek életében megmutatkozó hiányosságokat és hibákat normális úton kijavítsuk és kiküszöböljük. A határozat az elvtársak előtt ismeretes, azt itt részleteznünk nem kell. De szükséges utalnunk arra, hogy ezt a határozatot nemcsak az a Központi Vezetőség értékelte pozitívan, amely megalkotta, hanem a párttagság tömegei és a párton kívüli dolgozók tömegei is. Emlékezzenek vissza az elvtársak a júliusi határozattal kapcsolatos tömegrendezvényekre, gyűlésekre. Azt hiszem, minden jelenlevő pontosan emlékszik rá, hogy mi történt. Engem például Nógrád megyébe küldött ki akkor a Központi Vezetőség. Emlékszem, hogy Salgótarján főterén 18 000 dolgozó jött össze, kommunisták és nem kommunisták. Minden hibáról szó volt ott, ami korábban a párt gyakorlatában előfordult, de szó volt ott arról is, hogy a Központi Vezetőség júliusi határozatá-

ban megteremtette a feltételeit a hibák normális úton való kijavításának.³ Kijelentem, elvtársak, hogy a tömegek felszabadult ujjongással üdvözölték a júliusi határozatot. Körülbelül három hét alatt zajlottak le a nagygyűlések. A tömegek megismerkedtek a határozattal és kifejezésre juttatták szándékukat, hogy készek a júliusi határozat végrehajtását teljes erővel támogatni. Ez volt a politikai helyzet a múlt év augusztusának első felében. Az ellenség bizonyos mértékig meg volt zavarodva. Talán emlékeznek rá, hogy a Központi Vezetőség júliusi ülése után, három év óta végre először két vagy három hétig sem kombinációk, sem rémhírek, sem újabb Nagy Imrével kapcsolatos vagy más természetű követelések nem voltak. Az ellenség zavarban volt. Nyilván ő is felmérte a helyzetet, megértette: ránézve súlyos politikai csapás lenne, ha a párt szívós munkával, mondjuk egy esztendőn át, a Központi Vezetőség júliusi határozatának irányvonala szerint dolgozna, s ezalatt kijavítaná a hibákat, s így megerősödne a párt és a népi hatalom tekintélye. Az ellenség akkor megértette, hogy ebben az esetben neki nagyon kevés keresnivalója volna Magyarországon. Azért gyűjtötte össze erőit a támadásra, rohamra, hogy megakadályozza a pártot és az ország népét abban, hogy normális úton rendbe hozza a hibákat, és természetesen őrizze és továbbfejlessze a pozitív vívmányokat. Éppen azért csaptak le, mert megértették, hogy ha a Központi Vezetőség júliusi határozata megvalósul, hónapról hónapra realizálódik, akkor a párt tekintélye nem fog tovább csökkenni, a dolgozók elkeseredettsége nem fog növekedni, hanem a folyamat megfordul, és akkor az ellenség elveszti a talajt a lába alól.

Ez igen fontos politikai kérdés a revizionisták megítélése szempontjából. Az amerikai imperialisták vagy a Horthy-fasiszták nem is csináltak nagy titkot abból, hogy meg akarják ölni, el akarják pusztítani a Magyar Népköztársaságot. De a Nagy Imre-féle revizionisták azt állították, hogy ők csak a hibák kijavításán akartak dolgozni. Ha ez igaz lett volna, akkor hogyan lehet az, hogy nem a Központi Vezetőség júliusi határozatát támogatták, hanem szépen átballagva az ellenség táborába, segítettek fegyveres ellenforradalmi

lázadást kirobbantani a Magyar Népköztársaság és a párt ellen? Ez elég fontos momentum.

Beszélnünk kell az október 23-a és november 4-e közötti időszakról is. A párt számára és a népi hatalom számára is válságos, visszavonulásokkal és vereségekkel teljes időszak volt ez. Rátámadtak a pártra az imperialisták, a Horthy-fasiszták, az újra feléledt volt polgári pártok jobboldali vezérei, a jobboldali szociáldemokraták, és sajnos, velük együtt támadtak a párt és a népi hatalom ellen azok a megzavart fejű fiatalok – diákok és nem diákok – s azok a megtévesztett dolgozók, akik nem tudták, hogy az ellenforradalom ügyét támogatják, azonban fellépésükkel valójában az ellenforradalmat támogatták. Nagy erő vonult fel a párt és a népi hatalom ellen. De a Központi Bizottságnak az a véleménye, hogy ez az erő nem tudott volna fölibe kerekedni a pártnak és a népi hatalomnak, ha a párt vezetésében nem következett volna be árulás. Ennek az árulásnak – a Nagy Imréék, Losonczyék, Donáthék⁴ és mások áruló magatartásának – következtében kerültünk olyan helyzetbe, hogy amikor a várunkat kívülről ostromolták, ők belülről összejátszottak az ostromlókkal, és végeredményben megnyitották előttük a kaput.

Az október 24-ére virradó éjszaka Nagy Imre a miniszterelnöki székbe, Donáth és Losonczy pedig a Központi Vezetőségbe a Központi Vezetőség határozata alapján került.

Mit kell ezzel a döntéssel kapcsolatban mérlegelni? Először a következőt: a Központi Vezetőség, amikor ezt a határozatot hozta, tudta, hogy Nagy Imre, Losonczy és a többiek különböző hibákkal terhelt emberek. De az ismert, kevésbé súlyos és nagyon súlyos hibák ellenére a Központi Vezetőség e döntés meghozatalakor feltételezte, hogy mégis kommunisták, akik nagy hibákat követtek el, de most majd segítenek leküzdeni azt a bajt, amit részben ők maguk zúdítottak a pártra és a magyar népre. Ez vezette a Központi Vezetőséget, és ezt fontos tudni. Hogy Nagy Imréék átmentek az ellenség táborába, azt csak az események menetében, lépésről lépésre lehetett felismerni.

Október 24-ére virradóra a Központi Vezetőségnek volt harci programja. Ha e harci programhoz tartjuk magunkat, az ellenforra-

dalmi lázadás nem tudott volna ilyen mértékben kibontakozni és ilyen károkat okozni. Miből állt a Központi Vezetőség harci programja? Abból, hogy aki fegyverrel támad a magyar állam intézményeire, az ellenforradalmár, és azt fegyverrel kell megsemmisíteni. Tömöriteni kell az erőket, mozgósítani kell a hadsereget, az államvédelmi karhatalmi erőket és minden mozgósítható erőt, fel kell fegyverezni a munkásokat. A Szovjetunióhoz kell fordulni, hogy szükség esetén – mert látszott, hogy nem csupán belülről kezdeményezett ellenforradalomról van szó – a Szovjetunió katonai segítségét is kérjük. Ez volt a Központi Vezetőség határozata 24-ére virradó éjjel, amikor ezeket a kérdéseket tárgyalták. Ezen a központi vezetőségi ülésen, ahol a harci programot kidolgoztuk, jelen volt Nagy Imre is. Nagy Imre ezzel a programmal egyetértett.

A Központi Vezetőség ülését követően a Politikai Bizottság ülésén, ahol mindezek a célkitűzések – tehát többek között az, hogy a magyar kormánynak a szovjet kormányhoz hivatalos levelet kell írnia, mert addig a szovjet kormánynak nincs módjában katonai segítséget nyújtani, továbbá, hogy a Honvédelmi Minisztériumot utasítani kell: bocsásson fegyvereket a pártbizottságok rendelkezésére és a többi – konkrét kidolgozásra kerültek, ezen az ülésen Nagy Imre részt vett, ismételten felszólalt, és kereken kijelentette, hogy az ellenforradalmárokat le kell törni, statárium kell, a Szovjetunióhoz kell fordulni és így tovább. Nagy Imréék tehát úgy tettek, mintha egyetértenének a párt harci programjával, amelynek segítségével az ellenforradalmi lázadást le kell verni. Ez igen fontos körülmény. A későbbiekben azután kiderült, hogy nem erről van szó, hanem arról, hogy Nagy Imréék átmentek az ellenség táborába.

Nagyon fontos ismerni Nagy Imréék módszereit. Az ő módszerük az volt, hogy összekapcsolták a külső nyomást és a vezető szerveken belüli fellépést. Ezenkívül alkalmaztak még bizonyos titkos frakciós módszereket is. A Központi Vezetőségben, a Politikai Bizottságban különböző követelésekkel léptek fel. Rendszerint az történt, hogy a Központi Vezetőség, a Politikai Bizottság ezeket a követeléseket az első felvetésnél visszaverte. Ekkor különböző küldöttségeket szerveztek, és a fegyveres csoportok képviselőinek kö-

veteléseit, az Írószövetség követeléseit, az Újságírók Szövetsége meg egyéb létező és nem létező szervezetek követeléseit hozták a párt vezető szervei és a kormány elé, és ennek a külső és belső nyomásnak a kombinálásával erőszakolták ki a saját platformjuk érvényesítését.

Milyen követeléseik voltak?

Miután a vezetésbe való bevonulásukkor ellenforradalminak nevezték a népköztársaság elleni támadást és késznek nyilatkoztak az abból adódó összes szükséges intézkedések megtételére, amint a Központi Vezetőség és a kormány szerveiben bent voltak, megkezdték a harcot, elsősorban azért, hogy ezt a felkelést a párt „nemzeti forradalomnak” vagy valamiféle népi demokratikus megmozdulásnak minősítse. Ezért a követelésükért szívósan harcoltak mindaddig, amíg csak érvényesíteniük nem sikerült. Említettem, hogy a belső fellépésen és a külső nyomáson kívül még bizonyos titkos frakciós módszereket is alkalmaztak. Erre jellemzésül meg kell említenem a *Szabad Nép* két cikkét, amelyek annak idején olyan szörnyű erkölcsi csapást mértek a népköztársaságot védő erőinkre: a pártra is, a hadseregre is, az államvédelemre is és mindenkire. A Központi Vezetőség október 26-i ülésén azzal a követeléssel álltak elő, hogy ezt az egész megmozdulást nevezzük nemzeti demokratikus megmozdulásnak. A Központi Vezetőség ezt nem fogadta el. Nos, akkor nem lehetett tudni, de most már ismeretes, hogy mi történt a Központi Vezetőség ülése után. Az történt, hogy a *Szabad Nép* szerkesztőségében levő politikai barátaik segítségével a Központi Vezetőség határozatával ellentétes cikket íratnak. Október 28-án olyan cikket íratnak, amely a Központi Vezetőség határozatával szemben nemzeti felszabadító harcnak nevezi az ellenforradalmat. Ilyen titkos összejátszás eredményeképpen került be a *Szabad Nép* október 28-i számába az a bizonyos cikk, amely morálisan, mondhatni, majdnem teljesen tönkretette a népköztársaság védelmét. Ez a cikk nem a Központi Vezetőség határozatát tükrözte. A cikk megjelenése után a Központi Vezetőség nem volt valami könnyű helyzetben. Ország-világ előtt demonstrálja-e azt, hogy a Központi Vezetőség hivatalos lapja a szembenálló platformot kép-

viseli? Nem egy kérdésben és nem egy alkalommal voltak hasonló helyzetben a párt vezető szervei.

Többek között így harcoltak Nagy Imréék az ellenforradalmi felkelésnek nemzeti forradalommal való minősítéséért.

Harcoltak természetesen más kérdésben is, így a fegyveres felkelők megsemmisítésének a megakadályozásáért. Ismeretes, hogy a Corvin közbe⁵ befészkelődött ellenforradalmi banda megsemmisítésére megvolt a katonai terv. Azt hiszem, reggel 5 órára volt kitűzve a támadás. Fél 5-kor Nagy Imre felhívta Apró elvtársat, ő volt a Politikai Bizottság részéről a Honvédelmi Minisztériumban, s közölte vele, hogy ha a támadást 5-kor megindítják – lemond. Hát ilyen módon harcoltak: politikai zsarolással belülről, külső nyomással és frakciós összeesküvő módszerekkel. Hasonló módon követelték és harcolták ki a tűzszünet kimondását és az Államvédelmi Hatóság felosztatását is. Lényegében ez történt a burzsoá pártok újra életre hívásánál is. Ez nem új, nem októberi kérdés, ilyesfajta elképzelés Nagy Imre koncepciójában már hónapokkal előbb is létezett. Imitt-amott már kifejtette, hogy véleménye szerint ilyen úton kell járnia a Magyar Népköztársaságnak. Hasonlóképpen harcoltak a semlegesség kimondásáért és a Varsói Szerződésből való kilépésért. Hasonló módszert alkalmaztak az MSZMP megalakítására vonatkozó párthatározat születésénél, amely a valóságban az MDP likvidálását jelentette, olyan körülmények között, amikor új párt szervezésével természetesen foglalkozni nem lehetett. Végül pedig e különféle követeléseiket betetőzték azzal a ténykedésükkel, hogy személy szerint maga Nagy Imre, továbbá Háty Gyula meg mások november 4-én hajnalban rádión keresztül ország-világ előtt harcra hívták fel ellenségeinket a szovjet csapatok ellen, imperialista segítségért kiáltoztak a szovjet csapatokkal szemben – ugyanazok, akik október 24-ére virradóra velünk együtt megszavazták a Szovjetunió és a szovjet csapatok segítségül hívását, és kijelentették, hogy az elkerülhetetlenül szükséges. Ilyen körülmények között állott tehát elő az országban az október 23-a és november 4-e közötti időszakot jellemző helyzet.

Számunkra nagyon fontos annak mérlegelése is, hogy vajon a

burzsoá ellenforradalom és a szocialista forradalom erői – hogy úgy mondjam – nagyság szerint hogyan viszonylottak egymáshoz ebben az időszakban, október 23-a és november 4-e között. Azt hiszem, nem nehéz bebizonyítani, hogy Magyarországon október 23-a és november 4-e között is lényegesen nagyobbak és jelentősebbek voltak a szocialista forradalom, mint a burzsoá ellenforradalom erői. Csakhogy ezek az erők nem voltak egyforma állapotban. A szocialista forradalom erői a vezetésben működő árulás következtében dezorganizálva, a felbomlottság állapotában voltak, nem voltak mozgathatók, nem tudtak föllépni. A burzsoá ellenforradalom erői szervezettek, rendkívül aktívak voltak, vezetéssel is rendelkeztek, és a népköztársaságot védő szerveken belül is ott voltak az embereik. Ez idézett aztán olyan helyzetet elő, hogy a nagyobb erő hátrányos helyzetbe került a kisebbel szemben. Harcoltak természetesen a szocialista forradalomhoz hű erők is különböző helyeken, különféle eszközökkel: politikai fórumokon politikai eszközökkel, hadszíntéren fegyverrel. Azonban dezorganizálva, szétszórva, kellő támogatás nélkül, s ezért kellő hatékonyság nélkül harcoltak. Ismeretes az, hogy a párt erői: pártmunkások, egyszerű párttagok a fővárosban is, vidéken is, tanyákon is vívták a maguk harcát. Harcoltak az államvédelmieket is. Harcoltak a hadseregnek egészen jelentékeny egységei, volt egész hadosztály, amely harcolt az ellenforradalom ellen, harcoltak rendőrosztagok is és olyan emberek, akik akkor, alkalmilag szereztek maguknak valamiféle fegyvert. De ez az erő szét volt forgácsolva és nem tudott kellő hatékonysággal fellépni, nem tudta megsemmisíteni az ellenséget. Ez pedig azzal magyarázható, hogy a párt és az ország vezetésébe árulók fészkeltek be magukat, a kormányban pedig egyenest a burzsoázia jutott erőfölényhez ezekben a napokban. Mindez megbénította a szocialista forradalomhoz hű erőket.

Felvetődik a kérdés, mit csináltunk mi, azok az emberek, akik ez alatt az időszak alatt a párt vezető szerveiben, illetve a kormányban voltunk. Mi volt a mi helyzetünk és mit cselekedtünk? Attól az órától kezdve, elvtársak, ahogy Nagy Imréék bekerültek részben a Politikai Bizottságba, részben a kormányba, a párthoz hű elemek már

a Politikai Bizottságban is, de a kormányban még sokkal nagyobb mértékben, kisebbségi, alárendelt helyzetbe kerültek. Ez nemcsak a számszerűsége miatt, bár a számszerűség is gyorsan változott. A pártvezetésben is gyorsan történtek személycserék, a kormány átalakulását meg egyszerűen alig lehetett követni, oly gyorsak voltak a személyi változások, oly gyorsan csúszott a kormány jobbra. De már az első perctől volt a helyzetünkben bizonyos alárendeltség, mert Nagy Imréék nemcsak a saját erejükre, a saját szavukra támaszkodtak, hanem azokra az erőkre is, amelyek őket kívülről támogatták, amelyek segítségével nyomást gyakoroltak a pártra. Azonkívül bizonyos tekintetben befolyásolta és rontotta helyzetünket az a körülmény, hogy ameddig az elkerülhetetlenül szükséges nem volt, nem szántuk rá magunkat arra a súlyos elhatározásra, hogy ilyen helyzetben ország-világ előtt megmutassuk: a párt legszűkebb vezető szervében és a kormányon belül a kommunisták között nincs egység. Ez súlyos és roppant felelős lépés ilyen körülmények között. Vita természetesen folyt. Például az MDP-t likvidáló határozat kérdésében az történt, hogy körülbelül másfél napig vitatkoztunk. Amikor a javaslat felvetődött – négyen vagyunk most itt, akik akkor ott voltunk mint elnökségi tagok –, mind a négyen el-lene szólaltunk fel. És a másfél nap folyamán aztán olyan változások történtek, hogy elkezdtük ezt a megbeszélést hatan, itt a Parlament valamelyik szobájában, és a végén befejeztük körülbelül 35-en. A végén már nem lehetett fölismerni, hogy ki politikai bizottsági tag és ki nem. Természetesen a külső nyomás mindenféle eszközt alkalmaztak. Lukács György elvtárs is ötpercenként sürgetett, mondván, hogy valamelyik egyetemen együtt ülnek és már várnak a telefonra, s ha mi nem határozzuk el egy új kommunista párt megalkotását, akkor ott elhatározzák nélkülünk egy másik kommunista párt létrehozását. És így tovább. Másfél napig vitatkoztunk, míg végül belementünk ebbe a határozatba.

Hasonló vita volt a semlegesség és a Varsói Szerződés kérdésében. Dobi elvtárs ezt a parlamentben már említette. Erről is egy álló napig folyt a vita. Egy álló napig csak azért kellett harcolni, hogy semmi szín alatt ne hozzanak döntést – amit egyszerű szavazattöbbség

séggel keresztülvittek volna –, amíg legalább a Budapesten tartózkodó szovjet nagykövettel nem tárgyal a kormány ebben a kérdésben. És ez így ment számtalan esetben.

Miért mondom én mindezt itt el? A mi Központi Vezetőségünk döntését nem teszi jóvá az a körülmény, miszerint 24-ére virradó éjjel még nem lehetett tudni, hogy Nagy Imre már nem kommunista, hogy Nagy Imre már az ellenség táborába ment át. A mi későbbi döntéseinket nem menti, hogy milyen körülmények között születtek azok. De szükségesnek tartom, hogy az elvtársak ismerjék a történeteket, lássák, mi volt a valóságos helyzet, hogy megérthessék azt is, ami később történt. Itt a párt vezető szerveiben, a kormányban és az Elnöki Tanácsban is volt azért néhány ember, aki látta, hogy a dolgok valahogy nem a népköztársaság megmentésének, hanem megsemmisítésének irányába mennek. S ezért elérkezett az az időpont – amikor elkezdődött a nyílt fehérterror és kezdték lemészárolni a kommunistákat –, amikor többé már nem lehetett várni a szakítással. Ehhez mindjárt hozzáfűzhetem: bár előbb szakítottunk volna!

A szakítás időpontja részünkről november elsején következett be. November elsején én Nagy Imréekkel megszakítottam az összeköttetést, habár ők még 2-án vagy 3-án egy kormánylistán az én neveimet is feltüntették. Ők már akkor régen nyomoztattak utánam és kutatták, hol is vagyok. A többiek, Münnich elvtárs és mások is azt tették, amit én. November 2-án mi már részben közvetve, részben közvetlenül megkezdtük a tárgyalást a szovjet elvtársakkal, a népi demokratikus országok vezetőivel és a nemzetközi munkásmozgalmak más vezetőivel arról, hogy az ellenforradalom ellen fel kell venni a harcot, s arról, hogy ebben milyen támogatást nyújtanak a Magyar Népköztársaságnak. Ezek a tárgyalások 2-án megkezdődtek, 3-án készen volt az elhatározás, és hogy semmi időt ne veszítsünk, november 4-én megindult a támadás, mert minden nap derék kommunisták és hű magyar hazafiak százainak az életébe került. Amikor mi erre az elhatározásra jutottunk, célunk az volt, hogy az ellenforradalmat fegyverrel leverjük, helyreállítsuk a népköztársaság alkotmányos rendjét. El kellett hárítanunk az ország belügyeibe való im-

perialista beavatkozást, mert az imperialisták emberei már itt Budapesten nyíltan jöttek-mentek, grasszáltak. Az angol katonai attasé és a többiek beavatkoztak a magyar belügyekbe; az Egyesült Államok budapesti követsége két rádióállomást állított fel a felkelés szolgálatára, és mindarról, ami Budapesten történt, ha arra propagandaszempontból szükség volt, percekben belül informálni tudták a Szabad Európa Rádiót és a többi ellenséges rádióadót. Ezt is el kellett hárítani. És magától értetődően újjá kellett szervezni a pártot, mert párt nélkül nem lehet a népköztársaság ügyét megvédeni. Ezek voltak a célkitűzéseink.

Ezek megvalósításához szükséges volt olyan új pártvezetőség megszervezése, amelyből természetesen ki vannak rekesztve a Nagy Imre-féle árulók. Szükség volt olyan új kormány létrehozására, amelyből ugyancsak ki vannak rekesztve a Nagy Imre-féle árulók. Ezt azért kell itt ismét tárgyalnunk, hogy megmondjuk az elvtársaknak, amit egyébként is tudnak: hogy annak a pártvezetőségnek a létrehozása nem egészen a kongresszusi szabályok szerint történt. A párt szervezeti szabályzata szent és nagy dolog, elvtársak, de úgy gondolom, a szervezeti szabályzat azért van, hogy a szocialista forradalom ügyét védelmezze. És önöknek kell elbírálni, hogy bár azokban az órákban nekünk szervezeti szabályzatunk nem volt, és mégis megszerveztük ezt a pártvezetőséget, helyes volt-e ez? A kormány megalakításának a helyességét itt külön kérdésként azért nem vetjük fel, mert az ország törvényes rendje helyreállításának utolsó aktusaként ezt a kérdést az országgyűlés elé vittük, és ott a magyar nép képviselői azt egyetlen ellenszavazat nélkül jóváhagyták. A mi pártvezetőségünk és az új kormány létrehozása természetesen csak a munka kezdetét jelentette. Politikai vonalunkhoz hozzátartozott az, hogy a magyar munkásosztály és a magyar dolgozó nép szocializmushoz hű tömegeihez fordulunk és proletár internacionalista segítséget kérünk a Szovjetuniótól, a szocialista tábortól és a többi testvéri kommunista és munkáspárttól. Mert elveinkhez tartozott és célkitűzéseinkből adódott, hogy a népi hatalomért a néppel együtt kell harcolni, és a nemzetközi imperializmus ellen a nemzetközi proletárszolidaritás erejével kell a harcot felvenni.

Röviden szeretnék szólni arról a kollektíváról, amely a párt és a kormány vezetésében dolgozott ebben az időszakban, és azokról a körülményekről, amelyek között a munkáját végezte. Félreértés ne essék, mi semmiféle olyan tévedésben nem élünk, hogy minden, amit csináltunk, az tökéletes volt, hogy abban hiba nem volt. Mi, akik itt a vezetésben dolgozunk, mi tudjuk a legjobban, hogy hol hibáztunk, hol késtünk, hol kellett javítani és így tovább; és ha a körülményekre utalok, amelyek között dolgoztunk, ezt más okból teszem. Nekünk az utóbbi időszakban, mióta a viszonyok úgy általában konszolidálódtak és a párt élete a normális mederbe kezd visszatérni, sok szigorú kritikusunk támadt. Ezek megállapítják, hogy például novemberben az egyik rendelkezés nem volt helyes, vagy hogy decemberben volt a *Népszabadság*-ban egy rossz cikk és így tovább. Többek között rámutatnak olyan létező, tényleg megoldásra váró kérdésekre, amelyek még máig sincsenek megoldva. De azért, elvtársak, ne feledkezzenek meg a következőkről: hogyan szedtük mi össze az erőinket? Megmondom. Azok közül szedtük össze ezt az erőt, akik kéznél voltak. Aki élt, megvolt: no gyerünk, elvtársak, munkára. És november 11-én megtartottuk Központi Bizottságunk első ülését, ahol már megjelent a Központi Bizottság mind a 23, akkor meglevő tagja. És ezen a központi bizottsági ülésen emlékezetem szerint négy elvtárs – feltételezhetően teljes jóhiszeműséggel – a következőket javasolt: kezdjünk tárgyalni a jugoszláv követségen ülő Nagy Imre-csoporttal és egyezzünk meg velük, mert a mi bázisunk szűk. Felvetődött még olyan elgondolás is, amely szerint Nagy Imrének meg kellene engedni, hogy egy önálló parasztpártot alakítson, és így két párt lenne az országban, az MSZMP és valamilyen Nagy Imre-féle parasztpárt.

Hadd hozzak fel egy további példát annak szemléltetésére, hogyan mentek a dolgok. Mi fölvetettük februárban, hogy szükség lenne egy kommunista ifjúsági szövetségre. Ezt mi vetettük föl, az idősebb korosztály. Tudtuk, hogy akkori helyzetünkben egy kommunista ifjúsági szövetség létrehozásáért éles harcot kell folytatni az ifjúság körében. De abból a megfontolásból indultunk ki, hogy a mi számunkra még mindig jobb lesz, ha lesz egy kommunista ifjú-

sági szövetség több vagy kevesebb taggal – de azokról tudjuk, hogy egyetértenek a kommunista elvekkel –, mint ha nekünk csak olyan ifjúsági szervezeteink lesznek – egyetemi, középiskolás meg parasztifjúsági egyesületek –, amelyek ugyan tagjaik közé szervezhetik az összes fiatalokat, de senki nem tudja, hogy azt a szervezetet a burzsoázia vagy a proletariátus vezeti-e, és a szocialista forradalom hívei-e vagy pedig az ellenforradalmi felkelése. Amikor mi ezt fölvetettük, akkor az ifjúság között dolgozó öt-hat vezető elvtársnak véleménye majdnem fele-fele arányban megoszlott. Voltak olyan aggályok, hogy nem fogja-e tőlünk még jobban elriasztani a fiatalokat az, ha mi kommunista ifjúsági szövetséget szervezünk?

Ezeket a kérdéseket azért említem meg, elvtársak, mert nekünk szükségünk van a pártértekezlet bizalmára és támogatásra. Amit nem jól csináltunk, mondják meg az elvtársak, hogy aztán jobban csináljuk, vagy tudjuk, mit kell kijavítani. De szükséges és kíváncsú volna, ha megerősítést nyernénk abban, hogy a követett fő vonal helyes-e, hogy mi helyesen választottunk-e például november 11-én, amikor azt mondtuk az elvtársaknak, hogy az ellenséggel nem állunk oda alkudozni és az árulókkal nem tárgyalunk, s éppen ezért fognak majd minket a tömegek támogatni. Az ifjúsági szövetséget illetően pedig azóta már azt hiszem, az élet igazolt minket. Azok a fiatal elvtársak is megnyugodtak, akiknek annak idején aggályaik voltak, s belátták, hogy igenis „meg lehet ijeszteni” az ifjúságot egy kommunista szövetséggel, és nem is ijed meg olyan nagyon tőle!

Ehhez a kérdéscsoporthoz tartozik – és ez is igen fontos kérdés –, hogy mi nem vontuk be a vezetésbe a régi vezetők közül azokat az elvtársakat, akik úgy voltak ismeretesek a közvélemény előtt is, és előttünk is, mint akik részesei a dogmatikus és szektás hibáknak. Mi személyileg valamennyiüket tisztességes embernek és kommunistának tartjuk, akik közül egyesek gyorsabban, mások kevésbé gyorsan tudnak megszabadulni a régi hibáiktól. Nekünk az volt az álláspontunk, hogy most ne legyenek a mi pártunk vezetőségében olyan emberek vagy olyan csoportok, akiket vagy amelyeket a régi hibák terhelnek, és ne legyünk kitéve annak a veszélynek, hogy hol jobbra, hol balra rángatnak minket. Szükséges, hogy az elvtársak ebben a

kérdésben is megmondják a véleményüket, annál is inkább, mert ugyancsak az utóbbi időben különféle dolgokkal és különféle okokból elégedetlen elvtársak, persze nem nyíltan üléseken s gyűléseken, hanem elvtársi beszélgetések keretében vádként emlegetik a jelenlegi vezetéssel szemben azt, hogy a régi vezetőket távol tartottuk, és szerintük ez nem válik a párt javára. Mi abban a meggyőződésben élünk, hogy ez így jó a pártnak, ahogy most van, és jó ez azért is, elvtársak, mert – ezt nyugodtan merem állítani – jelenleg a pártvezetésben dolgozók olyan emberek, akik nem a pozíciót keresték. Olyan elvtársak ezek, akik a lelkiismeretük szavára hallgatva, kézbe vettek feladatokat, mert úgy érezték, hogy ha valamikor kommunistákká lettek, akkor most meg kell mutatniuk, hogy valóban azok. Nem szívességből vállaltunk funkciót, hanem kommunista kötelességünknek tartottuk, hogy ellássuk funkcióinkat. Azt akarom ezzel mondani, hogy ha eljön a nap, amikor azt mondják a pártban: „te nem jól dolgozol, hasznosabb leszel, ha félreállsz”, hát mi nem ragaszkodunk majd a pozíciókhoz. Ezt jó, ha az elvtársak tudják. Akik ma a vezetésben vannak, azok nem a hatalom mániákusai, és nem valamiféle hatalmi okokból rekesztettek ki egyeseket a munka újjászervezésekor, hanem mert az ügy érdekéről volt szó. És ha az elvtársak ezzel egyetértenek, akkor a pártot ezután is így kell vezetni.

Kedves elvtársak! Amikor a Központi Bizottság politikai vonalának megerősítését és jóváhagyását várjuk ettől a pártértekezlettől, utalni kell arra, hogy ez a vonal nem elméleti elképzelésekből áll, hanem nehéz körülmények között a gyakorlatban megvalósított politikai vonalról van szó, amelynek a helyességét és gyengeségét le lehet mérni és meg lehet ítélni. Ezért kell röviden szólnom eredményeinkről.

Ami az eredményeket illeti, a döntő az, hogy az ellenforradalom erői részben megsemmisültek a fegyveres harcban, részben ártalmatlanná vannak téve és az igazságügyi szervek kezén vannak, részben kiűzettek az országból, s végül egy részük illegalitásba szorult. De ami tény, az tény: az ellenforradalomnak ma Magyarországon nincs hatalom a kezében. Ez az alapvető. Az állam erői, a néphatal-

mi szervek, az országgyűlés, a tanácsok, az igazgatási szervek, a minisztériumok, az ipari és kereskedelmi irányító szervek, a fegyveres erők, a hadsereg, a belügyi szervek újjá lettek szervezve, vagy – például a hadseregnél – a szervezés a fejlesztési terv szerint folyamatban van. Feltétlenül meg kell emlékezni arról, hogy tiszteletre méltó, nagy érdemeik vannak azoknak az elvtársaknak – legyenek volt államvédelmieks, honvédek, rendőrök vagy úgynevezett civil kommunisták –, akik a pártnak az ellenforradalommal szemben vívott harcában a karhatalmi egységekbe tömörülve, fegyverrel védték a magyar néphatalmat. Ugyanígy meg kell azt is mondani, hogy a jelenlegi közbiztonságnak és rendnek s az állam fegyveres erejének nagyon fontos tényezője a munkásőrség. Azt tartjuk, hogy a munkásőrség megszervezése is helyes kezdeményezés volt. A munkásőrségbe tömörült elvtársak önként vállalják, hogy fegyverrel is örködnék szocialista eredményeink védelmében, s a munkásőrség részét, méghozzá teljesen egyenjogú részét képezi a Magyar Népköztársaság fegyveres erejének, amely jelenleg a honvédségből, a Belügyminisztérium fegyveres erőiből és a munkásőrségből áll.

Ugyancsak eredmények vannak a termelés helyreállítása terén. A magyar népgazdaság alapjában véve helyre van állítva – bár nem mentes egyes hibáktól, amelyekről még lesz szó. Szocialista iparunkat, kereskedelmünket megőriztük, mezőgazdaságunk szocialista része – ha a termelőszövetkezetek nem is töretlenül és hiány nélkül – alapjában véve él és fejlődik. És külön meg kell mondani, hogy a termelőszövetkezetek is sikerrel kiállták az ellenforradalmi vihart, olyan körülmények között, amikor nemcsak hogy presszió nem érvényesült irányukba, hanem amikor csak az ellenforradalom gyakorolt rájuk nyomást. Ilyen időszakban álltak helyt, és a felbomlottak közül mint 1100 ilyen körülmények között szerveződött újjá. A központi szervek pedig még azt a segítséget sem tudták nekik megadni, amire a termelőszövetkezetek az állami és a pártszervektől jogosan igényt támasztottak.

Az eredmények közé tartozik az is, hogy az ország életében a kulturális, közoktatási, tudományos és a többi intézmények és szervek is helyreálltak. A *Der Abend* című bécsi lap október 31-i cikkében

azt írta, hogy „mire lemegy a nap, könnyen lehet, hogy a Magyar Népköztársaság nem létezik már”. Hát most mindenesetre elmondhatjuk, hogy a nap azóta már sokszor lement és föl is kelt, s a Magyar Népköztársaság itt van, létezik, és az ellenforradalmi támadás viharában megedződött, sőt bizonyos vonásokban most erősebb is, mint a támadást közvetlenül megelőző időszakban volt. És ha jól dolgozunk, még erősebb lesz, és akkor ilyesfajta ellenforradalmi támadást itt többé nem fognak tudni szervezni népi hatalmunk ellen.

Az eredmények között kell természetesen megemlíteni a magyar munkásosztály és a magyar nép fő harci fegyverének, a pártnak az újjászervezését. Ismeretes, hogy pártunknak június elsején kerek számban 346 000 tagja volt. A párt 346 000 tagja közül körülbelül 57%-a a munkás-párttag, az össz-párttagságnak kb. 30%-a a termelésben dolgozó munkás, 16,7 %-a a paraszti tagság. A párt szociális összetétele tehát jónak nevezhető. A Kommunista Ifjúsági Szövetség, amelynek a szervezése mindössze három hónappal ezelőtt kezdődött meg, június 15-én valamivel több mint 110 000 tagot számlált. Ha a pártnak és a párt ifjúsági szervezetének újjászervezését nézzük, akkor itt is emlékeznünk kell arra, amit az úgynevezett Szabad Európa Rádió 1956. november elsejei adásában gúnyosan kérdezett, hogy hol van a párt? Hát mi a Szabad Európa Rádió-nak is, a hazai reakciónak is, a nemzetközi imperializmusnak is tudunk válaszolni erre a november elsejei kérdésre. Megmondhatjuk, hogy a párt itt van. A magyar munkásosztály forradalmi pártja él és betölti funkcióját, vezeti a munkásosztályt, vezeti a népet, védi a népköztársaságot és irányítja a szocialista társadalom felépítésének nagy és szép munkáját. Mielőtt lezárnánk a kérdéseknek ezt a sorát, amelyekben a megtett útról beszélünk, le kell szögeznünk, hogy az eredmények a következőknek köszönhetők:

1. A párt következetes marxista-leninista irányvonalának, és annak, hogy a párt vezeti a párton kívüli tömegeket;
2. a munkásosztály és a dolgozó tömegek támogatásának;
3. a Szovjetunió, a szocialista tábor, a nemzetközi munkásmozgalom internacionalista támogatásának.

Ezzel, elvtársak, én befejezem a beszámolómnak azt a részét,

amellyel megpróbáltam megindokolni a Központi Bizottság politikai irányvonalát. Kérem a felszólalókat, hogy mondják meg véleményüket erről a politikai irányvonalról. Erősítsék meg ezt az irányvonalat úgy is, hogy egészítsék ki olyan vonásokkal, amelyek esetleg ebből a politikai irányvonalból hiányzanak, és úgy is, hogy hagyják jóvá. Mondják meg, hogy egyetértene-e ezzel a vonallal és készek-e ezt támogatni...⁶

Nyugodtan mondhatjuk, hogy a párt egységes és aktív. De ugyanakkor a párt életében sem múlt el nyomtalanul a megrázkódtatás, és a pártélet bizonyos elemi rendje, fegyelme még sok kívánnivalót hagy maga után. Ugyanakkor, és ezt mint nagyon fontos kérdést ajánlom a párttertekezlet figyelmébe, elbizakodottság jelentkezik a pártban is, s a szocialista forradalom ügyéhez hű tömegekben is. Jelenleg ez a legfőbb veszély, mert ez az elbizakodottság magával hozza, hogy tompul az éberség az ellenséggel szemben, és csökken a törekvés a tömegek támogatásának megnyerésére. Az, hogy az állam elemi rendje helyreállott, hogy a mi saját erőink jelentkeznek, olyan illúziókat kelt a párttagságban, pártfunkcionáriusainkban, de még a velünk rokonszenvező pártonkívüliekben is, mintha az ellenforradalmi támadás nem most hét-nyolc hónappal, hanem hét-nyolc évvel ezelőtt lett volna. Úgyhogy a legfőbb követelmény most: ezt az elbizakodottságot leküzdeni.

Meg kell azt is mondani, hogy mutatkozik bizonyos feledékenység is a múlt hibáival szemben. A párt hibáival szemben általában is, és külön-külön az egyes elvtársak hibáival szemben is. Ezeket a dolgokat, elvtársak, jól végig kell gondolni. Az elmúlt hónapokban bizonyos belső viszályok jelei is mutatkoztak az elvtársak között. Olyan viszályok, amelyek nem elvi alapon jelentkeznek, nem egyes személyek elvi alapon nyugvó bírálatát jelentik, hanem egyszerűen civakodásnak és vitának nevezhetők. Az elmúlt napokban a Központi Bizottság ülésén Cservenka elvtársnő elmondott egy érdekes epizódot. Az elvtársnő szemtanúja volt az utcán tíz-tizenkét éves gyerekek verekedésének. Arra jött egy felnőtt, és tréfásan azt mondta a gyerekeknek: gyerekek, ne veszekedjete, legalább mi, pártonkívüliek tartsunk össze! Elvtársak, ebben a megjegyzésben a

nép kritikája jelentkezik a kommunisták egy részének jelenlegi, nem helyes magatartásával szemben. Ide tartozik az is, hogy egy Nógrád megyei mérnök felutazott Budapestre a pártközpontba, beszélt az elvtársakkal, s azt mondta, hogy bár nem volt soha párttag, ma sem az, de ő úgy gondolja, hogy az ország érdekei szempontjából káros, amit most lát a kommunisták egymás közötti civakodásában. Ezek az észrevételek fontos figyelmeztetések számunkra.

A múlt hibáival kapcsolatos feledékenységet elősegíti a mi jelenlegi sajátságos helyzetünk. Most olyan helyzet van, elvtársak, hogy felszínesen gondolkodó emberek – akármilyen hibákat is követtek el – könnyen mondhatják, hogy nekik mindig igazuk volt. Mire gondolok itt? Mondjuk, vannak olyan elvtársak, akik korábban jó alaposan ludasak voltak bizonyos dogmatikus, szektás hibákban. Ha ezek az elvtársak felszínesen gondolkodnak, minden további nélkül mondhatják, hogy ugye, nekünk igazunk volt, mert mi mindig megmondtuk, hogy ezek a Nagy Imréék tönkre fogják tenni a pártot. Ez így magában véve igaz is, de a saját hibájukról elfeledkeznek, ez pedig nem jó. Megint más elvtársak, akik egy kicsit vagy talán nagyon is ludasak – bár nem bűnösök – a revizionizmusban, az osztályellenséggel való megalkuvásban, azok is mondhatnak ilyesmiket; ugye megmondtuk, hogy az a régi, dogmatikus, szektás vezetés hova fogja juttatni a pártot és az országot! Szóval a mi helyzetünk lehetőséget ad lelkiismeretlen embereknek arra, hogy a régi hibákat elfelejtsék és letagadják. Ezt egyes emberek megtehetik – bár természetesen, őket sem lehet ebben a felfogásban meghagyni, elvtársiasan meg kell bírálni és ki kell józanítani őket –, de a párt ezt nem teheti meg! És én azt hiszem, hogy jelenleg a párt tagjainak és még inkább a funkcionáriusainak az a kötelességük, hogy most és még nagyon sokáig állandóan szemük előtt legyenek azok a szörnyű napok, és ne felejtsék el, mit élt át a párt és a nép október 23-a és november 4-e között!

Ne felejtsék el azokat a tanulságokat, amelyek a revizionizmusból, a megalkuvásból, az osztályárulásból adódnak, de azokat a hibákat sem, amelyek a szektás politikából és a tömegektől való elszakadásból erednek. Van persze, elvtársak, ebben a személyi intriká-

ban jelentkező elvtelen vitában olyasmi is, hogy osztozunk az eredményeken és a dicsőségen. Mi azt ajánljuk párttagságunknak, hogy örüljön az eredményeknek, de ne felejtse el, hogy nemcsak a magunk erejéből, hanem a nemzetközi proletariátus segítségével értük el azokat. A dicsőségen osztozkodni viszont még korai. Nem tudom, hogy egy, két vagy három esztendő múlva ildomos lesz-e, helyes lesz-e, hogy a dicsőségen mi, kommunisták egymás között osztozkodjunk, de jelenleg – ismétlem – ez még nagyon korai.

Amikor tehát feladatainkat vizsgáljuk, igen nagy szükség van arra, hogy leszámoljunk az elbizakodottsággal, realisan mérjük fel az eredményeket, és minden egyes kérdést abból az alapvető szempontból ítéljük meg, hogy mindenekelőtt való a proletariátus diktatúrájának erősítése. Minden kérdéssel így kell foglalkozni. Első feladatunk a proletárdiktatúra, a munkás-paraszt állam erősítése. Ez megkívánja annak a fő elvnek maradéktalan érvényesítését, hogy hazánkban jog, szabadság és demokrácia jusson osztályrészüln a dolgozó népnek, és ne legyen szabadság a nép ellenségeinek. Ez a mi hatalmunk megerősítésének ebben az időszakban a legfőbb elve, amit maradéktalanul érvényesíteni kell. Különösen fontos számunkra, hogy a proletárdiktatúra legfőbb politikai alapját: a munkás-paraszt szövetséget erősítsük.

Szeretnék röviden elvileg és a múltba visszatekintve foglalkozni a munkás-paraszt szövetséggel. Hazánkban e szövetség a párt megalkulása óta mindig jelentős politikai erőként létezett. Ennek a szövetségnek a közvetlen célkitűzése, a kerete, hogy kikre, milyen rétegekre terjed ki – változó, mert mindig a helyzettől függ. . . ⁷

Jelenleg a munkás-paraszt szövetség a valóságban is erősödött az októberi ellenforradalmi felkelés következtében, azonkívül nagyon kedvező feltételeket nyert ahhoz, hogy most a legközelebbi esztendőben még tovább erősödjön. Kiküszöbölődtek, megszűntek azok a hibák, amelyek korábban megvoltak – a termelőszövetkezeti mozgalom keretében az erőszakos módszerek, a begyűjtési rendszer hibái, a törvényesség megsértése –, és hatni kezdtek azok a tényezők, amelyek az alapvető vívmányok közös védelmezésében jelentkeztek az ellenforradalmi támadás időszakában. Az is fontos momentum,

hogy a falun a tömegek számára bizonyos tekintetben hamarabb felismerhetően jelentkezett az ellenforradalmi támadás, mint a városokban vagy Budapesten. Budapesten az, hogy Losonczy-féle figurák léptek fel, szélesebb tömegeket is megzavart, és akadályozott annak felismerésében, hogy itt ellenforradalmi támadásról van szó. Falun az ellenforradalom azonnal nyersebben és leplezetlenebbül jelentkezett, mert ugye, ha a faluban a volt járási szolgabíró felbukkan, vagy a csendőr felteszi a fejére a 12 évig dugdosott kakastollas kalapját, ott minden paraszt megérti, hogy nem a szocializmus valamiféle reformjáról van szó, hanem a régi, horthysta feudális-kapitalista világ jelentkezéséről. A parasztság látja és becsüli azokat a lépéseket, amelyeket a párt részben a hibák kijavítása, de még inkább az alapvető vívmányok védelme érdekében tett, és döntő többsége helyesli ezeket a lépéseket. Ezért most közelebb került a párt által vezetett munkásosztályhoz, mint az ellenforradalmi lázadást megelőző időszakban volt. Ha a proletariátus diktatúráját erősíteni kívánjuk – és a pártnak most ez a központi célja és feladata –, akkor annak elengedhetetlen része a munkás-paraszt szövetség erősítése. A proletariátus diktatúrájának erősítéséhez hozzátartozik a munkás-paraszt szövetség érvényesülése olyan vonalon is, hogy bár a hatalmat a munkásosztály tartja a kezében, az a munkás-paraszt szövetségen nyugszik, és a munkásosztály a hatalom gyakorlásába bevonja a parasztság legjobb erőit. Ez igen fontos dolog. Ez azt jelenti, hogy bár a proletariátus diktatúrájáról van szó, népköztársaságunk államhatalmi, államigazgatási és más szerveibe a parasztság leghaladóbb, legjobb képviselőit be kell vonni. Ez részben így van most is, hiszen a tanácsstagok, az országgyűlési képviselők között és más helyeken, például a katonatisztek között, a parasztság legjobb elemei nem kis számban szerepelnek. De a jövőben is törekednünk kell arra, hogy a hatalom gyakorlásába bevonjuk a dolgozó parasztok legjobbait.

A népi hatalom erősítése ma megköveteli az ellenforradalom erőivel szembeni következetes harcot. Ami az ellenforradalommal szembeni harcot illeti, az első követelmény az éberség. Éberség a párt, a munkásosztály, az egész nép részéről. Tehát a párt feladata

fenntartani, nem engedni ellanyhulni az éberséget az ellenséggel szemben. A népi hatalom erősítéséhez hozzátartozik az ellenség elleni közvetlen és konkrét harc is. De hogy az ellenséget állhatatosan és következetesen üthessük, annak feltétele, hogy a párton belül leküzdjük azt, ami az ellenség elleni következetes harcnak az akadályja lehet. Az ellenséggel szemben szükséges harcnak az akadályai a párton belül jelenleg a revizionista nézetek maradványai és a revizionista nézetekből fakadóan az ellenséggel való megalkuvás politikájának maradványai. Ezek a pártban most fellelhetők. S ezek ellen kell elsősorban harcolni ahhoz, hogy az országban az osztályellenség ellen általában sikerrel lehessen harcolni. Ami magát az osztályellenséget illeti, azt hiszem, hogy itt a legmegfelelőbb számunkra a nagy humanista proletárirónak, Gorkijnak az a tézise, amelyben elég határozottan és érthetően azt mondta, hogy az osztályharcban és általában a proletariátus harcában az ellenséget – ha nem teszi le a fegyvert – meg kell semmisíteni. Ehhez hozzátartozik, hogy a bűnösöket meg kell büntetni. Bűnösökön természetesen elsősorban azok az elemek értendők, akik sok évi ténykedésüknél fogva a nép ellenségei közé tartoznak. De a megbüntetés ellenség közé tartoznak azok az árulók is, akik átrmentek az ellenség táborába.

Az ellenséggel szembeni harchoz tartozik, hogy az ellenforradalomnak olyan elemeit, akik most ugyan törvénybe ütköző népellenes bűncselekményt nem követtek el, vagy ilyen rájuk nem bizonyítható, de beállítottságuk, magatartásuk és fellépésük arra vall, hogy – ha arra alkalom adódik – mindenkor készek ellenséges cselekményre a néppel szemben – az ilyen embereket szigorúan korlátozni kell. Ez a megfontolás vezetett minket arra, hogy újra intézményesítettük az internálást és a rendőri felügyeletet. Szükség van továbbá az ellenforradalmi elemek és a reakció elnyomása céljából olyan korlátozó intézkedésekre is, amelyeknek kidolgozása még csak részben történt meg, amelyeket még teljesebbé tenni és érvényesíteni kell, ez pedig a burzsoázia általános korlátozása. Feltétlenül szükség lesz arra, hogy bizonyos elemeket bizonyos jogoktól megfosszunk, bizonyos tisztségektől eltiltsunk, és ezt a legkülönbözőbb területeken érvényesítenünk kell. Tehát az osztályellenséget

el kell nyomni és korlátozni kell. Ezt parancsolja számunkra a helyzet. Itt néha nagyon különös kérdések is fognak jelentkezni. Például a tapasztalat azt mutatja, hogy az összes gyárakba beépültek a deklasszált elemek, és ott mindenféle demagógiával befolyásra tettek szert a dolgozók elmaradottabb rétegei körében.

Mit lehet itt tenni? Az ilyesfajta deklasszált elemek léteznek. Ez ellen nem lehet mást tenni, mint hogy korlátozni kell őket, és ha rászolgáltak – büntetni. De igenis elképzelhető, és a tapasztalat alapján meg kell valósítanunk azt, hogy bizonyos üzemekben, mondjuk hadifontosságú, honvédelmi fontosságú üzemekben deklasszált elemek ne dolgozhassanak. Elképzelhető, hogy például olyan foglalkozási ágak gyakorlásától, amelyeknek katonai jelentőségük is van, mint például a gépkocsivezetés, az októberi tapasztalatok alapján bizonyos kategóriákat eltiltsunk. Senki sem kötelez bennünket arra, hogy a volt horthysta vezérkari őrnagyok meg századosok és hasonló elemek legyenek a tehergépkocsik vezetői, feketézzenek vagy manipuláljanak, és az első adandó alkalommal megszervezzék őket a népköztársaság elleni támadás szolgálatára.

Át kell tehát az egész rendszert gondolni. Ezzel kapcsolatban felvetődik a kérdés: hát ma rosszabb a helyzet, mint azelőtt volt? Erre mi nyugodtan válaszolhatjuk, hogy a párt és a nép álláspontja teljesen igazságos, mert a kihívás nem a párt és nem a nép részéről, hanem a burzsoá reakció részéről történt. Ha ők a bőrükbe fértek volna és megbékéltek volna a rendszerrel, akkor nem szenvednék ezeket a korlátozásokat, de mivel nem fértek a bőrükbe, nem békéltek meg a rendszerrel, hanem a rendszer ellen támadtak, hát maguknak köszönjék azt, ha most a proletárdiktatúra retorzióval él.

Ami a büntetést illeti, elvtársak, nekünk nagyon kell vigyáznunk, hogy ítélezéseink igazságosak legyenek. Szigorúak, de igazságosak. Nekünk a törvényesség mindkét oldalát be kell tartanunk. Azt is, hogy aki a törvény ellen támad, azt büntetés sújtsa, s azt is, hogy aki a törvényt betartja, azt a törvény védi. Mi semmiféle törvénytelen eszközt nem engedünk meg most sem és nem engedhetünk meg a jövőben sem. A törvényesség védelme a nép érdekeinek védelmét, a proletárdiktatúra védelmét jelenti. A büntetéseknél is igazságosnak

kell lenni. Szigorú, de igazságos legyen az ítélkezés. El lehet mondani, hogy a mi igazságügyi szerveink most általában jól dolgoznak. Persze, mindenféle zökkenővel ment ez a dolog, mert novemberben bizony a bírók sem nagyon szívesen voltak szolidárisak a kormánnyal. Általában azt gondolták, a legjobb semmit sem csinálni, abból származik a legkisebb baj rájuk nézve. Aztán, amikor az ilyenkor szokásos döcögéssel nekilendültek – kicsit túl is csúsztak, s most megint valahogy helyre kell őket igazítani. Most nincs olyan gyakorlat – s ez nem is lenne helyes –, hogy a bírókat utasítjuk: ezt és ezt ennyire és ennyire kell ítélni. De azt a segítséget, hogy a gyakorlatban szigorúan és elvi alapon megbíráljuk őket, mind az ügyészeknek, mind a bíróknak meg kell kapniuk a párttól ahhoz, hogy munkájukat a jövőben helyes irányban tudják végezni.

A Központi Bizottság előtt is megtárgyaltuk, hogy a büntetésben olyan elvnek az érvényesítése is szükséges, amely szerint még a bűnt elkövetők, vagy jelenleg bűnös szövetkezésben résztvevők is bocsánatot nyerhetnek a rendszertől, ha jelentkeznek a hatóságnál és segítenek a bűnszövetkezetet felszámolni. Miért szükséges ez, elvtársak? Ez a mi sajátságos helyzetünkből adódik. Ez, persze, nem tízezreket érintő kérdés, de nagyon sokan tulajdonképpen csak belesodródtak az ellenforradalmi eseményekbe. S most maguk sem tudják, hogy amit elkövettek, amnesztia alá esik-e vagy sem. Ezért ellenforradalmi elemek lecsapnak rájuk, megszarolják és belevonják őket mindenféle bűnös szövetkezésbe. Azt hiszem, helyesen szolgáljuk az állam érdekét, ha megbocsátunk olyanoknak, akik ugyan aktívan részt vettek az ellenforradalomban, de most önként jelentkeznek, segítenek felszámolni az ellenséges szervezkedést, s így igyekeznek jóvá tenni bűnüket.

Nagyon fontos az ellenség elleni harcban, hogy a megtévedteket ne kezeljük ellenséggként, mert akkor magunk növeljük az ellenség táborát. A megtévedteket nem büntetni, hanem segíteni kell, hogy visszatáljanak a helyes útra. Ez a munka megkívánja az állam védelmi szerveinek erősítését. Ide tartoznak elsősorban a belügyi szervek, az ügyészség, az igazságügyi szervek, másodsorban a hadsereg és egyéb szervek is. Ezeknek a szerveknek az erősítése a jelen-

legi időszakban nem elsősorban számbeli növelést jelent – bár a hadsereget számbelileg is fejlesztenünk kell –, hanem azt jelenti, hogy nagyon alaposan használják fel a rendelkezésre álló tapasztalatokat, és javítsák munkájuk minőségét. Foglalkozzanak azonkívül nagyon sokat az állami fegyelem megszilárdításával, a fegyelmezett rend megteremtésével, mert e téren még lazaságok vannak.

Az ellenség elleni harcnak nagyon fontos része az ellenség politikai elszigetelése. A fegyveres ellenség megsemmisítése is könnyű, ha politikailag el van szigetelve. De rendkívül nehéz, ha politikailag nincs elszigetelve, és bizonyos tömegbázissal rendelkezik. Azt hiszem, ezt az elvtársak az októberi események menetében személyesen is tapasztalták. Az ellenség támadásának nagyon gyakori módszere volt, hogy 50–60 ellenforradalmár, fegyvert elrejtve, 300–500 főnyi elbolondított tömegbe vegyülve ment tüntetni, kiabálni, s aztán az elbolondított tömeg fedezete mögül kezdte meg a fegyveres harcot. Ha az 50–60 géppisztolyos maga jön, könnyen elbánhattunk volna velük. A tömegben elrejtőzve azonban sokkal nehezebb harcolni ellenük. Ezt csak példaként említettem, de még inkább érvényes ez a tétel ellenséges politikai támadások és provokációk esetén. Ha az ellenség el van szigetelve, nem tud hatásosan támadni ellenünk. S ha támad, meg tudjuk verni. De ha nincs elszigetelve, ha van bizonyos bázisa, nagyon nehezzé válik az ellenforradalom elleni harc. Ezért az ellenforradalmi veszély megszüntetésének is fontos feltétele az ellenforradalom politikai elszigetelése.

A következő fontos feladat: a proletárdiktatúra erősítése a tömegek megnyerésének útján.

Elvtársak! Ez rendkívül lényeges kérdés, és ne okozzon az elvtársaknak optikai csalódást, amit az utca képe mutat. Emlékezzenek csak vissza, azokban a sötét napokban sokszor az volt a látszat, hogy nincs az országban más ember, csak olyan, aki a párt, az Államvédelmi Hatóság, a népköztársaság megsemmisítését, a szovjet csapatok eltávolítását követeli. De azért a valóságban más volt a helyzet, mert a szocialista forradalomhoz hű tömegek az említett okoknál fogva nem voltak láthatók, mint aktív tömegek. Ehhez képest most a helyzet gyökeresen megfordult. Tessék most kimenni a városban

az utcára, vagy falun a főtérrre akár ünnep-, akár hétköznapon, vagy vegyenek részt pártrendezvényen, ezrek és ezrek mondják, hogy éljen a párt, éljen a népköztársaság, éljen a szovjet–magyar barátság. S a tömegek ezt meggyőződésből mondják. De ha annak idején az ellenség elfelejtette, hogy Magyarországon százezrek vannak a szocialista forradalom mellett – ha nem is láthatók –, mi ne kövessük el ugyanazt a hibát. Tudnunk kell, hogy ha április 4-én vagy május elsején 700 000–800 000–900 000 ember tüntetett céljaink és elveink mellett, ez nem azt jelenti, hogy nincsenek olyan tömegek az országban, amelyek még az ellenség ideológiai, politikai befolyása alatt vannak. Csak ma nem annyira aktívak és nem annyira láthatók. Ez is arra figyelmeztet, hogy ne bízzuk el magunkat.

Az elbizakodottsággal egy másik hiba, bizonyos fajta álradikalizmus is együtt jár. Engedjék meg, hogy sértés nélkül szóvá tegyem: előfordult, hogy nagyon rendes elvtársak is helytelen álláspontot foglaltak el egyes kérdésekben. Emlékezzünk csak a címer körüli vitára. Milyen helyzetben volt akkor a kormány? Bizonyos korábbi rendelkezések törvényesítették a Kossuth-címert. Ugyanakkor volt egy növekvő nyomás alulról a tömegek részéről: követelték a régi népköztársasági címer visszaállítását. Ez egészséges és helyes követelés volt, mert abból indult ki, hogy a régi népköztársasági címet az ellenforradalom likvidálta, s miután az ellenforradalommal leszámoltunk, állítsuk vissza a régi címet. Vizsgáljuk meg ennek az egyébként nem kifogásolható álláspontnak politikai hatását. Nekünk, elvtársak, gondolnunk kell az olyan dolgozó rétegekre is, amelyek belül, a szívük mélyén még nincsenek meggyőződve arról, hogy a régi népköztársasági címet vissza kell állítani. Azt hiszem, ebben a kérdésben a központi szervek foglaltak el helyes álláspontot, amikor olyan címet javasoltak, amely pontosan kifejezi a népköztársaság eszméjét, s bizonyos tekintetben számol azoknak a dolgozóknak a véleményével, akik szerencsére most nem tüntetnek az utcán, de azért nincsenek meggyőződve, hogy a régi népköztársasági címer volt a helyes.

Némileg hasonló a helyzet a párt elnevezése tekintetében. Akárhány értekezleten vettünk részt – és ahol nem vettünk részt, tudjuk

a jelentésekből –, ha egy elvtárs felállt és indítványozta, hogy változtassuk a párt nevét Magyar Kommunista Pártra, mindig egyöntetű dörgő tapsvihar volt a válasz. Bűn ez? Ez önmagában nem bűn. Az intenció világos: szeretnék, ha kommunista párt lenne pártunk neve. De közben az elvtársak elfeledkeznek arról, hogy a mi pártunk a magyar munkásosztálynak olyan forradalmi pártja, amely történelmileg nagyon rövid idővel ezelőtt, a két munkáspárt egyesülése útján jött létre.

Erről nem szabad megfeledkeznünk. Ha jól megnézik majd a párt újjászervezésének munkáját, láthatják, hogy van annak egy bizonyos negatív vonása, mégpedig az, hogy a volt szociáldemokrata elvtársak, akik az egyesülésnél becsületesen viselkedtek, az MDP-ben részt vettek és dolgoztak – most november 4-e után az újjászervezésnél aránylag kisebb számban léptek vissza a pártba, mint azok az elvtársak, akik az egyesülés előtt a kommunista pártban voltak. Ennek természetesen különböző okai vannak. Ilyen például az, hogy a volt szociáldemokrata elvtársak közül sokkal nagyobb arányban voltak köztisztviselők, alkalmazottak és hasonlók. A megrázkódtatás mélyebben hatott rájuk. Talán – nem tudom, lehet-e ezt mondani – kissé jobban bizonytalankodtak.

Eltársak! Az október 23-a és november 4-e között szervezett összes burzsoá pártok – beleértve az ellenforradalmi pártokat is – együttvéve nem jelentettek olyan veszélyt a proletárdiktatúrára, mint a szociáldemokrata párt. Mert ha a munkásosztályt sikerül kettészakítani, akkor nincs néphatalom Magyarországon. És most, amikor a párt nevét fontolgatjuk, gondoljunk arra is, hogy a pártnak szüksége van azokra a volt szociáldemokratákra is, akik 1948-ban a Magyar Dolgozók Pártja tagjai lettek. És nem pusztán mint párttagokra van szükségünk rájuk, hanem politikailag is, mert fontos, hogy a párttagságnál lényegesen nagyobb párton kívüli tömegek támaszok a pártot. Ez tehát a helyzet a párt elnevezését illetően. Vitatkozhatunk róla. De hát mondják meg őszintén, nem az a lényeg, hogy a párt elmélete, politikája, gyakorlati tevékenysége kommunista legyen? Az a lényeg. Mit nyerünk a más elnevezéssel? Kiírjuk a kapufélfára is, hogy kommunista – de ez önmagában nem

eredményez semmit. Sőt illúziókat kelt. Azt hisszük, ha pártunkat kommunista pártnak hívják, attól már tetőtől talpig át van hatva a kommunizmus szellemével?! Ugyanakkor a kommunista elnevezés távoltarthat tőlünk olyan szociáldemokrata nevelésű dolgozókat, akiknek a politikai támogatása – akár párttagok, akár pártonkívüliek – a párt harca szempontjából elengedhetetlenül szükséges. Tehát nagy körültekintésre van szükség munkánkban, mert csak nagyon reális gondolkodással növelhetjük a proletárdiktatúra erejét.

A tömegekért, a tömegek támogatásáért minden vonalon és minden vonatkozásban küzdünk és harcolunk. Hozzá tartozik a tömegek megnyeréséhez az is, hogy a pártban olyan szellemnek kell érvényesülnie, amelyben uralkodó a tömegek iránti bizalom és az ellenséggel szembeni bizalmatlanság. Tehát ne féljünk a tömegektől, nyugodtan támaszkodjunk rájuk, bízunk abban, hogy a tömegek megértenek és támogatnak bennünket.

A másik ugyanilyen fontos kérdés, hogy a tömegek megnyeréséért folytatott harc első feltételét ugyancsak a pártban kell megteremtünk, mégpedig azáltal, hogy leküzdjük és megsemmisítjük a tömegek megnyeréséért folytatott harc akadályát. Mi ez az akadály? A párton belül ma is meglevő dogmatikus gondolkodási mód és szektás politika maradványai. Tehát a párton belül ez ellen harcolni kell és ezt le kell küzdeni. Egyes elvtársak megszokásból helytelen, rossz módszereket alkalmaznak. Felhívják a járási rendőrkapitány vagy tűzoltóparancsnok figyelmét valamire, és azt hiszik, hogy ezzel minden szükséges intézkedést megtettek a célkitűzés megvalósítása érdekében, s azt hiszik, hogy ez a módszer a jó, az igazi. Ezt a tévedést ki kell verni az emberek fejéből. Aki a tömegek iránt bizalmatlan, aki a tömegektől elszigeteli magát, aki nem teljes tudásával dolgozik a tömegek meggyőzéséért és megnyeréséért, a legnagyobb kárt okozza a pártnak és következésképpen a proletariátus diktatúrájának. Proletárdiktatúra nem állhat fenn a tömegek támogatása nélkül. Ha a tömegek támogatása nélkül üjtük az ellenséget, az sajnálkozást fog kelteni a tömegekben. De ha mi a tömegekkel együtt üjtük az ellenséget, akkor az semmiféle sajnálkozásra, szimpátiára, tömegbázisra nem számíthat.

Szükség van a tömegszervezeti munka másfajta kezelésére is. A transzmisszióról, a párt és az osztály kapcsolatáról szóló régi, klasszikus lenini tételek teljes egészükben érvényesek a mi jelenlegi viszonyainkra is.

Ha korábban lehetett is úgy dolgozni, hogy elég volt a pártot mozgósítani – hiszen az is közel egymillió embert számlált – és nem kellett a tömegszervezetekkel foglalkozni, az akkor is hiba volt, most azonban egyszerűen lehetetlen. Most, ha valamilyen harci célkitűzésről van szó, a párt mozgósítása az első, de a tömegszervezetek tagjainak megnyerése és csatlakoztatása nélkül a párt nem tud harcolni. A pártnak 350 000 tagja van, a szakszervezetnek 1 900 000; a munkásosztály nagy többsége tehát tagja a szakszervezeteknek, de nem tagja a pártnak. Hasonló a helyzet természetesen az ifjúsági szövetséggel, a nőmozgalommal és más tömegszervezetekkel is.

Külön feladat a Hazafias Népfronttal való foglalkozás. A Hazafias Népfronttal is valahogy úgy vagyunk, mint a munkás-paraszt szövetséggel. A Hazafias Népfront fejlődéséhez is nagyon kedvező feltételek vannak. Az ellenforradalmi támadás hatása alatt nemcsak a kommunisták eszméltek fel, hanem a pártonkívüliek, sőt a más pártban nevelkedett emberek is. Tehát a Hazafias Népfontra szükség van. Amikor november 4-e után megállapítottuk – és azt hiszem, helyesen állapítottuk meg –, hogy a jelenlegi sajátos magyarországi helyzetben nálunk a többpártrendszer nem realizálható,⁸ hanem a kormányzás egypártrendszerét kell fenntartanunk; ezzel kimondottuk azt is, hogy ehhez szükséges egy nagyon erős és nagyon széles Hazafias Népfront, amely az adott viszonyok között a kormányzat egypártrendszerének szerves kiegészítője. Enélkül nem lehet jól dolgozni. És ezért most igyekeznünk kell a Hazafias Népfrontot központilag is, helyileg is aktivizálni, állandó feladatokba bekapcsolni, és bevonni oda még több olyan embert, akik ebben az időszakban becsületesen álltak a Magyar Népköztársaság mellett.

A tömegek megnyerése érdekében szükséges a szocialista demokrácia elmélyítése és fejlesztése is. Ennek különböző területei vannak. A gyárakban a munkásellenőrzést, a dolgozók beleszólási és

ellenőrzési jogát az üzem vezetésébe a múlthoz képest erősíteni kell. Ezzel a kérdéssel még kell majd foglalkoznunk. A szakszervezetek jogkörét, beleszólását a dolgozók ügyébe ugyancsak növelni kell az eddigiekhez képest. Hasonlóképpen erősíteni kell a termelőszövetkezetek, a termelőszövetkezeti csoportok önállóságát, demokratikus vonásait is. Szükség van az általános földművesszövetkezetek igazi szövetkezeti vonásainak és belső demokráciájának erősítésére és fejlesztésére is. Szükség van arra, hogy a tudományos és kulturális élet minden területén az összes dolgozók – párttagok és pártunkívüliek – kifejthessék véleményüket lehetőleg még a döntések meghozatala előtt, vagy pedig akkor, amikor a párt megbeszéli a határozatok végrehajtásának tapasztalatait. A demokratizmust tehát szélesíteni, növelni és erősíteni kell.

A tömegek megnyerésének feladata egyébként magában foglalja a gazdasági és kulturális kérdések helyes megoldását is. Ha a gazdasági és kulturális kérdések nincsenek helyesen megoldva, akkor nem beszélhetünk arról, hogy a tömegeket teljesen megnyertük és a tömegek követnek bennünket. Miért? A dolgozó tömegek jelentékeny részét elsősorban nem a politika általános kérdései érdeklik, hanem a mindennapi életüket befolyásoló gazdasági és kulturális kérdések helyes megoldása. Véleményüket a pártról, a rendszerről nem a politikai kérdések alapján, hanem a gazdasági vagy a kulturális eredmények alapján alakítják ki. . . .⁹

A párt a mi viszonyaink között a munkásosztály, a nép életfontosságú fegyvere. A mi viszonyaink között párt nélkül a nép nem élhet szabadon. De a párt nem öncél, s a népnek érezni kell, hogy amikor a kommunisták a nép érdekeiért harcolva erősítik a pártot, akkor a nép számára kovácsolják a fegyvert.

Sokat árthat a párt ügyének az a funkcionárius, aki esetleg visszaesik abba a régi hibába, hogy nem törődik a dolgozók véleményével, fitymálja, sértegeti őket, vagy ridegen, elutasítóan, gorombán, durván viselkedik velük szemben.

Őriznünk kell a párt politikai és erkölcsi tisztaságát. A karrieristákat, bűnözőket tartsuk távol a párttól, s el kell érünk, hogy az osztályellenségnek ne legyen befolyása pártunk politikájára. Ne-

hogy megismétlődjön az, ami Nagy Imréék működése idején történt, hogy még a párt szívében is rendelkezett befolyással az osztályellenség. S el kell érünk, hogy egyetlen pártszervezetünkben se érvényesülhessen az ellenség befolyása.

A magyarországi ellenforradalmi lázadásnak van egy sajátos tanulsága, amiről nem szabad megfeledkeznünk. Nálunk egypártrendszer van. Más párt, mint a Magyar Dolgozók Pártja nem létezett. Az ellenség közvetlen és közvetett módon a pártra próbált befolyást gyakorolni, és a néphatalom ellen úgy tudott rohamot intézni, hogy a párt bizonyos szervezeteit a maga befolyása alá vonta. Ezt semmi szín alatt sem engedhetjük meg többé! Például az Eötvös Loránd Tudományegyetem jogi karának pártszervezetében voltak olyanok, akik ugyan kommunistáknak nevezték magukat, de november 4-e után is a Nagy Imre-féle politikát folytatták, s harcoltak a pártszervezet megalakítása ellen is. Január közepe táján létrehoztak valami szervezet-félét, amit „szocialista tömörülésnek” neveztek. Két hónappal később ezek az úgynevezett „elvtársak” látták, hogy a párt és a kormány még mindig a helyén van. Mérlegelték a helyzetet és elhatározták, hogy ilyen körülmények között a legokosabb belépni a pártba. Tehát átkeresztelték eddigi szervezetüket, s megalakították az ottani MSZMP-szervezetet. A pártszervezetbe mások is beléptek, de a döntő befolyás ezek kezében volt. Sőt, egyes elvtársak, akik már novemberben meg akarták alakítani az MSZMP-szervezetet, nem is juthattak be a pártba. Vajon egy ilyen pártszervezet fenntartható azért, mert MSZMP-szervezet a neve? A Központi Bizottság helyesen járt el, amikor feloszlatta, mert nem tűrhetjük – sem a párt, sem a magyar munkásosztály –, hogy az osztályellenség bázist teremtsen magának egy pártszervezetben a párt, az osztály elleni harcra.

A párt egysége csak ideológiai, politikai cselekvési és szervezeti egység lehet. Egyik a másiktól elválaszthatatlan. Az ideológiai egység azt jelenti, hogy minden fontos kérdésben a marxizmus-leninizmus igazságának kell érvényre jutnia, ennek alapján kell kialakítanunk politikánkat, s ennek megfelelően kell végeznünk a szervező munkát. Ez a mi egységünk alapja. De ahhoz, hogy a helyes állás-

pont kialakuljon, meg kell vitatnunk a kérdéseket. Azt hiszem, a Központi Bizottság november 4-e óta többet vitázik, mint az elmúlt öt évben összesen. Ha 23-an ülünk össze, akkor 21-en felszólalnak a vitában. A decemberi központi bizottsági határozat elkészítése például – még az utólagos vitát is beleértve – tulajdonképpen tíz napig tartott. Helyes, hogy vita van, mert a kérdéseket tisztázni kell, s a téves nézeteket érvekkel kell legyőzni. Módot kell adnunk a párton belül a különböző nézetek, vélemények kifejtésére, ne csak a párton kívül lehessen ellentétes véleményt hangoztatni. De ha egy kérdést megvitattunk, megegyeztünk és határozatot hoztunk, akkor az mindenkire kötelező. A pártban fegyelemnek és rendnek kell lenni. Ahhoz, hogy egészséges alapon legyen pártegység, harcolnunk kell a revizionizmus ellen, le kell lepleznünk a dogmatikus hibákat, és harcolnunk kell a demokratikus centralizmus helyreállításáért. Ehhez az kell, hogy a demokratikus vonások megőrzése mellett érvényesítsük a centralizációt is. Nagyon fontos követelmény ez!

Ami az ifjúságot illeti, itt csak azt szeretném megemlíteni, hogy az ifjúságnak adósa a párt, s az ifjúság is adósa a pártnak és a népnek. Mivel adós a párt? Az ifjúság nagyon hosszú ideig túlságosan magára volt hagyatva, nagy politikai és lelki krízisen ment át. A párt ekkor nem állt az ifjúság mellett. Az elmúlt évek alatt több pártfórum megállapította ezt. Az idősebb munkások is nemegyszer hangoztatták, hogy baj van az ifjúsággal, panaszkodtak a mai ifjúság laza erkölce miatt, de lényegében a párt és a felnőtt nemzedék nem segítette eléggé az ifjúságot, hogy helyes útra térjen. Ez a párt és a felnőtt munkásnemzedék adóssága az ifjúsággal szemben.

Az ifjúság adóssága pedig az, hogy a fiatalok nem adták meg a pártnak és a felnőtteknek a jogos tiszteletet és megbecsülést azokért a nagy vívmányokért, amelyeket a párt, a munkásosztály és a néphatalom harcolt ki az ifjúság számára. Fiataljainkat figyelmeztetni kell erre az adósságra.

Talán jobban megértik ezt, ha azokra a szerencsétlen, elbolondított fiatalokra gondolnak, akik egy hét alatt rájöttek arra, mit vesztek, amikor elhagyták hazájukat, a Magyar Népköztársaságot. Például a belgiumi magyar követségen Horváth Imre elvtárs talál-

kozott egy fiatal disszidált munkással, aki felháborodva panaszkolta, hogy a belga gyárakban még ebédlő sincs. Még rá is támadtak a belga munkások, hogy mi az ördögnek jött ide, ha otthon munkás-ebédlő is van.

Nyíltan és őszintén kell beszélnünk az ifjúsággal. Nem helyes, ha udvarlással akarunk az ifjúságra hatni, mint ahogyan például a *Magyarország* című lap egyik cikkében az égisz magasztalják azokat az egyetemi ifjakat, akik a rendszer ellen harcoltak.¹⁰ Komoly és őszinte emberi szóval érhetünk csak el eredményt. Rá kell nyíltan mutatni a hibára, s arra, hogyan kell a hibát kijavítani. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek kettős feladata van: mozgósítsa a fiatalságot a szocialista építés érdekében, s ugyanakkor új kommunista nemzedéket neveljen a párt számára. A korhatár felemelését azért javasoltuk, hogy a komolyabb fiatalok is az ifjúsági szövetségben dolgozzanak, és csak azután legyen belőlük párttag, amikor már kijárták a mozgalom iskoláját. A Kommunista Ifjúsági Szövetség három hónapos tapasztalata is bizonyítja, hogy a kommunizmus igazságai képesek meghódítani a fiatalokat. S a fiatalok túlnyomó többsége mozgósítható lesz a szocialista építés céljaira. . .¹¹

Az ellenség csapást akart mérni a nemzetközi proletárszolidaritásra a magyarországi ellenforradalom kirobbantásával is. Ez nem sikerült, az ellenforradalom és az imperialista provokáció leküzdéséért vívott harcban inkább mélyült a nemzetközi proletárszolidaritás.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója, amit ebben az évben ünnepelnek Moszkvában és szerte a világon, méltó demonstráció lesz a proletár internacionalizmus, a nemzetközi munkásmozgalom és a szocialista tábor országainak egysége mellett. Ezen a nagy és szép nemzetközi ünnepen – nem utolsósorban a proletár internacionalista segítség eredményeképpen – a mi pártunk, a mi országunk, a mi népünk is képviselve lesz.

Végezetül elvtársak, visszatérek a bevezető gondolathoz. Ha a párt egész harcát vizsgáljuk, azt hiszem, megállapíthatjuk, hogy a kommunizmus ügye nem volt válságban az októberi ellenforradalmi támadás idején. A párt vívta a harcát, amely együtt jár előretöré-

sekkel, időnként megtorpanásokkal és néha visszaesésekkel is, de ez a harc kétségtelenül a párt, a kommunizmus ügyének erősödését eredményezi. Tagadhatatlan, hogy az elmúlt másfél esztendőben komoly nehézségei voltak pártunknak és a nemzetközi mozgalomnak is. De most már láthatjuk, hogy a nehézségeket leküzdjük, és ennek nyomán erősödni fog hazánkban is a kommunizmus ügye. A kommunizmus nincs válságban! A kommunizmus az emberiség reménye és jövője! S a szocialista tábor, amely most is megbonthatatlanul bizonyult, fejlődni, erősödni és növekedni fog. Népünk döntő többsége – ezt nyugodt lélekkel állíthatjuk – saját nemzeti és társadalmi fejlődésünket, tehát a függetlenség megőrzését is csak a szocializmus építésének és a szocialista társadalom felépítésének útján biztosíthatja. Pártunk helyzetét vizsgálva – anélkül, hogy még meglevő gyengeségeinket szem előtt tévesztenénk –, biztos vagyok abban, hogy a párt erősödni fog. Ez nem feltétlenül azt jelenti, vagy abban jelentkezik majd, hogy még százazrek lépnek be a pártba. A párt erősségét az ideológiai tisztánlátás, a politikai, ideológiai és szervezeti egység, a fegyelem és talán leginkább a párton kívüli tömegekre gyakorolt befolyás jelenti.

Minden feltétel megvan ahhoz, hogy erősödjön pártunk, a Magyar Szocialista Munkáspárt, amely lényegében az a párt, amely 1918 őszétől kezdve, a Horthy-korszakban, a felszabadulás után, és az októberi ellenforradalom idején is harcolt a munkáshatalomért. Ez a párt – a burzsoázia óhaja, reménye és aknamunkája ellenére – nem gyengült, és a jövőben is virágozni fog. De ehhez hozzátartozik, hogy ne legyünk önteltek és semmit se felejtünk. Sem a bűnöket, amelyeket az ellenség és az árulók követtek el velünk szemben, sem a hibákat, amelyeket mi magunk követtünk el.

Megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve, 1957. június 27–29. Kossuth Könyvkiadó 1957. 9–68. old. Közli: Kádár János: Válogatott beszédek és cikkek. Kossuth Könyvkiadó 1974. 51–93. old.

- ¹ Az MDP 1953. június 27–29-i központi vezetőségi ülésének határozatán alapuló kormányprogramot Nagy Imre 1953. július 3-án terjesztette az országgyűlés elé. Beszéde a *Szabad Nép* 1953. július 4-i számában jelent meg.
- ² Lásd e kötet 66–92. oldalán.
- ³ Kádár elvtárs salgótarjáni beszéde kivonatossan megjelent a *Szabad Nép* 1956. augusztus 13-i számában.
- ⁴ Donáth Ferenc 1934 óta tagja volt a kommunista pártnak. 1951-ben letartóztatták s hamis vádak alapján elítélték, 1955-ben rehabilitálták. 1956-ban a Nagy Imre-csoport összeesküvő tevékenységének egyik vezetője. 1958-ban elítélték, amnesztiával szabadult 1960-ban.
- ⁵ Corvin köznek a Corvin mozi körül húzódó Kisfaludy közben álló házakat nevezték. Itt volt az ellenforradalom fegyveres erőinek egyik központja.
- ⁶ A beszámoló ezután megállapítja, hogy az ellenforradalom erői szét vannak szórva, de nem teljesen semmisültek meg, s figyelmeztet az imperialista meg a hazai reakciós elemek folytatódó zavarkeltő kísérleteire. Ezután a párt helyzetére tér át.
- ⁷ A következő részben a munkás-paraszt szövetség történelmi útjáról, majd adott helyzetéről van szó.
- ⁸ A többpártrendszer kérdéséről Kádár elvtárs május 9-i parlamenti beszédében kifejtette, hogy a szocializmus építése egy és több párt működésével is lehetséges. Majd így folytatta: „Nálunk, Magyarországon, a különböző szövetséges pártok még 1948 után is bizonyára sok hasznos segítséget nyújthattak volna építőmunkánkban. Úgy gondoljuk, hogy ezeket a lehetőségeket nem használtuk ki kellően. De most, majdnem tíz évvel később, a történelmet nem lehet visszaforgatni. A koalíciós pártok kérdésének vizsgálatánál ezenkívül semmiképpen nem mellőzhetjük az októberi negatív tapasztalatokat. . . Ilyen körülmények között, a mi politikai viszonyainkban a többpártrendszernek mint kormányzati rendszernek megvalósítása nem időszerű. Mint minden más kérdés, ez a kérdés is alá van rendelve a magyar nép alapvető érdekeinek, és ezek az érdekek most semmi esetre sem kívánják a pártharcokat, pártviszályokat, az eszmei zűrzavart, a minden becsületes ember által hön óhajtott nemzeti egység szétszaggatását. Magától értetődően ez az alapvető elvi állásfoglalás, amely a koalícióra vonatkozik, nem zárja ki, ellenkezőleg, feltételezi és megkívánja, hogy a közügyek intézésében ne csak kommunisták vegyenek részt.”
- ⁹ A beszámoló ezután a párt gazdaságpolitikájával, a gazdaságirányítás kérdéseivel, a pártépítés módszereivel, a szakszervezetek feladataival, a munkástanácsok kérdésében követendő állásponttal, az értelmiség szerepével foglalkozott.
- ¹⁰ A *Magyarország* 1957. június 12-i számában jelent meg a bírált cikk. (Az 1957-es *Magyarország* című lap nem azonos a jelenlegi hasonló című hetilappal.)
- ¹¹ A következő rész a párt nemzetközi kapcsolatairól szól.

A pártértekezlet a Központi Bizottság beszámolója után meghallgatta Marosán György referátumát a Szervezeti Szabályzat módosításáról. A referátum megállapította, hogy az MDP által elkövetett hibák okai nem a Szervezeti Szabályzatban keresendők, hanem abban, hogy az ott megfogalmazott lenini elveket nem tartották be. Ezért az új Szervezeti Szabályzat megtartotta mindazt, ami az MDP szabályzatában helyes volt, és kiegészítette, továbbfejlesztette. A párt szerepét, a tagok jogait és kötelességét pontosabban, konkrétabban határozta meg. Kötelességévé tette minden párttagnak a pártellenes nézetek, a revizionizmus, a dogmatizmus elleni harcot. Az új szabályzat pontjai közé bekerült: ha a párttag nem ért egyet bizonyos határozatokkal, fenntarthatja különvéleményét és azzal felsőbb pártszervhez fordulhat, a döntésig azonban kötelessége azt legjobb képessége szerint végrehajtani. Előírta, hogy a döntésekbe a párttagságot be kell vonni: a Központi Bizottság, a pártbizottságok egyes kérdéseket nyilvános vitára bocsáthatnak és párton kívüli szakértőket is bevonhatnak a döntések előkészítésébe. A Szervezeti Szabályzat lehetővé teszi a pártból való kilépést is.

A két beszámoló felett együtt indult vita, amelyre Kádár elvtárs válaszolt. A pártértekezlet ezután elfogadta a következőkben közölt határozatot, az új Szervezeti Szabályzatot és megválasztotta a párt vezető szerveit.

A pártegység megteremtésének, a konszolidáció betetőzésének elvi-politikai alapjai

AZ MSZMP 1957. JÚNIUS 27-29-I
ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETÉNEK HATÁROZATA

I. A NÉPI DEMOKRATIKUS REND TOVÁBBI ERŐSÍTÉSE ÉS AZ ELLENFORRADALOM ELLENI KÖVETKEZETES HARC

1. A nemzetközi imperialista erők, élükön az amerikai imperialistákkal, fokozzák a nemzetközi feszültséget, fegyveres összeütközéseket provokálnak. A szocialista tábor és az egész béketábor ellen irányuló háborús terveik érdekében az ENSZ-ben továbbra is igyekeznek napirenden tartani és felhasználni az úgynevezett „magyar kérdést”, hogy támogassák az ellenforradalmi erőket hazánkban, és beavatkozzanak a Magyar Népköztársaság belső ügyeibe.¹ A múlt év októberében a magyar munkás-paraszt hatalom megdöntésére az imperialisták által támogatott tőkés-földesúri fegyveres ellenforradalmi felkelés tört ki hazánkban. E felkelés leverése a fasiszta-klerikális ellenforradalom uralmától mentette meg a magyar népet, biztosította a dolgozó nép hatalmát, és elhárította egy új háború közvetlen veszélyét.

Az ellenforradalom leverésére a múlt év november elején megalkult a forradalmi munkás-paraszt kormány. Az Országos Pártértekezlet megállapítja: a forradalmi munkás-paraszt kormány megalkulása a forradalom védelmére történelmileg szükségszerű volt. A kormány óriási érdeme, hogy megszervezte és győzelemre vezette a munkásosztályt, a forradalmi erők ellentámadását, megvédte a né-

pi államhatalmat, helyreállította a közbiztonságot és az ország gazdasági életét.

A forradalmi munkás-paraszt kormány létrehozása a magyar kommunisták hazafias tette volt. E tett helyességét a történelem gyorsan igazolta. A forradalmi munkás-paraszt kormány létrehozásával egy időben alakult meg a párt újjászervezésének irányítására az új Ideiglenes Központi Bizottság, amely körül a kommunisták, a munkásosztály, a dolgozó nép legjobbjai tömörültek. A párt újjászervezése az ellenforradalom leverésének döntő jelentőségű tényezője volt.

Az Országos Pártértekezlet megállapítja azt is, hogy a forradalmi munkás-paraszt kormány a magyar nép legszentebb ügyének: szabadságának védelmében, valamint a szocializmus és a béke általános érdekében járt el, amikor a Varsói Szerződés alapján fegyveres segítséget kért a Szovjetunió kormányától, hogy mielőbb leverje az ellenforradalom katonai erőit, megmentse a népet egy hosszabb polgárháború bekövetkezésétől, és elhárítsa az ország kettészakításával is fenyegető háborús veszélyt. A Szovjetunió a magyar nép igazi barátjaként cselekedett, és a proletár internacionalizmus elveiből fakadó kötelességét teljesítette, amikor megadta a kért támogatást. Ezzel nem csupán a belső ellenforradalmi erők leverését segítette elő, hanem biztosította az ország nyugati határait a fegyveres beszivárgással és a katonai betörés veszélyével szemben.

A Szovjetunió, Kína és a szocialista tábor többi országa nagy értékű politikai és erkölcsi segítséget s messzemenő anyagi támogatást is nyújtottak Magyarországnak forradalmi erőinek, a magyar népnek. E segítség egyik elengedhetetlen feltétele volt annak, hogy a forradalmi erők – amelyeknek sorait az ellenforradalmi támadás a régi vezetés súlyos hibáinak kihasználásával, különösen pedig a szocializmus ügyét hitványul hátba támadó Nagy Imre–Losonczy-frakció segítségével egy időre demoralizálta és dezorganizálta – gyorsan megszerveződjenek, ellentámadásuk kibontakozzék és győzelmet arassanak a politikai harcban is. A szocialista tábor országaitól kapott messzemenő anyagi támogatás egyben azt is lehetővé tette, hogy elkerüljük a fenyegető inflációt, és biztosítsuk az ország gaz-

dasági életének helyreállítását és fejlődését. A munkáshatalmat megvédő forradalmi erők magyarországi harcát mély együttérzéssel kísérte és támogatta az egész nemzetközi forradalmi munkásmozgalom.

A magyarországi események messzemenő tanulságok levonására készítették az egész nemzetközi kommunista mozgalmat. Ezek közül egyik legfontosabb: meg kell szilárdítani a nemzetközi kommunista mozgalom egységét, meg kell védeni mindenféle támadás, aknamunka ellen. E tanulság eredményeként lényegesen fejlődött a kommunista erők nemzetközi egysége.

Az ellenforradalom el akarta szakítani Magyarországot a szocialista tábortól, és vissza akarta rántani az imperializmus táborába. A forradalom erői a szocialista tábor és mindenekelőtt a Szovjetunió támogatásával győztek. A szocialista népekkel való szilárd testvéri összefogás szabadságunk és fejlődésünk döntő feltétele volt és marad.

A magyar kommunisták feladatai az előállt helyzetben saját népükkel, az egész nemzetközi kommunista mozgalommal és az egész nemzetközi békemozgalommal szemben egyaránt megnövekedtek. Az elmúlt tizenkét év nagy vívmányaira támaszkodva és ezeket az eredményeket minden becsmérő támadással szemben megvédve kell kijavítani a régi vezetés által elkövetett súlyos hibákat; így kell leküzdeni és megsemmisíteni az ellenforradalom még meglevő erőit; eloszlatni az ellenforradalmi támadás, s különösen a revizionista fertőzés által keletkezett eszmei zavar még meglevő jelentős maradványait; így kell biztosítani az ország adottságait helyesen felhasználó és a szocialista országok együttműködésének óriási lehetőségeit hasznosító szocialista Magyarország felvirágzását.

2. A magyarországi ellenforradalom fő támogatói és irányítói a nyugati imperialista körök voltak. Ezek évek óta nyílt uszítást folytatnak a szocialista országok ellen, és a magyar ellenforradalom segítségével akartak Közép-Európában új háborús tüzfészket teremteni. A hazai ellenforradalmi erők vezetői, a fegyveres felkelés közvetlen szervezői és irányítói a megdöntött tőkés-földbirtokos osztály képviselői és kiszolgálói voltak. Jelentős szerepet játszottak a

népi demokrácia elleni felkelésben a régi horthysta vezető körök képviselői, herceg Esterházy, gróf Takách-Tolvay stb., a klerikális reakció élén Mindszentyvel, a népi demokrácia szerveibe álnok módon befurakodott horthysták, Király Béla és társai, a jobboldali szociáldemokraták és más, volt koalíciós pártok jobboldali vezető körei. Az ellenforradalmi blokk létrejöttében és befolyásának kiszélesedésében, az ellenforradalmi támadás előkészítésében, kifejlesztésében és végrehajtásában s mindenekelőtt a párt erőinek megbénításában különösen nagy szerepe volt a Nagy Imre–Losonczy-féle áruló revizionista frakciónak.

Az ellenforradalmi erők azért támadtak a munkásosztály forradalmi pártjára, hogy megfosszák a munkásságot vezető erejétől, s ezáltal képtelenné tegyék hatalmának megvédésére. A nacionalista-revizionista demagógia a párt erőinek bénultsága idején behatolhatott a munkásság egyes elmaradottabb rétegeibe, főleg ott, ahol egykori tőkés elemek, fasiszták, volt csendőrök stb. is tömörültek. A párt sorainak dezorganizálása következtében a munkásság politikai vezetés nélkül maradt. Az előállt helyzetben szervezett fasiszta csoportok, kispolgári anarchista és jobboldali szociáldemokrata elemekkel közös blokkot alkotva és fegyveres terrorista bandákra támaszkodva átmenetileg számos helyen hangadókká is váltak, befurakodtak az üzemek vezetésébe, a munkástanácsokba, dezorganizálták a termelést, és sok zavart meg kárt okoztak. A munkásosztály alapvető tömegeinek magatartását azonban az határozta meg, hogy a párt harcba hívta-e és harcba tudta-e vezetni őket a munkáshatalom megmentéséért.

Az ellenforradalmi erők taktikájához tartozott az is, hogy felbomlasszák a munkásosztály és a többi dolgozó osztály szövetségét, szembefordítsák a proletárhatalommal a kispolgárságot, és a tőkés-földbirtokos restauráció számára használják fel azt. A nacionalista-revizionista támadás és a régi vezetés hibái következtében a városi kispolgárság nagy része és az értelmiség jelentős rétege elszakadt a munkásosztálytól, részben visszahúzódott, részben a polgári restauráció, az ellenforradalom erői mellé állt, és annak tömegbázisát alkotta. A proletárdiktatúra elleni lázadásban részt vevő kispolgári

tömegek képviselője, szószólója és nyílt politikai vezetője a magyar írók és újságírók bizonyos csoportja volt.

Az ellenforradalmi támadás kiterjedt a falura, mozgósította a kulákságot és egyéb falusi reakciós elemeket, akik az ellenforradalom idején gyorsan szerveződtek. Az ellenforradalom a parasztok alapvető tömegeit azonban nem tudta maga mellé állítani; a földesúri-kulák reakció gyors jelentkezése a parasztok körében mély aggodalmat és sok helyen aktív ellenállást váltott ki, különösen a tsz-parasztok és a volt agrárproletárok, kisparasztok körében.

A pártértekezlet megállapítja, hogy bár az ellenforradalom elleni harcban döntő sikereket értünk el – de a harc még távolról sem ért véget. Az imperialisták mostani vereségük után nem mondtak le sem hódító háborús terveikről, sem a népi demokratikus országok, közöttük a Magyar Népköztársaság törvényes rendje elleni aknamunkáról. A hazai ellenforradalmi erők még nem semmisültek meg teljesen; támogatást kapnak a nyugati imperialistáktól, a nyugati rádiók támogatásával és nyugati irányítással folytatják az ideológiai és politikai zavarkeltést, igyekeznek beépülni a pártba, az államparátusba, a gazdasági és kulturális szervekbe, a tömegszervezetekbe. Rágalmaznak, intrikálnak, hogy zavarják és lassítsák további fejlődésünket. Nagy szükség van tehát az egész párt, az egész munkásosztály, a néphatalom minden igaz hívének éberségére, kérlelhetlenségére és aktív fellépésére az ellenséges elemekkel szemben.

A párt nem engedheti meg, hogy teret kapjon az éberséget elaltató hangulat, olyasféle illúzió, mintha hazánkban nem nyolc hónappal, hanem nyolc évvel ezelőtt lett volna ellenforradalmi felkelés. Nem lehet elfelejteni az ellenforradalom október-novemberi gázteit, amelyeket kész ismét, még nagyobb mértékben elkövetni.

A munkáshatalom további erősítése megköveteli, hogy kíméletlenül megbüntessük azokat, akik bűncselekményeket követtek el, és akik ma is aktívan harcolnak a népi hatalom ellen. Más elbírálásban kell azonban részesíteni azokat, akik cselekményeik népellenes voltát felismerve és megbánva, készek és képesek segíteni az imperialisták és a hazai ellenforradalmárok népellenes törekvései elleni harcban.

A pártértekezlet elítéli azt a helyenként tapasztalható káros gyakorlatot, hogy a kisebb hibát elkövető dolgozókkal szemben is úgy lépnek fel, mint a tudatos ellenforradalmárokkal szemben. A jó szándékú, de megtévesztett dolgozókkal szemben nem a megtorlás, hanem a megnyerés módszerét kell alkalmazni.

A párt szilárd elvi politikáján nyugvó, türelmes felvilágosító munkával el kell érni, hogy a munkásosztállyal való szövetségtől eltávolodott kispolgári és értelmiségi rétegeket újra megnyerjük e szövetség és így a szocialista építés számára.

A pártnak ma nagy tekintélye van, amit az ellenforradalom elleni sikeres küzdelmével és a régi vezetés hibáinak kiküszöbölésével vívott ki a tömegek előtt. De önmagunkat csapnánk be, és ártana az ügynek, ha azzal áztatnánk magunkat, hogy az ellenforradalom már egyáltalán nem tud becsületes embereket befolyásolni, és hogy most már minden jó szándékú ember követi a pártot. A párt és a munkás-paraszt állam erős, szabad az út a szocialista társadalom továbbépítése számára. Viszont ahhoz, hogy ezen az úton gyorsabban haladjunk előre, és hogy az ellenség kevésbé tudja fejlődésünket zavarni és fékezni, szükség van a párt tömegkapcsolatainak állandó szélesítésére és szilárdítására. Az ellenséggel szembeni kérlelhetetlenség és a megtévesztett, jó szándékú emberek felvilágosítása a néphatalom további erősödésének egymással szorosan összefüggő, alapvető fontosságú feladata.

II. A PÁRT FEJLŐDÉSE ÉS A TOVÁBBI FELADATOK

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt – bár tevékenységét néhány lényeges új vonás jellemzi – nem új párt, hanem a munkásosztály újjászervezett marxista-leninista pártja, élcsapata, amely az MDP volt tagságának legszilárdabb, legáldozatkészebb részét egyesíti.

Az az elvileg és politikailag helytelen és káros határozat,² amely kimondta a párt felosztatását és az MSZMP-nek, mint teljesen új, a Magyar Dolgozók Pártjától független pártnak létrehozását, a párt erőinek a legkritikusabb időpontban való teljes megbénítását ered-

ményezte. Ez a határozat a legsúlyosabb időben dezorganizálta a forradalom erőit. Nagy Imre s csoportja revizionista pártot akart létrehozni, amely a „nemzeti kommunizmus” hamis jelszavával, a burzsoá nacionalizmus alapjára helyezkedett volna. Nagy Imréékkel szorosan együttműködve, a magyar munkásosztály egységét próbálták megbontani a jobboldali szociáldemokraták a külön Szociáldemokrata Párt megalakításának kezdeményezésével. A munkásosztály pártja és egysége ellen intézett támadás a munkáshatalom elleni támadás szerves része volt.

Az MSZMP első Intéző Bizottságának november 4-e előtt hozott határozatait, mint a marxizmus-leninizmussal ellentétben álló határozatokat, az Országos Pártértekezlet elveti.

A Magyar Szocialista Munkáspárt vezetésében a munkásosztály forradalmi elmélete és politikája attól az időtől kezdve érvényesül, amikor november 2-án a párt egészséges elemei új ideiglenes központot szerveztek, kirekesztve abból az osztályáruló Nagy Imre-Losonczy-csoport tagjait.

Az Országos Pártértekezlet helyesli a Központi Bizottság döntéseit, amelyeket a munkásosztály forradalmi pártjának újjászervezéséről, vezető szerepének érvényesítéséről és a párttal szemben álló antimarxista nézetek és politikai támadások visszaveréséről hozott. Helyes volt szembeszállni azokkal az ellenforradalmi nézetekkel és törekvésekkel, amelyekkel a párt üzemi szervezésének feladását akarták elérni. Helyes volt szembeszállni a párt vezető szerepét tagadó azon nézetekkel is, amelyek a szakszervezeteket függetleníteni akarták a munkásosztály forradalmi pártjától. Ugyancsak helyes volt, hogy visszautasítottuk a jugoszláv vezető elvtársak által felvett ama antileninista nézeteket, amelyek alapján javasolták a magyar kommunistáknak, hogy a párt újjászervezése helyett a munkástanácsokat tegyék meg a politikai vezetés szerveivé. Az Országos Pártértekezlet megállapítja, hogy a párt újjászervezése az ellenforradalmi erők elleni szívós harcban sikerrel befejeződött.

Az újjászervezett párt eszmei és politikai vezetése ma ismét biztosítja a Magyar Népköztársaság állami és társadalmi életének kommunista irányítását, a proletárdiktatúra erejét.

A párt újjászervezése során a párttagság, számát és összetételét tekintve, általában egészségesen fejlődött. A párttagság létszáma jelenleg 345 733 (ez a volt MDP-tagság 40,2%-át teszi ki). A párttagság társadalmi összetétele a következőképpen alakul: a párttagság 57,9%-a munkás, 16,7%-a paraszt, 6,9%-a értelmiségi, 10,4%-a eredetileg alkalmazott és 8,1%-a egyéb kategóriákból tevődik össze.

A párttagok 85,2%-a tagja volt az MDP-nek. A párttagság 32,1%-át olyan elvtársak teszik ki, akik 1945 előtt, illetve 1945 óta párttagok voltak. A pártalapszervezetek száma 12 985.

A párt további erősítése érdekében mindenekelőtt a párttagok marxista-leninista nevelésére és a pártmunkába való bevonására kell törekedni. A párttagság sorait elsősorban a termelésben közvetlenül részt vevő munkások, dolgozó parasztok és az értelmiség legjobbjával, új tagok és tagjelöltek felvételével kell erősíteni.

2. A pártszervezetek előtt álló alapvető feladat a párt ideológiai és szervezeti egységének megszilárdítása.

A párt csak a marxista-leninista elmélet segítségével tudja helyesen meghatározni és megoldani azokat a feladatokat, amelyek a szocializmus építése során előtte állanak. Ez elengedhetetlenül szükségessé teszi, hogy őrizzük a marxista-leninista elmélet tisztaságát, s erősítsük a párt elméleti alapjait.

A párt elméleti és politikai tevékenységében ma az egyik alapvető feladat az elmúlt esztendőben oda szélesebben benyomult revizionista nézetek, az ezek nyomán lábra kapott megalkuvás és osztályárulás maradványainak megsemmisítése. A revizionista nézetek burzsoá és kispolgári nézetek, amelyek a munkásosztály eszmei és politikai lefegyverzését és a burzsoázia előtti behódolást eredményezik. A revizionista nézetek képviselőinek útja a marxista-leninista elméletet meghamisító ideológiai fellépéstől a frakcióharcon keresztül törvényszerűen az osztályáruláshoz, a burzsoázia táborába való átálláshoz vezet. Ezt az utat járta meg milliók szeme előtt Nagy Imre és csoportja. A revizionizmus, az ún. nemzeti kommunista nézetek az osztályellenséggel való megbékélés nézetei, éppen ezért az ellenforradalom erőivel szembeni harc első feltételeként eszmeileg is, politikailag is meg kell semmisíteni e nézeteket, képviselőit.

selőiket pedig ki kell üzni a pártból, s eszmei harcot kell folytatni a revizionizmussal való békülékenység megnyilvánulásaival szemben.

Következetes harcot kell vívnia a pártnak a marxizmus-leninizmus dogmatikus kezelése és az annak következményeképpen jelentkező szektás politika újjáéledése ellen. Ez az elméleti és politikai torzulás a személyi kultusz éveiben nálunk nagy méretet öltött, és súlyos károkat okozott a párt elméleti és politikai munkájában. Lazította a párt és a tömegek kapcsolatát, aláasta a proletárdiktatúra erejét. Az ilyen jellegű hibák kiújulásának veszélye két okból is fennáll. Először azért, mert a dogmatizmus és a szektás szemlélet bizonyos mértékig megmaradt sokak gondolkodásmódjában. Másodszor azért, mert a párt újjászervezésének sikerei, a párt jelenleg egészségesen fejlődő tömegkapcsolatai egyeseket máris elbizakodottá tesznek és a tömegek körében végzendő politikai munka lebecsülésére csábítanak. Márpedig szektás álláspontból sem a tömegekért, sem a revizionizmus ellen nem lehet sikerrel harcolni.

A volt Rákosi–Gerő-féle vezetés dogmatikus és szektás hibái fontos tanulságok a párt számára. Ez a vezetés a korábbi években helyesen, a marxista-leninista elmélet alapján dolgozott a tömegek között és a tömegekért. E vezetés akkor nagy eredményeket ért el a párt és a nép javára. Az eredményes munka természetes következményeképpen e vezetés iránt erős bizalom, nagy megbecsülés és tisztelet fejlődött ki, és ez sokféle formában megnyilvánult. A munkában sorozatosan elért sikerek és a tömegek körében élvezett rokonszenv a vezetést később elbizakodottá tette, egyes vezetők tévedhetetlennek tartották magukat. A gyakorlati munka tapasztalatainak marxista-leninista elemzését felváltotta a dogmák hangoztatása, a vezetés elbürokratizálódása s a tömegektől való elszakadás, ami súlyos károkat okozott a párt életében.

Mind a revizionizmus elleni harcban, mind a dogmatikus irányzat kiújulásának lehetősége elleni harcban fontos fegyverünk a marxista ismeretelmélet. A szubjektív szemléleti módot ki kell üzni a párt munkájából. A revizionizmus és dogmatizmus szöges ellentétben állnak egymással, de közös vonásuk, hogy egyaránt kispolgári

gyökerekből táplálkoznak. A marxista ismeretelmélettel szemben álló mindkét hiba szubjektív szemléletre és gyakorlatra vezet, és – amint ezt az élet nálunk bebizonyította – táplálja egymást: egyik a másiknak forrása is. A párt valamennyi szervezetének érvényesítenie kell tevékenységében a marxista ismeretelméletet, amely a valóságból indul ki, és a konkrét valóságra építi politikáját.

A pártnak az elméleti és politikai munkában a harcot jelenleg elsősorban a revizionista nézetek és az ellenforradalmár ellenséggel való mindenfajta megalkuvás ellen kell vívnia. Ezt a harcot azonban oly módon kell vezetni, hogy a párt egyben lehetetlenné tegye a dogmatikus és szektás hibák megismétlődését. 1953 nyara után a pártvezetésben a hibák következetes felszámolása helyett szektás, illetve revizionista végletekbe átcsapó politika folyt. Ez a mindkét irányban sokszor szélsőséges politika bizonytalanná tette a vezetést, s magát a párttagságot is. Ezért rendkívül fontos, hogy soha többé sem jobbra, sem balra ne engedjük eltéríteni a pártot a helyes útról.

A pártkonferencia elhatározta:

a) A párt kádereinek marxista–leninista nevelése, a párt eszmei tisztaságának megőrzése érdekében ismét létrehozza a különböző pártiskolákat és megszervezi a pártoktatást.

b) Az állami szerveknek javasolja: az egyetemeken és a főiskolákon tegyék ismét kötelezővé a marxizmus–leninizmus oktatását, s ezzel is biztosítsák a fiatal magyar nemzedék marxizmus–leninizmus szellemében való nevelését.

c) Az elméleti munka elmélyítése érdekében a Központi Bizottság mellett elméleti munkaközösségeket hoz létre, és ennek feladatává teszi, hogy a mindennapi életben felmerült elméleti kérdéseket vizsgálja és tisztázza.

d) A „Népszabadság”-ban rendszeresen közölni kell elméleti kérdéseket tisztázó cikkeket. A „Társadalmi Szemle” színvonalát lényegesen meg kell javítani. Ismét meg kell jelentetni a „Pártélet” című folyóiratot. A folyóiratnak ismertetnie és elemeznie kell a pártélet új jelenségeit, a pártvezetés módszereit, a különböző helyeken szerzett tapasztalatokat, és segítenie kell a párttagság elméleti fejlődését.

3. A párt a népi demokratikus rendszer vezető ereje. Politikailag irányítja az állami, a gazdasági és a társadalmi szervek munkáját. Az októberi ellenforradalmi események előtt és alatt az ellenség főleg a párt vezető szerepe ellen indított támadást. Széles körben terjesztette azt a revizionista nézetet, hogy az atomkorszakban nem a proletariátus, hanem az értelmiség a vezető erő. A munkásosztály vezető szerepének tagadása viszont a proletárdiktatúra tagadását jelenti. Ugyanez volt a célja az ellenforradalomnak a többpártrendszer követelésével is. A pártértekezlet megállapítja: helyesen járt el pártunk Központi Bizottsága, amikor a többpártrendszernek a mi viszonyaink között reakciós követelését visszautasította.

4. A pártnak az újjászervezés során kialakult számbeli nagysága és a munkásosztály tömegeihez viszonyított aránya a korábbi évek túlzottan nagy létszámához hasonlítva, most egészségesebb. Az 1953 júniusa óta a pártot ért többszöri megrázkódtatás, de különösen az ellenforradalmi felkelés és az azóta szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy helyesebb, ha a pártban a párt ügyéért aktívan dolgozni kész elvtársak tömörülnek, és nincsenek a pártban jóindulatú rokonszenvezők olyan százezrei, akik a nehézségek idején ingadoznak. Az osztályellenség azonban megpróbál behatolni a pártba. Ezért a pártépítés további munkájában is nagy gonddal kell ügyelni arra, hogy távol tartsuk a párttól a karrierista és az ellenséges, kártékony elemeket. Nem engedhető meg az sem, hogy a pártnak olyan tagjai legyenek, akik nem értenek egyet a párt alapvető elvi kérdéseivel, politikai irányvonalával, s ezzel veszélyeztetik a párt egységét.

5. A párt építésével szorosan összefüggő kérdés annak az elvnek gyakorlati érvényesítése, hogy hazánkban a párttiszttség kivételével minden közfunkciót – legyen az társadalmi vagy állami, legyen az a legalacsonyabb vagy a legmagasabb beosztás – pártonkívüli is betölthet. Csak ennek az elvnek az érvényesítésével vehetjük elejét annak, hogy állás megtartása vagy elnyerése céljából olyan egyének is kérjék a pártba való felvételüket, akik számára a pártba való belépés nem elvi kérdés.

6. A párt belső életének lenini alaptörvénye a demokratikus centralizmus. A demokratikus centralizmus elvét az elmúlt években

egyfelől a személyi kultusz, másfelől a revizionizmus sértette, s mindkettő mérhetetlenül sok kárt okozott a pártnak. Ezért a párt valamennyi szervének, szervezetének, tagjának kötelessége örködni a demokratikus centralizmus elveinek betartása fölött. Jelenleg a fő feladat a tagság jogainak teljes tiszteletben tartása mellett a pártfegyelem erősítése. A kérdések eldöntését megelőző, most kialakult bátor és szabad vita megóvása mellett a legszigorúbban meg kell követelni a határozatoknak megfelelő egységes cselekvést. Teljes mértékben érvényt kell szerezni a párt szervezeti szabályzata azon pontjának, amely előírja, hogy a párt felső szerveinek döntéseit az alsóbb szervek kötelesek végrehajtani.

A közelmúlt súlyos tapasztalatai arra intik a pártot, hogy minden körülmények között biztosítsa az ideológiai, politikai és szervezeti egységet. A pártegység megteremtésének egyik alapvető feltétele a párt alapokmányának, a párt szervezeti szabályzatának betartása és betarttatása. A pártegység megbontóival szemben – bármely oldalról jelentkeznek is azok – ingadozás nélkül kell fellépni. A pártértekezlet utasítja a Központi Bizottságot, hogy a pártegység védelmében a legsúlyosabb esetekben a legszigorúbb rendszabályokat is alkalmazza, s inkább oszlasson fel a párt politikájával szembeforduló egyes pártszervezeteket, mintsem még egyszer megismétlődhessék az, hogy a párt ellenségei s ingatag elemek belülről rombolhassák a párt egységét.

A párt jelenlegi egysége és ereje részben abból táplálkozik, hogy jóvátéve a korábbi méltánytalanságokat, kellő megbecsülésben részesíti az első magyar proletárdiktatúra harcosait, a Horthy-korszak illegális pártmunkásait, a két világháború közötti idők szervezett munkásait, a spanyol polgárháború magyar harcosait, a partizánokat, a munkásosztályhoz, a párthoz hűnek bizonyult volt szociáldemokrata elvtársakat, az 1945-ös pártmunkásokat. Kellő megbecsülésben kell részesíteni azokat a kommunistákat is, akik az októberi ellenforradalom napjaiban védték a pártot, a népi államhatalmat, s kommunista kötelességükhöz híven részt vettek az ellenforradalom leverésében, a párt újjászervezésében s a proletárdiktatúra megszilárdításában. Ily módon összeforrott a pártban a munkásmozgalom

mindhárom élő nemzedéke. A párttagságot arra kell nevelni, hogy ne csak a békés építőmunkában, hanem a nehézségek és megpróbáltatások idején is megállja a helyét.

7. A párt munkájában fokozott mértékben kell érvényesíteni azt a tanítást, hogy a párt helyes politikájának megvalósítása a kádereken áll vagy bukik. A múltban a kádermunkára a személyi kultusz, a szubjektivizmus nyomta rá a bélyegét. Ma is tapasztalható olyan jelenség, hogy a párt helyes politikájának végrehajtását nehezíti a következetes kádermunka hiánya. Továbbra is küzdenünk kell a kádermunkában még ma is fellelhető szubjektivistá nézetek, valamint a politikai megbízhatóság háttérbe szorításának gyakorlata ellen. Fel kell lépni a szakmai rátermettség lebecsülésének káros jelenségei ellen is. A káderek megítélésénél ne tévesszen meg bennünket egyesek formális önkritikája, sem a felelőtlen és intrikus vádaskodás. A káderek elbírálásának fokmérője a párt helyes politikájának végrehajtásában végzett konkrét munka.

Gondot kell fordítani arra, hogy a fontos területekre megfelelő élet- és párttapasztalattal rendelkező elvtársak kerüljenek. Ma a pártban az idősebb és fiatalabb párttagok egészséges együttműködése érvényesül, s a jövőben is erre kell törekedni.

8. Pártéletünk egyik új, egészséges vonása, hogy egyre inkább érvényesül benne a kollektív vezetés lenini elve. Az MSZMP eddig elért eredményeinek egyik forrása, hogy a Központi Bizottság s a párt más vezető szervei november 4-e után igazi kollektív vezető szervekké fejlődtek. A múlttal szemben ez lényeges előrehaladást jelent, de még mindig komoly erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy kialakítsuk a kollektív vezetés legjobb formáit és módszereit. Komolyan törekedni kell arra is, hogy a kollektív vezetés elve minél előbb teljes mértékben érvényesüljön a pártszervek munkájában minden fokon. Ezzel függ össze pártéletünk egészséges fejlődésének másik pozitív vonása: a bátor kritika érvényesülése. Arra kell törekedni, hogy a kritika mellett minden egyes pártszervezetben és pártszervben – a Központi Bizottság példáját követve – jobban fejlődjék az önbírálat szelleme is.

III. A PÁRT ÉS A TÖMEGEK KAPCSOLATAI

A párt és a tömegek kapcsolata a proletárdiktatúra viszonyai között a proletárdiktatúra erejének legfontosabb kérdése. Ha a párt és a tömegek kapcsolata gyengül, gyengül a proletárdiktatúra ereje is. A párt jelenlegi helyzetében, amikor a párttagság száma a munkásosztály számarányához mérten – helyesen – a korábbi évekhez képest kisebb, még nagyobb jelentősége van annak, hogy a pártot nagyon erős kapcsolatok fűzzék egybe a párton kívüli tömegekkel. A tömegkapcsolatok kérdésében a legfontosabb annak felismerése, hogy a párt az eszmei és politikai meggyőzés eszközével, valamint harcának, munkájának tényleges eredményeivel nyerje meg és erősítse a tömegek bizalmát, és mozgósítsa a tömegeket a szocialista építés feladatainak megoldására. A párt és a tömegek közötti kapcsolat megerősítésének különböző területei vannak. A pártszervezeteknek tehát állandó szoros kapcsolatot kell kiépíteni és fenntartani az üzemek, állami gazdaságok, szövetkezetek, hivatalok, intézmények stb. párton kívüli dolgozóival. E kapcsolatok rendkívül fontos formája – a közvetlen pártrendezvények, gyűlések, megbeszélések stb. mellett – a tömegszervezetek révén való kapcsolat a tömegekkel.

1. A tömegszervezetek közül a legfontosabbak a munkásság saját legnagyobb osztályszervezetei: a szakszervezetek. Maga az a tény, hogy a szakszervezeteknek csaknem kétmillió tagjuk van, mutatja a feladat nagy jelentőségét. Dolgozzanak a kommunisták azért, hogy a szakszervezetek is segítsék a termelési feladatok minél jobb megoldását, ugyanakkor jól betöltsék a dolgozók helyes érdekvédelmének szerepét. A szakszervezetekre nagy feladatok hárulnak a kulturális nevelő munka terén is. Mindezen területeken a magyar szakszervezeteknek már jelentős tapasztalataik vannak. Vigyázni kell azonban arra, hogy a dolgozók érdekvédelme terén és más kérdésekben a múltban elkövetett hibák kijavítása ne vezessen újabb hibákhoz, ahhoz, hogy elhanyagolják a termelés kérdéseivel való foglalkozást, a munkaverseny elősegítését. A szakszervezet nem válhat a termeléssel nem törődő, a munkafegyelemmel szemben közönyös,

bérdemagógiának teret adó szervezetté, mert akkor kárt okoz a népgazdaságnak, a munkások államának, tehát a munkásságnak magának is, amelynek érdekeit kell magasabb szinten képviselnie. A szakszervezetek nem lehetnek közömbösek a bürokratikus hibák, a túlkapások, a dolgozók mindennapi ügyeivel szemben sem, mert az ilyesmi is komoly kárt okoz mind az egyes munkásnak, mind pedig a közösségnek.

A szakszervezeti munkában különös gonddal kell foglalkozni a női dolgozókkal. Be kell őket vonni a vezetésbe, messzemenően számolni kell a nők sajátos helyzetével a termelésben, foglalkozni kell szociális és társadalmi problémáikkal.

A szakszervezeteknek segítséget kell nyújtaniuk az ifjúság nevelésének igen fontos munkájában is.

Egyetlen kommunista se felejtse el Lenin szavait: a szakszervezetek a kommunizmus iskolái. A kommunisták feladata, hogy a szakszervezeteken belül a meggyőzés eszközével biztosítsák a szakszervezetek ilyen irányú tevékenységét és fejlődését. A kommunistáknak jó munkájukkal kell elnyerniük a szakszervezeti dolgozók bizalmát, és a legjobb párton kívüli szakszervezeti aktivistákkal együtt kell a szakszervezetek munkáját helyes irányban fejleszteniük; jó munkájukkal kell elnyerniük a szakszervezetek irányításához szükséges vezető tisztségeket is.

A kommunistáknak az eszmei és politikai meggyőzés eszközeivel kell a párt politikáját a munkásosztály tömegei között népszerűsíteni, megértetni. A kommunisták jó munkájának eredményeképpen válnak a szakszervezetek a proletárdiktatúra rendszerében a munkásállam egyik legfontosabb támaszává.

2. Az Országos Pártértekezlet jóváhagyja a Központi Bizottság kezdeményezését a KISZ megalakítására vonatkozóan. Üdvözli a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget, amelynek munkájától nagy eredményeket vár az egész ifjúság és az egész ország javára.

A KISZ-ben tömöríteni kell a szocializmus ügyét támogató, a párt célkitűzéseit magukévá tevő ifjakat és lányokat.

A párt és az állam előtt igen komoly feladatként áll az ifjúság nevelése. A fiatalok között folytatott nacionalista-revizionista dema-

gógia igen komoly eszmei rombolást végzett különösen a diákság körében. A fiatalság soraiban fellelhető eszmei zavar felszámolása az egész párt feladata. Ebben a munkában különleges kötelezettség hárul a kommunista pedagógusokra, úgyszintén a fiatalok körében dolgozó ifjú kommunistákra, a kommunizmus odaadó fiatal harcosaira. Az ifjúság nevelésében, a fiataloknak a szocialista építésbe való aktív bekapcsolásában, internacionalista, hazafias nevelésében éppen ezért különösen fontos szerep vár a KISZ-re.

A KISZ feladataihoz tartozik az is, hogy segítse a többi ifjúsági szervezet helyes irányú vezetését, azok felvilágosító munkáját.³ A KISZ-nek – viszonylag rövid idő alatt – a szakszervezetek mellett az ország legfontosabb tömegszervezetévé kell fejlődnie, és egyre növekvő szerepet kell betöltenie az ország társadalmi életében.

3. A párt tömegkapcsolatainak igen fontos része az állami szervek útján fenntartott kapcsolata a lakossággal. Ez mindenekelőtt a tanácsok révén valósul meg. A tanácsok munkájának a tanácstagok, valamint a tanácsi állandó bizottságok választott és meghívott tagjainak széles körű közreműködésére s a lakossággal való állandó szoros kapcsolatra kell épülnie. A tanácstagokkal, úgyszintén a tanácsi állandó bizottságok meghívott tagjaival való együttes munka a kommunisták számára különleges jelentőségű azért is, mert a megválasztott tanácstagok több mint 220 000-es létszámának nagyobbik fele és a meghívott állandó bizottsági tagok igen nagy része pártönkívüli. E testületek munkájában tehát a kommunisták és pártönkívüliek együttműködésének kell minél jobban kifejlődnie az ország szocialista fejlődése érdekében. Olyan közös tevékenység ez, amely igen hasznos a párt, az állami szervek és a lakosság tömegei közötti gyümölcsöző kapcsolatok fejlődésében. Minden kommunistának kötelessége, hogy figyelmes magatartást tanúsítson a dolgozó nép mindennapi ügyei iránt. A tanácsokban dolgozó kommunistáknak sok lehetőségük van arra, hogy segítséget adjanak a dolgozók ügyeinek gyors, pontos elintézésében, és leküzdjék a lélektelen bürokráciát.

4. A párt és a tömegek közötti kapcsolatok fejlődésének igen fontos területe a Hazafias Népfront. A kommunisták és pártönkívüliek

együttműködésének ezt a formáját széleskörűen ki kell bontakoztatni mind a tanácsok, mind a különböző gazdasági, kulturális és tudományos szervek munkájának elősegítése, mind pedig az ország általános politikai életének fejlesztése érdekében. Ma a Hazafias Népfront-mozgalom lehetőségei nagyobbak, mint e lehetőségek kihasználásának mértéke. A hazánkban sajátos egypártrendszer nem zárja ki, sőt az adott körülmények között még fokozottabban megköveteli, hogy a párt irányítása alatt a Hazafias Népfrontban tömörítsük mindazokat a pártonkívülieket és korábban más pártokban tevékenykedő, a népi hatalomhoz hű személyeket, a nemzet összes haladó erőit, amelyek készek közéleti, tudományos, kulturális és szakmai tevékenységükkel az ország szocialista építésében részt vállalni.

5. A Magyar Nők Országos Tanácsa, valamint a megyei és helyi nőtanácsok feladata, hogy segítséget nyújtsanak egyrészt a nőket érintő társadalmi, gazdasági és egyéb kérdések megoldásában, másrészt a nők közötti felvilágosító munkában. Elősegíthetik a nők fokozottabb bekapcsolását az ország politikai és társadalmi életébe, a szocialista építésbe, a béke védelmének erősítésébe.

A pártszervezeteknek és a kommunistáknak szerepet kell vállalniuk abban, hogy mindenütt ápolják a szovjet–magyar barátságot, és ennek érdekében a Magyar–Szovjet Baráti Társaságot szélesítsék a népi demokrácia minden hívét átfogó tömegmozgalommá.

6. A párt és a tömegek kapcsolatának rendkívül fontos eszköze a sajtó és rádió útján való közvetlen agitáció, továbbá a film, a könyvtárak, a kultúrotthonok nagy értékű nevelési eszközeivel folytatott tömegagitáció.

Igen fontos szerepe van a pártszervek közvetlen találkozásainak a tömegekkel. A pártszervezeteknek állandósítaniuk kell a tömegek közötti munka olyan formáit is, mint a pártonkívüliek bevonásával szervezett aktívaülések, nyilvános pártnapok, előadások, nagygyűlések, gyűlésekkel egybekötött felvonulások, ünnepségek. Ki kell fejleszteni az eddig kellő mértékben nem alkalmazott agitációs formákat, így az egyéni és csoportos beszélgetéseket, kisebb méretű gyűléseket. Elő kell mozdítani a különböző dolgozó rétegek, így pl. a munkások és parasztok, veterán munkásmozgalmi harcosok és fia-

talok, a katonák és a polgári lakosság, a magyar és más nemzetiségű dolgozók kölcsönös látogatásait, találkozásait.

A közvetlen tömegkapcsolatoknak e formáin túl a párttagoknak a pártonkívüliekkel a személyes találkozás és levelezés útján is állandó elvtársi és baráti viszonyt kell teremteniük. A párt és a tömegek kapcsolatának erősítésével el kell érni, hogy a kommunisták megismerjék a párton kívüli tömegek véleményét, és ne csak tanítsák a tömegeket, hanem tanuljanak is tőlük. El kell érni azt is, hogy a tömegek jobban ismerjék és értsék a párt politikáját, állásfoglalásait, tanuljanak a párttól, támogassák harcát, amely a nép érdekében folyik.

A tömegekkel való állandó és szoros kapcsolat megkönnyíti az egyes pártfunkcionáriusoknak és pártszerveknek különböző hibák elkerülését, és biztosítja a dolgozók növekvő részvételét a szocialista építés feladatainak megoldásában, s növeli pártunk és népi demokratikus rendszerünk erejét.

IV. AZ ÁLLAMHATALOM TOVÁBBI ERŐSÍTÉSE

Népi demokratikus államunk a proletárdiktatúra funkcióit tölti be. Mint ilyen, a nép túlnyomó többségének diktatúráját gyakorolja a volt és jelenlegi kizsákmányoló kisebbséggel, a nép ellenségeivel szemben, irányító, szervező és ellenőrző feladatokat tölt be a gazdasági és kulturális élet területén, továbbá védelmezi az állam szuverenitását és hazánk határait.

A párt szerveinek s az államapparátusban dolgozó kommunistáknak rendszeres munkát kell végezni munkás- és parasztállamunk további erősítése érdekében.

1. A pártértekezlet megállapítja, hogy az államhatalmi és államigazgatási szervek, valamint a hadsereg, a határőrség, a rendőrség újjászervezése alapján véve sikeresen megoldódott. Helyes volt létrehozni a munkásőrséget. Az újjászervezett és újonnan megszervezett fegyveres erők: a hadsereg, a határőrség, a rendőrség és a munkásőrség a Magyar Népköztársaság egységes fegyveres erői,

amelyek elég erősek, hogy elfojtsanak minden ellenforradalmi kísérletet, és szilárd védelmezői az országnak minden imperialista támadással szemben. Állami szerveinknek biztosítaniuk kell az államellenes elemek és törekvések féken tartását és elnyomását, az ellenforradalmi bűncselekmények megtorlását, egyszersmind a törvénytisztelő állampolgárok jogait, érdekeit és nyugalmát. Maradéktalanul érvényesíteni kell azt az elvet, hogy a Magyar Népköztársaságban ne legyen szabadsága a népköztársaság ellenségeinek, mert csak így biztosítható a dolgozó tömegek, a törvénytisztelő állampolgárok demokratikus jogainak és szabadságának védelme. Védelmezni és erősíteni kell a pártnak, állami szerveinknek és az állampolgároknak is a törvényességet, mégpedig a törvényesség mindkét oldalát: aki a törvényt megsérti, meg kell büntetni, aki a törvényt tiszteli, azt a törvény védje.

A proletárdiktatúra erősítése érdekében a zavarkeltó ellenforradalmi törekvések hatékonyabb elnyomása szükségessé teszi a népellenes elemek kirekesztését bizonyos politikai jogok gyakorlásából.

A népi demokratikus állam erősítése, az ellenforradalom elfojtása semmi esetre sem tekinthető csupán karhatalmi és megtorlási rendszabálynak. Az eszmei és politikai harc, a gazdasági feladatok megoldásáért folyó küzdelem és a törvényes rendnek karhatalmi és büntető eszközökkel való védelme együttesen eredményezi a népi hatalom további erősítését.

Az államhatalom védelmi, gazdasági és kulturális szervei ezt a feladatot csak abban az esetben tölthetik be, ha biztosítva van, hogy e szervek vezetői és munkatársai olyan emberek, akik hűek a Magyar Népköztársaság alkotmányához és törvényeihez, a rendszerhez.

2. A pártszerveknek az állami életben is irányító és ellenőrző szerepet kell betölteniük. E feladat elősegítésére biztosítani kell az állami szervezetekben működő pártszervezetek megfelelő irányítását. Az állami szervek munkájának javítása megköveteli az állami szervek munkájának építő jellegű bírálatát. Az állami intézményekben működő pártszervek munkája és az építő bírálat olyan legyen, hogy az

állami szervek vezetőinek és felelős beosztottainak hatásköre, tekintélye ne csökkenjen, hanem erősödjön.

3. A munkásállam erejének növelése szempontjából különleges jelentőséggel bír a munkás-paraszt szövetség erősítése. A marxizmus-leninizmus szerint a proletárdiktatúra államának legfőbb politikai alapja a munkásosztály által vezetett munkás-paraszt szövetség. A munkásosztály a parasztsággal szövetségben vívta ki 1919-ben a proletárdiktatúrát, harcolt a második világháború időszakában a Horthy-Hitler-fasizmus ellen, a felszabadulás után a földreformért, az ipar államosításáért, a hatalomért.

A munkás-paraszt szövetségben bizonyos lazulás állott be, egyrészt az egyéni parasztokkal szembeni politika hibái, másrészt a termelőszövetkezetek szervezése közben és irányítása során előfordult helytelen módszerek, továbbá a beszolgáltatási rendszer hibái következtében. A régi hibák kiküszöbölése és az ellenforradalommal szemben vívott harc eredményeképpen a munkás-paraszt szövetség ismét erősödött. Az ellenséges elemek zavarkeltési kísérletei azonban falun sem szűntek meg. A munkás-paraszt szövetség további erősítése tehát megköveteli a munkáshatalom ellenségeivel szembeni állandó küzdelmet, és természetesen a mezőgazdaság fejlesztésének és szocialista átalakításának összefüggő, egymástól elválaszthatatlan feladatainak megoldásáért való lankadatlan harcot.

A népi demokratikus állam egy osztály, a munkásosztály hatalmát testesíti meg, de a munkásosztály e hatalom gyakorlásába bevonja szövetségesét, a parasztságot is. A munkáshatalom ezáltal öltött néphatalom – a népköztársaság állama pedig munkás-paraszt állam jelleget. E jelleg valósul meg a helyi tanácsokban is, s éppen ezért szerették volna az ellenforradalmárok a népi demokrácia e helyi szerveit is megsemmisíteni. A helyi tanácsok munkájának fejlesztése a munkás-paraszt szövetség továbbfejlesztésének és a néphatalom erősítésének egyik legfontosabb feladata.

4. Államunk erősítésében, állami életünk fejlődésében igen fontos szerepet játszik az országgyűlés, amely hű kifejezője a népi demokráciának, tevékenységét azonban az eddiginél jobban ki kell fejleszteni.

V. A PÁRT GAZDASÁGPOLITIKÁJÁNAK LEGFONTOSABB KÉRDÉSEI

Népgazdasági terveinknek, a tervek megvalósulásának két alapvető célt kell szolgálniuk: biztosítaniuk kell a kizsákmányolástól mentes szocialista társadalom felépítését, és ezzel egyidejűleg a dolgozók életszínvonalának, anyagi és kulturális igényeinek növekvő színvonalú kielégítését a termelőerők állandó fejlesztésének útján.

A párt gazdaságpolitikájának lényege e két alapvető célkitűzés megvalósítása. Ez megkívánja a helyes gazdasági vezetést, az ország gazdasági adottságait figyelembe vevő reális tervezést, amely előtérbe állítja a gazdaságosság szempontjait, és ezt az anyagi ösztönzéssel is előmozdítja. Mindezek csak a dolgozók aktív közreműködésével valósulhatnak meg.

1. Tovább kell folytatni a szocialista iparosítást, ezen belül a nehézipar hazánkban szükséges mértékű fejlesztését – figyelembe véve és hasznosítva az előző esztendőben szerzett tapasztalatokat. Csak az ipar fejlesztése nyújt biztos alapot a mezőgazdasági termelés növeléséhez és a lakosság közszükségleti cikkekkel való egyre javuló ellátásához. Az ipar fejlesztésében a hazai adottságoknak legjobban megfelelő iparágak fokozott fejlesztésére kell törekedni. Az iparfejlesztés célkitűzéseinek összhangban kell lenniük a fejlesztés legfőbb előfeltételeivel (fűtőanyag-, villamosenergia- és nyersanyagellátás, beruházások, a baráti országokkal való együttműködés lehetőségei stb.).

2. Népgazdaságunkat jelenleg az jellemzi, hogy a szocialista ipar, közlekedés és kereskedelem mellett a mezőgazdaság csak kisebb részében szocialista. Éppen ezért a szocializmus további építésének központi kérdése – a mezőgazdaság általános fejlesztésével egy időben és ennek érdekében – a mezőgazdaság szocialista átalakítása. Ismeretes, hogy ezen a területen számottevő kezdeti eredmények jelentős hibákkal párosultak. A hibák az önkéntesség lenini elvének megsértéséből, helyenként az anyagi feltételeket meghaladó számszerűség hajhászásából adódtak. Ezeket a hibákat, valamint a szö-

vetkezetek belső szervezési hibáit felhasználta és kiélezte a termelőszoövetkezeti mozgalom ellen irányuló jobboldali támadás.

Nagy Imre 1953-ban meghirdetett jobboldali politikája, a Központi Vezetőség helyes határozatának revizionista eltorzítása, majd az 1956 őszen a termelőszoövetkezetek ellen is megindult ellenforradalmi terror folytán a magyar termelőszoövetkezeti mozgalom már két ízben komoly megrázkódtatáson ment keresztül. A termelőszoövetkezetek egy részét ez sem tudta szétverni, sőt ebben az évben az ellenforradalom által erőszakosan felbomlasztott termelőszoövetkezetek jelentős hányada újjászerveződött. Cáfolhatatlan bizonyítéka ez annak, hogy a szocialista mezőgazdaság kitéphetetlen gyökereket eresztett.

Most, amikor az ellenforradalmat szétvertük, a termelőszoövetkezeti mozgalom fejlesztését zavaró régi hibákat jórészt kijavítottuk – eltöröltük a kötelező beszolgáltatást, enyhítettük a piaci értékesítés korlátozásait, nagyobb önállóságot biztosítunk a termelőszoövetkezeteknek, s figyelmünket elsősorban gazdasági megerősítésükre fordítjuk –, megteremtődtek a kedvező feltételek ahhoz, hogy a termelőszoövetkezeti mozgalom egészségesen haladjon előre. Ehhez a pártnak és az államnak minden lehetséges segítséget meg kell adnia. A mezőgazdaság felvirágzásának, a paraszti jólét biztos emelésének egyedüli útja a korszerű mezőgazdasági nagyüzem, amit a parasztság szövetkezeti formában teremt meg és fejleszt ki. A termelőszoövetkezeti mozgalomban egyesül az egész népgazdaság, az egész nép és a dolgozó parasztság együttes alapvető érdeke. A termelőszoövetkezeti mozgalom a mezőgazdaság igazi fellendülésének, a falu felvirágzásának és a nemzet szocialista fejlődésének nagy kérdése, amelyet pártunk a parasztság elé állított és minden erejével segíteni fogja ennek megoldását.

A pártértekezlet helyesnek tartja azokat a kedvezményeket biztosító intézkedéseket, amelyek az egyénileg dolgozó parasztság helyzetét könnyítették és termelési biztonságát növelték, mert ez is előmozdítja a munkás-paraszt szövetség megerősödését, a mezőgazdasági termelés fellendülését is, legalább ama korlátok között, ami a kisgazdaságokban még lehetséges. Mezőgazdaságunk fejlődése erő-

sen elmaradt az ipar fejlődése mögött, ennek az aránytalanságnak megszüntetése olyan gazdaságpolitikát kíván, amely az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek mellett az egyénileg dolgozó parasztságot is hozzásegíti ahhoz, hogy termelését növelje. Ez azonban nem csupán gazdaságpolitikai kérdés, hanem a munkás-paraszt szövetség fejlesztésének igen fontos politikai kérdése is. A párt szükségesnek tartja a földművesszövetkezetek támogatását és megerősítését, hogy ezek mindinkább mint a dolgozó parasztság tömegszervezetei működjenek, amelyek a parasztságot az összefogás előnyeivel megismertetik, kollektív szellemben nevelik és így segítik a közös termelés felé vivő úton.

3. Népgazdaságunk másik – nem szocialista – része az a kisiparban és a kiskereskedelemben tevékenykedő magántőke, amelynek működési körét az utóbbi időszakban a kormánysszervek némiképpen bővítették. Ez a magántőke is hasznosan szolgálhatja a közérdeket, különösen a kisiparban, kisebb részben a kiskereskedelemben is, ha olyan területeken elégíti ki igényeket, ahol az egészségesen kiegészíti a szocialista ipar és kereskedelem tevékenységét. A párt ebben az értelemben és ebben a keretben támogatja is azokat a kisiparosokat és kiskereskedőket, akik a törvényes rendelkezéseket betartják, adófizetési kötelezettségeiknek pontosan eleget tesznek. Ugyanakkor szigorúan fellepünk a spekuláció ellen.

4. Az ország népgazdaságában a szocialista elem az uralkodó és megvan minden feltétel ahhoz, hogy helyes gazdaságpolitikával a szocialista erőket továbbfejlesszük.

Népgazdaságunkban: a termelésben, a közlekedésben, a bel- és külkereskedelemben a helyzet normalizálódott, de a fejlődést illetően jelenleg még komoly nehézségeink vannak. Ezek a nehézségek részben a népgazdaság szerkezetében korábban bekövetkezett aránytalanságokból, nagyobbbrészt pedig az ellenforradalom által közvetlenül és közvetve okozott gazdasági károkból, továbbá az életszínvonalnak a termeléssel még nem teljesen fedezett jelentős emelkedéséből adódtak. A feszültségek a múlt év végén és ez év elején olyan nagyok voltak, hogy a pénzromlás veszélyét csak a testvéri országok, elsősorban a Szovjetunió és Kína gazdasági segítségével

lehetett áthidalni. Gazdasági nehézségeink leküzdésének egyik feltétele, hogy ez évi népgazdasági tervünket teljesítsük. Különös figyelmet kell fordítani a termelékenységi növelésre, az önköltség csökkentésére, a fokozott takarékosagra, különösen az energiával és importanyaggal, a termelés tervszerűségének biztosítására, az exporttervek teljesítésére, az állami felvásárlási tervnek az előírányzott árakon való teljesítésére. Az éves népgazdasági terv teljesítésének jelentőségét aláhúzza az, hogy előkészíti a hároméves terv megkezdését. E három év alatt el kell érünk, hogy saját erőnkől biztosítsuk népgazdaságunk egyensúlyát és egészséges továbbfejlődését.

5. A gazdasági vezetés rendszerével kapcsolatban a pártértekezlet leszögezi, hogy az állam központi irányító szerepének döntő jelentőséget tulajdonít. A gazdasági irányításnak is a demokratikus centralizmus a leghelyesebb elve. Ezért a pártértekezlet visszautasítja azokat a helytelen nézeteket, amelyek tagadják az állami központi irányítás ellenőrzés szükségességét. Ha ezek a nézetek érvényesülnének a gazdasági életben, az anarchiához, a kapitalista elemek erősödéséhez, a szocialista gazdaság és a nép súlyos megkárosításához vezetne.

A párt figyelembe veszi azt is, hogy a gazdasági irányításban a központosítás az elmúlt években a szükségesnél nagyobb mértékű volt, bürokratikus gátak képződtek, amelyek akadályozták a fejlődést. A túlzott központosításhoz vezető intézkedések egy részét már megszüntették, és dolgoznak a legjobban megfelelő gazdasági vezetés kialakításán. A pártértekezlet szükségesnek tartja, hogy a felsőbb gazdasági és állami irányító szervek még több hatáskört adjanak át az alsóbb szerveknek. Meg kell teremteni a központi irányításnak és a helyi szervek önállóságának azt az egészséges összhangját, amely a tervszerű irányítás és a helyi kezdeményezés legmagasabb fokát biztosítja.

6. A gazdasági kérdések jó megoldása a politikai hatalom további erősítésének és az életszínvonal emelésének alapvető feltétele. A pártnak tehát e feladatok megoldására igen nagy figyelmet kell fordítania. Egyben világosan látni kell, hogy a feladat megvalósítása megköveteli a dolgozók társadalmi mozgósítását, a termelés helyén

működő társadalmi szervek aktív közreműködését is. A párt szükségnek tartja, hogy ezek a társadalmi szervek részt vállaljanak a felelősségből a gazdasági, különösen a termelési tervek végrehajtásában. Százezrek akarata, leleményessége, a dolgozó nép társadalmi ereje nagy emelője az olyan rendkívül fontos és állandó feladatok megoldásának, amilyenek pl. a takarékoság, a termelékenység emelése, az önköltség csökkentése. Fel kell karolni a munkaversenyt, mint a dolgozók sok üzemben megnyilvánult értékes kezdeményezését, alkotóerejük igen fontos megnyilvánulását.

Az üzemi pártbizottságoknak és pártszervezeteknek nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy a termelés kérdéseivel, a termelés ellenőrzésével foglalkozzanak. Nem helyes azonban, ha a pártszervezet beleavatkozik a gazdasági szervek és vezetők mindennapi munkájának részleteibe. Az a helyes módszer, ha a párt gazdaságpolitikájának helyileg legfontosabb kérdéseivel, a tervek minél jobb teljesítésével foglalkozik, azokra összpontosítja figyelmét, és politikai felvilágosító-nevelő munkával az üzemek legégetőbb problémáinak, a fejlődést akadályozó nehézségeknek megoldását segíti elő.

A szakszervezeteknek igen fontos szerepük van a párt által kitűzött gazdaságpolitikai célkitűzések megvalósításában. A szakszervezetekben dolgozó kommunistáknak oda kell hatniuk, hogy a szakszervezet ezt a feladatát minél eredményesebben teljesítse. A szakszervezet ilyen módon is foglalkozzék a dolgozók érdekvédelmével, hogy az életszínvonal-emelés lehetőségének eme döntő feltételét biztosítsa. A pártértekezlet javasolja a Szaktanácsnak és az illetékes állami szerveknek is, hogy a dolgozók versenykezdeményezéseit, a munkaversenyt előrelendítő helyes formákat messzemenően támogassák.

7. A pártértekezletnek az a véleménye, hogy a munkástanácsok hazánkban ma tevékenységük kísérleti szakaszában vannak. Működésük kezdeti negatív vonásai abban a mértékben szűntek meg, amilyen mértékben és amilyen gyorsan sikerült megszabadulniuk a kezdetben vezető szerephez jutott osztályidegen és ellenforradalmi elemektől. A munkástanácsok működésének kérdéseit a későbbiek során a tapasztalatok gondos tanulmányozása és a dolgozókkal foly-

tatandó tárgyalás, beható vita alapján kell rendezni. A pártértekezlet megítélése szerint ebben a kérdésben sem a forma a fontos, hanem a lényeg: a korábbi helyzethez képest a dolgozóknak több lehetőséget kell biztosítani a termelés ügyeinek intézésében. Az üzemi demokrácia további szélesítését, ezen belül a munkástanácsok jövőjét annak figyelembevételével kell majd eldönteni, hogy az üzemek életében tovább erősödjék a szakszervezetek szerepe, amelyek nyolc évtizedes jó hagyományokkal rendelkeznek, és amelyeket megfelelő – a jelenleginél nagyobb – hatáskörrel kell felruházni. Mindenesetre nagyon fontos, hogy a helyi szakszervezeti bizottságok és a munkástanácsok összefogjanak az üzemi feladatok megoldásának elősegítésére.

VI. FELADATOK A KULTURÁLIS MUNKA TERÜLETÉN

A pártkonferencia megállapítja, hogy az ellenforradalom, kihasználva az elméleti és gyakorlati munkában fellelhető mulasztásokat és fogyatékosságokat, átfogó támadást indított proletárdiktatúránk és annak motorja, a párt ellen a kultúra területén is. A „tisztá demokrácia”, a „teljes szabadság” hazug jelszavainak leple mögül a kulturális élet párt- és állami irányításának elvét és gyakorlatát, a születő új kultúránk szocialista tartalmát támadta. Soviniszta, nacionalista demagógiával zűrzavart teremtett, és nagyfokú színvonnalsüllyedést okozott az oktatás, valamint a tudományos és művészeti élet csaknem valamennyi területén. A burzsoázia itt is a kapitalista restaurációra tört, kíméletlenül üldözve mindazt, ami kultúránkban a haladást képviselte, igyekezett megsemmisíteni proletárdiktatúránk hatalmas kulturális eredményeit.

Ezért a pártértekezlet úgy határoz, hogy az adott területeken dolgozó kommunisták vezetésével, szilárdan támaszkodva a rendszerünkhöz hű értelmiségiekre, határozott ellentámadást kell indítanunk az ellenforradalom kulturális életünkben jelentkező térhódítása ellen. Politikailag és szakmailag meg kell erősíteni a párt- és ál-

lamvezetés hadállásait, eltávolítva a kulturális élet kulcspozícióiból az ellenforradalmi elemeket.

A tudományos kutatások terén elért eredményeink megvédése és továbbfejlesztése érdekében elő kell segítenünk, hogy a személyi kultusz és a dogmatizmus káros jelenségeitől megszabadult marxista társadalomtudomány tárja fel gazdasági, politikai életünk alapvető kérdéseit, tegye széles körben általánossá a marxizmus-leninizmus tanításait, biztosítva így módon a dialektikus és történelmi materializmus fokozott behatolását az egyes szaktudományokba is.

Oktatási munkánkban a tanulmányi fegyelemért, az ifjúság körében tapasztalható klerikalizmus, nacionalizmus kiküszöböléséért folytatott harc mellett az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítanunk a pedagógusok politikai nevelésére, társadalmi szerepük növelésére.

A felsőfokú oktatásban nagy gondot kell fordítanunk a hallgatók felvételének politikai szempontjaira, a felvett hallgatók szakmai és világnézeti nevelésére, messzemenően támogatva a főiskolai KISZ-szervezetek munkáját.

Alaposan átgondolt, sokoldalú és magas színvonalú eszmei harcot kell folytatnunk az ideológiai területen még mindig rendkívül erős kispolgári, ellenforradalmi áramlatok és eszmei zűrzavar ellen. A művészeti élet területén elsősorban a pártos, szocialista realista művészeti alkotásokat kell támogatnunk. Elő kell mozdítanunk művészetünk, irodalmunk fejlődését a szocialista realizmus irányában. Helyet kell biztosítanunk más haladó törekvések érvényesülésének is, természetesen mindenkor fenntartva a bírálat jogát is.

A közelmúlt ellenforradalmi eseményei a kultúra területein is bebizonyították, hogy a párt irányító, ellenőrző tevékenysége nélkül lehetetlen a proletárdiktatúra következetes osztályharcos politikájának biztosítása. A feladat tehát: erősíteni a párt hadállásait tudományos és kulturális életünkben is, fokozni a marxista-leninista tanítások tisztaságáért folytatott harcot, amely a párt minden tagjának kötelessége.

VII. A PÁRT NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI

A párt nemzetközi kapcsolatai a proletár internacionalizmus alapjaiban nyugszanak. Október óta a testvéri kommunista és munkáspártokkal az egyenjogúság elvének tiszteletben tartása alapján szélesedtek és erősödtek nemzetközi kapcsolataink.

A pártértekezlet örömmel veszi tudomásul, hogy az elmúlt hónapokban a párt vezetői találkoztak, tárgyalásokat folytattak, és teljes egyetértésben megállapodást kötöttek a Szovjetunió Kommunista Pártjával, a Kínai Kommunista Párttal, a Csehszlovák Kommunista Párttal, a Német Szocialista Egységpárttal, a Román Munkáspárttal, a Francia Kommunista Párttal, a Bolgár Kommunista Párttal és az Olasz Kommunista Párttal.

Ellenségeinknek, a Nagy Imre-féle áruló csoportnak, s magának az ellenforradalmi fegyveres felkelésnek az volt a célja, hogy pártunkat letérítsék a proletár internacionalizmus útjáról, elszakítsák és szembeállítsák a Szovjetunió Kommunista Pártjával és a többi testvéri kommunista párttal. Az októberi ellenforradalmi és imperialista támadás időszakában azonban kitűnt, hogy a proletár internacionalizmus eszméihez és a szocialista tábor egységéhez való hűség és ragaszkodás nálunk nem szűk pártérdek, nem elvont elvi kérdés, hanem a magyar nép és a Magyar Népköztársaság létérdeke is.

Pártunk ellenségeinek tervei megghiúsultak. Viszonyunk ma a testvérpártokhoz erősebb mint valaha, még jobban összeforraszt velük az imperialista reakcióval szemben közösen vívott nehéz harc. Ezek a testvérpártok októberben és novemberben nemcsak szavakban fejezték ki szolidaritásukat, hanem maguk is komoly harcot vívtak a magyar proletárdiktatúráért. Nyugati testvérpártjaink szembeszálltak az imperialista provokációkkal, nehéz helyzetben kiálltak pártunk politikája mellett, támogatták intézkedéseinket, megállapították ország-világ előtt, hogy pártunk marxista-leninista párt, az ország vezető ereje, és helyesen védelmezi a dolgozó magyar nép érdekeit. A párt és politikája mellett való kiállás állásfoglalás volt a dolgozó magyar nép igaz ügye mellett.

Különösen nagyra becsüljük a Szovjetunió Kommunista Pártjának pártunk iránt tanúsított igaz, odaadó és áldozatkész barátságát.

A kommunista és munkáspártok proletár internacionalizmustól átfűtött harcos szolidaritása arra kötelezi pártunkat, hogy a magyar munkásosztályban és a magyar népben még tovább mélyítsük és erősítsük a proletár internacionalizmus szellemét.

A teljes szöveg megjelent: A Magyar Szocialista Munkáspárt Országos Értekezletének jegyzőkönyve, 1957. június 27–29. Kossuth Könyvkiadó 1957.

Közl: A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1956–1962. 78–99. old.

JEGYZETEK

¹ Az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1956. október 28-án tárgyalta a „magyar kérdést”, majd november 4–10 között rendkívüli közgyűlést hívtak össze. Ott, amerikai nyomásra, a tagállamok többségét akkor még magában foglaló, Washingtonnak engedelmeskedő szavazóblokk működtetésével, a magyar belügyekbe avatkozó határozatot fogadtak el. Létrehoztak egy Ötös Bizottságot, amely disszidensektől felvett elfogult és hamis vallomások alapján rágalmozó célzatú jelentést készített. A magyar kormány és a magyar társadalom tiltakozása, a baráti országok velünk egyetértő tiltakozása ellenére, 1957 szeptemberében újra napirendre tűzték az ENSZ-ben a „magyar kérdést”, hidegháborús célzattal. Ezt még évekig erőszakolták, de egyre nehezebben ment, s 1962-ben a kérdés végleg lekerült az ENSZ fórumának napirendjéről.

² Az MDP Központi Vezetőségének helyére lépett Elnökség 1956. november 1-i döntéséről van szó, amely kimondta a párt feloszlását, és új párt szervezését határozta el.

³ A DISZ megszűnése során létesült ifjúsági rétegszervezetek ekkor még működtek. A KISZ feladata volt, hogy felvilágosító tevékenységet folytasson a rétegszervezetek tagsága körében is, és megnyerje őket. Ennek eredményeként a rétegszervezetek megszűntek. Az Úttörő Szövetség természetesen megmaradt, s a KISZ segítségével működött tovább.

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szedte a Nyomdaipari Fényszedő Üzem (819124/08)
Athenaeum Nyomda, 81.2784 Budapest 1981
Felelős vezető Soproni Béla vezérigazgató
A kötetet Bassa Endre és Réz Miklósné szerkesztette
A borító és a kötéstervezés Szántó Tibor munkája
Műszaki vezető Aranyi Imre
Műszaki szerkesztő Székffy Gyula
Terjedelme 17 (A/5) ív